PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PL
188
I8
1893a

'Ismet, Müstecabizade
Füruk-ı elfaz

4047
No 499 of
Literature

18/499

مستجابى زاده عصمت

فروق الفاظ

ناشرى :
نور عثمانیه جاده سنده کتبخانهٔ معرفت صاحبی
وارطان

معارف نظارت جلیله سنك رخصتیله

قسطنطنیه

مکتب صنایع مطبعه سی

۱۳۱۱

PL
188
I8
1893a

LIBRARY
DEC 7 1972
UNIVERSITY OF TORONTO

مقدمه

لسانمزده بعض کلمه‌لر واردر که معنالری
بیننده کرك وضعاً کرك استعمالاً مهم فرقلر اولدیغی
حالده بوکبی کلماتك بیننده‌کی فروق مهمه ودقیقه‌یی
کوستررشمدی یه قدر آیریجه براثر نشر اولنمامشدر.
حال بوکه بینلرنده تشارك ویا ترادف بولنان ایکی
کلمه‌نك بیله موقع استعمالی باشقه‌در. مثلا . تزیید
وتوفیر کلمه‌لری بیننده – برفعله دلالتلری جهتیله –
فرق یوق کبی کورینورسه‌ده تزییدك مطلقاعلاوه
توفیرك ایسه برشیئی چوغالتمق معناسنه موضوع
اولمسی بوایکی کلمه‌نك استعمال جهتندن تفریقی

لزومنی مبیندر . اساساً هیچ بر لساندە کلمات مترادفه یوقدر . هنر آنلرك موقع استعمالنی اوکرنمکدر.

الفاظ فکرك کسوەسیدر .

سنوحات فکریه ، او مستغنی شاهد بدیع الجماله بکزرکه حسنیله متناسب لباس کیدیرلمزسه روی ملاحتباری اظهار آثار ملال ایدر .

بناءً علیه کلامك درجهٔ مکملیتی لفظك معنا ایله درجهٔ ائتلافی نسبتندەدر . مثلا موقعه کوره تزیید کلمەسنك استعمالی انسب ایکن توفیر ، بالعکس توفیر انسب ایکن تزیید کلمەسنك استعمالی دقیقه بینان بلاغت نظرنده سوزی قیمت ومقبولیتدن اسقاط ایدر .

لساننزده مستعمل بوکبی کلماتك معانئ موضو-

عەسیلە بینلرندەکی فروقی کوسترمك ایچون بو رسالەنك ترتیب وتحریرینە ابتدار وهر کلمەنك نرجە موقع استعمالنی تعیین صرەسندە مشاهیر فصحای عثمانیەنك آثار منتخبەسیلە استشهاد اولندی .

شمدی یەقدر عالم مطبوعات عثمانیەدە- کتاب شکانندە اولەرق- بویلە آیریجە براثر نشر اولنمامش اولدیغی نظر انصافە آلنیرسە اویلە مأمول ایدرم کە کوریلەجك نقصان ، دامن عفو ومروت آلتندە نهان اولور . وما توفیقی الا باللّه

مستجابی زادە

عصمت

فروق الفاظ

ابد

مستقبلده الی نهایه وجودك استمراری . ازمنهٔ غیر متناهیه .

مادام کلام جاوداندر
اشعاردخی ابدنشاندر
— خرابات —

بوکلمه ایله معنویات توصیف اولنور .

سعادت ابدیه : محبت ابدیه

« خامـهٔ معجز آثار کزه برشرف ابدی قزاندیران
قوهٔ طبع بدایعنثارکزی ذوق آشنایان ادب . . . »
— سری پاشا —

« . . . آنك شمایم جان فزای مأثرینی تلقی

واستشمام ایدنلرك البته لطافتنه طویولماز برذوق ابدی نشئه‌سیله سرمست اولوب قاله جقلرنده اشتباهه محل یوقدر »

— عزت افندی —

ابدی . ابده منسوب .

ابدیاً . ابدی اوله‌رق .

ابدّیت . ابدیلك ، ابدیت روح .

« دیرلرکه : « بوقیصه‌جق عمر ایچنده نه‌یاپیله بیلیر . » واقعا زمانی ابدیته نسبت ایدرسه‌ك نه‌قدراوزون اولسه لمحهٔ بصرکبی قالیر . . . »

—

ازل

جانب ماضیده وجودك استمراری . ابتداسی اولمیان ازمنه .

ازل . قدم کبی اولی نهایتسز اولورسه .

ابد . بقا کبی آخری نهایتسز اولورسه .

ازل سنسين ابدسنسين آلهى
چوسنسين پادشهلر پادشاهى
جهان حكمكدهدر يوقدر وزيرك
محال اندرمحال اولمش نظيرك

— سنبلزاده وهبى —

« اوت اللهم ! بوكائنات وآنده مشهود اولان آثار حيات — وحركات وسكنات ازلده رحمتيز صدور اولان فرمان قدرتبيان (كن فيكون) كله جلوه نماى وجود وشهود اولدى .

— اكرمبك —

ازلده جلوهٔ فرمانك اولمش
وجودك مصدر عزتناهى

— وله —

شمدى اذبا :

شهريار آسمان مسندكيم اولمش تا ازل
سجدهگاه تاجداران جهان خاك درى

— نفعى —

یتنده اولدیغی کبی « ازلدن » مقامنده تا ازل دیمکی بکنمیورلر .

ازلی . ازله منسوب : آشنای ازلی

فیض ازلی مرد کلهداره‌می مخصوص
— شیخ غالب —

ازلیت . ازلیلك .

§

اختراع

نظیری کورولمه‌مش برشی وجوده کتیرمك .

دیکر تعریفه کوره برشیئی دیکر شیدن اولمه‌رق احداث : بالونی اختراع ایدن مونغولفیه برادرلردر .

« . . . . وطوفان دهٔ فنا اولان امم سالفه‌نك اختراع ایتمش اولدقلری بونجه صنایع غریبه و آثار عجیبه بتون بتون محو اولوب کتمشیکن . . . »
— رشید پاشا —

جمعی اختراعات :

شعر وموسیقی بدایع اختراعات بشریه دندر .

مخترع . اختراع ایدیجی .

اختراع . حق آلهیده قوللانیلماز .

—

ایجاد

وجوده کتیرمك . وار ایتمك .

حق آلهی وانسانیده مستعملدر .

جناب حق کائناتی ایجاد ایلدی : کتابتده الک برنجی

درجه . درجهٔ ایجاددر .

حضرت احمد ومحمود ومحمد حامد
مظهر نور جمال آینهٔ حب ووداد
مندرج نسخهٔ ذاتنده کمالات وجود
مندمج طینت پاکنده خواص ایجاد
— نابی —

ایجاد کرده . ایجاد ایدلمش .

موجد . ایجاد ایدیجی .

الله که موجد جهاندر
بیك درلو نقابدن عیاندر
— معلم ناجی —

—

ابداع

نمونه‌سز برشی ایجاد ایلمکدر .

جناب حق کائناتی ابداع ایلدی . § نظیری کورولمه‌مش شعر سویلمك معناسنه‌ده کلیر .

مبدع . ابداع ایدیجی . جناب مبدع بدایعخانهٔ کائنات .

« برمبدعسك که عدم خزانهٔ ابداعکدر »

— سنان پاشا —

ابداع . مادةً وزماناً مسبوق اولمیان شیئی ایجاد ایلمکدر . مقابلی تکویندر .

تکوین

ماده ایله مسبوق اولان شیئی ایجاد ایلمکدر.

تکوین مخلوقات : تکوین اشیا

زمان بر آن ممتددر كه كچمز بركچن آنى
تجليخانۀ تكوينده تكرر يوقدر يوق
— هرسكى عارف حكمت بك —

تكوينك مقابلى احداثدر .

احداث . زمان ايله مسبوق اولان شيئى ايجاد ايلمكدر .
— كليات ابو البقا —

احداث . موجود اولان بر شيئى صكره‌دن ايجاد ايلمكدر .

اكثريا مذموماتده مستعملدر : احداث غائله .

§

سقم ـ سقام

خسته‌لك . كيفسزلك . بدنه مختصدر . جمعى اسقام : اسقام بدنيه . مفردى پك قوللانيلماز .

مرض

كذا . بدن و نفسده قوللانيلير . جمعى امراض .

امراض بدنيه : امراض جلديه .

§

تمييز

برشیئی دیکر شیدن آییرمق . سچمك . فرق ایتمك . معنویاتده قوللانیلیر .

تمییز نیك وبد : تمییز خیر وشر .

« .... بوفقره‌نك مشهور اولان عربیسنه کوره بو مقامده عدم مناسبتی فرق وتمییز ایتمه‌مك . »

— عاکف پاشا —

« .... بوحسیات متخالفهٔ کثیره میاننده حسن تمییز حقیقت ایچون بزده محك نه‌در ؟ »

— سعید بك —

« ... آجینه‌جق حاللردندرکه بکا رمزك بوفکری شرق وغربك آثار ادبیه‌سنی تتبع ومقایسه‌دن حصوله کلمش بر تمییز صحیحه مستند دکلدر . »

ـ معلم ناجی ـ

« ... وظیفهٔ اصلیه‌سی تمییز حقیقت اولان افکاره ایسه بویله آثارك مضرتدن باشقه نه فائده‌سی اوله بیلیر ... »

ضیای عقل ایله تمییز حسن وقبح اولنور
که نور مهردر الوانی ایلین تشهیر
- شناسی -
اولمش طوتالم مدت آزامیده ممتد
عاقل نیجه تمییز ایده خیرو شر ایلر
- نفعی -
آثار معاصرینیدن هم معروفلر اولدیلر مرقم
شایدکه اوله دیو تعدی تمییزینه ایتمدم تصدی
- خرابات -
محکمهٔ تمییز . محاکم حقوقیه وجزائیه‌دن صادر اولان حکملرك موافق قانون اولوب اولمدیغنی تمییزه مأمور محکمه .
تمییز دعوی : تمییز اُرؤیت دعوی : مقررات تمییزیه .
قوهٔ ممیزه . انسانده خیروشری ، نفع وضرری تمییز ایدن قوت . بزم قانون جزا قوهٔ ممیزه حدی تعیین ایتمه‌مشدر .
ارباب تمییز : اهل تمییز :

تفریق

۱ برشیئی دیکر شیدن آییرمق . مادیات ومعنویاتده قوللانیلیر .

خطا وصوابك تفریقی : صالحك طالحدن تفریقی : شعرانك متشاعرلرندن تفریقی : سلاملغك حرم دائرهسندن تفریقی :

قوهٔ متخیله واسطهسیله خیالده اولان صور محسوسهیی بربریله ترکیب ویاخود بربرندن تفریق ایتمسی و برطاقم معانیٔ جزئیهتصور ایلمسی حسبیله عالم منامده برطاقم قاریشیق شیلر کوریلور ... »

ـ جودت پاشا ـ

صوفی کورینورمی نکته دانلر
تفریق اولنورمی صکره آنلر
عاشـق کرمك مصـاحبندن

ـ معلم ناجی ـ

§

تکثیر

چوغالتمق . چوغالدلمق . مادیاتده قوللانیلیر . واردات دولتك تکثیری : تکثیر اموال : تکثیر نقود : افراد عسکریهنك تکثیری .

جمعی تکثیرات .

« . . . تکثیر نسخ وسیله‌سیله توفیر منافع قصدینه مبنی طبع وتمثیلی خصوصنه امر واقدام وایسرایامده همت مالا کلام ایله رسیدهٔ حد انجام اولوب . . . »

— عاصم افندی —

ارباب قلم تربیت آموز امم‌در
آداب امم ماحصل فیض قلم‌در
افرادینی تکثیر ایده الله اوگروهك
کیم ذاتلری جامع انواع همم‌در

- عونی بك -

تکثیر کلمه‌سنی معنویاته ده تعمیم ایله فضل وکمالکی تکثیره چالیش یاخود درد وآلامی تکثیر ایتدی دیمك طوغری دکلدر .

اکثار

چوغالتمق . اکثریا سوزده قوللانیلیر . اکثار کلام: اکثار سخن مخاطبه درد سرویرر .

تزييد

آرتیرمق . آرتیرلمق . زیاده‌لشدیرمك . زیاده‌لشدیرلمك .

مادیات ومعنویاتده قوللانیلیر . تزیید نقود : تزیید واردات : تزیید مسرت : تزیید خلجان: تزیید مشقت. جمعی تزییدات :

دردالیم افتراق روحمی دوچار جحیم عذاب وزباب سینه‌م پرده پرده تزیید ناله شکوا واضطراب ایلکده‌در :

آلامی تزیید قیلار نوری نهارك
احزانی تعریف نه ممکن شب تارك
— معلم ناجی —

توفیر مادیات ومعنویاتده قوللانیلیر. توفیر منافع : توفیر معالی: توفیر اموال . مادیاتده تکثیر ایله مترادفدر . تقلیل ؛ تکثیرك ، تنقیص تزییدك ضدیدر .

§

ضدين

وجودده اجتماع ایتمیوب ارتفاع ایدرلر .
سواد وبياض كبى . (الضدان لايجتمعان)

نقيضين

اجتماع وارتفاع ايتمزلر .
حيات وموت كبى

§

عجله

وقتندن اول برایش ایشلمکدر . (العجلة من الشيطان)

ای اجل چیقدیمی جانك نه ایدرسین عجله
كيت رقيبك اوينه بركيجه آنده كيجه له
— لا —

عجول . عجله جى . مرد عجول .

مسارعت

خير وشرده مستعملدر .

... حسب العبوديه ايفای وجيبهٔ تبريك وتهنئه‌يه مسارعت قلندی .

ابتدكده قصيده سر آغاز
تا آخره‌دك اولور يك آواز
طبعنده اولور خلاف عاده
كتدكجه مسارعت زياده

— خرابات —

§

رفع

يوقاری قالديرمق . قالديرلمق . ماديات ومعنوياتده مستعملدر . حضرت مسيح عليه السلامك رفعی :

بر قاچ متشاعر كوكه رفع ايتسه ده نامك
بيل حديكی اول شان حقيقی ايله خرسند

— معلم ناجی —

« ... امابوسقاطه چين اقلام اكابريعنی ويسی پريشا-
نمأثرك ديدنهٔ سلوكی التقاط نقاوهٔ نقول اولمغين اختيار

اشهر اقوال ایله اکتفا ایتمشدر . بناءعلیه طریقهٔ صحتدن بووجهله رفع رایت روایت اولنورکه ....»

— سیرویسی —

رافع .رفع ایدیجی. جناب رافع الدرجات .

مرفوع . رفع اولنمش .

رفع . اورتادن قالدیرمق . رفع شماتت .

بومعنایه کوره برشیئك وقوعندن صوکره استعمال اولنور .

«... عمدهٔ افکار صائبه‌لری قطع بنیان کفر وعناد وزبدهٔ اذکار صادقه‌لری رفع شوائب شروفساد ایتمکدر»

—مقدمهٔ قاموس—

کیفی برمرتبه جنبش ده استغنا کیم
مثلا ایتمك ایچون رفع غموم و آلام
ایچه برجرعه سنی برهمن صد ساله
براولور سنك مزارایله یانند ه اصنام

—نفعی—

دفع

صاوومق . باشـدن آشیرمق . برشیئك وقوعندن
اول مستعملدر . دفع صائل : دفع مفاسد جلب
منافعدن اولادر .

دفع یأجوج غمه اشیکیدر سدسدید.

قوۀ دافعه . برشیئی کندیسندن تبعیده ساعی اولان
قوتدر .

§

تفرق

آیرلمق . اجسامده قوللانیلیر .

موحدین ایله برلکده‌در کوکللرمز
تفرق ایتسه‌ده اجزاسی خاکدانمزك

— معلم ناجی —

اسم فاعلی اولان متفرق کلمه‌سی چوق قوللانیلیر.
اجزای متفرقه : اوراق متفرقه : عساکر متفرقه
افتراق کلمه‌سی‌ده لساغمزده بومقامده قوللانیلیر .
« . . . کاه طاغیلوب ، کاه طوپ اولان بلوطلر

بعضاً کویا روی ماهتاب علتابه نقاب اولمق ایچون حریر بیاضدن معمول غایت اینجه بر یاشمق هیئتنه تحول ایدوب بعضاً ده یاسطح ماده‌کی کوپوکلر کبی هر جزؤی دیکرندن افتراق ایلر ویاخود صحن سماده تماشاسی نظره غایتله خوش کلیر پنبهٔ منقوش صورتنده کورینور ...»

— اکرم بك —

افتراق. آیریلق معناسنه‌ده‌کلیر. نارتحملسوز افتراق: آلام افتراق.

§

انفعال

تأثردن متولد حال وکیفیت. کوجنمه.

اظهار انفعال: انفعال معصومانه.

جمعی انفعالات.

سامعینك حسیاتنی تهییج ایچون خطیب اولان ذاتده انفعالات نفسانیه‌نك وجودی شرطدر.

«.. جبهه‌سنده‌کی طونوقلق منجمد اولمش برقدرت نطقیه‌نك ترجمان انفعالیدر ..»

— اکرم بك —

پیچش گیسو دکل بو عارضنده موکوروب
رشکدن مرآته دوشمش انفعالك صورتی
— نورس —
سرمست اودرکه اولسه دخی چاك چاك غم
ذاتنده حس اولنمیه آثار انفعال
—عونی بك—

—

انکسار

قیرلق . انکسار شیشه : انکسار سبو : انکسار آینه .
بر ضعیفه تقویت بخش اولسه رحم وشفقتی
کلیه سنك فلاخنله زجاجه انکسار
— نظیم —
مجاز صورتیله ده قوللانیلیر .
انکسار قلب : انکسار درون : انکسار خاطر .
خون جکرله طولمش جام زراولمدنسه
بی انکسار خاطر اشکسته ساغر اولسون .
— نائلی قدیم —
منکسر البال . قابی قیرلمش . فارسیسی شکسته بال .
شکسته خاطر .

انکسار . بدعا . والدینك انکسارینی آلان چوجق فلاح بولماز .

انکسار ضیا — حزمهٔ ضیائیه برجسم شفافدن مرور ایدرسه اول جسمك کثافتیله متناسب برزاویه‌ده انکسار ایدر . اشته بوکا انکسار ضیا دینور .

—

اغبرار

توزلانمق . توزرنکلی اولمق . اغبرار اوراق ازهار : اغبرار برك چمن . مجازاً کوجنمه قیرلمه . معنالرینه‌ده کلور .

اغبرار قلب : اغبرار خاطر : خاطره توز قونمق یعنی کوجنمك .

برده قالمش جوهرم یوق اغبرارمدن خبیر

—

اغبرار خاطر اکسیر مسرتدر بکا

— فضولی —

(... وقوع سفرتهالکی عنان ربای توسن تمالکی

اولوب خلافنده اولانلره صورتنمای اغبرار وبلکه ناخن عتابله چهره‌خراش آزار اولدیغندن ...)

عاصم افندی - تاریخندن

(پرده‌دار اغبرار) ترکیبنه بدل (پرده‌دار انکسار) دینه‌مز.

§

اغراء

ترغیب. تحریص. بوکلمه لسانمزده هم حسنات هم سیئاته تشویقده قوللانیلیر.

«... تسهیل اسباب معدات وتنسیق ادوات مهمات خصوصنی ارائه‌وانبا ومن صمم العزیمه ساعده التوفیق وعاضده التلفیق مساعده‌سنی ایما ایدرك تشویق واغرا ایلدیگله هادئ السبل درگاهنه توکل وسلطان الرسل روحانیتنه توسل برله ...»

مقدمهٔ ترجمهٔ قاموس - عاصم افندی

برکیمسه‌یی دیکری علیهنه اغرا ایلك.

سیئاتده «تحریك واغرا» دیه قوللانیلیور ایسه‌ده تحریك ذاتاً فساده اغرا دیمك اولدیغندن ایکیسنی برلشدیرمه‌ملیدر .

—

تحذیر

حذر ایتدیرمك . صاقندیرمق . برامر مکروهدن اجتناب ایچون مخاطبه تنبیهده قوللانیلیر .

بزده نه عجب که خلقی اول پیر
سرقتدن ایدوب همارہ تحذیر

§

اولی

مرجح . دها ای . مقابلهٔ جوازده مستعملدر .

اوته‌کی ده قاعدیه موافق ایسه‌ده بریکنی یازمق اولیدر .

—

صواب

طوغری . یاکلش دکل . رأی صواب : فکر صواب : طریق صواب : مقابلهٔ خطاده قوللانیلیر.

اول که شمع روشن پرتاب نور رأیـدر
خانهسوز خطا ومجلس افروز صواب
- نفعی -

« . . . بوجهتله هر کلمه‌سنده خطا ایتمش اولسه‌م، دخی خطای مجتهد کبی صواب اولمسه‌ده ثواب اولور اعتقادنده‌یم. »

— ابوالضیا —

§

سکوت

صوصمه . التزام سکوت .

آرایش الفاظی ظرافت صانمه
عالمده سکوت وش تظرف یوقدر
- نابی -

جدلكارانه خاموشى قدر رنكين جواب اولماز
سكوتن مرد دانا خصمنى الزام ايچون صاقلار
ـ راشد ـ

« . . . خاطرلرى بر سربسته‌يه عقده كشا اولمق ايستر اما دست شرم وحيا ينه كره‌بند سكوت اولور . . »
ـ سيرويسى ـ

« . . . سائر اختلافات دغدغه زاى روات طى‌ـ اللسان سكوت قلنمشدر . . »
ـ وله ـ

فارسيسى خاموشى وتخفيف ايله خامشى در .

—

صمت ايله بينلرنده فرق واردر . سكوت مقتدر اولديغك حالده ترك تكلم ايتمكدر .

—

صمت

صوصمه . بونده تكلمه قدرت معتبر دكلدر . لكن لسانمزده صمت ايله سكوت بينى فرق اولنميور .

یاسویله سوزی کهر نثار ایت
یاصمت وسکوتی اختیار ایت

بو صورتده ده ایکیدن بری حشودر .

§

عیش

یشامه . زندکانی . حیوانه مخصوصدر .

عیش آدمی : عیش حیوانی کبی . عیش آلهی دیمز .

عیش — ییوب ایچوب ذوق وصفا ایتمك عیش وطرب : عیش ونوش : عیش جوانی .

عیش ونوش ایله بوکون آکمه غم فردایی
سکا اصمارلادیلرمی بو یالان دنیایی
- لا -

زمان عیش وشادیدر دم اقبال دوراندر
فلك هپ ایتدیکی اوضاعه شمدی یك پشیماندر
— ریاضی —

عینك کسریله استعمالی غلطدر .

—

حیات

حیات . دیریلك . اللهده ، ملائکه‌ده ، حیوانده ، مستعملدر .

مدت حیات : ایام حیات : زمان حیات : دورهٔ حیات :

حیات سفیلانه : گنجلك عالمی موسم ربیع حیاتدر :

مدت حیات بشر پك محدوددر . فنون حاضره ایجابنجه حیات ، نباتاتده‌ده شاملدر . حیات نباتیه . حیاتبخشا ــ حیاتبخش . حیات باغشلایجی ویریجی . حیات افزا ــ حیات آرتیریجی . نسیم حیات افزا . حیات آور ــ حیات گتیریجی .

« . . . مدت حیاتك قصر ومدنده اهمیت یوقدر . مسئله عالم بقاده اوغرانیله‌جق طور وحالتدر . . »

ــ سعدالله پاشا ــ

قیمت وقدر حیات پدری بیلمینه
بیلدیرر صکره زمانه نه ایمش قیمت اب

ــ مخلص پاشا ــ

حيات جاودان : حيات سرمدى ــ دائمى حيات

ويرمين جانن سكا بولماز حيات جاودان
زندهٔ جاويد آكا ديرلركه قرباندر سـكا

— فضولى —

تماشاى جمالك مايهٔ آرام جانمدر
رهٔ عشقكده جان ويرمك حيات جاودانمدر

« .... تأثر قلبنى تعديل ايده‌جك تسلى بوله - مامسندن و نائل حيات سرمدى اولمامسندن كنديسنى بى بخت وستمديدهٔ طالع سخت عدو شمار ايتمسيله ... »

تلماق ترجمه‌سى - كامل پاشا

آب حيات . آب بقا . آب حيوان : آب خضر . چشمهٔ موهومك ايچن آدمه حيات ابديه ويرن صويى .

خضروش آب حيات لبكه آه بنى
نيچون ايرديرمدك اى جان سون اولسونمى سنى

- ذاتى -

لعل جانبخشی اولنجه کویا
ایمز نیردی لبـنه آب بقـا

— حلیهٔ خاقانی —

آب حیوان اولسه‌می سنسز کوکل میل ایلمز
یارسز عاشـق حیـات جاودانی نیلسـون

— ذاتی —

اولمیـان مایهٔ فیض از لبـدن سـیراب
آب‌حضری ینه‌حضراولسه‌ده رهبر بوله‌ماز

— راغب پاشا —

قلت

امور نسبیه‌دندر ، برشـیئك قلیل اولمسی چوغنه نسبت ایدلمکله اولور .

مثلا : یوزه نسبتله آلتمش قلیلدر اما اوتوزه نسبتله دکلدر .

§

ندرت

حد ذاتنده وجودی آز اولمقدر .

« . . . کمالات فکریه‌یی واوقوتله ترقیـات عالمی

بو درجه‌یه کتیرن خاصه اصحاب قلمك فوق‌العاده اولمسیله برابر ندرتی دکل. فوق‌العاده اولماسیله برابر کثرتیدر..»

§

اطناب

بر فائده ایچون اصل مرام او وزرینه لفظ زائد قیلمقدر.

--

تطویل

بر فائده ملحوظ اولمیه‌رق لفظ زائد قیلمقدر.

§

تحریر

یازمق. بالکتابه بیان معنی. برمقاله‌نك تحریری: برفقره‌نك تحریری: تحریر نفوس: تحریراً – یازمق صورتیله. تحریراً افادهٔ مرام. تحریری. تحریره منسوب. امتحان تحریری. تحریرات – رسمی وغیر رسمی یازیلان مکتوب. تحریرات عالیه. تحریرات رسمیه: تحریرات والالری پیرایه بخش انامل تکریم ومآل محاسن اشتمالی موجب فخر عظیم اولمشدر.

« ایدیم طاق ثریایه نعوتك تحریر »

—

خامه‌دن خون سیاه آقدی دم تحریرده

— عونی بك —

§

تقریر

یراشدیرمك. ثابت قیلمق. درلك ذهنده تقریری.
تقریر — افاده. بالعباره بیان معنی.
حسن تقریر: تقریردلپذیر: تقریر بلیغانه: تقریری.
تقریره منسوب. امتحان تقریری. جمعی تقریرات.

برزباندر شرح غم تقریرینه هر برك كل
ایلمز بیهوده كل كوزدكده افغان عندلیب

— فضولی —

باشلادقجه بن‌سوزه باشلار هجومه واردات
اویله كیم طاقت كتیرمز آنی تقریره زبان

— نفعی —

« ... ادبیاتمزه شرق وغربك برقاچ اجنبی لساندن
مستعار اولان شیوه‌لری غلبه ایده‌رك اطراد افاده‌یه خلل

ویرمش وادوات وتعبیرات وافاداتی تقریردن بتون بتون آیرلمش اولان اسلوب تحریر ایسه بیاغی برباشقه لسان حکمنه کیرمشدر . . »

تقریر — برماده حقنده قلمه آلنان مقالهٔ رسمیه . جمعی تقاریر. افاده معناسنه اولان تقریرایله ایضاح بیننده فرق واردر .

ایضاح ، مطلوبی سامعك فهمی ؛ تقریر مطلوبك ذهنده تمکنی اعتباریله‌در .

§

بیوت

او ، مسکن ، اوطه معناسنه اولان بیتك جمعیدر . بیت عالی : بیت جدید : بیت عنکبوت . اوروبجك شبکه‌سی .

کلیشم دلکشا دکلی ؟ نصل
آچل‌ای شاعرانه بیتم آچیل
— معلم ناجی —

§

ابيات

مصراعیدن مرکب نظم معناسنه اولان بيتك جمعيدر. شاعرانه بربیت : بيوت ایله ابیاتی فرق ایتمین متشاعرین .

بوقصر دلپذیرده ناجیٔ نکته‌دان
اولدیسه چوقمی سالك اثری پیامبرك
اولمقده‌در عرائس معنایه حجله‌گاه
هربیتی بردوکوز اویدر اول سخنورك

— علی روحی بك —

« . . . بوکا مماثل هفواتیله برابر قوت طبیعت وسلاست منظوماتی انکار اولنماز ایسه‌ده یاپدیغی ابیات ایله ییقدیغی بیوتك وزنی میزان اخرتده معلوم اولور. . . »

تبصره — عاکف پاشا

بوبیتك برطاقم انواعی واردر . مصراعین هم قافیه اولمازسه « بیت خصی » دیرلر .

بیگانه‌لر عنایتنه دوشدی احتیاج
برلطفی اولمدی اوقدر آشنالرك

— لا —

قابليتدر حصول مطلبك سرمايه‌سی
الده‌استعداد اولنجه‌کارکندین کوستر

— چلبی زاده عاصم —

بيتك آلت واوسـت طرفنده باشـقه بيت اولمازسه (مفرد) ديرلر . بونی ترکيب ايدن مصراعلر ياهم قافيه اولور . يا اولماز .

ياره اشراب شراب ايتمکه اقدام ايتـدم
اوده مست اولدی فقط بن دخی الدن کتدم

— معلم ناجی —

برغزلك ايلك بيتنه « مطلع » صوك بيتنه « مقطع » حاوی اولديغی ابياتدن اك كوزل بربيتنه‌ده بيت‌الغزل ، شهبيت ديرلر .

§

کسمك

برشيئك برقسمنی آلت قاطعه واسطه‌سيله آيرمق .
آغاچ كسمك : قلم كسمك : قاوون كسمك .
كسمك كلمه‌سی مجازاً باشقه معنالرده‌ده قوللانيلير . بعضيلری بروجه آتيدر :

امید کسمك . قطع امید ایتمك .
بن اوایشك حصولندن امیدمی کسدم .
آردینی کسمك . ترك ایتمك .
النی کسمك . هم منع هم امتناع ایتمك .
چیوی ، بوز کسمك . صغوقدن تیرتیر تترەمك .
آغستوسدە صویە کیرسەم بالطە کسمز بوز اولوز .
اوکنی کسمك . حائل اولمق . طوردورمق .
باش کسمك . سرفرو ایتمك. درویشلرك مرشدلرینە باش کسمسی .
حدود کسمك . تعیین حدود .
حساب کسمك . قطع معاملە .
آیاغنی کسمك . اوغرانمامق . دفع ایتمك .
سوز کسمك . مقاولە . قرار
سوزی کسمك . ختم کلام .
سسی کسمك . اختیار سکوت .
عقل کسمك . تخمین وقبول عقل . بونك حصولنی هیچدە عقلم کسمز .

قيصه كسمك . اختصار كلام .

كوز كسمك . متجاسر اولمق .

كسوب آتمق . قرار قطعى ويرمك .

كسديرمك . تخمين ايتمك .

كوزه كسديرمك . جرأت ايتمك .

جزا كسمك . تعيين مجازات .

كسيلمك . كسل كلمك .

كسيلمك . قيامق . توتون كسلمك .

كسيلمك . توكنمك . دكرمنك صويى كسلمك .

درس كسيلمك . تعطيل .

آتش كسيلمك آتشه تحول ايتمك : فرط حدتدن آتش كسيلدى .

طاش كسيلمك . تحجر ايتمك .

طاقت كسيلمك . يورلمق .

نفسى كسيلمك . زياده يورغونلق .

يمكدن كسيلمك . انقطاع اشتها .

§

قیرمق

کسر ایتمك . آغاجك دالنی قیرمق . قلمی قیرمق .
مجازاً باشقه معنالرده‌ده مستعملدر .
کوکل قیرمق . کسرقلب . اهل دل قدح قیرسه‌ده
کوکل قیرمز .
کوکنی قیرمق . استیصال ایتمك . کلیاً محو ایتمك .
تل قیرمق . خطا ایتمك .

باقمه تل قیرمسنه میر خط آور! سیمونك
ناتراشیده اولور چاره نه بربر دیدیکك
— معلم ناجی —

قیرغینلق . فتور .
قیر . (امر حاضر)
قیر . مسیره : چمنزار . قیرعالمی .
قیرلمق . پاره‌لانمق . طاغیلمق .

آیاغك صاقنه‌رق باصمه آمان سلطانم
دوکیلن می قیریلان شیشهٔ رندان اولسون
— ندیم —

صغوق قیرلمق . تناقص برودت .

روزکار قیرلمق . سکونت هوا .
کولمکدن قیرلمق . سورکلی قهقهه .
قول‌قناد قیرلمق. زبون اولمق .
قیرلمق . تلف اولمق .
قیرلمق. منکسر اولمق .
قیردیرمق. هلاکنه سبب اولمق . عسکری قیردیرمق .
قیردیرمق. اسقونطو ایتدیرمك. سندی قیردیرمق.

§

قوپارمق

برشیئك برپارچه‌سنی چکوب آییرمق . فدانك دالنی قوپارمق: چیچك قوپارمق. مجازصورتیله‌ده قوللانیلیر .
اذن قوپارمق : رخصت آلمق .
یورك قوپارمق: یرینه کوره تخویف، ایلام معناسنه‌در .
زنجیری قوپارمق : جنونی آتیرمق . زنجیر قوپاران .
قیامت قوپارمق : اطرافه ولوله صالمق .
فریاد قوپارمق . شدتله فریاده باشلامق .
لازم اولان قوپمق فعلی مجازاً ظهور. حلول، هبوب،

خوف وتألم معنالرنده قوللانيلير . بورا قوپمق : قيامت قوپمق : روزكار قوپمق : يورك قوپمق . نائلئ قديمك :

كويكده ناله كيم دل‌مشتاقدن قوپار
بر نغمه در حجازده عشاقدن قوپار

بيتنده‌كى (قوپار) ظهور ايدر ، ميدانه كيرديكدر .

§

بدن

جثه اعتباريله‌در . بوكلمه صورت شـاعرانه‌ده چوق قوللانيلير .

كلبدن : سيمين بدن . بواستعماله كوره (تن) ايله مشتركدر. سمن‌تن : كلتن : آهن‌تن .

كل سر قبرمده طور برلحظه اى سيمين بدن
نوردن برسروى ديكمشلرخيال ايتسون كورن

— عونى بك —

« . . . روح انسـانى دخى بدنك ايچنده ويا اوبر اوجنده وياخود طشنده وبرطرفنده اولمديغى حالده بدنده متصرف ومدبردر . . . »

— جودت پاشا —

جسد

لون اعتباريله‌در .

« . . . اشته بووجهله كوندن كونه جسد فرسوده وصحت مختل اولور وحتى اميد شفا وعافيتله استعمال اولنان معالجات ايراث ضعف وفتور ايدر . . . »

ـ سرعت عمر — منيف پاشا

بومثالده « جسد » يرينه « بدن » كلمه‌سى قوللانيلمش اولسيدى بوقدر فصيح ومعنيدار دوشمزدى .

« جسد صورت شاعرانه‌ده استعمال اولنماز . مثلا لطيف بر وجوده (جسم لطيف) مقامنده (جسد لطيف) دينلسه كولنج اولور . »

— لغت ناجى —

§

صوت

سس . آواز . صوت جرس : صوت جلجل : صوت بلبل : صوت حزين : صوت محرق .

حسن صوتکدنمی بیلمم صیت حسنکدنمیدر
زاهد مسجد نشین قیلدك خراباتیلری
— معلم ناجی —

صدا

صوتك عکسندن حاصل اولان ایکنجی صوت .
صدای آفاق : صدای کوهسار .

باقی قالان بوقبه‌ده برخوش صدا ایمش
— باقی —

لکن بو کلمه استمزده مطلقا صوت معناسنه‌ده‌قوللا . نیلمقده‌در .

صدای عندلیب : صدای حزین : صدای محرق : صدای مؤثر .

بزم عشق ایچره فضولی نیجه آه ایله‌میم
نه تمتع بولنور بنده صدادن غیری
— فضولی —

—

مقیم حجرهٔ شوقم فضای قربکده
همیشه سمع امیدمده اشتیاق صدا
— وله —

(صدا) كلمه‌سی اساساً صوت منعكس معناسنه موضوع اولديغی واساتذه‌نڭ بالايه درج اولنان شواهدندن‌ده آكلاشيله‌جغی اوزره ايكی صورتله يعنی هم مطلقا صوت ، هم صوت منعكس معناسنه قوللانيلديغی جهتله عكس صوت مقامنده عكس صدا ديمه‌مك ايجاب ايدر .

صوت ، صدا ، زمزمه ، نغمه — نغمات ، لحن — الحان ، صفير ، ترنم — ترنمات ، فرياد ، ناله ، ترانه ، سرود ، آواز ، نوا كلمه‌لری بعضاً يكديگرلری مقامنده استعمال اولنورلر .

صوت عندليب ، صدای عندليب ، زمزمهٔ عندليب نغمه — نغمات عندليب ، لحن — الحان عندليب ، صفير عندليب ، ترنم — ترنمات عندليب ، فرياد عندليب نالهٔ عندليب ، ترانهٔ عندليب ، سرود عندليب ، آواز عندليب ، نوای عندليب كبی .

زمزمه — نغمهٔ متموج . زمزمهٔ دلكش : زمزمه ساز : زمزمه‌پرداز : زمزمهٔ طيور : زمزمهٔ عاشقانه : زمزمهٔ تهليل .

نایك كه چیقار زمزمه سوراخلرندن
بلبللر اوتر صانكه كلك شاخلرندن

— نائلئ قدیم —

نغمه — ایرلامق . ازكی ایله اوقومق . نغمهٔنی: نغمهٔ دلكش : نغمه ساز : نغمه سنج : نغمه پرداز : نغمهٔ روحپرور : نغمات لطیفه : نغمات محرقه .

نغمه آموز بلبلان بهار

لحن — صوت مؤثر . لحن لطیف . بونك جمعی اولان «الحان» كلمه‌سی چوق قوللانیلیر . الحان كثن : الحان طیور : الحانئی .

صفیر — اینجه‌وكوزل‌سس . صفیر مرغان: صفیر بلبل : صفیر جانپرور .

صریر آب روان وصفیر مرغ چمن
نكات تهنهٔ مقدم ایتدیلر انشا

— فضولی —

ترنم — كوزل برصورتده‌اجرای آهنك . ترنم‌ساز: ترنم سنج : آغاز ترنم ایتمك = ترنمه باشلامق .

اولوب ترنم بلبل عزائم تسخیر
چمن پریلرینه لازم اولدی عرض لقا
— فضولی —
« ... لاجرم عندلیب شیدا کبی سرمست اولدم واول کللره قارشی ترنم ایتمکه استعداد فطرتدن رخصت بولدم... »
— وله —
فریاد — استمداد ایچون چیقاریلان صوت بلند: فریاد حزین: فریاد عاشقانه: فریاد هزار.
یاره تأثیر ایتمدی فریادلرله دادلر
دادوفریاد ایتسه لایق دادلر فریادلر
— عونی —
جان بلبلنك بودر صفیری
فریاد! بو آیکون قفسدن
— لا —
ترانه — صوت. نغمه. ترانهٔ دلکش: ترانهٔ حمامه: ترانه ساز: ترانه پرداز: ترانه‌سنج: ترانهٔ ظفر: ترانهٔ مرغان: ترانهٔ حزین.
بیلمم نه‌سببله واردی دائم
کوشمده شوهاتفی ترانه
....

ترانهٔ لب هرجویبار فاعتبروا
زبان بلبلك اوزادى ياأولى الابصار

— جودت پاشا —

سرود — طرب ، نغمه . سرود بلبل : سرود سروافزا : سرود ممدود : اوسرود ممدود آغاق عكس انداز اوليوردى .

صداى مرغ براقدى بزرك وكوچكه شوق
سرود نايله عشاقه حاصل اولدى نوا

— فضولى —

ناله — ايكلتى . انين . نالهٔ نى : نالهٔ بلبل : نالهٔ بى اختيار : نالهٔ تأثر : ناله ساز : ناله پرداز .

ياقمه هزارك اى كل تر نالهدن صقين
كوزياشين آلمه آتش سيالهدن صقين

— نائلىٔ قديم —

نوا — نغمه ، آهنك . نواى نى : نواى عندليب : نواى دلسوز : نواى بارد .

آواز — يوكسك سس . صداى بلند . آوازنى : آواز رعدكبى. آواز برق اولماز .

سوزنى آواز هى‌هى چرخى رقصان ايلسون

—

آهنك — ساز وسوزه باشلامه‌دن اول خواننده وسازنده‌لرك دمساز اولدقلرى تقسيم وپيشرو. آهنك رقص آور : آهنك لطيف : آهنك دلپذير .

صيغميور جسمه‌جان صفاسندن
بونه آهنك روحپرور در

— معلم ناجى —

آهنك — قصدواراده‌وعزيمت معناسنه‌ده قوللانيلير .

—

نه‌خوشدر الده كلكون جام . باشده عشق سوداسى
كوكلده وصل ذوقى ، جانده جانانلر تمناسى
كوكل برقاچ زمان اندوه هجرانيله زار ايتمك
ينه آهنكله آهنك بزم وصل يار ايتمك
— فضولى —

فضولی ایلدی آهنك عیش خانهٔ روم
اسیر محنت بغداد کوردیکك کوکلم
— وله —

آهنك — طرز وروش . آهنك افاده : آهنك بلیغانه : آهنك حزین .

آهنك — صدانك اصول اوزره جریانی . آهنك آب روان: آهنك جویبار : کنار کلشندن کچن برجوی آهسته روانك آهنك روح افزاسی .

آهنك — ذوق وجنبش

لبریزدر اشکوهی ایله جملهٔ اکوان
آهنك ایدهلم ، ایلیهلم لطفنی اعلان
— شناسی —

—

(صدای کهساره) بدل (نغمهٔ کهسار) دیمك اولهماز . هله الحان هیچ اویهماز . صفیر ، ترنم ، سرود ، فریاد ، ناله ، نوا کذا .

فقط زمزمه — صوت منعکس معناسنهده کلدیکندن

زمزمهٔ جویبار ، زمزمهٔ آب روان ، زمزمهٔ کوهسار دینیلیر .

لسانمز باشلی باشنه برلسان اولمق اعتباریله تحت تصرفمزده بولنان ویکنظرده مترادف کبی کورینان بوکلمه‌لرك موقع استعمالنی انسانده ذوق دنیلن خاصهٔ معنویه وایجاب حال تعیین ایدر .

§

اختلاف

بربرینه اویمامق . اویوشمامق . مقصود برطریق وصول متفاوت اولورایسه قوللانیلور : اختلاف مجتهدین اختلاف آرا ، جمعی اختلافات .

—

خلاف

ایکی کیمسه بیننده‌ایکیدن بری دیکرینه مخالف اولمقدر بری مشرق ، دیکری مغربه کیدن ایکی آدم کبی . خلافکیر : مخالفت ایدن . خلافکیرانه : خلافکیرجه‌سنه .

خلاف : یالان ؛ خلاف سویلیور :

§

تمنی

اومق ، دیلهمك . وقوعی ممكن وغیر ممكن اولان شیلرده استعمال اولنور .

ترجی

وقوعی ممكن اولان شیئه مخصوصدر .

§

اظهار

آشكار ایتمك . میدانه چیقارمق . كوسترمك . معنویاتده قوللانیلیر . اظهار شوق : اظهار سرور : اظهار غم : اظهار عشق : اظهار شجاعت : اظهار صداقت : اظهار محویت : اظهار هنر .

اظهار مافی الضمیر ؛ اظهار مافی البال ؛ اظهار مافی السویدا — كوكلده كنی میدانه چیقارمق اظهارك ضدی كتماندر .

« ... اول مجمعك سحاب امتزاجندن نهال طبیعتم
نم چکوب اظهار استعداد نظم ایتدی ...»

— فضولی —

مآل حکمتك اظهار قدرت قیلمغه ایتمش
غبار تیره‌دن آیینهٔ گیتی نما پیدا

— وله —

ناگهان ایلدی دوشیزهٔ خوش لهجهٔ صلح
ماورای حرم غیبدن اظهار خرام

— نابی —

(اظهار سند) (اظهار حجت) (اظهار شهادتنامه)
دینه‌مز .

—

ابراز

میدانه چیقارمق . گوسترمك . مادیات ومعنویاتده
قوللانیلیر .

ابراز سند : ابراز حجت : ابراز شهادتنامه : پولیچه ابرازی :
ابراز صداقت : ابراز حمیت : ابراز انسانیت : ابراز معرفت :
ابراز توجه : ابراز نزاکت .

«.... آثار اسلاف واخلافك كشیدهٔ زرین تار اشتهار اولان غرر تابنده‌سنی انتخاب وافراز وشو كنجینهٔ لامعة الانواری املا ایله بر نسخهٔ بی انباز پیدا وابراز ایلدی ...»

— سامی پاشا —

بركلشنی ایتسه وصفه آغاز
اشكالنی اول ایلر ابراز

— خرابات —

«... بودیارده بالای ناز وخرامنه موافق وآهنك عجمه لایق شیوه‌لرینی كوركبی ابرازدن ناز ایتدیكی اجلدن ...»

— سنبل زاده وهبی —

ایده‌یم صحبت ماهیت طبعم ابراز
عذرخواهانه حضوركده اولورسه‌م مأذون

— منیف —

یاره ایستردم نهانی رازم ابراز ایلمك
دردوغمدن چیقدی جانم چیقمدی رازنهان

— لا —

§

استنكاف

تكبراً برشیدن یوز چویرمك . چکنمك .

حسب الحميه اويله بر تكليفى قبولدن استنكاف ايلدى .

—

امتناع

کیری طورمق . چکنمك .

« . . . اما چه فائده کنار وحشت مدارینه قدر وارلمق متحتم اولدیغندن برقاچ قدم دها ایلرو کیدلمکدن امتناع اولنه‌ماز . . . »

— منيف پاشا —

امتناع ـ امکانسزلق . اجتماع ضدينك امتناعى .

ممتنع . ممتنع الحصول : حصولى غير ممكن . جمعى ممتنعات .

—

اباء

شدت امتناع واعراض . هر ابا امتناعدر ، فقط هر امتناع ابا دکلدر . ایبا بوندن غلطدر .

§

اصطبار ـ صبر

اصطبار مقام مجاهده، صبر مقام مشاهده‌در . عرفاً‌دن بریسی صبرك اشدی اصطباردرکه اوده سراً. قلباً. نفساً موارد بلا تحتنده، صبرایسه مجرد نفساً موارد بلا تحتنده سکون دیمکدر دیمشدر .

«. . . آرتق روحمده تجلدی اختیار. کوکلمده مصیبته اصطبار اقتداری قالمدی . . .

— آطنه‌لی ضیابك —

§

تبذیر ـ اسراف

تبذیر موقع حقنده تجاوزکه اوده مواقع حقوقنده. اسراف مقدارده تجاوزکه اوده مقادیر حقوقده جهلدن عبارتدر .

§

کسب ـ اکتساب

کسب فی‌الاصل نفسك وغیری ایچون اخذده، اکتساب مجرد نفسك ایچون اخذده مستعملدر . بونلرك ایکیسی‌ده مادیات ومعنویاتده قوللانیلیر .

کسب ثروت : کسب تجارت .

کسب کلمه‌سی اسانمزده اکتساب مقامنده‌ده استعمال اولنور .

کسب هنر : کسب کمال : کسب شرف : کسب شهرت : کسب سرور : اکتساب شرف : اکتساب فیض ورفعت : اکتساب معالی : اکتساب ثروت : اکتساب منال .

سرشار غمم فهم مآل ایلدیکمدن
خوندر جکرم کسب کمال ایلدیکمدن

— رامی پاشا —

مقدار مشاقه کوره در کسب معالی
ترك ایتمیلدر خوابی هوادار تعالی

(اشتهار ، اقتدار ، افتخار کبی) کلمه‌لر ذاتاً کسب معناسنی تضمن ایتدیکندن (کسب اشتهار ، کسب اقتدار ، کسب افتخار) دیمه‌ملیدر .

عجز ایله نقصان ایله برذرۀ ناچیز ایکن
کل کبی وصف کمالاتکده بولدم اشتهار

— نظیم —

آلمق، قزانمق معناسنه کلن احراز کلمه‌سی لسانمزده اکثریا معنویاتده قوللانیلیر . احراز شان وشرف : احراز درجات : احراز اجر.

احراز رتبهٔ وزارت . بومقامده کسب قوللانیلماز .

احراز شهرت ایلمه‌نك بیك طریقی وار
اما طریق معرفتی التزام ایدك
— حمدی بك —

مجله‌جه احرازك قصده مقرون اولمسی شرطدر .

§

یقین — ظن — شك — وهم

(یقین) ایچون حقك غیری‌یه احتمال یوقدر . (ظن) ثبوته وغیری‌یه احتمالی واردر لکن ثبوت اوزرینه دلالتی راجحدر . (ظن ایدرم) یرینه (ظن ایدرسه‌م) دینك ظنك نه‌اولدیغنی بیلمه‌مکدن ایلری کلیر . (شك) طرفینه دلالتی مساویدر . (وهم) ، ثبوته وغیری‌یه احتمالی واردر . لکن ثبوت طرفی مرجوحدر .

§

مشيت — اراده

مشيت اكوانده ، اراده اكوان واحكامده اولور .

§

قصد — عزم

قصد غرض ومطلوب جهتنه جمع همت ؛ عزم ايسه قصدى تقويه وتنشيط ايتمكدر .

§

اماره — علامة

اماره . نشان . عائد اولديغى شيدن انفكاك ايدرسه . تشديد ايله امارہ غلطدر . هواده ياغمور امارہسى وار : امارۂ صلح : امارۂ صحت . جمعى امارات . امارات كافيه : امارات قويه .

علامت — عائد اولديغى شيدن انفكاك ايتمزسه .

علامت فارقه : علامت جنون . جمعى علائم . علائم السما . البكم صاغمه .

يوجلدك قبرم اى بيدردلر سنك ملامتدن
كه معلوم اوله دردِ اهلنه قبرءاول علامتدن
— فضولی —

§

وسع فاعله ، امكان محله راجعدر .

§

تحريف

معنايه طوقونميه‌رق لفظى تغيير ايتمكدر . غالينوسى جالينوس ، ايپوقراتيسى بقراط ، چهزارى قيصر ياپمق كبى . جمعى تحريفات . تحريفات عوام .

تحريف — يازلمش برشى افساد صورتيله تغيير . تحريف تورات : تحريف انجيل .

—

تصحيف

خطاءً لفظ ومعنايى تغيير ايتمكدر . فضولينك :

قلم اولسون الى اول كاتب بدتحريرك
كه فساد رقمى سنورمزى شور ايلر

کاه بر حرف سقوطیله ایدر ناصری نار
کاه بر نقطه قصوریله کوزی کور ایلر

قطعهٔ مشهوره سنده کی سورك شور ، کوزك کور ایدلمسی کبی .

§

فسق — فجور

فسق طاعتدن خروج . فجور ایسه حقدن میل وعدول معناسنه‌در .

§

باقمق

برشیٔ کورمك ایچون تقلیب حدقه . باقمق کلمه‌سی معنای التزامی متضمندر . عربجه‌مقابلی نظر کلمه‌سیدر . مجازاً باشقه معنالرده‌ده استعمال اولنور . بعضلری بروجه آتیدر .

باقمق . انفاق واعاشه .

آته باقمق . بسله‌مك ، معاینه‌ایتمك معنالرنده‌مشترکدر .

ایشه باقمق . ایشه اقدام ایتمك .

اکری باقمق . فنا معامله ایتمك . کج نکاه .

آغزه باقمق . اعتبار استماع .

درت یانه باقـمق . تلاش. شـاشقینلق معنـالرنده مشترکدر .

خستهیه باقمق . مداوت ایتمك .

یوزه باقمق . الفت ایتمك .

یوز یوزه باقمق . استحیا .

کورمك

رؤیت ایتمك . انسان برشیٔ بالالتزام کورهبیلهجکی کبی بالتصادف دخی کورهبیلیر . باقمقله بینلرنده عموم وخصوص مطلق واردر .

سنی کورمك متعذر کورینور اویله‌که اشك
سـکا باقـدقجه طولار دیدۂ کریانمزه
— فضولی —

کوردی اومهر نازی قماشمازمی کوزلرم

مجازاً باشقه معنالرده ده قوللانیلیر . بعضیلری بروجه آتیدر .

چوق کورمك . استکثار ایتمك .

دوش کورمك . رؤیا .

کون کورمك . چوق یشامق . ایی یشامق . تجربه دیده اولمق .

ایش کورمك . بجرمك . اویدرمق .

خدمت کورمك . حسن ایفای خدمت .

حالنی کورمك . لایق اولدیغی جزای مادی و معنوی‌یه مظهر اولمق .

خوش کورمك . مسامحه ایتمك .

خوش کوریلور بونده خطا اولسه ده

§

دیرین — دیرینه

اسکی . قدیم . دائما مقام ستایشده قوللانیلیر .

دأب دیرین : رسم دیرین : عادت دیرینه : دیدهٔ دیرینه : جوهر دیرینه :

بر کون البت یاد ایدرسك عاشق دیرینه‌یی

— لا —

—

رامی عجب صوراری که بر کز او نوجوان
آیا نه اولدی بندهٔ دیرینه‌مز بزم

— رامی پاشا —

—

کهن — کهنه

اسکی . قدیم . اکثریا مقام قدح وتزییفده وبعضاً مقام ستایشده استعمال اولنور. دیر کهن : طاق کهن: میخانهٔ کهن ، کار ارباب سخن ، تجدید مضامین کهندر. کهنه حصیر : کهنه عبا : کهنه بهار = صوك بهار .

شراب کهنه وساقیٔ خنده‌رو تازه

— وجدی —

کهنسال — اختیار . پیر .

طرفه دكان حكمدر بوكهن طاق فلك
نه آرارسه‌ك بولنور درده دوادن غیری
— راغب پاشا —

بز بو محنتگه هستی‌یه کوچکدن کلدك
یوقسه کیم ایلر ایدی ترك کهن جای عدم
— عاکف پاشا —

« ... برمغز کهنه‌دن غرابتفرمای طلوع اولان بوفکر جدید . مرکز اصابت وحقیقتدن بعد نامتناهی ایله بعیددر .... »

— اکرم بك —

زادهٔ مفتیٔ دیندار در بحر علوم
فخر اجداد وپدر تازه کل باغ کهن
— عزت منلا —

§

رؤیت

کورمك . حالت یقظه‌ده اولورسه . (رؤیا منامده)
رؤیت هلال : رؤیت حساب .

—

نظر

باقمق . برشیئك رؤیتنی التماس ایچون تقلیب حدقه‌دن عبارتدر .

رؤیت چوق کره نظرك توابع ولوازمندن اولماز . فقط لفظ نظر علی سبیل الاطلاق رؤیت اوزرینه جاری اولور .

حقمده نه‌دیرلرسه اوکونه سفهانك
آثار طبیعتلرینـه کیم نظر ایلر .
— نفعی —

—

بصیرة

قلبده برقوتدر که معقولات آنکله ادراك اولنور .

« ... الهی ! موجوداته‌احالهٔ بصربصیرتله وجود وحدانیتکی وعظمت وقدرت‌الوهیتکی ، کنه ذاتکی بیلمك اسیربرزخ وجود اولان‌عاجز قوللرکه محال اولمشدر...»
— صبحی پاشا —

« .... کوکل صباوتله شباب آراسـنه دوشدیکی

صرمده نازلی اویقوسندن کوزلرینه طولان نور آفتاب ایله اویانمش برنازنین کبی الك معصومانه اکلنجه‌لر. الك قوتلی امیدلر ایچنده برطاتلی غفلت، برجانپرور راحته مألوف ایکن بصیرتی بارقهٔ حسن ایله آچیلیور .... »

....

§.

سهو

صاحبی اذنی برتنبیه ایله متنبه اولورسه‌قوللانیلیر.

سهو ایتمك . سهو مرتب : سهولسان .

تشبیه خطادر سوزینی جوهر جانه
تشبیه خطادر دیدیکم سهولساندر

— عونی بك —

ینه توکنمدی، ایتدم هزار تصحیحات
مرتبینه‌می ویرکی، نه‌در بوسهویات ؟.

سهواً — سهو اوله‌رق .

ساهی — سهو ایدن . ایدیجی .

سهوك جمعی سهویات .

« ... وبعضاً اولورکه انسان مقدما کورمش اولدیغی برشیء تکرار کوردکده مقدمکی صورتی هرنه

قدر خیالنده محفوظ ایسه‌ده بونجه صور محفوظه ایچنده آنی بولوبده تطبیق ایده‌مز . فقط دوشونه‌رك تخطر ایده‌بیلور . اشته بوکا سهو دینور ... »

— ابن خلدون —

—

خطا

صاحبی تنبیه ایله متنبه اولمیوب اتعاب ایله متنبه اولور.

سید شریف دیمشدر که : سهو عیب دکلدر چونکه ادنی بر تنبیه ایله زائل اولور . وبشر بوندن خالی اوله‌ماز. عیب آنجق خطاده‌در که اوده حق ایچون صورت منافیه نك استقراریدر . سرعتله زائل اولمیوب اتعاب ایستر .

اولسه نه‌قدر قوی طبیعت
یوقدر جاهل سوزنده قوت
بلك طبعنه اعتماد ایدنلر
بولسه‌دخی بعض خوش سخنلر
بیلمزلك ایله دوشر خطایه
اوغراباشی جهل ایله بلایه

— خرابات —

خطاكار . خطا ايدن . خطا بخش — خطا بخشا : خطا باغشلايجى . خطا پوش . خطايى ستر ايدن . خطاپوشانه . خطاپوشه لايق . خطاى فاحش . بويله سى عفو اولنماز .

خطيئه — خطيئت — خطا كوچك اولورسه . جمعى خطيئات . خطيئات قلميه .

—

نسيان — برشيئك لوحۀ حافظه دن زائل اولمسيدر . صاحبى تحصيل جديده محتاج اولور .

—

ذهول — طارى اولان حيرت ودهشتك تأثيريله ادراك وتعقلده عدم تمكن واستقرار .

—

غفلت — برشيئك مقتضى اولان وجوديله برابر عدم ادراكيدر .

§

ذيل

اتك . ذيل ازار : ازار طويل الذيل . جمعى

اذیل. ذیل ، اکثریا کتب ومحرراته علاوةً یازیلان شیلر معناسنده قوللانیلیر .

ذیل قانون تجارت : ذیل کتاب : تحریراته ذیلاً یازلدی .

ذیلیات — ذیله متعلق محررات .

تذییل — ذیلاً ایراد ایتمك .

مذیل — ذیلاً ایراد اولنمش . ذیل شعرده استعمال اولنماز .

—

دامان — دامن

اتك .

چکمه دامن نازایدوب افتاده لردن قیل حذر
کوکلره آچلمسون اللرکه دامانکده در
— فضولی —

کورولرسه کوکللر چاك اولور چاك کریبانك (۱)
آلنماز اللرندن اهل عشقك صکره دامانك
— فصیح دده —

(۱) چاك کریبان . یقاییرتماجی .

دامن کلمه‌سی مجازاً باشقه‌صورتلرده استعمال اولنور .
دامن کوه : دامن کوهسار : دامن آفاق : دامن تلال .

« ... و پیر سپهر خمیده قامت طریق تعزیت طوتوب دامن لباس نیلگونه چاکلر براقدی ... »

— حدیقة السعدا — فضولی

تراب درکهنه اتصال شوقی ایله
کنف تضرع دریاده دامن صحرا

— وله —

دامانه دوکسون اشك فراوانی کوهسار

— باقی —

دامن آسمانده ابر سحر
دوکر اوراقه‌ریزهٔ الماس
شب حلول ایلینجه عکس قمر
ایدر اشجاره صرمه‌لر الباس

— عبدالحق حامد بك — صحرا

ینه بوصورتله معنویاتده‌ده قوللانیلیر . دامن همت: دامن توفیق ازل: دامن ارشاد .

« ... بودفعه وقوع بولان انفصاللريله دامن خاطر فيض مظاهرلرين آلودهٔ غبارتأثر وملال بيورميوب... »

— لطائف انشا —

یاقه‌سن دست کشا کشده قومازعشق‌زار
يد امكانده ايكن دامن افكارك اوجی

— اسعد مخلص پاشا —

دامن درمیان . آمادهٔ خدمت . دامنکش ــ دامنکشان . مجتنب . مستغنی . دامنگیر . خصم ، دعواجی .

§

اهل

صاحب . مالك . متصف . بولفظ ایله هم اعالی هم ادانی توصیف اولنور .

اهل عفت : اهل تربیه : اهل ناموس : اهل دل : اهل کمال : اهل کرم : اهل حق : اهل خبره ــ بیغرض اهل وقوف . اهل فساد : اهل شرك : اهل جهنم : اهل جنت .

اهل دقت قطره‌دن عمانه ایلر انتقال

— لا —

تكليف جنت ايلمه كويكده كوكله
چون جنت اهليدر نه ويرر سين عذاب اكا
— فضولی —

اهل دلدر ديه‌مم سينه‌سی صاف اولميانه
اهل دل بر بر يني بيلمه‌مك انصاف دكل
— نفعی —

شاعر مشهور باقينك :
رخلرك وصفنده باقی بر غزل نظم ايتدی كيم
اهل دللر قويديلر آدينی مرآت الصفا

بيتنده‌كی (اهل دللر) تركيبی بوزوقدر . لسانمزده هر نه‌قدر بر آدمی مقام توصيفده اهل دل . اهل هنر ديمك تجويز اولنيورسه‌ده اهل كلمه‌سی ذاتاً معنای جمعی متضمن اولديغندن اكا برده (لر) علاوه‌سيله اهل دللر . اهل ناموسلر ديمك اصلا تجويز اولنه‌ماز .

اهل كلمه‌سنك جمعی اولان (اهالی) صفتی يالكز اقاليم وبلاده مضاف اولور . اهالیء شرقيه : اهالیء غربيه : اهالیء هندستان : اهالیء مملكت : اهالیء قری . ينه بومعنايی مفيد اولان (رب) كلمه‌سنك جمعی كثير الاستعمالدر . مفردی قوللانيلماز كيبيدر . رب المال : رب البيت .

ارباب دل : ارباب قلم : ارباب صفا : ارباب سخن : ارباب احتكار.

ارباب سخن اكثر اولورلر متواضع
— نابی —
مهر دولت بخت ارباب دله آینه‌دار
— ندیم —
ای مغبچه منت ایله یانمقسه‌الندن
ارباب خرابات ییقلسون تملندن
— واصف —

ارباب كلمه‌سی بجره‌بیلیر. مقتدردر معناسنه اوله‌رق بعضاً مفرد مقامنده استعمال اولنور. افندی بوایشك اربابیدر : او، بوایشك اربابی دكلدركبی. اهل كلمه‌سی ده بویولده قوللانیلیر.

—

ذو ــ ذی

صاحب. متصف. اكثریا اشراف واعالیده استعمال اولنور. پیغمبر ذی‌شان : سیاح ذی‌اعتبار : نشان ذی‌شان : زائر ذی‌ابتصار : « بغچوان استاد قدرتك خامهٔ ذی حیاتیدر » حكیم ذوفنون : ذوالوجهین ــ ایكی‌یوزلی.

کاغد آسا اولمه ذوالوجهین اولورسه‌ك شبهه‌سز
سیم‌سیاه ایلر یوزك برکلك حدت آشنا
— راسخ —

جمعی اولان (ذوی) کلمه‌سی اضافتسز قوللانیلماز . ذوی العقول . انسانلر . «نرده (ذو) نرده (ذی) قوللانیله‌جغنه دائر قاعده‌مز یوقدر . مثلا (نبی ذی شان، حکیم ذوفنون) دیرز . (نبی ذوشان، حکیم ذی فنون) دیمیز. دیله هانکیسی طاتلی کلیرسه او ترجیح اولنور »
— لغت ناجی —

§

ضیا — نور

ضیا . آیدینلق. روشنایی . نور ضیادن اعمدر. چونکه ضیا آیدینلغك انتشاری. نور انتشار وثباتی ملاحظه‌لریله اطلاق اولنور. بعضیلری عندنده بالذات اولان آیدینلغه (ضوء وضیا)، بالعرض اولانه (نور) دینور.

بعضیلری ضیایی برطاقم طبقاته تقسیم ایدرك بالذات اولان آیدینلغی برنجی. (ضیاء شمس کبی) . بوندن بالا نعکاس مستفاد اولانی ایکنجی، (ضیاء قمر کبی) وبوضیای

عارضیدن بالانعکاس مستفاد اولانی اوچنجی طبقه اعتبار
ایتمشلردر ۰ قمرك ضیاسیله سطح ارضك ضیالنمسی کبی ۰

غمکله چشم یعقوب تمنا یولده قالمشدر
ضیاویر کلبهٔ احزانمه ای ماه کنعانم

— ابن النجار —

ضیادار ۰ ضیالی ۰ پارلاق ۰ ضیا گستر ۰ ضیا
یایجی ۰ دوشیبجی ۰ ضیافشان : ضیاپاش = ضیا
صاچیجی ۰ ضیای موآج : زیاده طالغه لانجی ضیا ۰
« ... اوبرخورشیدر روحانیدر : ابعاد مطلقهٔ ذی
حیاتی اولان فکر نامحدود بشردن ضیاپاش اولدیغی
عوالم تصوری الوان کونا کونی ، اشکال رنکارنکی ایله
نکاه ابتصاره اظهار ایدر ... »

اضائه — ضیادار اولمق ۰ ضیالاندرمق ۰
استضائه — برنسنه ایله ضیالانمق ۰ ضیا طلب ایلمك

نور آفتاب : نور قمر : نور زهره : نور نظر :
نورعین : نوردیده : نورحسن : نور رخسار : نور

آلهی : نور آل : نورچشم جان ، نوربخش ، نور باغشلایجی ، ویریجی ، نور افشان — نورپاش ، نورصاچیجی ،

« ... وقتاکه مقدما اقلیم عربدن ظهور ایله آزمدت ایچنده نور سحر کبی آفاقه منتشر اولان فرق اسلامیه‌نك پرتو اقبالی ... »

— اوراق پریشان —

کیرمه‌مشکن کیمسه‌نك نور نکاهی قوینه
کیزلی کیرمش دون کیجه زلف سیاهی قوینه

....

ظلمت زلفك کرفتاری دم اورمز نوردن
طالب شمع رخك خورشید رخشان ایستمز

— فضولی —

نور دیده‌م بنی اغلاتمه دیدم کولدی دیدی
سنی چوق آغلادیرم بنده بوکوزلر وارایکن

— معلم ناجی —

نورموّاج ، طالعه‌لایجی نور ،

نور موّاج معانیمی سوزمده برق اوران
یالیـاـی نظممك بر آتشین خارامیدر
— نفعی —

جمعی انوار . انوار خورشـید : انوار افشـان ، انوار صاچیجی .

« ... یارین انامل کلـکونه نمـای شـفق : ابواب مطلای شرقی آچوب کیسوان انوار افشان خورشید ، روی دریای آیینه نمـادن بدید وپیشـکاه شاهراهندن نجوم زاهره ساهرهٔ سمایه سرجنبان تبعیـداولنجه ...»
تلماق ترجمه‌سی — کامل پاشا —

نورانی . نورلی . نوره‌منسوب . نوردن‌عبارت.

« ... نعم‌التصـادف : اواقشـام فورتنه بتون بتون سـکونت بوله‌رق ماه‌منور ، دریا اوزرنده‌غزات اسـلامه (الله‌یولی) کبی‌نورانی‌بر طریق توفیق کوسترمکه‌باشلادی...»
— مناسترلی رفعت بك —

استناره . نور طلب ایتمك .

§

احکام ـ تحکیم

احکام —(الفك کسری حانك سکونیله)متین واستوار قیلمق . معنویاتده قوللانیلیر.

احکام احکام قوانین. تحکیم. مادیات و معنویاتده قوللانیلیر. تحکیم افکار: تحکیم احکام: تحکیم اساس: تحکیم قلعه: بنانك تحکیمی.

تحکیم. فصل منازعات ایچون برینی حکم نصب ایتمك. تحکیم حال. حال حاضری حکم قیلمق.

—

حکم ـ حکم ـ حکم

حکم. ـ (حاو کافك فتحی میمك سکونیله) ایکی شخص ویا ایکی شخص معنوی بیننده کی اختلافتی آنلرك رضالریله وجدان نقطهٔ نظرندن فصل ایدن حاکم.

حکم ـ (حانك کسری کافك فتحی میمك سکونیله) حکمتك جمعی سرائر حکم: اهل حکم: حکم آموز. حکم اوکرهدیجی.

طوررسه سزده محلدر اگر حمائل وار
همارهٔ مدحکه دائر کلام اهل حکم
— خرابات —

حکم ـ (حانك ضمی کاف ومیمك سکونیله) برماده حقنده شویله‌در دیه ویریلن قرار: اثر مترتب.

حکم حاکم : حکم قانون : حکم وجدان . جمعی احکام : احکام قوانین .

جمعه مخصوص اوله‌رق « احکام » کلمه‌سی لساننزده بعضاً ذوق ، صفا معناسنده‌ده مستعملدر .

سر مکدره ناگه گذشته احکامم ؛
طو غنجه جوّه صاچلمش شهابه بکزتدم
— آطنه‌لی ضیابک —

§

تبسم — ابتسام

تبسم . کولمسه‌مك . تبسم یار : عیون تبسم نمون : نور تبسم : تبسم دشمن : تبسم آباد = تبسم محلی . متبسم . کولمسه‌یجی . نگاه متبسم . ابتسام . کولمسه‌مك . بونده غایت لطیف ورقیق بر معنی واردر . ابتسام الك زیاده جمال دلبرانه یاقیشیر . ابتسام یار : نور ابتسام : نگاه ابتسام . مبتسم . ابتسام ایدیجی . دیدهٔ مبتسم . « تبسم دشمن » ترکیبنده‌کی تبسم کلمه‌سی یرینه ابتسام قوللانیله‌ماز .

سرور ــ حبور ــ فرح

سرور . برمنفعتك حصول ويا برضررك اندفاعنده قلبده حاصل اولان لذت : سوينج . سرور افزا : سرور آرتيريجى . سرور بخش : سرور باغشلاييجى . سرور آور : سرور كتيريجى . پيمانهٔ سرور افزا : زمزمهٔ سرور آور : دم سرور .

جهانده قالمدى بر برك خشك ناسيراب
ترشح ايلمكه باشلادى سحاب سرور
— نابى —

دلده غم وار شمديلك لطف ايله كمه اى سرور
اولهماز بر خانهده مهمان اوستنه
— زاىخ —

سرور ايچنده دخى بر ملال حس ايدرم
بهار كلسهده كچمز خزان خيالمدن
— معلم ناجى —

حبور . سوينج . اثرى بشرهنك اوزرنده ظاهر اولورسه . بو ايكيسى امور محمودهده مستعملدر . آثار حبور : نور حبور جبههسنده لمعان ايديور .

کوروب مهابت ایله رستمانه اطوارین
اولور طبیعت توفیق نشوه‌یاب حبور
— نابی —

فرح . سوینج . فرح : قوت شهویه‌دن سرور ، حبور قوت فکریه‌دن نشئت ایدرلرمش . لکن بزجه استعمال جهتیله بینلرنده هیچ برفرق یوقدر . بز فرحی دگرلی بر بشارتدن ویا تماشای طبیعتدن حصوله گلن لذت معنویه مقامنده استعمال ایدرز . فرح بخش : فرح باغشلایيجی . فرح فشان : فرح صاچیجی . فرح آور : فرح کتیریجی . فرحفزا . فرح آرتیریجی . (١)

مادام که بینی فرق اولمیور . سرور ایله حبوری برلشدیرمه‌ملیدر . چونکه بری حشو اولور .

—

شماتت . مکاره اعدایه سرور . شماتت اعدا :

(١) فرحفزا اوصف ترکیبیسنده‌کی « فزا » لفظی فانك کسریله اوقونملیدر . چونکه لسان فارسیده (افزودن) وفانك کسریله (فزودن) مصدرلری برمعنایه دلالت ایدر . بوتقدیرده (فرحفزا) ترکیبنده‌کی (فزای)(افزا) دن مخفف عد ایتمك لزومسزدر .

شماتت اعدا موجب اشتداد رنج وعنادر .

—

تسلیٔ شماتت كونهٔ احبابدن فریاد

— راغب پاشا —

شماتت : چیغلتی . كوزلتی . شماتت خلق . شماتت اجلاف .

اسان خلقه باقدم پرده پرده پرشماتتدر

—

« ... شدتلیجه برروزكارك تحریك اغصان ایله بردوزی‌یه حاصل ایتدیكی ماتمفزا شماتت ایچنده كوكلم آشاعیكی مرثیه‌یی ترنمه باشلادی ... »

— اكرم بك —

§

انتباه ـ تیقظ

انتباه . اویانقلق . آگاهلق . صباح انتباه : نور انتباه : تهزیزمژكان انتباه : فلك مژكان انتباه : دورانتباه .

صاقلامش كویا صباح انتباهی قوینته

—

تيقظ : اویانقلق ، کمال تنبه وتحرز • تیقظ اوزره بولنمق : متیقظانه حرکت ایتمك • انتباهدن اقوادر .

§

سحابه

بولوت • سحابهٔ رفیعه : سحابهٔ سیاره : سحابهٔ گلرنك : پنبه سحابه : جمعی سحاب وسحائب • سحاب قطره‌بار : سحاب غم : سحاب سرور .

خاکسار درگه قدر بلندك آسمان
شرمسار دست دریا فیض احسانك سحاب
— نفعی —

یانسون یاقلسون آتش هجرکله آفتاب
دردکله قاره چوللره کیرسون سحابدن
— باقی —

« .... چوق زماندر متواریٔ زیر سحاب ادبار اولان کوکب اقبال منعمانه‌لرینك فیض نسیم الطاف پادشاهی ایله یکیدن فضاپیرای شهود اولمسی حق والای کریمانه‌لرنده انواع خیر ومسرته دال وبالخصوص پرده برداریٔ جمال آماله نورانی بر براعت استهلال اولمغله...»

فارسی مقابلی (ابر) کلمه‌سیدر . آثار ادبیه‌ده (ابر) سحابدن زیاده قوللانیلیر . ابر بهار : ابر گلفام : ابر زرین : ابر سیاه : ابر کدر . ابر سحر .

اولسون غمکله بجاسین زار بیقرار
آفاقی گزسون آغلایه‌رق ابر نوبهار

— باقی —

ظن ایدرلر برگلستاندن کچر ابر بهار
اوغرادقجه کوی یاره اشك جوشانمله بن

— معلم ناجی —

غمامه

کثیف ومظلم بولوت . غمامهٔ مطیره : غمامهٔ رفیعه : جمعی غمام . رشحات غمام : غمام قطرفشان : غمام غم کبی . غمام گلفام ، غمام زرین . پنبه غمامه اولماز .

غمامه ظلمت جهتیله سحابدن اقوی اولان بولوتدر . فوق الآفاق ظهور ایله جوهواده چکیلوب کیدن بولوتلره سحابه وسمانك رنك لطیفنی تغییر ایدن قره بولوتلره غمامه تسمیه اولنور .

دور جوذکده کورر حالی بحروکانك
آغلیوب آکه صاچراشك فراوانی غمام
— نفعی —

باد توفیق ایریشوب ایلدی تفریق غمام
— نابی —

ایلسون مزرع خشك املم نامیه خیز
اثر تربیت رشح غمام دولت
— منیف —

§

هم — غم

هم — مستقبلده وقوع وذهابی منتظر اولان بر امر ایچون؛ غم ایسه برامردن ویاخود زائل ایدیلان برخیر ونعمت ایچون حاصل اولور. لکن بز بلافرق استعمال ایدیورز. همك جمعی هموم؛ غمك غمومدر.

عالم اولدی شاد سندن بن اسیر غم هنوز
عالم ایتدی ترك غم بنده غم عالم هنوز
— فضولی —

§

تبديل

دكيشديرمك . باشقه برحاله كتيرمك . ماديات ومعنوياتده استعمال اولنور. تبديل قيافت: تبديل شكل: تبديل آب وهوا : تبديل مسكن: تبديل مقام : تبديل افكار: تبديل اطوار: تبديل مشرب : تبديل مسلك: تبديل لسان : تبديل الفاظ . تبديل، بدلى اولمازسه تغيير معناسنى افاده ايدر .

تبديل مسلك ايتديرەمز ابتلا بكا
كوكم ثبات عرصەسنك قهرمانيدر
— معلم ناجى —

تحويل

دكيشديرمك . باشقه حاله كتيرمك . تحويل اشكال : اندازەنك متريه تحويلى : پارەنك غروشه تحويلى .

تحويل — دين سندى . تحويلات عثمانيه : شمندوفر تحويلاتى .

ينه بومادەدن اولان (تحوّل) كلمەسى اكثريا معنوياتده قوللانيلير .

حزنك سروره تحولی: تحول احوال: مجدك ردائته تحولی: تحول ادوار: جمعی تحولات.

متحول — تحول ایدیجی دکیشیجی.

«... واقعا حکمت عملیه‌نك برقانون تحول ناپذیرینی مصور اولان بوفکر، دیکرشکل وقیافته وضع اولنه‌رق افاده اولنه بیلیرسه‌ده صورت نظمده مشهود اولان اومنقحیت وقوت واولطافت ضایع اولور ....»

— صبحی پاشا —

«... امنیات بشریه‌نك نه مرتبه متبدل وطالعك نه‌درجه متحول اولدیغنه دلالت ایدن حالات مؤلمه کوزمز اوکنده‌در ...»

— سعید بك —

«تحویل — برجسمی جسم آخره تبدیل ایتمکدن عبارتدر. طوپراغك چاموره تحویلی کبی»

— کلیات ابوالبقا —

—

تغییر

باشقه‌لاشدیرمق. مادیات ومعنویاتده استعمال اولنور.

تغییر اصول : تغییر احوال : طرز ادبك تغییری : شیوهٔ لسانك تغییری : جمعی تغییرات .

تغیر — باشـقه‌لاشمق . تغیر احوال : تغیر احکام : رنك سیمانك تغیری : تغیر سیما : تغیر ازمان . جمعی تغیرات

« ... طرف اشرف سلطنت سنیه‌دن مأموریت مخصوصه‌یه موقتاً ویرلمش اولان مأذونیت رسمیه واقتدار خلقك بویولده‌کی افکارینی بتون تغییر ایدوب ... »

— فؤاد پاشا —

« ... مأموریت مخصوصـه بورادن قالقدیغی وقت حاصل ایتدیکی حل دفعةً وکاملاً تغیر ایتمه‌مك ایچون ... »

— وله —

زعمی اوقدر هر برینك سوزده که کویا
اندیشـه‌سی تغییر قضـا وقـدر ایلر

— نفعی —

« تغیـیر — بر صفتی صفت آخره تبـدیل ایتمکدن عبارتدر . قرمزی‌یی بیاضه تغییر کبی »

— کلیات ابوالبقا —

§

نسیم

لطیف و آهسته، آهسته هبوب ایدن یل. نسیم خوشبو: نسیم سحر: نسیم کلبیز: نسیم نوبهار: نسیم روح افزا.

نسیم دینلدیکی زمان، اشجاری تحریك ایتمین خفیف یل آکلاشلملیدر. نسیم، تحریك ایتمز: تهزیز ایدر.

—

اسدی نسیم نوبهار آچیلدی گللر صبحدم
آچسون بزمده گوکلمز ساقی مدد صون جام جم

— نفعی —

شمیم کاکلن آلمش نسیم گلشنده
دیمش که سنبله سنده امانت اولسون بو

— ندیم —

—

«... سخن آرایان اعصار متتابعه‌نك بهارستان مراقد و (مقابر)لری باران رحمت رحمان ایله ریان و کلغنچهٔ ارواح پاکیزه‌لری نسیم عفو و غفران ایله خندان اولسون که ...»

— سامی پاشا —

زلفنه ویردکجه نسیم اهتزاز
اوستنه تترر دل نازکترم

— معلم ناجی —

—

صبا

شرق شمالیدن هبوب ایدن لطیف روزکار. صبای غالیه سا.

برفلك کومش ورقلرینی حل ایدوب صبا
جدول چکر صحیفهٔ کلزاره جویبار

— نجاتی —

صبا کلمه‌سی بالاده تعریف اولنان معنایه موضوع اولدیغی حالده «باد صبا»، ترکیبی بی‌مألدر. واقعا دواوین موجوده‌ده بویولده برچوق امثله و شواهد ارائه اولنه بیلیرسه‌ده آنلر مسامحات قدمایه حمل اولنور.

(نسیم صبا) (بادنسیم) کبی ترکیبلرده نسیم — روزکارك نفسانمسی معناسنی‌ده مفید اولدیغندن — صفت واقع اولمش اولور.

جهانی رشك جنان ایلمش نسیم صبا

— فضولی —

برده ادبیات شرقیه‌یه اولدقجه وقوفی اولانلر بیلیرلرکه (نسیم) ایله (صبا) شعرای شرقیه‌نك جانان ایله بینلرنده پوسته تاتاری مثابه‌سنده‌در .

—

ریح

متحرك هوا . ریح شدید . جمعی ریاح .

مرسل‌الریاح = جناب حق .

« ... تأثیر ریاح ایله آغاجلرك تصادمندن حاصل اولان ایکلتی زیاده حزین ومدهشدر ... »

— سعدالله پاشا —

—

روحانی — (رانك فتحی واوك سکونیله) نسیم اوغراغی وصفادار اولان موقع لطیف . مقام روحانی : مکان روحانی : قصر روحانی . روحانیت — روحانیلك . رانك ضمی واوك سکونیله روحانی — روحه متعلق . ذوق روحانی : صفای روحانی : نشئهٔ روحانی : نور روحانی .

نه نامه‌در بوکه کیف رحیق مضمونی
ویرز ملاحظـه‌یه برنشـاط روحانی
— نفعی —

ملك وجنه‌ده روحانی دیرلر . جمعی روحانیـون · فارسی جمعی روحانیان .

—

ریح کلمه‌سنك لسـان فارسیده مقـابلی باددر . باد خوشبو : باد لطیف : باد نوروز. باد بهاری — موسم ربیعده وزان اولان باد لطیف .

باد پیما — یل اولچوجی : بوش کزن کیمسه‌دن کنایه‌در .

باد بدست — مفلس .

بادهوا — مجاناً . بلش .

از باد هوا آمد و برباد هوا رفت

—

یاقدی یاندردی بزی تاب تموز افلاس
عجبا باد هوا قنغی جهنمده کزر
— لاادری —

—

صرصر

زیاده کورولتولی وصفوق اسن روزکار . صرصر ادبار، کاشانهٔ اقبالی تارمار ایدر .

—

عاصف — عاصفه

ابنیه واشجاری یرندن قلع ایده‌جك درجه‌ده شدتلی اسن روزکار : بورا . جمعی عواصف . عواصف طوفان انکیز : عواصف روزکار .

فی‌الاصل (عواصف) دریاده (قواصف) قره‌ده وزان اولان شدتلی روزکاره دیرلرمش . لکن بز عواصفی قواصف مقامنده‌ده استعمال ایدیورز .

§

فجر

کونشك قبل‌الطلوع انعکاس شعاعاتندن افق شرقیده پیدا اولان قزیلمغه دینور . بوکا لسانمزده طاڭ یرینك آغارمسی تعبیر اولنور .

فجر ، بری کاذب دیکری صادق اولمق اوزره ایکی

نوعدر . فجر کاذبك حکمی موقتدر . فجر صادق ایسه
بتون آفاق شرقیه‌یه انتشـار ایدر . فجرده وجه تسمیه
کیجه‌یی کوندزدن آییرمسیدر .

« ... لکن فجر کوکك قپـولرینی آچمغه کلمکله بزه
بر کوزل کون اعلان ایتدی . مشرق آتشلر ایچنده ... »

تلماق ترجمه‌سی — کامل پاشا —

« ... طلوع فجر نورانی ایله سـحر دنیلن دم
روحانی حلول ایدوب خفیف بر ضیـای مـوّاج، چهرهٔ
کائناته تبسم بخش اولور ... »

—

شفق

کونش غروب ایتدکدن صوکره افق غربیده ظاهر
اولان قزیللغه و آنك زوالیـله قالان بیـاضلغه اطلاق
اولنور . شفق کلمه‌سی لسانمزده هم بو، هم فجر مقامنده
قوللانیلیر .

طلوع و غروب زمانلرنده فضـاده، دریای ضیـای
آفتاب ایچنده سابح اولان کلکون سحابه‌لره شفق بولوتلری
دینور .

تضیء فی الحلة الحمراء طلعته
کانه قمر قدلاح فی الشفق

— لا —

« ... انامل گلگونه نمای شفق، ابواب مطلای شرقی آچوب کیسوان انوار افشان خورشید ، روی دریای آیینه نمادن بدید و پیشگاه شاهراهندن نجوم زاهره، ساهرهٔ سمایه سرجنبان تبعید اولنجه ... »

تلق ترجمه‌سی — کامل پاشا —

§

تصریح

کلامك ابتداسندن انتهاسنه قدر مجاز وتأویلی محتمل اولمیه‌جق الفاظ ایله بیانی : طوغریدن طوغری‌یه آچیق صورتده افادهٔ مرام .

—

توضیح

یوقاریده کچن ومجاز وتأویلی محتمل یاخود مبهم اولان

برعبارەدن آلت طرفدە رفع اشكال ايلە مرام ومقصدی آچيقلتديرمق . توضيح، ايضاحدن اقوادر .

§

كائن — واقع

كائن محسوساتدە، واقع معقولاتدە استعمال اولنور .

فرانسەدە كائن بوردو شهری: آناطوليدە كائن انقرە شهری : فاتحدەكائن .. افنديـنك قوناغی. بومقامدە (واقع) قوللانيلماملیدر .

واقع اولان خطيأتك تصحيحی : واقع اولان قصور ونقايصك نظر مروتلە كورلمسی .

§

ارسال

كوندرمك . ذوی‌الارواح وغيريسندە استعمال اولنور. آدم ارسال ايتمك: حيوان ارسال ايتمك: مكتوب ارسال ايتمك : كتاب ارسال ايتمك .

ارسال كلام — كلامك بغير تقييد، اطلاقی .

ارسال مثل — خلقجه معلوم اولان فقراتدن برشی ایرادیله برفکره قوت ویرمك .

مشاهیر سخنوران عثمانیدن نابی افندی مرحوم اکثر اشعارینی ارسال مثل طرزنده یازمشدر .

—

اسرا

یوروتمك . کوندرمك . ذوی الارواحده استعمال اولنور .

اسرا قلنان عساکر : اسرا اولنان آدم : اسرا قلنان حیوان . حال بویله ایکن اسرا بیوریلان کرنامه ویاخود تحریرات اسرا قلندی دیمك مناسبتسزدر .

—

تسیار

کوندرمك. ذوی الارواحك غیریسنده قوللانیلیر . تسیار اولنان مکتوب : تسیار اولنان رسم : تسیار اولنان کتابلر .

—

اطاره

اوچورمق . اطارهٔ بلبل : اطارهٔ کبوتر : اطارهٔ پیامنامه : اطارهٔ رقیمه . اطاره وعلی جناح الاستعجال کبی منشئات عتیقه‌ده کوریلان تعبیرات، مخابراتده کوکرجین استخدام اولنسان زمانلرك یادکاریدر.

«... علی جناح الاستعجال طیران ایدوب کتدیککز قوش آطه‌سندن اطاره بیوریلان نامهٔ کبوترجامهٔ منعما-نه‌لری واصل آغوش تعظیم واحترام وقامتنمای ناز وخرام اولدی ...»

—

تسریب

طواری سوری سوری یوللامق. آرتق تسریب بیوریلان التفاتنامه‌لری ویاخود تسریب اولنسان کتابلر دیمك قدر مناسبتسز دوشه‌جکی تصور بیورلسون.

—

اسبال

يوللاندیرمق . کوندرمك . لسانمزده اشخاص واجسامده استعمال اولنور .
اسبال حیوانات: اسبال اولنان چادرلر: اسبال اولنان تحریرات

—

تسییر

یوروتمك . کوندرمك . حیواناتك تسییری : سفینه‌نك تسییری : تسییرنامه : تسییر بیوریلان هدیه .

§

اتکاء

برشیئه طیانمق . مادیاتده قوللانیلیر .

—

استناد

آرقه ایله طیانمق . لکن بزده مطلقا طیانمق معناسنه اوله‌رق مادیات ومعنویاتده استعمال اولنور . آغاجه استناد باستونه استناد : عفوکزه استناد ایدرم : لطفکزه استناداً کلدم : روحانیت پیغمبری‌یه استناد : اللهه استناد .

بوعالمده آندن باشقه شایان استناد هیچ برشی یوقدر .

—

اعتماد

برشیئه قصد ایتمك وزیادهٔ میل قلب ایله آکا استناد .
مروتکزه اعتمادم واردر : بوسوز شایان اعتماد دکلدر :
یلانجی یه اعتماد اولنماز .

اعتماد ایتمزایسه‌ك اورحك تجربه‌یه
اشته لوح . اشته قلم . ایشته کتب . ایشته فحول
— حامی —

§

شهرت

اون . بین الناس کرك ایلك وکرك فنالقله طویلوب
سویلنمه .

شهرت کامله : شهرت کاذبه : شهرت شاعرانه : شهرت
علمیه : (الشهرة آفة) جملهٔ حکیمانه‌سی مشهوردر .

کافی بکا بیلمك بنی هیچ بیلمسون عالم
زیرا بیوك آفتدر اوشهرت ، نمه لازم
— سری پاشا —

شهرتیاب — شهرتکیر . شهرت بولیجی . طوتیجی .
معارفپرورلکله شهرتیاب اولمق .

شهرتپرست — محب شهرت اولان زواللی .

مشهور — شهرتلنمش . بین‌العوام مستعمل اولان معهود « منشور » لفظی بوندن محرفدر .

شهرت کلمه‌سنك لسان فارسیده مقابلی آوازه‌در . مجدد ادبیات عثمانیه شناسی افندی مرحومك وقتیله جریدهٔ عسکریه‌یه مقدمه اولمق اوزره یازدقلری مقاله‌دن مستخرج مثال آتیده شهرت ایله برلشدیرلمش اولمسی مسامحه‌یه حمل اولنور .

« .. لمعهٔ شمشیرلری براقلیمه پرتوبخش اولمه‌دن اول آوازهٔ شهرت غالبیتلری منتشر اولدقجه .. »

—

ناله دندر نی کبی آوازهٔ عشقم بلند
ناله ترکن قیلمزم نی تك کسلسه‌م بندبند
— فضولی —

آوازه — یوکسك سس معناسنه‌ده کلیر . آوازهٔ رعد .

صيت

بين الناس ايلكله طويلوب سويلنمه . ذكر جميل .
صيت عدالت : صيت فضيلت : صيت بسالت : صيت جلادت : صيت حقانيت : صيت فضيلتی واصل آذان آفاق اولدی . مثلا (شهرت جهانتی) ترکیبنده‌کی (شهرت) کلمه‌سنه بدل (صيت) استعمال اولنه‌ماز . آنك استعمالی مطلقا حسناته مختصدر . (صيت وشهرت) ترکیبنده‌کی ایکی کلمه‌دن بری زائددر .

§

تصوّر

تاصارلامق . وجود خارجیسی اولمیان برشیئك مفهومنه ذهنده وجود ویرمك . ماديات ومعنویاتده قوللانیلیر . برخانه انشاسنی تصور : برقصر انشاسنی تصور : تصور درد افتراق : تصور محن غربت .

« ... احوال آخرتی تصوره نمونه کااولان بوتربه‌دن چیقیلدیغی کبی یوقاریده وصفنی ایتدیکم باغده کزیلور... »
— سعداه پاشا —

بردر ضیء فناده تحقیق ایله تصور
واری یوغی جهانك هپ امر اعتباری

—

هزار نقش برآرد زمانه ونبود
یکی چنانکه در آینهٔ تصور ماست
کسی زچون وچرا دم نمی تواندزد
که نقشبند حوادث ورای چون وچراست

— انوری —

جمعی تصورات. تصورات غریبه: تصورات شاعرانه: تصورات ابلهانه.

« ... حکمةً ثابتەدرکه تصورات، عیان ثابتەیه نظراً علی طریق القیاسدر ... »

— سعدالله پاشا —

تصوری. تصوریه — تصوردن عبارت اولان شیٔ. شکل تصوری: امور تصوریه.

—

تأمل

برشیئك حقیقتنه اطلاع املیله بالتأنی اعادهٔ فکر ایدرك کرکی کبی دوشونمك.

جمعی تأملات . تأملات عارفانه : تأملات حکیمانه .

تأمل ایتمه‌لیده بوجهانه برکلیشی
کیدرملی کدری باقلی صفایه کشی
— محمود ندیم پاشا —

—

تدبر

عواقب اموری تفکرله وقوعی ملحوظ اولان حالاته قارشی تدبیرلی حرکت .

—

تفکر

دلائله نظرله اعمال فکر ایتمك . دوشونمك . جمعی تفکرات . تفکرات عالیه : تفکرات عمیقه : تفکرات معصومانه .

بنم ندیمهٔ روحم تفکراتمدر
دم تفکرم الك خوش دم حیاتمدر
تفکر — اکرم بك —

« ... چون اول قصهٔ دلدوز وجانکداز بومخلص مشتاق ومحب بی‌نفاقك سمعنه یتشدی اول اهوالك تفکرندن وبواحوالك تصورندن ... »

منشآت — اوقجی زاده —

متفکر — تفکر ایدیجی . متفکرانه — متفکرجه‌سنه.

§

تفسیر — تأویل

لفظ اصلیدن اسهل برلفظ ایله معنای مرامی کشف وبیاندر .

تأویل — لفظك محتمل اولدیغی معانیدن برینی ظاهر کلامه مطابق اولان معنایه رد ایلمکدن عبارتدر . تفسیر روایته ، تأویل درایته تعلق ایدر . تفسیر تأویلدن اعمدر واکثریا تفسیرك استعمالی الفاظ ومفرداتده تأویلك ایسه معانی وجمله‌ده‌در. تفسیر ایله ایضاح بیننده‌ده فرق واردر. تفسیر،تفصیل اجمال؛ ایضاح،رفع اشکالدن عبارتدر .

کچمینجه ازدحام پردهٔ تأویلدن
وجه معنی کشف اولنماز صورت تمثیلدن

— عونی بك —

§

تخویف — تنذیر — تهدید — ترهیب

تخویف — مطلقا قورقوتمق . تنذیر برخصوصك

تبليغيله قورقوتمق . تبشير مقابليدر .

تهديد — مع الانذار تخويف . ترهيب — ييلديرمق . چكنديرمك . داعئ تحرز واضطراب اولان تخويف .

§

شعله

آلو . شعلهٔ شمع . شعلهٔ نار : شعلهٔ جواله : جمعى كتب وزننده شعل . اشعال ، تشعيل — آلولنديرمك . اشتعال ، تشعل — آلولنمك .

آتميدر شعله ويرن عارض پاكنده ديدم
ديدى اول مغبچهٔ باده فروش آندريا
— بليغ —

كونش محجوبدر شرم رخكدن ياندريوب چرخى
چيقارمق ايستر آنى شعلهٔ آهم حجابندن
— فضولى —

ايتديلر بربرينه شعله وپروانه حسد
— وجدى —

آه كيم ياندق طوتشدق شعلهٔ ادراكدن
— سامى —

—

شعاع

كونشه نظر اولندقده تل تل كورينن ضيا . شعاع خورشيد : شعاع زراندود . جمعی اشعه وشعاعات . اشعهٔ زرين تار : اشعهٔ آفتاب . شعاعات زرين .

خاك راهكدن بنی قالديره بيلمز سايه‌تك
قيلسه كردون آفتابك هر شعاعن بركمند

— فضولی —

« ... هرشاخ نضارت وايه‌سی تار شعاع آفتابه بر كوزل شانه ، سايه‌سی ايسه آلتنده كزنلرك حياتنه سرمايه‌در ... »

— سعداه پاشا —

« ... آزمدتده اشعهٔ انوار نظام ايله چوق شهرلر وولايتلر طولدی ... »

— فضولی —

—

لمعان — التماع

پارلدامق . لمعان برق : التماع برق : التماع نور حسن

لمعه — پارلتی . جمعی لمعات .

—

شرق

كونش وكونشك آيدينلغی . تاب آفتاب . لكن بو كلمه بزده بو معنـاده استعمال اولنماز . شرق دنيلديكی كبی مشرق خاطره كلير .

مشرق — كون طوغوسی . فارسی مقـابلی خاور .

قاموسك بياننه كوره مشرق ومغرب لفظلری مفرد صيغه‌سيله ذكر اولندقده شرق وغرب جهتلری ؛ تثنيه صيغه‌سيله ذكر اولندقده شتا وصيف مطلع ومغربلری . (مشرقين مغربين كبی) ؛ جمع صيغه‌سيله ذكر اولندقده هر كونك ياخود هر فصلك درجـۀ مطلع ومغربی اراده اولنور . (مشارق مغارب كبی) .

اشراق ، تشريق — آيدينلتديرمق . ضيالنديرمق .

ايلدك نور كمالاتكله اشراق عرب
يارسـول الله يوقـدر غايۀ علويتـك
— اكرم بك —

شرق کلمه‌سنك آیدینلق معناسنه کوره فارسیده مقابلی اولان روشن و روشنا کلمه‌لری لساننزده چوق قوللانیلیر. روشندل ، روشنضمیر = ذوق روحانی صاحبی . روشن قیاس = ذکا و اصابت رأیی اولان ذات . روشن بیان = فصیح الکلام .

—

وصل قدرین بیلمدم فرقت بلاسن چکمه‌دن
ظلمت هجر ایتدی چوق تاریك ایشی روشن بکا
— فضولی —
دمبدم شمع جمالکدن منور اولمشم
ای کوزم نوری کرکمز دیده‌ٔ روشن بکا
— وله —

§

اجر

اعمال حسنه اوزرینه کورلمسی اقتضا ایدن مکافات اخرویه .

—

اجرت

کوریلان ایش اوزرینه دنیاجه آلنان مکافات مادیه .

—

جزا

اعمال خیریه وشریه‌نك مقابلی . (الجزاء من جنس العمل) . (جزاك الله خیراً كثیرا) .

هپ چکدیکم کندی جزای عملمدر

— واصف —

§

حب ، محبت

سوکی . سومك . مادی ومعنوی تلذذ اولنان شیئه طبیعتك میلانی . مثلا : برنونهال بدیع الجماله محبت اولندیغی کبی فضائل معنویه واشیای سائره‌یه دخی اولنور . حتی یرینه کوره انسانك شرف وقیمت حقیقیه‌سی پیرایهٔ وجدان اولان اویله حسیات عالیه‌نك وجودیله تعین ایدر . دها طوغریسی اویولده‌کی محبت ، لازمهٔ شان آدمیتدر . حب آل عبا : حب فضیلت : اولاده محبت : علوم ومعارفه محبت : برملکسیمایه محبت .

مست صهبای محبت کوزلرندن بللیدر

— عونی بك —

« ... بناءً عليه غامبتانك مدح وثناسى (مملكته) (ومملكتك) اعلاى شان وشرفى غامبتايه راجع اولوب حب وطن حس عاليجنابانه سيله غامبتانك نامى آيرلمز . يكديكره قوياً مربوطدر ... »

—

— سعيد بك —

مستنير نور فيض اقدسمدر كائنات
حسنمك هردم اسارتخواهى انسانلر بتون
بنله قائمدر جهانده لذت وذوق حيات
جلوه كاهمدر بنم حسّاس وجدانلر بتون

— محبت لساندن —

—

عشق

استلذاذ اولنان شيئه طبيعتك ميلان فوق العاده سى . من القديم يازيله كلن آثارايله اك زياده تعريفنه چاليشيلان عشق اولديغى حالده غريبدركه ماهيت عشقك نه اولديغى حالا آكلاشيله مامشدر . يازيلان شيلر عشق برقوهٔ قاهره دركه قلبى ياقار ، وجودى اريدر . عاشق معشوقه سنى

كورمدكجه طورهماز شويلهدر بويلهدر ديه حالات عشق تعريفدن عبارت قالمشدر .

حاصلی بر كيفيت معنويهدر كه باشنه كلين بيلمز . بيلن بيلير اما نه اولديغنی باشقه‌سنه بيلديره‌مز . بيلمين ايسه ذاتاً هيچ برشی بيلمز ؛ اويله‌جه كلير كيدر .

لسان عشقی بيلير ترجمان بولنمدی هيچ

— ابن النجار —

قاموسك بيانه كوره عشق دنيلين خاصهٔ علويهٔ معنويه ، غليظ الطبع ، فاسد المزاج ، وضيع الهمه اشخاصك كوكلنی تسخيره تنزل ايتمز .

طبابت قديمه وحاضره عشقی امراضدن عدايتمشلردر .

—

آه من العشق وحالاته
احرق قلبی بحراراته
مانظر العين الی غيركم
اقسم بالله و آياته

— حضرت مولانا —

عشق برشمع الهیدر بنم پروانه‌سی
شوق برزنجیردر کوکلم آنك دیوانه‌سی
— یحیی بك —

عشق سرکردانیم کوکسمده بیك بیك داغلر
بر سپهر سائرم ثابت جمیع اخترم
— فضولی —

—

بهار اولدی صولر چاغلار
مسکن اولدی بکا طاغلر
عشق اودی بغرمی داغلار
بن آغلارم بلبل آغلار

—

(عشق اولسون) جمله‌سی آفرین ، براوو مقامنده استعمال اولنور .

عشق کیم قلبه غدادر نه‌یمز نه‌یوتیلور
بردمیر لبلبیدر چکنینه عشق اولسون
— شناسی —

تعشق — تكلفله اظهار عشق ايتمك .

(غرام) عشق شديد .

—

(هوى) محبتك برنجى مرتبه سيدر كه محبوب اوزرينه نفسك ميلانندن عبارتدر .

هوادار — كنديسنه محبت اولنان كيمسه .

بونجه ييلدر كورمدم ديدارينى بركره آه
بربيلنمز يرده قالمشدر هوادارم بنم

—

(علاقه) قلب ايچون لازم اولان محبتدركه محبوب ايله قلبه تعلق ايتديكى ايچون علاقه تسميه اولنمشدر .

بى شبهه هر علاقه منجر اولور نفاقه

(وله) عقلك ذهابى .

(وجد) اومحبتدركه حزن ايراث ايدر واكثريا حزنده استعمال اولنور . بو كلمه لسانمزده كلمك . كتيرمك ماده لريله مستعملدر .

« .... طبیعتك بو تمایشی اهل دانش و بینشی صحیحاً حال وجده کتیره جك برحالت ایدی .... »

— جودت پاشا —

« ... خورشید منیر ، هنوز پك کنج ایکن ورم دنیادن بلای خانمانسوز ایله فراش موته اوزانمش بر دختر ملکسیمانك جهان فنایه قارشی صوك خندهٔ زوالی تنظیر ایدر بر وضع حزن نما ایله اختفاخانهٔ غروبه چکلدیکی زمان ، شـام غریبانه‌نك ظلال حزینی چهرهٔ سمواته پرده‌لر چکمکه باشلامشیدی .

غربه اودم نصب نکاه ایلدم
عمر کذرانمه آه ایلدم
وجده کلوب ذکر آله ایلدم
پك سـوره بن بو تماشالری »

ذیل

— یاکلش تلفظ واستعمال اولنان بعض کلماتك فصیحی —

فصیح		غلط
ظَلاْمْ	قرانلق .	ظُلاْمْ
رَفَاهِیَتْ	کچینش وسعتلی اولمق . ایی حال ایله کچینمك .	رَفَاهِیَتْ
حَبَابْ	صو اوزرنده پیدا اولان قبارجق .	حُبَابْ
عِیَالْ	لفظ عیالی برکیمسه‌نك غلامی، جاریه‌سی، حرمی ولد صغیری کبی کندیسیله برابر ساکن ونفقه‌سی اوزرینه واجب اولان اشخاص ایله تفسیر ایلمشلردر .	عَیَالْ

فصیح		غلط
مَحْذُورات	محذورك جمعی .	مَحاذِیر
هَجْران	آیریلق .	هِجْران
مِصْطَبَه	اوطورمق ایچون یاپیلان یر. پیکه .	مُصْطَبَه
ثَیِّب	طول قادین . فارسیسی بیوه‌زن .	ثَیِّبَه
سِماط	طعام سفره‌سی .	سُماط
مُفاد	سوزك افاده ایتدیکی معنی. قطعی المفاد .	مَفاد
شَباب	کنجلك. جوانلق عالمی .	شَبابَت
دِهْلیز	قپو ایله خانه آراسنده مسقف و غیر مسقف محل.	دَهْلیز
جُوان — جَوان	کنج . تازه .	جِوان

جوانلق عالمن یاد ایتمین بر پیر یوقدر یوق .

فصیح		غلط
كَفاف	احتیاجی دفعه كافی اولان رزق .	كِفاف
سِپِهر	كوك . سما . سپهر ماوی . سپهر نیلكون .	سِپَهر
خَصلَت	خوی .	خِصلَت
تَفاخُر	افتخار ایتمك . وتكبر وتعظم .	تَفَخُّر
آزَبَه		عربه
آزُرده	اینجیدلمش . آزرده‌دل .	آزَرده
آشُفتن	كوك .	آشَفتن

گُم گم اوتر آسمان صدادن
گُم گشته زمین بو ماجرادن
— شیخ غالب —

فصيح		غلط
چَمَنْ	يشيللك محل . ايتدى تشريف چمن ملكنى سلطان بهار — باقى —	چِمَنْ
حَيِّزْ	مكان .	حِيز
ذَهابْ	كتمك . ذهاب عقل .	ذِهاب
رَبابْ رَبابَه	كمانچه .	رُباب
زُكامْ	نزله .	زُكامْ
سُفُنْ	سفينه‌نك جمعى .	سُفَنْ
شِهابْ	كيجه وقتى كوك يوزنده آقوب سونن آتش پارچه‌سى . شهاب ثاقب .	شَهابْ

فصيح		غلط
	شهاب ليل كبى پارلايوب نهان اولدك . سن اى شكوفهٔ جنت آچلمدن صولدك	
صَوْب	طرف . صوب عالى .	صُوب
عَلانِيَت	ظاهر اولمه .	عَلانيت
بِالضَرُورَه	ضرورت سببيله .	بِالضَرُور
بِسْتَر	دوشك . بستر صغا . بستر استراحت .	پِسْتَر
بى پَرْوا	پرواسز . چكنميه‌رك .	بِلا پَرْوا
بى آرام	آرامسز .	بِلا آرام
اهل خِبْرَه	بيغرض اهل وقوف .	اهل خبره

فصیح		غلط
تَجارِب / تجارِیب	تجربه‌نك جمعی .	تَجارُب
تَراجِم	ترجمه‌نك جمعی . تراجم احوال .	تَراجُم
تَرْجَمَه	برلسانی لسان آخرله بیان ایتمك .	تَرْجُمَه
تَسْیار	كوندرمك .	تِسْیار
تَذْكار	ذكر ایتمك . آكمق .	تِذْكار
طَنین	چینلامه .	طِنین
جِیادَت	ایيلك . صاغلاملق . جیادت هوا .	جَیادَت
دَهان	آغز .	دِهان
زَهْرَه	چیچك .	زُهْرَه

فصیح		غلط
زیرك	عاقل . ذکی . قوز ناز .	زیرك
دهاء	جن فکرلیلك . ذکای خارق العاده .	دهاء
دهات	(داهی) نك جمعی .	دهات
بوسه	اوپمه .	پوسه
حسن ایفای خدمت		ایفای حسن خدمت
شمشیر	قلیج .	شمشیر

بو برنجی قسمك نهایتی

خطا صواب جدولی

سطر	صحیفه	صواب	خطا
١٢	٩	عزتپناهی	عزتناهی
١١	١٠	عجیبه	عجیبه
١٠	١١	آینهٔ	اینهٔ
١٢	١٢	زماناً	رماناً
١٧	١٦	تکثیری	تکثری
٢	٢٢	صاومق	صاوومق
١٣	٢٣	تهییج	تهیج
٨	٣٢	اولمسندن	اولمامسندن
٢	٣٨	مصراعیندن	مصراعیدن
٨	٤٨	عاشقانه	عاشفانه
٧	٦٤	بجرمك	یجرمك
١	٨١	اذیال	اذیل
٨٤	٨٦	جوهواده طاغیلان بلوتلره	جوهواده چکیلوب کیدن بلوتلره

دها بعض اوفاق تفك یاکلشلر وار ایسه‌ده قرینه ایله آکلاشیله بیله‌جکندن ارائه‌سنه لزوم کورلمدی .

نکات ادبیه

محرری

مکتب اعدادیٔ شاهانه معاونلرندن یوزباشی

محمد رائف

معارف نظارت جلیله سنک رخصتیله طبع اولنمشدر

عدد ۲۹

استانبول

[استپان مطبعه‌سی] عتیق ضبطیه سوقاغنده — نومرو ۶۳

۱۳۰۷

افاده

لسان عربی و فارسینك اك مقبول ومشهور اولان بعض ادبی پارچه‌لرینی ترکجه‌یه نقل و ترجمه صورتیله بر ارایه طوپلایه‌رق « نکات ادبیه » نامنی ویردیکم شو رساله‌جك حجماً اوفاق ایسه‌ده عربی وفارسی کبی زنکین ورنکین اولان ایکی لسانك غوامض ادبیه‌سنی مفسر بولندیغیچون اهمیةً پك بیوکدر .

قلمك عجز ومسکنتنی معترف بولندیغم حالده عظمت موضوعی مسلم بولنان بویله بر رساله‌یی وجوده کتورمکه یلتنمك حدنا شناسلق اولدیغنی بیلیرم . ابنای جنسمه ـ ولو ناچیزانه اولسون ـ بر خدمت اولمق آرزوسیله درکه بوکبی بر تجاسرده بولندم . بو اثردن بنم ایچون بکلنیله‌جك اك بیوك مکافات مطالعه‌سنه تنزل بیوره‌جق قارئین کرامدن عربی وفارسینك دقایق ادبیه‌سنه وقوف املنده بولنانلرك استفاده‌لرینه خدمت ایده بیلمسیدر . (ومن الله التوفیق) .

مکتب اعدادئ شاهانه
معاونلرندن یوزباشی
محمد رائف

متنبی

کنیه‌سی ابوالطیب واسمی احمد اولوب اوچیوز سنه‌سی کوفه محلاتندن کنده نام محلده تولد ایلمشدر. بر کون دلالك بری کزدرمکده اولدیغی یکرمی یاپراقدن زیاده بر کتابی الملق بهانه‌سیله یاپراقلری چویررکن ازبرلو ودلال فرط ذکاسندن متحیر اوله‌رق کتابی اکا بخش ایدر.

برکون ابوعلی الفارسی وهلة فعلی وزننده قاچ جمع واردر سؤالنه متنبی بالبداهه حجلی وظربی جمعلرندن بشقه یوقدر دیه سائلی حیرتده براقمشدر. حجلی بر نوع قوش وظربی بر کوکوجیندر.

دیوانڭ قرق جلد شرحی واردر مومی‌الیه ٣٠٤ سنه‌سی رمضان شریفڭ یکرمی دردنجی چهارشنبه کونی بنوضبه قتل ایتمشدر حتی متنبی مغلوب اوله‌جغنی اکلایه‌رق فرار ایتمك اوزره ایکن غلامی:

الخیل و اللیل و البیداء تعرفنی
والسیف والرمح والقرطاس والقلم

سوزلرینڭ قائلی سن دکلمیسك؟ نره‌ده قالدی او سوزلرك دیدکده متنبینڭ غیرت وحمیتی فرارینه مانع اولوب دشمنه رجوع ایله بتکرار هجوم ومقاتله ایدرك مقتول اولمشدر.

* * *

بوران — سخی مشهور حسن ابن سهلك كريمه‌سی ومأمونك زوجه‌سیدر سوری عالم اسلامیتده برنجی درجه‌ده مطنطن اولمشدر. حتی قرق بطمان عنبردن معمول بر موم یاقیلمسی وحجله‌كاه عروسه التون تل ایله طوقونوب اوزری شهدانه اینجولوله دونادلمش حصیر فرش ایدلمسیله مستدلدر. حریری مرحوم [وبلقیس بعرشها وبوران بفرشها] دیو اشبو حصیره اشارت ایتمشدر. مشارالیها حسن عالمهاسیله برابر غایت عاقله وادیبه اولمغله شهیر تشعاردر.

⁂

حضرت یوسفه برادرلریكز سزه نه ایشلدیلر دیو سؤال ایتدكلرنده [لاتسألونی عن صنع اخوتی واسألونی عن صنع ربی] ایله جواب داده اولوب تقدیره حواله بیوردیلر. واهالئ سجنه [اللهم اعطف الاخیار ولا تقطع عنهم الاخبار] دیو دعا ایلدی ودعاسی مقبول دركاه‌رب عزت اولمشدر.

یوسف اسمی عبرانی اولوب معنای لغویسی حسرت زده ومحزون دیمكدر. ضم‌سین وفتح‌سین وكسرسین ایله اوقوندیغی امام فرادن منقولدر.

⁂

لیلا وفات ایتدیكی زمان مجنون قبرینی سؤال ایدر وقریه‌سی اهالیسی هر نقدر كیزلرلر ایسه ده مجنون مزارلرك طوپراقلرینی قوقلایه قوقلایه قبرینی بولور و شو بیتی تكرار ایده ایده روحنی تسلیم ایدر.

اراد واليخفوا قبر هـا عن محبها
وطيب تراب القبر دل على القبر

* * *

قاضى عبد الوهاب

خـذوا بدمى هـذا الغزال فانه
رمانى بسهمى مقلتيـه على عمـد
ولا تقتلـوه اننى انا عبـده
وفى مذهبى لايقتل الحربالعبـد

شو آفت باقيشلى غزالدن قاتمى الك زيرا بنى تير غمزه ايله عمدا اوردى لكن قصاصا قتل ايتميك كه بن او غزالك عبـد مملوكيم بنم مذهبمده [مذهب شافعيده] عبد مقابلنـده حر قتل اولنماز.

بو بيت ترجمه اولنوركن ادباى حنفيه‌دن بر شاعرك بوكا مقابلة انشاد ايتمش اولديغى شو :

خذوا بدمى من رام قتلى بلحظه
ولم يخش بطش الله فى قاتل العمد
وقودوا به جبراً وان كنت عبده
ليعلم ان الحر يقتـل بالعبـد

قاتل متعمـد حقنده‌كى بطش الهيـدن قورقميـوب نكاه

جانستانیله قتلمه قصد ایدن کوزلدن قانمی آلك بن هر نقدر انك کوله‌سی ایسه‌مده صورت جبریه‌ده قصاصا قتل ایدك تاکه عبد مقابلنده حرك مذهب حنفیده قصاص اولندیغی معلوم اوله دیمکدر .

٭
٭ ٭

شعرادن بریسی بر قوناغه کیدر وهر نقدر قاپنی ده آچ ایسه‌ده بر درلو خانه صاحبندن ایسته‌مز نهایت شو عباره‌یی بر کاغده یازه‌رق او صاحبنه تقدیم ایدر .

جعلت قولی شرحالی　　احذف اللامین تعلم بحالی

خانه صاحبی ظرفادن اولدیغی مناسبتله شاعرك مقصدینی اکلایه‌رق درعقب بر مکمل یتك چیقارر. اشبو عباره‌نك حلی اولا (جعلت) کلمه‌سنك لامنی حذف ایتملی؛ بو حالده (جعت) قالور. ثانیاً (قولی) کلمه‌سنك لامی حذف اولنور ایسه (قوی) قالورکه مجموعی (جعت قوی) اولور بوده «پك آجقیدم» دیمکدر.

٭
٭ ٭

مهلهل که امرأ القیسك دایسیدر حرامیلر طرفندن قتل اولنورکن قیزلرینه اشبو الا یا ایها البنتان ان اباکما مصراعنك سویلنمسنی رجا ایتمش کونك برنده خرسزلرك یولی اوکویه اوغرار ومقتولك توصیه‌سی خاطرلرینه کلور درحال خرسزلر اوینی بولور وقپونك اوکنده اوتورمقده اولان کوچك بر

قیزه خرسزلردن بریسی مصراعی اوقور درعقب کوچك قیز بیوك همشیره‌سنه کیفیتی اخبار ایلدکده هر ایکیسیده پدرلرینك قاتلی اولان حرامیلر اولدیغنی مصراعك کلیشاتندن اکلارلر وحرامیلری بر بهانه ایله قپوده اویالایه‌رق قومشولرك اعانه‌سیله خرسزلری یقالادیرلر وحاکمه مراجعتلرنده قیزلره «بو آدملرك پدریکزك قاتللری اولدقلرینی نه ایله اثبات ایدرسکز؟» دیدکلرنده اشبو مصراعك الت طرفی [قتیل خذا بالثار ممن اتاکما] اوله‌جقدر دیرلر. حاکمده بالجمله شعرایی جلب ومصراع ثانینك طوغری اولوب اولمدیغنی تحقیق ایتدیرر وفی الواقع شاعره وادیبه اولان قیزلرك دیدیکی کبی چیقار. حرامیلر ایدیلان تضییق اوزرینه قتل ایتدکلرینی اقرار ایدرلر واوآنده صلب اولنورلر.

*
* *

اصمعی نامنده‌کی شاعر مشهور بر کون مزارلغی کزرکن یازیسی محو اولمش بر مزار طاشنك اوزرینه بر کنج یکیت طرفندن یازلمش شو بیتی اوقور :

ایا معشر العشا بالله خبروا
اذا اشتد عشق بالفتی کیف یصنع

یعنی ای معاشر عشاق الله ایچون خبر ویرك اکر بر کنجده آتش عشق اشتداد ایدرسه نه یپار. الت طرفنه اصمعیده شو بیتی یازار.

يداری هـواه ثم يكتم سره
ويصـبر فی كل الامور ويخضع

عشقنی مدارات ايدر واندنصكره‌ده سرينی كتم ايدر وهر بر امور وخصـوصنده‌ده كمال صبر وتحملی قوشـانه‌رق محبوبنه خضوع وخشوع اوزره بولنور. بعده شاب ينه شو بيتی يازار

فكيف يداری والهوی قاتل الفتی
وفی كل يوم روحـه يتقطع

عشق وغرام يكيتی قاتل اولديغی وروحی‌ده هر كون ايپ كبی منقطع اولمقده بولنديغی حالده نصل مدارات ايدر. بتكرار اصمعی الت طرفنه شو بيتی يازار

اذالم يطق صـبرا لكتمـان سره
فليس له شیٔ سوی الموت انفع

اكر كتمان سره طاقت كتوره‌مزايسه انك ايچون اولومدن بشـقه نافع برشیٔ يوقدر. بعده شاب شو بيتی يازار واوراده روحنی تسليم ايلر.

سمعنـا اطعنـا ثم متنا صبـابة
(فبلغوا سلامی لمن كان فی الحی يسمع)

ايشتدك واطاعت ايلدك وكنج ياشمزده شهيد اوله‌رق ترك حيات ايلدك ايمدی كويمزده ايشيدنلره سلاممی تبليغ ايليكز.

*
* *

عكساً وطرداً اوقونابه كلمات

مول اخا حلم ملح اخا لوم
كل فى فلك
ربك فكبر
سر فلا كبا بك الفرس
دام علاء العماد
بكوكب
ان ابانا
ساكب كاس
باب
ادم حمد محمدا
ابدا لا تدوم الامودة الادبا
ان شهدنا اند هشنا
تاريخ خيرات
نون
واو
دود
جاهل هاج
حوت فمه مفتوح
راجيك يجار

تأت

كفك

رأس سائر

حامدماح

رمح احمر

ربح الملاح بر

سجن نجس

قمر يرمق

كن كما امكنك

كبرت ايات ربك

امنا غانما

نامى الايمان

ملك الكلم

كلم الملك

مالك الكلام

كلام المالك

اشنائى انشا

شورخ بالاآل اب خروش

آتش راهب وبهار شتاآ

مرادى دارم

برآيد يارب

شکرد هنا غمی نداريد   ديرا دنی مغانه درکش
اودراوروحه   حوروادوا
رامشم درمادن دم کرم یار   رای مرکم دردنامردم شمار
بقـا و عز و فر فوز عـواقب
بهـار نوع زاد ازعون راهب
بحاصل ايد ازا ديال صـاحب
بهـار نا ميان ايمـان راهب
ترازوی زرطرزی و زارت
بكاس فيض نان ضيف ساكب
تن ما خاك باب كاخ امنت
براه ما منت تمـام هـارب

فوأدی	سباه	غزال	ربيب
سباه	بقد	كغصن	رطيب
غزال	كغصن	حياء	عجيب
ربيب	رطيب	عجيب	جيب

كلامك تحت كمالك
سور جاه بر بها محروس
ارض خضرا
اشرب معنا انعم برشا
كبر رجا اجر ربك
عقرب تحت برقع

اراهن نا دمنه ليل لهو　　وهل ليلهن مدان نهارا

كيف كنت نكفيك

كلما اطعت تعطا املك

كرم علمك يكمل عمرك

مودتي خلي تدوم

مودته تدوم لكل هول　　وهل كل مودته تدوم

عج تنم قربك دعد امنـا　　انمـا دعد كبرق ستجع

مهامه قفرة لا نوم تم لنا　　ان تم ونالت رفقتهم اهم

اس ارملا اذا عرا　　وارع اذا المر اسا

اسند اخا نبا　　ابن اخا ونسا

اسرا ذاهب مرا　　وارم به اذا ارسا

اسل جناب غاشم　　مشاغب ان خلسا

اسكن تقو فعسى　　يسعف وقت نكسا

هل من ينم بحب من ينم له

ابن انل عرفن فرع لنا نبا

بحر وذو ادب بدا وذو رحب

املك انل ادبا ابدى لنـا كلما

مدارجا اهيف فيها اجرادم

ليل اضاء هلاله

بلح تعلق تحت قلعت حلب

*
* *

« فارسی »

شکوبتر ازوی وزارت برکش شو هم زه بلب هر مهوش

*
* *

ماوحدالواحدواحدالاوهوجاحد

کشی وحدانیت الهیه‌یی تصدیق ایتمز الاجاحد اولدیغی حالده مثلا لااله یوقدر. الاالله الاجناب واجب الوجود وار در.

*
* *

درین در که که که که که که امدکاه که که که

مشونومید اکر هستی زلطف وقهر او آکه

« مالی »

محترم ومعزز اولان اول جناب ذوالجلال که قپوسنده صمان کبی برشی آره‌لق طاغ کبی ثقیل وبعض دفعه طاغ دخی صمان کبی خفیفدر اشته او زمان واجب الوجودك آثار لطف وقهرندن اولان بو تخفیف وتثقیلی یعنی تحقیر وتعزیزی بیلدکدن صکره اندن قطعاً مأیوس اولمه دیمکدر. بوراده بشنجی ایله طقوزنجی که صمان دیمك اولان (کاه)دن مخففدر والتنجی ایله سکزنجی (که) طاغ معناسنده‌در.

بدولت منازو بنکبت منال

که‌این هردورا زودباشد زوال

*
* *

دل زمن دیده زمن درد زمن اشك زمن
گریه‌ام ازچه باغیار گران می آید

{ ترجمه‌سی }

دل بنم دیده بنم درد بنم اشك بنم
نیچون آغر کلیور اغلایشم اغیاره

تیمورلنك حافظه سن بنم یولنده بوقدر اردولر وخزینه‌لر تلف ایتدیکم سمرقند وبخارایی نصل اولیورده

اگر آن ترك شیرازی بدست آرد دل مارا
بخال هندویش بخشم سمرقند وبخارارا

بیتیله بر دلبرك بر خالنه فدا ایدیورسك دیدکده حافظ [پادشاهم اشته بن بویله بر بول کیسه‌دن ویردیکم ایچون دگلیدرکه دائما قلندرلکدن قورتیله‌میورم جوابنی ویرمکله] تیمورك فوق‌العاده مظهر لطف واحسانی اولمشدر .

وجد زيادة في هوا من زاد الله حسنا مع

الحب فرحات الصفا في قصور عاليات مع

الكاس صب انوار هاتف سماء ما لها ذائقة

العمر مني وما نلت المنا ومعي اورث في قلبي

زحمت	عاشق	بيوفايه
انجق	اولمق	طوغريسي
مشكل	راضي	هر جفايه

از فرقت	آن دلبر	من دايم	بيمارم
آن دلبر	كز عشقش	بيمارم	بيدارم
من دايم	بيمارم	بيمونس	بي يارم
بيمارم	بيدارم	بي يارم	غم خوارم

مظهر الطاف الهی دو

غمزه چه کنی که امدم در کو

ب

احمـــــد

یوســـف

زاده بهشت جاودانی کو

ب

سحر من ازاله دونرکس جادو

ب

{ غیر منقوط }

محمد احمد محمود آدم   محمد سرور سردار عالم

لادوا دارد دلم درود الم   کردرم سور وسرور آرام هم

⁂

صالك یوری	بیك ناز ایله	رفتاره کل	ای سروقد
بیکناز ایله	جور ایلمه	کوستر یوزك	اولدم مدد
رفتاره کل	کوستر یوزك	شاد ایلیوب	بن بنده‌کی
ای سرو قد	اولدم مدد	بن بنده‌کی	کل قیلمه رد

⁂

{ غیر منقوط }

درعدم کردو سرسر دردها   حاصل ارکردد وصال اومرا

{ منقوط }

پیش شفتست زیب جنت بیظن منقبض زیب زینت

{ فوقاً منقوط }

تا دشنهٔ غمزه راند در دل زخمش درخون نشاند هردل

{ تحتاً منقوط }

بد یر کعبه سیرم بود بسیار پریرئ چو اوکم بود بسیار

{ منفصل }

داغ در در داورد دل را دارد آرام زدل دردا

⁂

صله باید ترا تا بد هنرت شراب

یوسف

محمد

ع خمارم بکو ای شه عالیجناب

{ متصل }

سنكاكبنبلبلنمهينبيمعتبر
حكمتيعلمكسنكقلمششهمشقيقمر

*
* *

صفدر زم عارف ائق لب يان   اقب اب لا غت اج مع ارفان
كوكب ختك شاده مك ندينه ب   ويله يئده ويدا وملدى ارادب
اشبو بيتلرك اوقونمسى هر كلمه نك نهايت حرفى كنديسندن
صكره كلان كلمه نك اولنه ضم اولنمغله اولور .

*
* *

فلكملكينهكامشميسنككبيملكسيما

{ منفصل }

فلك ملكنه كلشمى سنك كبى ملك سيما

*
* *

نمكنعشقنهقيلمقتحملهيصچيليلا

{ منفصل }

نمكن عشقنه قيلمق تحمل هيصچيليلا

*
* *

جامهٔ بخشيد شيخ اسلام اعظم بنده را
خوش مبارك جامهٔ سال فراوان يا فته

رشته خوا ازبرای آدمش دربدأ حال
مریمش درکار گاه از بهر عیسی با فته
وانکه از مقتـول پشم ناقهٔ پیغمبرش
فاطمـه کرده رفوکر هر کجا بشـکا فته
من چه حددارم بپوشم جامهٔرا کاندراو
آفتـاب طلعت چنـدین پیـامبر تا فته

شیخ الاسلام اعظم بنده‌لرینه بر جامه‌بخش ایلدی نه مبارك جامه‌درکه سال فراوان یشامشدر. ابتدای حالده حوا حضرت آدم ایچون ایپلکنی بوکمش. حضرت مریم دستگاهده حضرت عیسی ایچـون طوقومش. ناقهٔ پیغمبرینك قویرجق تویـندن حضرت فاطمه هرآچیلان محلنه اوریجیلك ایلمش. بنم نه حدم واردرکه درونده بو قدر پیـغمبرلرك آفتاب طلعتی پارلیان بر جامه‌یی کیه‌یم.

﴿ یاقوت اسمیله مسمی برمحبوب حقنده سویلنمشدر. ﴾

یاقوت یاقوت قلب المستهام به
من المروة ان لایمنع القوت
سکنت قلبی وماتخشی تلهبه
وکیف یخشی لهیب النار یاقوت

مصراع ثانی یاقوتك آتشدن متضرر اولمدیغنه تلمیحدر.

یاقوتك طبیعتی بارد ورطب اولدیغندن طاعون زماننده بر کیمسه بلع ایتسه اول شخصه طاعون اصابت ایلمز .

{شیخ نظامینك}

دل راست کن ازبلا مندیش
یاقوت خور ازوبا مندیش

ویاقوتك مقبولی رمانی قرمزی اولانیدر.

{توافق اعداد بحساب ابجد}

نوح	—	ناجی	٠٦٤
عبادت	—	عزت	٤٧٧
سعی	—	علم	١٤٠
سراج	—	پروانه	٢٦٤
صباح	—	مسا	١٠١
حساب	—	سهو	٠٧١
کل	—	می	٠٥٠
دوا	—	طب	٠١١
توبه	—	پشیمان	٤١٣
جور	—	آزار	٢٠٩
عالم	—	فنی	١٤١
صلح	—	نزاع	١٢٨
محبوب	—	ناز	٠٥٨

ديوانه	—	كوكل	٠٧٦
اقبال	—	لابقا	١٣٤
آتش	—	شتا	٧٠١
قريب	—	رقيب	٣١٢
دوست	—	عشق	٤٧٠
آب زمزم	—	كعبه	٠٩٧
حب محمد	—	ايمان	١٠٢
نور	—	نهار	٢٥٦
خواب	—	راحت	٦٠٩
بوجهل	—	ابولهب	٠٤٦
شعر	—	شيرين	٥٧٠
آتش	—	شرار	٧٠١
سيف	—	سلطان	١٥٠

*
* *

اتانا عبيد الله فى صحن داره
وفارقنازيد وفارقنا عمرو

اشبو عبارەنك حلى شو وجهلەدر اتانا اصلى اتاناندر وديشى مركب معناسنه وتثنيه در . حالبوكه مابعدنده اضافت واقع اولديغندن تثنيه نونى حذف اولندرق اتانا قالمشدر عبيد اسم تصغيردر قوجغز معناسنه در . صحن دار او حولوسى ديمكدر . وفار فوراندن فعل ماضيدر طاشدى معناسنه در قنا

اسمدرکه صو ساقیه‌سنه یعنی قنایه‌یه دنیلور والی آخره حاصل معنا قوجغزك مرکبلری اوینك اولوسنده وزیدكو عمرك قنایه‌سی طاشدی دیمکدر .

*
* *

طرقت الباب حتی کلتنی فلما کلمتنی کلمتنی فقالتلی من فی الباب فقلت لها اسماعیل فقالت ایا اسماعیل صبراً فقلت لها ایا اسماعیل صبری .

اشبو عباره‌نك حلی شو وجهله در . طرقت الباب قپویی چالدم نوقته قدر حتی کلتنی قولوم یورولنجه‌یه قدر . چونکه کل = کلول کلور . یورلق وغروماندہ اولمق معناسنده در . ومتن ایسه یك اوره‌ق معناسنده در . فلما وقتا که کلتنی قولوم یورولنجه کلمتنی بمله تکلم ایتدی فقالتلی او قیز بکا دیدی نه دیدی من فی الباب قپوده اولان کیمدر فقلت لها بنده اکا دیدم اسماعیل بتکرار ای اسماعیل صبر ایت بنده اکا ای اسماعیل صبری ای (اسما) (عیل) توکندی (صبری) صبر وتحمل قالمدی بوراده (عیل) (قیل) وزننده اولوب ماضیٔ مجهولدر .

نام جویٔ	معاند گذار	حق طراز ١١٥
والا گهر	ممالك گیر	اسکندرجاه ١١٥
فیروزی بلا	عدل کیش	مجد اندوز ١١٥
کواکب رخشام	همایون ایام	سلیمان مقام ١١٥

مجاهد مطالع را	پسندیده پنجار	جم مقدار ١١٥
آزمودکار	سپه سالار	داراوقار ١١٥
نادرالادوار	کامل العیار	والااطوار ١١٥
١١٥	١١٥	١١٥

رافع الاعلام ١١٥
محامد انجام ١١٥
مؤید الاسلام ١١٥
محمود الانام ١١٥

*
* *

ابن وردینك
سئلت ربی عروسا
وماکنت بذاك مخطی
فجادلی بعروس
لکنها تحت ابطی

عربیده کوپك ممهسنه عروسة الابط دیرلو ویالکز عروس کلینه وعریس کوکی یه دنیلور. وابط قولتق معناسنه در.

قلبی الصدود وجفایامتی غدت روحی فی البحر

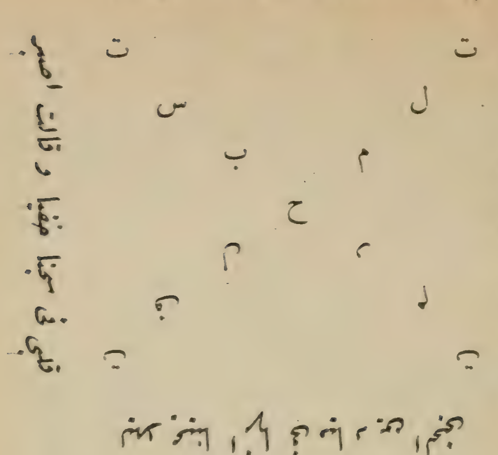

*

* *

بنت بنت بیتین بتبنتین   بو عباره بویله یازلدیغی کبی

بتبنتبیتینبتبنتین   بویله‌ده یازیلور یعنی

برقیز ایکی صمان چوپی ایله ایکی اوبنا ایلدی

*

* *

جر جر جر جر جر فیفیفین

عربیده [جرجر] خرمن عربه‌سی تعبیر اولنان دوونه دنیلور [جر] چکدی [جرجر] دوونی فی حرف جر فقط کلمه‌نك اوقونمسنی کوچلشدیرمك ایچون متصل یازلمشدر . [فیفین] حلب شهری کویلرندن بریسیدر «الی فیفینده دوون دوونی چکدی .

*

* *

يدهر التوت فى حرآب

عربيده يدال وهر كدى والتوت التوادن بوكلمك معناسندر فى حرف جر حر صيجاق معناسنه اسمدر آب شهور روميه‌دن اغستوس آيينه دنيلوركه عجميدن معربدر مآلى اغستوس آينك كثرت حرارتندن كدينك الى درمانسزلقدن بوكلدى .

*
* *

بنا بنا ببا بنا بنا تنا تناول

بنايابيجى يعنى معمار بنا بنأ فعلندن فعل بنا وانشاايتدى معناسندر بنيه ببا بنا ده‌كى باحرف جر باب ده قپو معناسنه‌در بنا تنا بنتك جمعى‌در قيزلر ديمكدر . تناول مناوله‌دن اوزاتمق معناسنه فعل مضارع مخاطبدر . مآلى قپومزك اوكنده معمار بر بنا انشا ايدركن قيزلريمز طاش وسائره‌يى اوزاتديلر ديمكدر .

*
* *

قفل الله الحداد

عربيده قفل كليد معناسنه‌در الله الل تفعيل بابندن فعلدر (ه) ضميردر . وبر شيئك اوجنى سيورلدوب كسلينلتمك يعنى دميرجينك هر قنغى بر شيئك طرفينى اينجلتمكه دنيلور . مآلى چلينكر كليدك اجزاسنى تركيب ايتدى ديمكدر .

*
* *

بلحتعلقتحتقلعحلب

عربیده بلح خرمایه دیرلو تعلق اصیلدی معناسنه تفعل بابندن فعلدر تحت الت معنا جهات سنه‌دن قلعه معلوم حلب شهر اسمیدر مألی برهونك خرما حلب قلعه‌سنك الت طرفنه طوغری تعلیق اولندی دیمکدر .

*
* *

فيفيفيفيفلاحفلح

بوراده ینه فی حرف جر فیفین حلب شهری جوارنده بر کوی اسمی فی وار معناسنده کلور فلاح چفتجی معناسنه اسمدر فلح فلاحتدن چفت سوردی دیمکدر مألی فیفینده بر چفتجی چفت سوردی .

اشبو عباره‌لر حرکه‌سز اوله‌رق یازیله‌جق اولور ایسه اوقونمه‌ده براز مشکلاته اوغرانیر .

*
* *

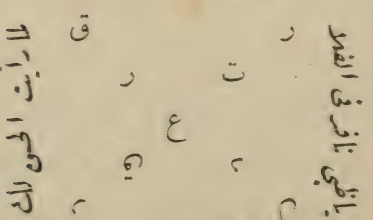

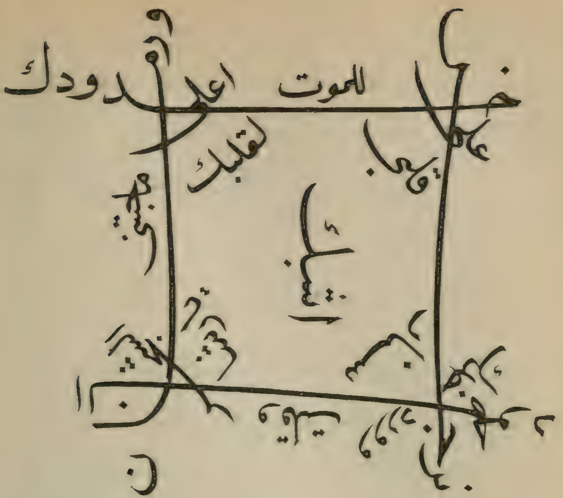

*
* *

تابود توبود بود مابود
بی بود توبود ماکجا بود

ترجمه‌سی

تا سنك وارلغك وار ایکن بزم وارلغمزده وار ایدی لکن سنك یوقلغکله بزم وارلغمز نره‌ده اولور . اشبو عباره حرکه‌سز یازیلاجق اولورسه اوقومق ایچون براز صعوبت چکیلور.

{سلطان مراد رابع}

دوشدی دامان دله بر شرر سوز افکن

جواب نفعی

عشق آهنکری زنجیر جنون ایشلر ایکن

*

* *

ظرفای عربدن بری تلمیح یوللی

یقولون کافات الشتا کثیرة
وماهی الا واحدة غیر مفتری
اذا کان کاف الکیس فالکل حاصل
لدیك وکل الصید یوجد فی الفرا

هر نقدر شتانك کافلری چوقدر دیرلرسه‌ده افتراسز اوله‌رق بردر چونکه کیسه‌نك کافی موجود اولورسه بونلرك هپسی وجود بولور. نتکم صیودك کافه‌سی فرانك جوفنده بولندیغی کبی.

فرا یبان اشکینك کنجنه دینور جمع افراء کلور اشبو مثلك معناسی جمله شکار حمار وحشی درونده مندرجدر دیمکدر. منشأی بو درکه بر چوق آوجیلر شکاره چیقوب کیمیسی خرکوش وکیمی آهو مقوله‌سی حیوانلر صید وبریسیده

بر بیان اشکی شکار ایدوب سرکردهلرینه کتوردکده اول خردهلری طرح وبیان اشکینی اخذ واستحسان ایدرك کلام مزبوری ایراد ایلدی کویا که اکبر صید اولمغله مجموعنك مقامنده اولمشدر .

*
* *

{غزل مصنع ومسلسل لصافی}

کاشف ن تایج امع نوان حو
ارث وب لاغت اجدار استان

لمحجۀ قبال مع الیٔ علافشان
یر وش ها د وادیٔ نجم کان

تابش مس عادت یغ وآص واب
ادیٔ حسان امعدودرار باب یان

مالك ل کال ائق در فیع
ارف اضل بیب هرۀ هل سان

اشبو غزلك اوقونمسی هر کلمهنك نهایتکی حرفی کندیسندن صکره کلهجك اولان کلمهنك بدایتنه ضم وعلاوه اولنمسیله اولور .

*
* *

{سلطان مراد}

درخشان اولدی کو ـ ه بش هلال اوستنده برخورشید

جواب نفعی

مکرکیم پنجهٔ سیمینه اول مهپاره یاصلانمش

*
* *

ملوك عباسیه‌دن هارون الرشیدك وزرالرندن بریسی ر حرفنی بلتك اولدیغی ایچون غ کبی تلفظ ایدر ایمش برکون خلیفه لاجل الملاطفه بر چوق ر حرفلرینی حاوی بر عباره احضار ایتدیروب جمعیتلی برکونده شونی اوقویویریکز دیه‌رك کاغدی النه طوتشدیرر . حاضرلنمش اولان عباره شو

امر امیر الامرا ان یحفر بئراً فی البریة لیشرب منه الصادر والوارد .

وزیرده کاغدی النه الدقدن وبراز تأمل ایلدکدنصکره الفاظی تغییر ومعنانی ابقا ایدرك

حکم حکیم الحکما ان ینبش جباً فی الفلاة لیستقی منه الصادی والغادی دیمسیله مظهر لطف واحسانی اولمشدر .

*
* *

{ سلطان سلیمان }

باقیٔ بد عزم بلد نفی ابد یورسه‌یه رد

باقی

چه غم عزم بلد نفی ابد اولدك ایسه باقی
بیلورسککه جهان ملکی سلیمانه دکل باقی
شها عزلمده اثبات تهور ایلدك اما
بوکا چرخ کمن دیرلو نه سن باقی نه بن باقی

*
* *

(رأیت عجباً فی محاتك شیخاً وجاریةً من بطن العصفورة)
(اباحنیفة لعب الشطرنج وهو شافعی.)

اشبو عبارهیه طوغریدن طوغرییه معنا ویریلورسه بر شی اکلاشلمز صورت حلی شو وجهله در. رأیت فعل وفاعل عجباً مفعول شیخاً مفعول ثانی اختیارمسن دیمك وجا چکدی معناسنه در ریة جکر باغرساق معناسنه من حرف جر بطن قارن معناسنه اسمدر عصفور سرچه قوشنه اطلاق اولنور اباحنی فعل مفعول مباح قیلدی معناسنهدر فة اصلی فتی در اباحهنك فاعلیدر یکیت وکنج معناسنهدر. لعب اویون الشطرنج معلوم بر نوع اویوندر وهو او ایکیت شافعی شافعی ایدی مآلی محلهکزده عجیب وغریب بر شی کوردم بر اختیار آدم سرچه قوشنك قارنندن جکر وباغرساقلرینی چکدی. وشافعی المذهب اولان بر یکیت شطرنج اویوننی بکا مباح قیلدی.

*
* *

بيله بهره‌دار وقوف وايقان اوله‌مديغمه عجزم برهان حقيقت بياندر .

مع مافيه ولی نعمت بی منتمز ، پادشاه عرفانپناه افندمز حضرتلرينك غبطه‌فرمای ادوار واعصار اولان عصر كزين همايونلرنده هر ضعيف و درماندكان برر وجه فيض

محمد عارف

﴿ توحيد باری ﴾

الله ! برسك ، يوقدر نظيرك !
ايلر بو ذكری عبد حقيرك !

کلزار عرفان

مندرجات :

افتتاح . توحید باری . نعت نبی وستایش پادشاهی بی متضمن (قصیدهٔ رمضانیه) . اوروج . غایت کوزل بر قطعه. دنیاده الك زنکین کیمدر . آفتاب‌جهانتاب. بر مباحثهٔ حکمیه . تلغرافله‌رسم‌المق. تاریخ‌اختراعات غزته . فطوغراف . لاستیق . ایلك بهار .

افتتاح

کلزار علم و عرفانك بر برك سبزندن بیله بهره‌دار وقوف وایقان اوله‌مدیغمه مجزوم برهان حقیقت بیاندر .

مع‌مافیه ولی نعمت بی منتمز ، پادشاه عرفانپناه افندمز حضرتلرینك غبطه‌فرمای ادوار واعصار اولان عصر کزین همایونلرنده هر ضعیف و درماندکان برر وجه فیض وسعادتله اکتساب تاب وتوان ایلدیکی کبی، عاجزلریده اخوانه بلکه ناچیزانه بر یادکار اخوت نشان اولور امنیه سیله شونله بر ورقپاره‌جك نشرینه اجتسار ایلدم .

خدمت اخلاصکارانه یه توفیق ایسه هرحالده خدانك شانندندر .

تلغراف نظارتی بوسته وتلغراف

قلمی باش کاتبی

محمد عارف

﴿ توحید باری ﴾

الله ! برسك ، یوقدر نظیرك !

ایلر بو ذکری عبد حقیرك !

موجود مطلق سنسك آلهى ،
معبود بالحق سنسك آلهى !

كون ومكانى سن ايتدك ايجاد :
ايستر ايدرسك ويران وآباد .

بر شيئه يوقدر قدرت بشرده .
فرمان سنكدر ! هر خير وشرده .

هر نه ديلرسه‌ك ايلرسك اجرا !
وارى يوق ايلر ، امواتى احيا .

شانكده اليق الله اكبر .
اعظمسك الحق الله اكبر .

فيض عميمك بولمز نهايت ،
لطف عظيمك بى حد وغايت .

حيران صنعك ابناى آدم
مفتون عشقك اشيا دمادم .

مجرم قولكدر (عارف) آلهى
اما كه سنسك رحمت پناهى

محتاج غفران بر رو سياهم
عفو ايله يارب ذنب وكناهم

جرم وقصورم بى حد واحصا
اللهم ! ايتمه محشرده رسوا .

﴿ قصيدهٔ رمضانيه ﴾

درنعت حضرت رسالتپناهى وستايش واوصاف
جناب خلافتپناهى

بو نعمتخانهٔ حكمتده كشى روز وشبان
اولسه امعان ايله الطاف خدايه نكران

بهت وحيرتده قالير ؛ عجز مجسم كسيلير !
بوله مز شكرينى حقيله ادايه امكان .

نه بيوكدر ؛ نه بيوكدر ؛ نه بيوك رب جليل
الله الله نه بيوك لطف عميم يزدان .

هله دقتله نكاه ايت ! براوفاق نخل تره
كور ونور لمح بصرده نيجه صنع سبحان

او فيوضات حقيقت ، اوعنايت كه اولوز
يم وصحراده كى اشباحه غدا آورجان

نيجه مرأت عنايتده عطايا مشهود
كه : اولور هر بريسى رحمت حقه برهان

هر کونی ناشر خوشبوی ری[illegible]
هرشبی اهل عباداته صباح غفران

آیلرك اك بیوکی روز ولیالك شرفی
نعمت محض الهی وحبیب وجدان

دوناتیر هر کیجه قندیللر ایله جمله منار
علما جامع ومسجدده اولورموعظه خوان

قور یلیر اقشام اولنجه هله خوان افطار
بولینیر اك فقراده بیله چوق نعمت ونان

که اولور هر سوزمك نغمه نفمی حیران

بنم اول شاعر وصاف شهنشاه زمان
که اولور وصف همایونی دله مایهٔ جان

یتر عارف یتر ارتق یریدر ایله دعا
اکا اخلاصله آمین دیه‌لر خلق جهان

ای شهنشاه کرمکار وعدالت فرما
وی سلیمان زمان حامئ زیر دستان

سیما نعمت عظمای آلهیسی بزه
سبب خلقت اکوان نبی ذیشان

یعنی سلطان رسل (احمد مختار) کریم
که اودر باشمزك تاجی حبیب دیان

مفخر هردوسرا ، زیور تخت اسرا
بدر تابان هدا ، رحمت محض رحمان

شافع روزجزا ؛ جالس قاب قوسین
سید اعظم کونین وعدیم الاقران .

بوکناهمله بنی جنته قورمی الله
اکر اولمازسه انك لطف شفیعی ارزان

روضهٔ پاکنه دائم نیجه یوز بیك صلوات
ترضیهم آلنه اصحابنه اولسون همه آن

مؤمنه منحصر الطاف خدادن بریده
مطلع نورشرف شهر جلیل رمضان

اولی رحمت انك مغفرت اولمش وسطی
مژده کیم آخریدر باعث عتق نیران

هرکونی ناشر خوشبوی ریاض جنت
هرشبی اهل عباداته صباح غفران

آیلرك الك بیوکی روز ولیالك شرفی
نعمت محض آلهی وحبیب وجدان

دونانیر هرکیجه قندیللر ایله جمله منار
علما جامع ومسجدده اولورموعظه خوان

قور یلیر اقشام اولنجه هله خوان افطار
بولنیر الك فقراده بیله چوق نعمت ونان

شرفی حرمتنه اشبو مبارك ماهك :
هرجهتدن ایدر انوار سعادت لمعان .

حامیٔ دینه دخی خیردعالر اوقونور
بولونور چونکه انکله شرف هردوجهان

بزه‌در ادعیه‌سی فرض خدای بیچون
که‌اودر نسخهٔ کبرای خلافت عنوان

یعنی خاقان (حمید) خان عدیم الامثال
ربع مسکونه انك لطفی رهین ارزان .

هله بیچاره وبیکسلره رحم وکرمی .
صوکبی اولمده‌در زمزمه ساز جریان

وجه تدبیر همایونه دنیا مفتون
فکر تنویر خداوندینه عالم حیران

اوزلال همیدرکه اولور اهل دله
سلسبیل نعم فیض علوم وعرفان

ادهم خامه‌یه مهمیززن شوق اوله‌رق
ایده‌یم وادیٔ فخریه‌ده ارخای عنان

نیم اول شاعر معجز رقم فیض خدا
که اولور هر سوزمك نغمه نفی حیران

نیم اول‌شاعر وصاف شهنشاه زمان
که اولور وصف همایونی دله مایهٔ جان

یتر عارف یتر ارتق یریدر ایله دعا
اکا اخلاصله آمین دیه‌لر خلق جهان

ای شهنشاه کرمکار وعدالت فرما
وی سلیمان زمان حامیٔ زیر دستان

اوله تاکیم بوسیاق اوزره جهان پابرجا
کله تاهرسنه بوشهر جلیل العنوان

سنی تختکده مؤبد ایدرك رب قدیر
کوستره ذات همایونکه پك چوق رمضان

﴿ اوروج ﴾

الك منفعتلی شیدر :

معلومدرکه : صیام فرائض الهیه‌دن اولمقله برابر برنعمت جلیل جناب رب انامدر .

هر دوانك باشی حمیه اولدیغی ایسه حدیث صحیح نبوی ایله مثبت و حکمت منفعت بخشاسیده تصدیقکردهٔ ارباب عقل وکیاستدر .

زیرا هیچ بر انسان عاقل تصور ایدلمزکه : یدیکی یمکی معده‌سنه ازچوق ویره‌جکی یورغونلغی دیکلندیرمکسزین صاغ قالمیه‌جغنی تعقل ایتمسون !

هر یورغونلغك بر استراحته احتیاج طبیعیسنی وحوش وطیور بیله ایستر ایستمز اعترافه مجبوردر .

حتی متنوع شی اکل ایده‌نك معده‌سی بردرلو یمك یه‌نك معده‌سندن پك چوق زیاده یوروله‌جغنی دنیاده کیم انکار ایده‌بیلیر ؟

معده‌نك یمکله دولوب راحتسز اولمسنه‌قارشی حمیه‌دن بیوك دوا اوله‌میه‌جغنی یالکز اطبا دکل بالجمله ارباب ذکا دخی تصدیق ایتمکده مضطردر .

فساد معده و اندن متولد امراض مختلفهٔ شدیده علی‌الاکثر ماکولاتك تنوعیله برابر کثرتندن نشئت ایلر .

روآیات صحیحه‌دندرکه : زمان سعادتده اطبادن بری اجرای طبابت واوسایه‌ده تأمین مدار معیشت عزمیله مدینهٔ منوره‌یه عزیمت ایدر .

زواللی ! نه بیله‌جك ؟ بر کون بش کون ؛ بر آی ایکی آی اوراده بولنور . اما حکیمه مراجعت ایدن بولنماز .

ادمجغزده عجبا بوملکتده هیچ خسته اولان یوقمیدر ؟ کبی بر مراقه دوشر . اصل مسئله بومراقمی‌یا ؟ هانی برقاچ کون‌دها کچرسه حکیمده علت جوعه کرفتار اوله‌رق کندیسنك دخی برطبیب دیکره محتاج اوله‌جغنی کشف وتشخیص ایلر .

نهایت برکون احباسندن برینه درکه : برادر ! ایکی آیدنبری بوراده مقیمم ، بندن باشقه بنم بیله‌یکم بر حکیمه ده تصادف ایتمدم عجبا حکمتی ندر ؟ سؤاله قارشی نه جواب آلسه بکنیرسکز ؟ قرداشم ! سزه خالصانه خبر ویریرم‌که : بوراده چوقاق کمسه خسته اولماز . چونکه بوبلدهٔ مبارکه اهالیسی ایچون اکثریتی اعتباریله یکانه غذا (خورما) در . بوسببله بوراده علل متنوعه‌یه کرفتار اولمق شویله طورسون حتی خسته کلانلر بیله شفایاب اولورلر . » دیجه حکیم حکمت مسئله‌یه کسب وقوف ایدرك تحویل محل ایتمشدر .

حذاق اطبامزدن حسین رمزی بك افندینك (علم حال طبی) نام اثر نفیسنك اوروج مبحثنده‌کی شو فقره‌لره دقت بیورلسون . (اکر برعضو دیکلنمه‌دن فعال اوله جق اولورسه بر دها فعلی اجرایه مقتدراوله‌مز . وبناءً علیه اعادهٔ فعلی ایچون زیاده‌سیله صعوبته دوچار اولور . بومقصده مبنی اعضای سائره کبی (حافظ الحیات) تسمیه ایدلمکه شایسته اولان معده‌یی دکلندیرمك و آنك انتظام حالنه خلل ویرمیه جك صورتده بر مدت معینه

هر کونی ناشر خوشبوی ری[illegible]
هرشبی اهل عباداته صباح غفران

آیلرك اك بیوکی روز ولیالك شرفی
نعمت محض آلهی وحبیب وجدان

دونانیر هرکیجه قندیللر ایله جمله منار
علما جامع ومسجدده اولورموعظه خوان

قور یلیر اقشام اولنجه هله خوان افطار
بولینیر اك فقراده بیله چوق نعمت ونان

که اولور هر سوزمك نغمنه نفمی حیران

نم اول‌شاعر وصاف شهنشاه زمان
که اولور وصف همایونی دله مایهٔ جان

یتر عارف یتر ارتق یریدر ایله دعا
اکا اخلاصله آمین دیه‌لر خلق جهان

ای شهنشاه کرمکار وعدالت فرما
وی سلیمان زمان حامیٔ زیر دستان

ظرفنده ییوب ایچمك ومواد مأکوله ومشروبه دخی سهل الهضم وکثیر المنافع شیلردن عبارت اولمق لازمدر ... الخ) ینه مبحث مذکورك برفقره سنده « خـدای لم یزل حضرتلری سنه‌ده بر کره یعنی رمضـان شریفده کوندوزلری موقت حمیه وپرهیز امر ایدییور .

بو حمیه‌دن وجود هر نقـدر ضعفیت کسب ایدرسه‌ده معده‌نك ایده‌جکی اسـتراحتله آز وقت ظرفنده عارض اولان ضعفك زوال بوله‌جغی و برسنه ظرفنده معده‌نك ایفای خدمت خصوصنده دوچار اوله‌جغی متاعب وزحمته مقابلهٔ مأکولات ومشروباته استعداد وقوت کسب ایده‌جکی امر منکر دکلدر ... » دینیلیور .

ایشته شو دلائل طبیه‌یه نظراً دخی اوروجك وجـوده الك منفعتلی شی اولدیغنی تسـلیم ایتمامك محالات عقلیه‌دن معدوددر .

« تاریخ اختراعات »

— غزته —

وقوعات یومیه‌نك نشر واعلانی (چینده) اعصار قدیمه دنبری جاری اولوب بو عادته وقتیله یونانلیلر ایله رومالیلر بیننده دخی رعایت اولنمشیدی . طبعك ایجادندن صوکره غزته ابتدا وندیکده نشر ایدلمشدر . بعده فرانسه‌ده بیك قرق بر تاریخنده اون دردنجی (لوئی) نك ویردیکی امتیاز مخصوص ایله (فرانسه) غزته‌سی چیقارلمغه باشلامشدر .

« فطوغراف »

بیك ایکی یوز اللی درت تاریخنده موسیو (دا کر) نام هزورك تجارب مدققانه‌سیله اختراع ایدلمشدر . بو اثر فی الاصل بر قرانلق صاندق عدساتنك محراقنده تشکل ایدن خیالی بوکا مخصوص اوله‌رق حاضرلنمش بر مستوی لوحه اوستنده ثابت قیلمقدن عبارتدر .

بو فن جلیل القدرك کوندن کونه توسع ایتمکده بولنمسنه نظراً چوق کچمکسزین منتهای کماله واصل اوله‌جغی آشکاردر .

« غوما لاستیق »

یاخود

(قاعوچو)

(هوا کیا نانزی) و (سقونیا برازلیانزی) کبی خط استوا جهتی اراضیسنه مخصوص اوتلرده حاصل اولوب هوانك تأثیریله تصلب ایدر بر نوع سودلی عصاره‌درکه الاستیقیتلی ویومشق اولمق ودرونه اصـلا یاش کچمامك خاصه‌لرندن ناشی غایت مقبول ومعتبردر . قاعوچو امریقادن اوروپایه اون سکزنجی عصر اوائلنده کتیریله‌رك ابتدالری پك اوقدر اعتبار بولمامش ایسه‌ده صکره‌دن قدری بیلنمکه باشـلانوب خصوصیله قرق اللی سنه‌دنبرو پك چوق شیلرده استعمال اولنمقده‌در .

(مابعدی وار)

﴿ برمباحثهٔ حکمیه ﴾

و

— تلغرافله رسم آلمق —

برادر ! بن برآدمم بناءعليه ايكى اولمق احتمالم يوق ايكن عجب نصل اوليورده آينه‌يه باقديغم وقت ايكى اولويورم ؟ !

— نصل ؟ نصل ؟ اما غريب سؤال . هيچ برايكى اولورمى ؟ واقعا سؤالكز اساس ماده‌دن خبردار اولميانلرى اشتباهه دوشورر لكن كورمك نه‌درى بيلانلره كوره دكل ، چونكه سن سنسك ! كوريلان ايسه سنك كولكه‌ك ، خيالكدر .

— پك اعلا اما كولكه‌ده ، خيالده بر وجود دكلى يا ؟ اوحالده يه وجود ايكيدر .

— خير ، خير ! وجود حقيقى بردر ! هپ كوريلان ظلدر ، خيالدر . باقيكز سزه اكلاته‌يم : سز كنديكزى آينه‌ده ، قرالمقده‌مى كوريرسكز ايدينلقده‌مى ؟

— آيدينلقده .

— قرانلقده ايكن ؟

— كوره‌مم .

— اويله ايسه شمدى سنكله كيفيت ضيائيه‌يى دوشونه‌لم . بوبرخاصهٔ روحانيه‌دركه : سنك صورتى لمحهٔ بصرده محل آخره نقل ايده‌بيلير . فقط آينه‌يه باقديغك وقت وجودندن منتشر اوله‌رق سيلان ايدن خطوط ضيائيه آينه‌نك ارقه طرفنه كچمسنه مانع اولان (سر) نام ماده ايله خطوط مذكوره آينه‌نك ارقه‌طرفنه كچه‌مز . كرى‌دونر ! رجوع ايدن ضيا خطلرى‌كه : آنده سنك صورت ذاتيه‌ك برقوهٔ‌معنويه‌ايله‌مثبت ومحفوظ‌ايدى . وجه‌منظورك ! كوزندن طبقهٔ شبكيه واسطه‌سيله دماغنه عكس ، ودرعقب قوهٔ حافظه دخى صورت معكوسه‌نى ضبط وحفظ ايتمسى جهتيله سن‌سنى ايكى تخيل ايدرسك امابنه برلك بردر بر .

— واقعا اويله ، طوغريسى بوكا عقلم ايردى . هم پك كوزلده قاندى . لكن مادامكه : ضياده اويله برقوه لطيفهٔ معنويه واردر . قوهٔ تلغرافى دخى اويولده بركيفيت معنويه‌يى حامل وحائزاولسه كركدر . زيرا الكتريق تلغرافنك خاصهٔ‌مخصوصه‌سى تأثير خارجيه‌يى يعنى (مانوبله) تعبير اولنان مخابره ماكنه‌سنه اصابعك تماس ايتديكنى حس‌ايدر ايتمز برسنه‌لك محلى‌بيله كوز آچوب قپايجه‌يه قدر محسوسى عينيله نقل ايديور . بوتقديرجه محال بعيده‌ده بولنان اجسام طبيعيه‌نك صورتلرينى بعينها ديكر محله نقل ايده‌بيلمسيده غريب وبعيد كورولمز .

معلوم آبرا آينه‌يه طوغريدن‌طوغرى باقيلمديقده اكرى بوكرى نظر اولونسه ناظر صورتى تماميله كوره‌مز . خطوط تلغرافى‌ده ايستراسته‌مز منحنيدر . بناءعليه تلغرافله رسم آلنمق ممكن دكلدر دينه‌جك اولورسه بوكاده عجبا بوراسنى كيم تجربه ايتدى ؟ سوألى وارد اولور . يالدى‌التجربه امكانى تحقق ايدرسه نه ديرسيكز ؟

— هيچ ديه‌جك يوق . او وقت تلغراف خطلرينك استقامتى كوزه‌ديرم وفوطوغرافله آلنمش بررسمى ، تلغراف خطنك مبدأ وانتهاسا نقطه‌لرينه وضع وربط اولنه‌جق مصنع مرأتلر واسطه‌سيله اوزاقدن اوزاغه آليرم والسلام .

وقوعات یومیه‌نك نشر واعلانی (چینده) اعصار
قدیمه‌دنبری جاری اولوب بو عادته وقتیله یونانیلر
ایله رومالیلر بیننده دخی رعایت اولنمشیدی. طبعك
ایجادندن صوکره غزته ابتدا وندیکده نشر ایدلمشدر.
بعده فرانسه‌ده بیك قرق بر تاریخنده اون دردنجی
(لوئی) نك ویردیکی امتیاز مخصوص ایله (فرانسه)
غزته‌سی چیقارلمغه باشلامشدر.

ودروبنه اصلا یاس چسمت [illegible]
غایت مقبول ومعتبردر. قاعوچو امریقادن اوروپایه
اون سکزنجی عصر اوائلنده کتیرلهرك ابتدالری
پك اوقدر اعتبار بولمامش ایسه‌ده صکره‌دن قدری
بیلنمکه باشلانوب خصوصیله قرق اللی سنه‌دنبرو
پك چوق شیلرده استعمال اولنمقده‌در.

(مابعدی وار)

غايت كوزل بر قطعه

« سن زبدهٔ فيوض طبيعتسك اى ملك !
اتمم مالك [illegible] دائمى واس
آثار معمورهٔ رشحات حيايدر
سندن ايدر بدايعى رسام اقتباس »

دنياده اك زنكين آدم كيمدر ؟

اك زياده غناى قلبه مالك [illegible] لاقـاى وقعه مالك اولانمى ديه جكسكز ؟

خير . بو بحث باشقه بر ماده [illegible] صاحب ثروت ارايه جقكز كه :

اوندن بيوك اليوم بر زنكين يعنى نقدى چوق آدم بولنمسون ! روايات مشهوره يه نظراً بو كون دنياده اك زياده پارهسى اولان كمسـه آمريقالى (چى غولد) نامنده بريسى ايمشكه : (شمندوفرلر قرالى) عنوانيله ده ياد اولنورمش . بوذات عن اصل (نيورق) ايالتنك (روكسبورغ) نام محلنده بر چيفتجينك اوغلى اولوب هنوز اون درت ياشنده ايكن پدرى كنديسنه بر قات چماشيرله ايكى شيلين ويرده : هـايدى كيت ! نه يپارسه ك ياپ !) ديه رك پاره قزانمق ايچون يوله چيقارر .

(چى غولد) كندى ثبات وغيرتى ومعاملات تجاريه ده كوستر ديكى فوق العاده جسارتى سايه سنده شمدى بر محقق ميليار ثروتى اولوب بو حالده سنوى يتمش ميليون . ويومى ايكى يوز بيك فرانق ايرادى وارمش ! كوزل ثروت .

آفتاب جهانتاب

آفتاب جهانتاب فياض كريم قدرتك بر لطف جليل الهيسيدركه : اداى ذرهٔ تشكراتى قابل امكان دكلدر .

هله على الاكثر نباتات ؛ مظلم بر محلده نشو ونما بوله مديغندن مطلقاشمس منيرك معاونتنه فوق العاده عرض احتياج وافتقار ايتمسى كونش كبى آشكاردر .

ضيا وحرارت آفتابك ، نباتاته اولان عنايت اعانتنى پك قولاى مشاهده ايچون مائى رنكده بر نبـاتى حامض فحم ايله ممتزج وصـو ايله مملو بر صراحى درونـه وضع ايدرك حضور خورشيد تابداره عرض ايتمليدر .

او آنده نبـات مذكور اوزرنده چيلر پيـدا ويرازصكره اشبو چيلر سطح مايه چيقوب بر لشدكارى روئا اولور . بو چيلر ايسه مولدالحموضه دانه لرندن عبارتدر .

(نيلوفر) تعبير اولنان نباتك بر موسم صيفده يالكز بر ياپراغى اوچيوز ليتره مولدالحموضه نشـو وترك ايتمكه مستعد بولنديغى وفقط بونكده ضيا وتأثير شمس عالم آرا واسطه سيله حصوله كله جكى محققدر .

نباتات ، مولدالحموضه يى ترك واخراج ايتدكارى اثناده انساج خجرويه لرنده قلان فحم ايله كوكلرينك يردن مصى ايتديكى صـو بالامتزاج انواع عضـوك تولداتنه باعث اولور .

كافهٔ نبات سـائقهٔ طبيعتله دائمـا ضياى شمسه مائل وبوده بر طرفى كونشـك ضياسنه مقـابل بولنلقلرده كى اوراق نباتيه نك پنجره لره يعنى ضيانك كلديكى جهته طوغرى تمايليله ثابتدر .

خلاصه شمسك عنايت فياضانه سندن بهره ياب

اولەمیان نبات تیز وقتده صرارر، صولار. حاصلی هلاك اولوب كیدر.

اكرچه بونلردن بعضلری برمدت یشارلرسەده آفتاب جهانتابك اعانهٔ لطفیه سیله تاب وتربیت بولانلرك دوتده بر زمانی قدر معمر اوله مدقلری امر غیر منكردر.

آیات بهار

مژده‌لر گلزاره كیم «اسدی نسیم نوبهار»
تازه جان كلدی جهانه اولدی عالم پرمسار:

عجبا دنیاده هانكی ارباب طبیعت واردركه موسم بهار كبی برهنگام خجسته آثاری سوماملك الندن كلسون؟ گلزار جهانك كللری بلبللری، چیملری چنلری بركره خوابگاه نازدن اویانیرجه‌سنه اوصبح لطافتده بیدار. وصاریلی بیاضلی چیچكلری یواش یواش آچیلوب طاتلی رنكلریله طراوتنثار اولمغه باشلادیمی؟ نونهال كل كبی شوقدن، سروردن اهتزازه كلمك كوكلمی تصور اولنور؟

نغمه ساز بزم گلزار اولمسی — هردرلو تخیلات شاعرانه‌دن زیاده — عقله یقین كلان بلبلانك شو:

> یاییلدی بوی كل طوتدی جهانی،
> بوموسمدر بهارك خوش زمانی
> كزوب كلشنده دیكله بلبلانی!
> اونوت غیری كوكل آه وفغانی

زمزمهٔ نشاط آوریله مرده دلان شتانی تماشای بهارستانه دعوت ایدیشلری دنیاده طویولمز شیلردنمیدر؟

شو اثناده بوغاز ایچی ویا چاملیجه‌نك الك كوزل تزیین ایدلمش بر گلزار عرفانه كیریكز! كوروسیكزكه:

> بر یانده كللر آچمش بر یانده یاسمن
> برطرفده نشئه‌سندن سرپیلوب یاتمش چمن
> برجهتده رنك رنك ایلر چیچكلر عرض رو
> برطرفده بلبلان كللرله ایلر گفتگو

هاله باغچه‌نك جهت علیاسنده غایتله دلنشین برسدره‌دن اوور ینه دوكیلان ارغوانلردن جامع بدایع اولان زمینه پنبه سجاده‌لر سریلمش صانیلیر.

آه! بهار. نه كوزل آن. نه كوزل زمان فیض نثار. برده بوموسم نضارت ولطافتده آیك اون اوچنجی كیجه سی مهتابی منظور دیدهٔ روح پرور اولورکه شو سیروتماشادن حصوله كلان ذوق وجدانی ویا شوق روحانی هیچ برنشوهٔ حیات افزایه مقیس اولەمز.

اوكیجه صحرا ودریا پرتو ماهتابدن بر صفوت صفای جنت نظیر ایله مالامال وبحر نور لطافته غرق اولمش (كموش سروی) ایسه اون اوچ اون درت یاشنده سیم اندام وخوش خرام بر پری جماله مثال اولور.

والحاصل بوفصل ربیع بدیع الآثار قدرت جناب پروردكاره نظر تقدیس وعبرتله هروقتدن زیاده حیران حیران نكران اولنه‌جق وحمد وثنای كبریایه دوام ومواظبت ایدیله‌جك برزمان فرحت نشان اولدیغی كبی نوبهار جوانی دخی انسانه خدانك بر بیوك احسانی اولمقدن ناشی بوموسمك قدرینی بودور مسعود و بختیار ینك قیمتی بیله‌رك تحصیل معرفتله بربهار دائمی سعادت ایچنده یشامق كبی عرفان اولەمز.

ایلن پدری [illegible]
ویررده : هایدی کیت ! نه پارسه‌ك یاب !)
دیه‌رك پاره قزانمق ایچون یوله چیقارر .

(چی‌غولد) کندی ثبات وغیرتی ومعاملات تجاریه‌ده کوستردیکی فوق‌العاده جسارتی سایه‌سنده شمدی بر بچق ملیار ثروتی اولوب بو حالده سنوی یتمش ملیون . ویومی ایکی یوز بیك فرانق ایرادی وارمش ! کوزل ثروت .

نباتات ، مولدالحموضه‌یی ترك واخراج ایتدکاری اثناده انساج خجرویه‌لرنده قلان فحم ایله کوکاریتك یردن مصی ایتدیکی صو بالامتزاج انواع عضوك تولداتنه باعث اولور .

کافهٔ نبات سائقهٔ طبیعتله دائما ضیای شمسه مائل و بوده بر طرفی کونشك ضیاسنه مقابل بولنلقارده‌کی اوراق نباتیه‌نك خجره‌لره یعنی ضیانك کلدیکی جهته طوغری تمایلیله ثابتدر .

خلاصه شمسك عنایت فیاضانه سندن بهره‌یاب

رمى العشاق من نبل لحظه ففاق فعال السمر فى كل طعنتى
اسد الفلا فاذلهم بماس فاحنى الغصن من لينى قامتى
فمن لى منجد فانى به والله لاقيت محنتى
بجنة ونرجس احداق وحال كحالتى
فما ماس الا قامت قيامتى
لمن باع الفؤاد بقبلتى
فالفراش رفيقتى
هذه جزاتى
برقتى

غزال غزا قلبى بجد مورد فاضنى واعيا قلت رفقا بحالى

روى عبد السلام بذله فنادى الهجر ان فرح مقلتى
حتى الطيور سبالها فعادت على الاغصان تنعى بحرقتى
فاشغل خاطرى وحرك اشواقى واسبل عبرتى
سبا النهى فقلت لنفسى للدلال تشتتى
فيا ليته للصب عامل بالتى
غير الثغر لم يشفى علتى
فيه زادت صبابتى
ماتت حشاشتى
بحالتى

اعرابینك بریسی بر محله‌دن کچر بر طاقم چوجقلرك یوارلاق طاشلرله اوینادقلرینی کورر وایچلرندن بریسنیده دیکرلرینه فائق اولدیغنی اکلاینجه انکله قونشمق ایستر و دیرکه این ابوك چوجق جواب ویرمز تکرار اعرابی این ابیك دیدکده چوجق ینه جواب ویرمز بتکرار این اباك دیدکده بو دفعه چوجق اویونی ترك ایله شو وجهله جواب ویرمکه بدأ ایدر فاء الی الفیفاء لیفيء الفيء فاذا فاء الفيء فاء اعرابی چوجغك فرط ذکاسندن متحیر قالور .

بوراده این ابوك هل ابوك فی البیت تقدیرنده در یعنی پدرك اوده‌میدر این ابیك الی این ذهب تقدیرنده در یعنی نره‌یه کیتدی این اباك ای وقت یرجع تقدیرنده‌درکه نه زمان عودت ایدر دیمکدر . فاء کیتدی ویاخود عودت ایتدی الی الفیفاء چوله یعنی صحرایه دیمکدر فیء کلمه‌سی مصدر اولوب رجوع ایتمك معناسنه‌در . وفیء زوال شمسدن صکره اولان کولکه‌یه اطلاق اولنور وکولکه معناسنه اولان فیء لفظنك جمعی افیاء وفیوء کلور وفیء کفاردن آلنان مال غنیمته‌ده اطلاق اولنور وقوش سوریسنه ووقت وحین معناسنه وبرده طوشانجله شبیه برنوع قوشه دنیلورکه حجاز اراضیسنه مخصوص‌در . لیفيء ای لیقطع یعنی کسمکه الفيء ای الحطب یعنی اودونی فاذا فاء الفيء ای اغتنم تقدیرنده‌در یعنی اودونی کسوب احضار ایتدکدنصکره فاء عودت ایدر دیمکدر .

*
* *

منوردر　دل عارف　رخ دلبر　جمالندن
دل عارف　كه مرآت　مجلادر　مثالندن
رخ دلبر　مجلادر　كه مه ناقص　خيالندن
جمالندن　مثالندن　خيالندن　جلالندن

*
* *

امام اعظم ابو حنيفه يعنى نعمان بن ثابت حضرتلريله امام ابو يوسف وامام محمد اوچى برلكده اوله‌رق يولده كيدركن امام اعظم حضرتلرينه رفقاسى بولنان ائمه‌دن بريسى [امامنا بيننا كنون لنا] ديمسيله حضرت نعمان ده [لولم اكن بينكم فتكون لا] سوزيله مقابله ايلمشدر . امام اعظم حضرتلرى اورته بويلى اولديغيچون امام ابو يوسف لنا كلمه‌سنك نوننه تشبيه ايتمشدر چونكه كنديلرى اوزون بويلى اولدقلرندن لنانك قوللرى مقامنه قائم اولمشلردر امام اعظم حضرتلريده اكر لنانك نونى اولمسيدى يعنى بن اراكزده بولنمسيدم سزده لا اولورديكز بيورمشلردر .

*
* *

مؤلف قاموس فيروز آبادى كه كنديلرى ابو طاهر واسمى محمد ولقبى مجدالدين در. يمنده زبيد شهرى حاكمى ملك اشرفك كريمه‌سنى تزوج ايدر . بر كون نصاسه فامليامنه مومى سوندر ديه‌جك يرده اقتل الشمعه ديمسيله حرمى زوجنك عرب

اولمدیغنی اکلایه‌رق پدر ووالده‌سنه کیفیتی بیلدیرر . چونکه او زمانلر عربلر قیزلرینی فرسه ویاسائر اقوامه ویرمزلر ایمش بالجمله اقربا وتعلقاتی برارەیه کلەرك ابوطاهرك احوالنی تفتیشه باشلادقلرنده انلری اقناع ایده‌جك صورتده دیرکه دها پك چوق لغت واردرکه انی عربلر ایشتمامشدر دیەرك شو بیتی سویلمشدر .

ان الا ناکیر ساهت بعدما سبزت
واستشرنت بعدما کانت تراشیشا

وبو صورتله ده بقایی عربلرك الندن قورتاره‌رق قاموسی تألیفه قالقشمشدر . چونکه کندی لسانی فارسی اولدیغیچون دیلی آتش رابکش یعنی مومی سوندرمکه فارسیده بویله دنیلدیکی ایچون الشمش اولدیغندن مومی سوندر مقامنده اقتل الشمعه دیمشدر .

معناسی ان الا ناکیر اوزوملر قد ساهت سیاهلشدی بعدما سبزت یشیل اولدقدنصکره واستشرنت دخی طاتلیلشدی بعدما کانت تراشیشا اکشی ایکن دیمکدر .

{ومن كلام خواجه نصر الدين}

ان الا و ازیم قارت بعدما یشلت
واستطلت بعدما کانت اکاشیشا

بو بیتده ده ان الا و ازیم تحقیق اوزوملر قارت قاره‌لشدی بعدما یشلت یشیللندکدنصکره واستطلت دخی طاتلیلشدی بعدما کانت اکاشیشا اکشی اولدقدنصکره دیمکدر .

⁂

عینان عینان لم یسمهما رمد
فی کل عین من النونین عینان
نونان نونان لم یکتبهما قلم
فی کل نون من العینین نونان

اشبو بیتلرك صورت حلی شو وجهله‌در اولا عین کوزه ومجازاً بیکاره دینور که فارسیده چشمه وعربیده ینبوع الماء تسمیه اولنور جمعی اعیان واعین وعیون کلور وجمع الجمعیده اعینان در وعین وعینان مصدر اولورلر صو آقق معناسنه‌در . جاعت وکروه وحاسهٔ بصره یعنی کوزده اولان کوروجیلك قوتنه . وکونش ویاخود شعاع وپرتوینه . وبرقوش اسمنه ونقد اولان ماله . وکوز بیکی که حدقه دروبر نسنه‌نك نفس وذاتنه

اطلاق اولنور ره‌مد کوز اغریسی یعنی وجع العین دیمکدر . نون یازو یازه‌جق دویده دینور که دواة معناسنه در وبالغه‌یه وحوت یعنی بالق معناسنده کلور که جمعی نینان در . قلنجك اغزینه یعنی شفرة السیف معناسنده کلور حاصل معنا قنغی کوزلو درکه کوز اغریسی کورمز طبیعی ارضدن تتبع ایدن صولو هر بر کوزده بولنان ایکی بالغك کوزلوی واردر . بالقلر اولقدر کثیر العدد درکه قلم مقدارینی تعییندن عاجزدر یعنی یازه‌مز وهر بر بالغك ده ایکی کوزنده ایکی حدقه‌سی یعنی کوز ببکی واردر .

*
* *

هارون الرشیدك خالصه نامنده بر جاریه‌سی وار ایدی که انی زیاده‌سیله سور و کیجه کوندوز یانندن آیرمز ایدی . برکون ابونواس ایچرویه کیرر وبر طاقم ابیات لطیفه ایله خلیفه‌یی مدح ایدر ایسه‌ده خلیفه ابونواسه التفات ایتمیوب لاینقطع جاریه ایله معاشرت ایدییوردی ابونواسك جانی صیقیلوب طیشاریه چیقار واوتوردقلری قصرك قپوسنه شو بیتی یازار .

لقد ضاع شعری علی بابکم   کما ضاع عقد علی خالصه

سرایده بولنانلرك بریسنك کوزینه ایلیشدرك کیفیتی هارون الرشیده عرض ایتدکلرنده ابونواسك جلب اولنمسنی امر ایدر وابونواس دخی قصره کیررکن ایکی یرده بولنان (ع) لرك

بو شلغنی محو ایدر و کوزلرینی همزه صورتنده براقور . خلیفه قپویه نه یازدك دیدکده شو شعری یازدم

لقد ضاء شعری علی بابکم
کما ضاء عقد علی خالصه

دیمسیله هارون الرشیدك خوشنه کیدرك بیك درهم احسان ایلمشدر .

*
* *

بغدای صاتان سنینك بریسی شیعینك بریسنه یاتقین بغدای صاتار شیعینك اعادهسی اوزرینه بتکرار یکی بغدای کوندرر ایسه ده طوپراق ایله مخلوط اولدیغندن شیعی قبول ایتدکدن صکره شو شعری یازهرق سنی یه کوندرر .

بعثت لنا بدال البربرا
رجاء للجزیل من الثواب
رفضاه عتیقاً وارتضینا
به اذجاء وهوابوتراب

*
* *

رجلك بریسی غایت حسنا زکیه وادیبه اولان قیزینی کوزل بردلیقانلویهویرر وقیزده زوجنی چوق سور ایدی شب چوق

يشامیه‌رق ارتحال دار بقا ایتدکده قیز پك متأثره اولدیغنـدن زوجنك وفتندن صکره کیمنوب قوشانمزایدی. برکون بغچه‌ده قیزك شو اشعاری

انما ابکی لا لف خانه الدهر فمات
قلت للدهر بشجو ایها الدهر اسأت
لم ترکت الام والا ب وبالآت بدأت
انه احسن خلق کان لی فی الخلوات

سویلیه‌رك اغلادیغی پدری طویدقده قیزینه بغچه‌ده نه سویلدیکنی سؤال ایدنجه قیز او آنده شو شعری سویلیوردم باباجغم دیر

انما ابکی لنخل خانه الماء فمات قلت للمأ بشجو
ایها الماء اسأت لم ترکت الزرع والکرم و بالنخل بدأت
انه احسـن شیٔ
کان لی فی الثمرات

پدرینه قیزك مافی الضمیرینی اکلایه‌رق قیزم ایستر ایسه‌ك سنی قوجه‌یه ویره‌یم تکلیفنی ایتدکده قیز دن بعد رغبتی اولمدیغنی پدرینه سویلر واراسی چوق کچمکسزین قیزده وفات ایدر.

⁂

صفین وقعه‌سـنده حضرت علی کرم الله تعـالی وجهه و رضی الله عنه حضرتلرینك حضرت معاویه رضی عنه حضرتلرینه

کوندردیکی مکتوبك صورتیدر .

غرك عزك فصار ذلك ذلك فاخش فاحشا فعلك فعلك

تهدی بهذا

حضرت معاویه‌ده شو یولده جواب ویرر

علی قدری علی قدرك

*

* *

مولانا جامی قدس سره السامی حضرتلری احبابلریله طعام ایدرلرکن قاشیغی کاسه‌نك کنارینه طوقنوب طنین انداز اولدقده خدمته حاضر ومهیا منلا مشارالیه حضرتلرندن نار کتورمك امر شفاهیٔ المشجه‌سنه سفره‌یه بر طبق نار کتوردکده طلب اولنمدن بر شیئك احضارینه سبب نه اولدیغی کندوسندن سؤال اولندقده قاشیغك کاسه‌یه طوقنمسیله امر ولی النعمی وقوعبولدیغی تقریره لب جنبان اولمسیله استعدادینك علویتی نهادهٔ حضور ادبا ایدرك حیرتبخش عقول حضار اولمشدر طن کلمه‌سنك صورت حلی شو وجهله‌در طن = تصحیف ایله یعنی نقطه‌سز حرفی نقطه‌لی اتمکله ظن وظن لفظی ترجمه‌یه نقل ایدیلنجه کمان وکمان کلمه‌سی تعجیم ایدیلنجه کمان وکمان کلمه‌سی تعریب ایلدکده قوس وقوس کلمه‌سی قلب مرتب ایله تقیید اولندقده سوق وسوق لفظی تعجیم اولنجه بازار

وبازارده‌کی بانك نقطه‌سی اوزرینه وضع ایله نونه وزانك نقطه‌سی حذف اولنوب رایه تبدیل اولندقده نارآر اولور .

*
* *

هر مصرعی بر اسمه اشارت اولمق اوزره اسئله صورتیله سید شریف حضرتلرینك انشاد بیوردقلری فارسی ایکی بیتلردن مراد عناصر اربعه اولدیغنه دائر مولاناجلال الدین دوانی حضرتلرینك ویردکلری جوابدر

*
* *

{ سؤال سید شریف }

آن چیستکه سرتا قدمش جمله دهانست
وان چیستکه بی پای شب وروز روانست
آن چیستکه یك لحظه بکردد همه عالم
وان چیستکه اندر شکمش خلق نهانست

{ جواب جلال الدین }

آتش که زسرتا قدمش جمله دهانست
آبست که بی پای شب وروز روانست
بادستکه یك لحظه بکردد همه عالم
خاکست که اندر شکمش خلق نهانست

*
* *

هارون الرشیدك بر کیجه جانی صقیلوب اویویه مدیغندن داخل حرمده بولنان جاریه‌لرك حجره‌لرینه کیدوب اوراده تنزه ایتمکه قرار ویرر ومقصوره‌لرك برینی آچدقده کوزی دوشکده یاتمقده اولان ویوزی صاچلریله اورتولمش بولنان غایت حسنا بر جاریه‌یی کورنجه اباغنه طوقنه‌رق اویاندیرر وجاریه خلیفه‌یی کورنجه اباغه قالقوب نه امر بیوریورسکز یاامین‌الله دینجه هارون الرشید شو بیتی سویلر

هو ضیف طارق فی ارضکم
هل تضیفوه الی وقت السحر

جاریه‌ده شو وجهله جواب ویرر

بسرور سیدی اخدمه
ان رضی بی وبسمعی والبصر

ایرتسی کونی هارون الرشید ابی النواسی جلب ایدرك جاریه‌نك سویلدیکی بیتی اوکا نه قویه‌رك اکا بر نظیره یاپیلمسنی امر ایدر. ابی النواس بر خیلی وقت دوشندکدنصکره اشعار آتیه‌یی سویلمشدر .

طال لیلی حین وفانی السهر فتفکرت فاحسنت الفکر
قمت امشی فی مجالی ساعة ثم اخری فی مقاصیر الحجر
واذا وجه جمیل حسن زانه الرحمن من بین البشر
فلمست الرجل منها موقظا فرنت نحوی ومدت لی البصر

و اشارت و هی لی قائله يا امين الله ما هذا الخبر
قلت ضيف طارق فی ارضكم هل تضيفوه الی وقت السحر
فاجابت بسرور سيدی اخدم الضيف بسمعی والبصر

خليفه متحير قالدرق سن بزمله برابرميدك يوخسه اوطه‌ده اوچنجيمز ميدك ديه تعجب ايدرك احسان ويرر .

*
* *

قيس يعنی مجنون بنوعامردن اولوب كوزل شعر و كركسه وجد وعشق مجنونده ختم اولمشدر. حتی كندی قبيله‌سندن ليلی بنت سعده دلداده اولوب طفل نارسيده ايكن كندی مواشيلرينی رعی ايدر و يكديكريله سويشورلر ايدی نهايت مواصلتلری مفارقته مبدل اوله‌جغنی اكلادقده شو شعری انشاد ايلمشدر .

تعشقت ليلی وهی ذات ذوابة
ولم يبد للاتراب من ثديها حجم
صغيرين نرعی البهم ياليت اننا
الی الآن لم نكبر ولم تكبر البهم

بو شعرده ذوابة زلف معناسنده‌در اتراب هم سن يعنی اقران ديمكدر ثديها ممه يومری معناسنده‌در. بهم كوسفندلر يعنی قيونلر ديمكدر بعده ليلاقيسه ويرلميوب ديگره ويرلمش

وقیسده فرط عشقندن دیوانه وتارك دیار واغیار وساكن بادیه و وحوش ایله الفت اوت ویشیلك ییه‌رك تعیش وانساندن منقطع واقرباسندن متنفر ومتوحش اولدی حتی رفقاسندن بری تأنیسی ایچون شاعر شو بیتی نه كوزل انشاد ایلمشدر دیه‌رك

وانی لمفن دمع عینی بالبکا
حذر اللذی قدکان او هو کائن

بیتی انشاد ایلدكده قیس پك چوق اغلیه‌رق بن اول شاعرم دیوب شو شعری سویلر

و ادنیتنی حتی اذا ما ملکتنی
بقول یحل العصم سهل الاباطح
تجافیت عنی حیث لا لی حیلة
وخلفت ما خلفت بین الجوانح

بو شعرده اباطح اوتق تاشلی مسیل معناسنه وجمعدر تجافیت ای تباعدت یعنی اوزاقلشدم دیمكدر. جوانح صدری ولی ایدن ترائب یعنی كمیكلری اولان ضلعلردر. او اثناده غزالك بری اوكندن صحرایه‌رق كچدكده قیس غزالك پشنه دوشه‌رك بر طرفه راهی اولدی ونهایت بر اریه ترلاسی جوارنده وطاشلق بر محلده وفات ایلمشدر.

*
* *

توافق اعداد بحساب ابجدده مابعد

الهی	—	ابدالاباد	٠٤٦
حق تعالی	—	حاجت روا	٦١٩
کافی المهمات	—	توفیق ایزدی	٦٢٨
وجود	—	واحد	٠١٩
اولاد علی	—	کل محمدی	١٥٢
یوسف	—	حسن ازل	١٥٦
علم = عمل	—	سعی	١٤٠
صاحب زمان	—	عالمپناه	١٩٩
اعیان دوست	—	اشراف	٥٨٢
دلاویز	—	محبوب	٠٥٨
زنه	—	بد مزاج	٠٥٧
یاوه کو	—	بهایم	٠٥٨
هندی	—	بازنده	٠٦٩
شب هجر	—	ماتمکده	٥١٠
قاروره	—	عرق النساء	٥١٢
مهرنکار	—	معشوق	٥١٦
قطاع الطریق	—	شیطان	٥٢٠

شوریده‌احوال	—	شعرا	٥٧١
سیلاب‌حوادث	—	رومیه شومیه	٦٢٣
تبرائی	—	شیطان رجیم	٦٢٣
شکر	—	درویش	٥٢٠
نمك	—	علی	١١٠
افعی	—	سنان	١٦١
حرب	—	زجر	٢١٠
عجز	—	عدو	٠٨٠
بد	—	آه	٠٠٦
وآه	—	هوآ	٠١٢
محمد علی	—	بر	٢٠٢
حق	—	میزان	١٠٨

*
* *

امرائك بریسی اون اركك ایله اوتوركن بریسی امرأه‌یه بواركككلرك كیملر اولدیغنی سؤال ایدر. قیزده شویولده جواب ویرر بو اون ارككدن بریسی قوجام ودردی كولهم وبشی قرداشلرم وجمله‌سیده بربطندندر. اشبو عباره‌نك صورت حلی شو وجهله‌در. بر شخصك فاملیاسندن بر قیزی اولور بعده فاملیاسی وفات ایدر واوده نكاحسز جاریه‌سیله اولان اجتما.

عندن درت اوغلان حاصل اولور بعده جاریه‌سنی بشقه بریسنه ویرر واوده التی اوغلان حصوله کتورر قیزك پدرینك وقوعوفاتی اوزرینه قیز باباسندن اولان و کوله‌لری بولنان درت اوغلان انا برابا آیری قرداشلری وجاریه‌لرندن حاصل اولان دیکر التی اوغلانیده پاره ایله صاتون آلور وانچلرندن بریسنی آزاد ایدرك اکا وارير بو حالده بری زوجی بشی کوله‌سی ودردی قرداشی اولمش اولور .

*
* *

اهل شیعه‌دن بریسی عرفای سنیه‌دن برینه حضرت محمد علیه الصلوة والسلام افندمزدنصکره افضل کیمدر دیه وارد اولان سؤالنه من بنته فی بیته جوابیله اسکات ایتمشدر . یعنی قیزی انك اونده اولاندر سنینك مقصدی حضرت ابوبکردر چونکه حضرت ابوبکر رضی الله تعالی عنه حضرتلرینك کریمه‌سی حضرت عایشه فخر کائنات افندمزك خانه‌سنده‌در . حالبوکه شیعه‌نك مقصدی ایسه فخر کائنات افندمزك کریمه‌سی حضرت فاطمه حضرت علی افندمزك اونده اولدیغیچون حضرت علی افندمزی افضلدر دیدی ظنیله روی رضا کوسترمشدر .

*
* *

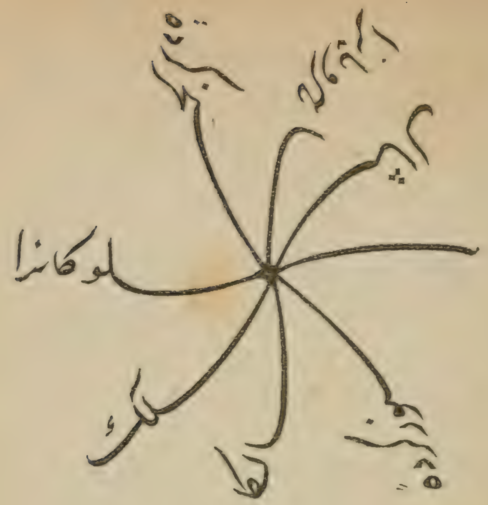

« شاعر مشهور نابی یه اسمی سؤال اولندقده »

بنده یوق صبره مجال سنده وفادن ذره
ایکی یوقدن نه چیقار فکر ایده‌لم برکره

بیتنی سویلمشدرکه فارسیده نا ایله بی کلمه‌لری ادات نفی اولوب هر ایکیسیده یوق معناسنی افاده ایدر وایکی حرف نفی برلشدیکی حالده نابی اسمی چیقار .

* * *

رجلك بریسی وفات ایدر ودرت قادین ترك ایدرکه برنجیسی هم میراث وهمده مهرینی آلور . ایکنجیسی یالکز

مهرینی آلور. اوچنجیسی یالکز میراث آلور و دردنجیسی ایسه نه میراث آلور و نه ده مهرینی اوحالده بوامرأه‌لوك کیملر اولمسی لازمکلور.

جواب

برنجیسی حره. ایکنجیسی اهل کتاب. اوچنجیسی چوجق اناسی. دردنجیسی ایسه جاریه‌در.

*
* *

مؤلف قاموس فیروز آبادی دیار رومه پانهادهٔ عرفان اولدیغی اثناده علمای وقت صیت کمالنی ایشتمکده اولدقلری علامه‌یی تجربه ایتمك ایچون بر مجلسه دعوت ایدر. علامه دعوت واقعه‌یه اجابت کوستره‌رك مجلسه کلور ایچلرندن بری حضرت علینك (رضی) کاتب دیوانه سویلدکلری شو فقرهٔ معجز ادانك حل غوامضی رجاسنده بولنور.

فقره

الصق روانفك بالجبوب وخذ المزبر بشناترك واجعل خندورتیك الی قیهلی حتی لاانغ نبغة الاوقد وعیتها فی حماطة جلجلانك. علامهٔ یگانه فقرهٔ مزبوره‌یی بالبداهه شویولده تفسیر ایدر الزق عضرتك بالصلة وخذ المسطر باباخسك واجعل

جمتيك الى اثعبانى حتى لا انبس نبسة الا وعيتها فى لحظة رباطك علاٰمهدنك جوابى علمانك وله وحيرتلرينى موجب اوله‌رق پيشكاه فاضلانه‌لرنده زانوزدهٔ عجز اولورلر .

*
* *

شعرای عجمدن برى شاعر مشهور نابى ايله امتحان اولمغه كلور نابيده قيش اولديغى مناسبتله منغالك قارشوسنده اوطورر ايمش شاعر سلام ويروب ايچرويه كيردكده نابى رسم خوش آمدى يى بعدالاجرا بيورك اوشومشسكزدر اصينكز ديه‌رك آتشه تقربنى تكليف ايدنجه .

شاعر

شاه مردان سايه‌سنده كيديكم نارنجه‌در
ناره قارشو واره‌مم قورقم بنى نارانجيدر

لاجل الملاطفه نابيده شو يولده جواب ويرر .

مذهبك بد اولديغندن درسنى نار انجيدر
سن جهنم اهليسك البت سنى نار انجيدر

*
* *

تيمورلنك ملك طـاهرى دعوت ايتديكى زمان شو يولده بر تذكره يازمشدر .

سلام علیکم والعهود لحالها
وقدجاوزت الاشواق حدکمالها

ملك طاهرده شو یولده جواب ویرمشدر

سلام علیکم والعهود بحالها
لکن یخاف النفس مماجری لها

*
* *

سنیلردن بری شیعه‌لر حقنده مذهب ناحق دیمش بعده شیعه‌لر بونی ضرب ایتمك ایچون اوزرینه یوریدکلرنده بن اویله سویلدم سزه املایی یاکلش یازه‌رق اکلاتمشلر حالبوکه بن مذهب ناحق دیمشدم دیه‌رك کوچ حال ایله شیعیلرك یدندن تخلیص کریبان ایده‌بیلمشدر .

*
* *

شاعرهٔ مشهوره فطنت هر چارشویه کیدیشنده برموجبینك یاننده بولنان چراغنه سوز آتارمش وچوجق ایسه غایت جمیل الصوره اولدیغندن قپ قرمزی قزاروب هیچ برجواب ویره‌مز ایمش برکون قومشولری اکر فطنت خانم بردها دکاننه کلوبده بیله حرف اندازلق ایدر ایسه شو مصرعی سویلیویر دیه‌رك تنبیه ایدرلر وکلدکده چوجق .

یاقلاشمه بکا آتش حسنمله ینارسك

مصرعنی سویلدکده فطنت خانم بالبداهه

خطك كلەجك سندە بنى موملە ارارسك

جوابيله مقابلە ايلمشدر

*
* *

بركولودن بريسى هرقنغى مجلسدە بولنسە سويلنيلان سوزلرە نظماً ونثراً جواب ويرديكى كبى بردە آيت وحديث اوقورمش هركس بونك دلندن بيزار قالمش ونهايت كندوسنك اولمديغى بر مجلسدە كندوسنە صورلمق اوزرە بر مسئلە ترتيب ايدرلر شو وجهلەكە مجلسدە بولنانلردن هربرى بر حرف سويلر ونهايت سويلنيلان حرفلرى بر ارەيە كتوروب تركيب ايتدكلرندە (خنفشار) چيقار . ينە بر اخشام او ذات ايلە برلشدكلرى زمان (ماتقول فى كلمة الخنفشار) ديدكلرندە اوت خنفشار دنيلان نبات هندستاندە تنبت ايدر وحتى او نباتك سودى طبابتدە دخى مستعملدر نتكيم شاعرك برى .

لقد عقدت محبتكم بقلبى
كما عقد الحليب الخنفشار

ديمش وفخر كائنات افندمزدە خنفشار حقندە دير ديمز جماعتدن بريسى قالقوب اليلە اغزينى طيقامش وبونك حقندە بر شى سويلمامشدر زيرا بونى بز تركيب ايتدك ديەرك حريفى بو وجهلە صوصدرمشلردر .

*
* *

کسبی کمال کن که عزیز جهان شوی
کس بیکمال هیچ نیرزد عزیز من

ترجمه‌سی

اکتساب کمالات ایله تا که دنیانك عزیزی یعنی محبوب ومرغوبی اوله‌سك زیرا کمالسز کیمسه هیچ بر شی دکمز ای بنم عزیزم .

ابن سینا

اثر

مرعشی مصطفی کامل

ناشری

بایزیدده کتابجی ایرانی حسین افندی

معارف نظارت جلیله سنك رخصتیله طبع ونشر

هر حقی ناشرینه عائددر

درسعادت

(قصبار) مطبعه سی ـ باب عالی جاده سنده نومرو ٢٥

١٣٠٧

ابن سینا

ابن سینا، عن اصل «بلخ» لی ایکن بخارایه هجرت ایدرك خیلی وقت اوراده برقریه‌ده آرام ایدر.

اوحوالیده بولنان مشاهیر علمادن هندسه، جبر، مقابله، منطق فنلرینی تحصیل ایتدکدنصکره آز بر مدت ظرفنده فن طبك دخی بحق تحصیلنه دسترس اولور.

تحصیل ایتمش اولدیغی فنون متنوعه‌دن اك زیاده منهمکی بولندیغی فن طبده اولان مهارت کامله‌سی سایه‌سنده ـ اواثناده خراسانك امرولایتی عهدهٔ اداره‌سنده بولنان ـ «نوح» نام حکمدارك مظهر حسن توجهی اولدیغندن لاابالیانه سراینه کیرر چیقار ایدی.

برکون مشارالیهك کتبخانه‌سنه کیرر. فن طبدن هنوز اسمنی بیله ایشتمدیکی برطاقم کتب نفیسه‌یه تصادف ایدر.

آنلرك ـ بردها استرداد ایدلمامك اوزره بشقه‌سنه ویرلمسی شویله‌طورسون یارم ساعت‌صکره اعاده ایدلمك شرطیله ـ کتبخانه‌دن طشره چیقارلمسی بیله ممنوع بولندیغنی روش حالدن حس ایتدیکندن کوزینك طوتدیغی کتابلری بعبارته آز بر وقتده حفظنه آلیر. [*]

بعض روایت غیر موثوقه‌یه کوره کویا، ابن‌سینانك کندی نامنه اوله‌رق میدانه چیقاردیغی آثارطبیه، حکمیه،هندسیه، منطقیه‌خواجه‌سی بولنان فارابینك ایمش ابن‌سینا نفسنه افترا ایتمش.

ابن‌سینانك اویولده برسرقتی تحقق ایده‌جك اولورسه اوائرلرك

---

[*] بورایه قدر اولان منقی، ابن سینانك پدرینك اولمق اوزره روایت ایدنلرده واردر

فارابینك اولمسندن زیاده ــ حذاقتجه ابن‌سینادن اشاغی اولدیغی روایت اولنان ــ پدرینك اولمسی دها محتملدر.

بر استاذك حلقهٔ تدریسنه حاضر اوله‌رق تکمیل فنون ایدن قابلیتلی بر تلمیذینه «تعلیم» دن بشقه نه‌رجحانی اوله‌بیلیر.

ابن‌سینا فارابینك تلمیذی اولمغله بعدتکمیل الفنون کمالنك فارابیدن آز اولمسی، فارابی قدر آثار وضعنه مقتدر اولمامسی لازم کلیرمی که قوجه حکیمی اوکبی بر سرقتله اتهام ایده‌لم.

ابن سینا، هر فنده اثبات براعت ایدن بر حکیم بی همپادر. هله حکمت، منطق، طب فنلرندهکی زیادهٔ مهارتی بونلره دائر اولان آثاریله مثبتدر. منطقدن اولان بحر صمیم، شفا، قانون، اشارات حکیمکدر. فارابینك، منطقك بعض جهتلرینی ابن‌سینادن اخذ ایتدیکی منقولدر.

ابن‌سینا، آخر عمرینه قدر هرهانکی مسئله‌یه صرف همت ایتدی ایسه کافه‌سنه کسب وقوف ایتدیکنی یعنی کوردیکی، اوقودیغی برشیئ آکلامامق شانی اولدیغی کبی خارق‌عاده برده قوهٔ محافظه‌یه مالك اولدیغنی تحدیث نعمت اوله‌رق شوعبارهسیله خبر ویرییور:

«کل ماعلمته فی ذلك الوقت فهو کماعلمته الآن».

«زمان سابقده اوکرندیکم برشیئ مرور ازمان ایله محافظه‌یه اوقدر مستعدمکه هنوز اوکرنمش کبی دفعةً تقریر ایتمکه اقتدارم واردیمکدر.

وهذا امر عظیم.

ابن‌سینا، امور خارجیه‌جه اولان ادارهسی سایه‌سنده دخی نائل اولدیغی رتبهٔ وزارتله بروقت مستریحانه حیات کچیردکدنصکره وقوعبولان برمذلقه اوزرینه عزل وتوقیف ایدیلیر.

بعدزمان محبسده یاخود تخلیص سبیل ایدلدکدنصکره خسته اولور.

افاقت بولور. وجودينه جداً ضعف عارض اوله‌جق مرتبه يڭه‌خسته اولور. بودفعه دخی کسب افاقت ايتدکدنصکره تائب، مستغفر اولور. مالك اولديغی کوله‌لريني آزاد ايتديکی کبی قيمتدار اولان اموال سائره‌سينی دخی تصدق ايدر.

عقول بشريه‌نك ادراکندن قاصر اولديغی حکميات الهيه‌يه قارشـو سـوز سويلمك عين ضلالت اولديغی آرتق يقيناً معلومی اولديغندن طريق فلسفه‌يی براغه‌رق شريعت محمديه‌يه تابع، مذهب حنفی‌يه کردن دادهٔ اطاعت اولور.

من طرف الله ارشـاد اولندقدنصکره معمر اولديغی اوچ سـنه ظرفنده «همدان» ده کوشـه نشين عزلت اوله‌رق هر اوچ کونده بر قرآن عظيم الشانی ختم ايتمك اوزره ايکن اللی يدی ياشنده اولديغی حالده هجرتك درتيوز يکرمی سکز سنه‌سنده رمضان شريفه مصادف اولان بر جمعه کونی ارتحال دار بقا ايدر رحمة اه عليه.

مصنفاتندن اولان آلتمش سکز جلدی متجاوز کتب مدونه‌دن الده اولانلری پك جزئيدر. مشار اليهك روح حقنده اولان بر قصيده‌سی:

(١)

هبطت اليك من المحل الأرفع
ورقاء ذات تعزز و تمنع

خطاب. علی سـبيل البدايه ابدان انسـانيه‌دن هر بر ولرينه‌دور. «محل ارفع» دن مراد: عالم روحانی. «ورقاء» دن مراد ده نفس ناطقه يعنی روحدر.

«هبوط» . جمعيت اقتضا ايدر. شيخ ايسه روحك ـ هبوط شانندن اولمايانـ جوهر مجرد اولـديغنی قائل اولديغندن مذهبنه مخالف

اولمامق ایچون «روحك بدنه هبوطی» تدبیر وتصرف جهتیله بدنه تعلقی — دیه تأویل ایدیلیر.

(مآلی) «ای قالب انسانی عزت وقوتله متصف اولان نفس ناطقه عالم علویدن سکا نزول ایتدی» دیمکدر.

(٢)

محجوبة عن كل مقلة عارف
وهي التي سفرت ولم تتبرقع

«محجوبة»، «ورقاء» نك صفتیدر. «سفرت» کشف الوجه معناسنه اولان «سفار» دن مأخوذ ماضی مفرد مؤنث غائبه در. «تبرقع» ده تستر معناسنه‌در. روحك سفاری وعدم تستری: کندینك ابدانده تحققی هرکسك معلومی اولمسندن کنایه‌در.

(مآلی) «روح، هرکسه قارشو کشف نقاب ایدرك عرض اندام ایتدیکی حالده واقف اسرار اولان عارف باللهك دیدهٔ جهان بیناسندن مستوردر.

(٣)

وصلت على كره اليك وربما
كرهت فراقك وهي ذات تفجع

(مآلی) «روح، وقتیله سکا کرهی برصورتله دخول ایتمش ایسه‌ده هنوز — انجق عالم جسمانیده حصولی ممکن اولان — برسعادت ابدیه کسب ایده‌مدیکی ایچون مفارقتکدن خوشنود دکلدر —».

(٤)

انفت وما انست فلما واصلت

انفت، انست. انفت «علمت» وزننده ماضی مفرد مؤنث غائبه درلر. «خراب بلقع» دن مراد علی طریق التشبیه، روحدن عاری اولان بدن انسانیدر.

(مآلی) : «روح، بدن انسانی‌یه ابتدا امرده دخولدن اعراض ایتدی. موانستنی قبول ایتمدی ایسه‌ده خواه ناخواه وصولنده عرض خشنودی ایتمکه مجبور اولدی». حضرت شیخ، بوندن اولکی اوچ بیتی خطاب طریقیله ایراد ایتمش ایکن بو بیتمدن اعتباراً غیبته التفات بیورمشلردر.

(٥)

واظنها نسیت عهوداً بالحمی
ومنازلاً بفراقها لم تقنع

«رضا» وزننده «حمی» دن، «منازل» دن مراد، عالم روحانیدر «منازل» ك انصرافی، سلاسلاً واغلالاً» مثال مشهورنده اولدیغی کبی تناسبه رعایتدن ناشیدر.

(مآلی) : «روحك، اوجه کندیسنه دخولدن استنکاف ایتدیکی بدنله شمدی مفارقتنی آرزو ایتمز برحالده موانستنه باقیلیرسه، وقتیله برلحظه بیله آیرلمنی ایستمدیکی وطن اصلیسندکی جیرانیله اولان عهودی فراموش ایتدیکی آکلاشیلیور».

(٦)

حتی اذا اتصلت بهاء هبوطها
... والاجرع

«هاء هبوط» دن مراد، عالم حس، «میم مرکز» دن مراد ده عالم روحانیدر. بولندیغمز شو عالم حس، کندنده وقوعبولان تشوشات جهتیله «هایه»، عالم روحانی ده ـ مبدأ ومنتهی حسبیله روحك جلوه کاهی اولدیغندن ـ «میم» ه تشبیه ایدلمشدر. زیرا میم حرفی مکعب اولدیغندن حین تحریرده مبدأ ومنتهاسنك نقطهٔ واحدده برلشمه‌لری طبیعیدر.

«اجرع» دن مراد علی طریق التشبیه روحدن عاری اولان مادهٔ بدنیه‌در. «بذات الاجرع» «بهاء هبوطها» دن «بدل اشتمال» یاخود باء اولی «فی» معناسنه، باء ثانیه‌ده «اتصال» ه متعلقدر.

«ثقیل» دن بدن، «ثاء» دن ـ روحك بدنه تعلقنده ابتدا تکون ایدن ـ قلب ایله روح حیوانی مراددر. [*] زیرا ارسطو ایله شیخك مذهبلرنجه، روحك حدوثی بدنك حدوثی آننده اولدیغی کبی روحك بدنه تعلقنده اول بأول تکون ایدنده قلب ایله روح حیوانیدر.

میمك فتحی وعینك سکونیله «معلم» ك جمعی اولان «معالم» دن، اجزاء قلبیه، «طلل» ك جمعی اولان «طلول» دن ده اجزاء بدنیه مراددر.

خانك ضمی وضاد مفتوحه‌نك تشدیدیله «خضع» متواضع معناسنه اولان «خاضع» ك جمعیدر...

(مآلی): «روح، قرارگاه اصلیسی بولنان عالم علویدن انفصال ایدرك عالم حسی‌یه اتصال ایتدیکنده متعلقات بدنیه‌دن اولان قلب ایله

[*] علامهٔ مشهور کمال پاشا زاده نفس حقنده اولان رسالهٔ مخصوصه‌سنده روح حیوانی‌یی «اصل روحله بدن ارهسنده بر بخار لطیف» دیه تعریف ایتمش. علامه‌نك روح حیوانی دیدیکی او بخار لطیفه، تاریخ مشهور صاحبی «[illegible]

روح حیوانی کندینه تعلق ایتدی . اوحالده تدبیر جهتیله قابده ، تصرف جهتیله بدنده اجرای حکم ایتمکه باشلادی » . حضرت شیخك بوقصیده‌سنك سراپا منطوقی روح حقنده اولان مذهب مشهورینه مخالفدر . کندنجه ؛ جوهر مجرد اولان روحك زمان حدوثنك بدنك زمان حدوثنه مقارنتنه قائل اولدیغی حالده جمهور اهل سنتك اعتقادی وجهله روحك جسمیتنه . عالم علویٔ روحانینك وجودینه ذهابنی آکلاتدیریور .

... تأویل ایده‌رز . یاخود بوقصیده‌سنی اهتداسندن صکره سویلمش دیرز .

(٨)

تبکی اذا ذکرت عهوداً بالحمی
بمدامع تهمی ولما تقلع

« بمدامع » ده‌کی جارك متعلقی « تبکی » در . « مدامع » ده محل دموع معناسنه اولان « مدمع » ك جمعیدر . فقط « سیلان ایدر » معناسنی افاده ایتدیکی حالده کندندن صفت واقع اولان « تهمی » ده‌کی ضمیر مستتر مرجعیتی حالنده ــ « استخدام » طریقیله ــ دموع معناسی اراده ایدلك لازمدر « ولما تقلع » ضمیر مستتردن جملۀ حالیه در . لفظاً مضارع منفی ایسه‌ده معناً ماضی منفی اولدیغندن « قد » سز اولدیغی حالده ایراد ایدلمشدر .

(معناً) « روح ، عالم علویده‌کی جیرانیله اولان عهودی دوشوندکجه

قصدها ١٩٢٥

« شرك » طوزاق معناسنه اسم جنسدر . صفتی بولنان « كثيف » لفظنك — فاعل معناسنه اولديغی حالده — مذكر اولهرق ذكری قرينه‌سيله « شركة » نك جمعی اعتبار ايدلمك اولهمز .

« مربع » صيفيه معناسنه اسم مكان ايسه‌ده بوراده تشبيه طريقيله عالم روحانی مراددر .

« فسيح » ده اويله‌در . « شرك كثيف » دن ، « قفص » دن مرادده بدندر ...

(مآلی) : « روحك كريه‌سنه سبب ؛ نقايص هيولانيه تحصيل كمالاتدن كندينی عوق ايتمسی وبعضاً اولسون وطن اصليسنی زيارته مانع اولمسيدر . »

(١٠)

وتظل ساجعةً على الدمن التى
درست بتكرار الرياح الاربع

« تظل » — جميع النهار معناسنه اولان « ظلول » دن مأخوذ اولديغی ايچون « تظل ساجعةً » عبارەسنه ؛ « جميع نهارده ترنم ايديجی اولور » يولنده معنا ويرلمك اقتضا ايدرسه‌ده — بوراده افعال ناقصه‌دن اولديغندن مجرد « صار » معناسنی افاده ايدر . بوحالده عبارۀ مذكوره يه ساده ؛ « ترنم ايديجی اولور » معناسی ويريلير .

دال ايله ميمك فتحه‌لريله « دمن » ؛ طال معناسنه اولان « دمنة » نك جمعيدر . بوراده ؛ بعدانفصال الروح بدن مراددر . « درست » ؛ محو اولمق معناسنی افاده ايدن « درس » ياخود « دروس » دن ماضی مفرد مؤنث غائبه‌در .

روح حیوانی کندینه تعلق ایتدی . او حالده تدبیر جهتیله قالبده ، تصرف جهتیله بدنده اجرای حکم ایتمکه باشلادی » . حضرت شیخك بو قصیده سنك سراپا منطوق روح حقنده اولان مذهب مشهورینه مخالفدر . کندنجه ؛ جوهر مجرد اولان روحك زمان حدوثنك بدنك زمان حدوثنه مقارنتنه قائل اولدیغی حالده جمهور اهل سنتك اعتقادی وجهله روحك جسمیتنه ، عالم علوی ٔ روحانینك وجودینه ذهابنی آکلاتدیریور .

... تأویل ایدرز . یاخود بو قصیده سنی اهتداسندن صکره سویلمش دیرز .

(٨)

تبکی اذا ذکرت عهوداً بالحمی
بمدامع تهمی ولما تقلع

« بمدامع » دەکی جارك متعلقی « تبکی » در ، « مدامع » ده محل دموع معناسنه اولان « مدمع » ك جمعیدر . فقط « سیلان ایدر » معناسنی افاده ایتدیکی حالده کندندن صفت واقع اولان « تهمی » دەکی ضمیر مستتر مرجعیتی حالنده ـ « استخدام » طریقیله ـ دموع معناسی اراده ایدلمك لازمدر

« ولما تقلع » ضمیر مستتردن جملهٔ حالیه در . لفظاً مضارع منفی ایسەده معناً ماضی منفی اولدیغندن « قد » سز اولدیغی حالده ایراد ایدلمشدر .

(معنا .) « روح ، عالم علوده‌کی جیرانیله اولان عهودی دوشوندکجه

« شرك » طوزاق معناسنه اسم جنسدر. صفتی بولنان « كثيف » لفظنك — فاعل معناسنه اولدیغی حالده — مذكر اولەرق ذكری قرینەسیله « شركة » نك جمعی اعتبار ایدلمك اولەمز.

« مربع » صیفیه معناسنه اسم مكان ایسەده بوراده تشبیه طریقیله عالم روحانی مراددر.

« فسیح » ده اویله در. « شرك كثیف » دن. « قفص » دن مرادده بدندر ...

(مآلی) : « روحك كریەسنه سبب؛ نقایص هیولانیه تحصیل كمالاتدن كندینی عوق ایتمسی وبعضاً اولسون وطن اصلیسنی زیارته مانع اولمسیدر. »

(١٠)

وتظل ساجعةً على الدمن التى
درست بتكرار الرياح الاربع

« تظل » — جمیع النهار معناسنه اولان « ظلول » دن مأخوذ اولدیغی ایچون « تظل ساجعةً » عبارەسنه؛ « جمیع نهارده ترنم ایدیجی اولور » یولنده معنا ویرملك اقتضا ایدرسەده — بوراده افعال ناقصەدن اولدیغندن مجرد « صار » معناسنی افاده ایدر. بو حالده عبارۀ مذكورەیه ساده؛ « ترنم ایدیجی اولور » معناسی ویریلیر.

دال ایله میمك فتحەلریله « دمن »: طلل معناسنه اولان « دمنة » نك جمعیدر. بوراده؛ بعد انفصال الروح بدن مراددر. « درست »: محو اولمق معناسنی افاده ایدن « درس » یاخود « دروس » دن ماضی مفرد مؤنث غائبەدر.

ریاح اربعەدن مراد « صبا »، « دبور »، « شمال »، « جنوب »

روزکارلریدر. « صبا » کیجه ایله کوندوز برابر اولدیغی صره‌ده شرق شمالی جانبندن آهسته آهسته هبوب ایدن « باد نسیم » درکه السنهٔ شعراده اکا — « عاشقلرك پوسته‌جیسی » دیمك اولان — « پیك عشاق » اطلاق ایدیلیر. چونکه زواللی عاشق؛ سوز درونی، آلام هجرانی سودیکنه بالذات کندیسی عرض ایتمکه موفق اوله‌مدیغی کبی اسرار عشقنی محافظه‌یه چالیشان اویله بر واسطه‌سی دخی اولمدیغندن — « دکیزه دوشن جانی قورتارمق ایچون اوت کوکینه صاریلور » قبیلندن اوله‌رق — روزکارله حسب حال ایتمکه باشلار. فتح دال ایله « دبور » باد غربیدر.

بوراده ریاح اربعه‌دن مراد — ظن عاجزانه‌مزه کوره — حرارت، برودت، رطوبت، یبوست‌دن عبارت بولنان کیفیات اربعه یاخود عناصر اربعه‌در ...

(مآلی) : « ارجعی ... امر آلهیسنك صدوری حالنده محبسندن انتزاع ایدن نفس ناطقه؛ کیفیات اربعه‌نك تکراریله مندرس اولان بدن اوزرینه مویه وماتم قیله‌رق ترنم‌ساز تحسر اولور » .

علی العموم اطباجه متفق علیه اولدیغی وجهله : سودا، صفرا، قان، بلغم‌دن عبارت بولنان اخلاطك یکدیکرینه غلبه‌سی حالنده امزجهٔ انسانیه اعتدالدن سقوط ایدرك خسته‌لك عارض اولور. فقط کیفیات اربعه‌نك نه یولده تکراری موجب ممات اولدیغنی فن طبه وقوفمز اولمدیغی جهتله — بیله‌مدیکمزدن بیتك مآلنی تحقیقسز دینیله بیله‌جك بر صورتده کچشدیری ویردك .

(۱۱)

حتی اذا قرب المسیر الی الحمی

ودنی الرحیل الی الفضاء الاوسع

(١٢)

وغدت مفارقةً لكل مخلف
عنها حليف الترب غير مشيع

(١٣)

سجعت وقد كشف الغطأفا بصرت
ماليس يدرك بالعيون الهجع

اون برنجی بیتده‌کی «اذا» نك جوابی اون اوچنجی بیتده‌کی «سجعت» در. «مسیر»: مزیدکی غیر قیاس اوزره مصدرمیمی‌در. «رحیل» ده رحلت معناسنه مصدر. «حمی» دن، «فضاء اوسع» دن مراد‌ده عالم علویدر.

اون ایکنجی بیتده‌کی «غدت» «قرب» اوزرینه معطوفدر. مفاعله بابندن اسم فاعل اولان «مفارقةً»، افعال ناقصه‌دن صار معناسنه اولان غدت فعلنك خبریدر. لام مفتوحه‌نك تشدیدیله — «کیروده براغلمش» دیمك اولان — «مخلف» دن مراد بدندر. «عنها»، مصراع اوله مرهوندر.

معاهد معناسنه اولان «حلیف» مبتدأ محذوفك خبری اولوب «هی حلیف الترب» تقدیرنده‌در. ترب معناً تراب کبیدر. «تظل»ده‌کی تحقیقك مثلی «غدت»ده دخی اجرا ایدیلیر.

اون اوچنجی بیتده‌کی «هجع» نائم معناسنه اولان «هاجع»ك جمعی، «عیون هجع» دن مراد عیون بدنیه‌در.

(مآلی): «روح — خیلی وقت برلکده معیشت ایدرك سایهٔ مجاورتنده تحصیل کمالات ایتدیکی بر یار وفاداری: عدم آباده شد رحل ... اثناده — او قدر بیکانه‌لك کوستردی که وظیفهٔ اخوت اولان

رسم « تشریح »ه بیله تنزل ایتمدیکی حالده مفارقت ایدرك عالم علوی یه طوغری توجیه عنان ایتدی . تدریجاً وطن اصلیسنه یاقلاشدقجه ــ عیون بدنیه ایله مشاهده سنه دسترس اوله مدیغی ــ بر طاقم دقایق لدنیه یه کسب اطلاع ایتدیکی صره ده سویجندن ترنم ایتمکه باشلادی » .

(۱٤)

وغدت تغرّد فوق ذروة شاهق
والعلم یرفع کل من لم یرفع

« غدت » صارت ، « تغرد » تترنم دیه تفسیر ایدیلیر .

(مآلی) روح : عالم جسمانیده تحصیل ایتدیکی کمال سایه سنده عروج عالم علوی یه رهیاب اولدی . زیرا علم : روحی عالم علوی یه اصعاد ایتدیکی کبی ــ مجرد نحوست طالعی سیئه سی اولمق اوزره ترقی ایده میان بعض بدبختلر مستثنی اولدیغی حالده ــ عالم اولان هرکسه یی ده اقصای مراتبه ایصال ایدر .

(۱۵)

فلأی شیء اهبطت من شامخ
عال الی قعر الحضیض الأوضع

حضرت شیخ ــ عقول مجرده یه . نفوس فلکیه یه : اجرام سماویه یه . کائنات عنصریه وممکن مرتبه حضرت واجب الوجودك کنهنه وصفاتنه [*] دائر تحصیل معارف ایدن ــ نفوس کامله نك عواقب احوالنی : بوندن اولکی ایکی بیتیله خبر ویردیکی کبی بو بیتندن آخر قصیده سنه قدرده ــ عالم جسمانیده بولندیغی مدتجه کدورات هیولانیه دن . علائق

[*] قال فی الهدایة « والملایم للنفس النــاطقة انما هو ادراك المعقولات بان تتمکن من تصور قدر ما یمکن ان یتبین من ادراك الحق الأول ای الباری تعالی ...

صورەدن تخلیص جیب ایدەمیەرك بیهودە محبس نشین اولمقلە امرار وقت ایدن ــ نفوس سازجەنك نتائج احوالی. تناسخك بطلاننی تعریف بیورمشلردر.

(سأل): روحك عالم علویدن حضیض بدنە انزال ایدلمسنە یگانە سبب نە اولیور.

(١٦)

ان كان اهبطها الإله لحكمة
طويت على الفذ اللبيب الأروع

«طويت»؛ مجهول صیغەسی اوزرە «قصرت» معناسنەدر. مصراع ثانی مقام تعلیلدە ایراد ایدلدیكندن «طويت»ی جواب شرط اعتبار ایتمك اولنەمز. بناءً علیە لازم كلان جوابی ارائە ایچون مصراع ثانیدن اول شویلەدە برعبارە تقدیر ایدلمك لازمدر:

«فيلزم ان لا يصيب الاله في امره هذه ــ تعالى الله عنه .... ــ.

«فذ» فرد دیمكدر.

«اروع»؛ مطلق خائف معناسنە ایسەدە بویلە یرلردە جنس خائفدن برنوع اولان «خائف من الله» لازمی بولنان «ذكي الذهن» ایلە تفسیر ایدیلیر.

(سأل): «جناب حقك بدنە روحی انزال بیورمسی؛ علوی وسفلی، دینی ودنیوی ابداعاتندەكی حكم الهیەسنی كاملاً ادراك ایتسون ایچون دكلدر. زیرا بومرتبە ادراكدن عقول بشریە قاصردر».

(١٧)

فهبوطها ان كان «ضربة لازب»
لتكون سامعة بما لم تسمع

(۱۸)

وتعود عالمـةً بكل خفيـة
فی العالمین « فخر قهالم یوقع »

بیت اولده‌کی «فاء» تعقیب حکم ایچون کتیرلمشدر. «ضربة اللازب» بغیر تکلف لازم اولان شیده ضرب ایدیلیر. «لتکون»ده‌کی لام جاره؛ مثلدن مستفاد اولان «لازم»ه متعلقدر.

«سمع» ماده‌سی لام ایله استعمال ایدلدیکی وقت قبول معناسنی مفید اولدیغندن « سامعة» نه قابلة دیه معنی ویریلیر.

بیت ثانیده‌کی «تعود» تکون اوزرینه معطوفدر. «خرقها لم یوقع»؛ حصولی لایق اولان برشیئك عدم حصولی حالنده ضرب ایدیلیر.

(مآل): «روحك بدنه هبوطنـده سر ــ عالم روحانیـده ایکن ادراکنه مقتـدر اوله‌مدیغی ــ دقایق علویه وسـفلیه‌یی حواس بدنیه واسطه‌سیله ادراك ایدرك عالم خفایا اولدیغی حالده وطن اصلیسنه عودت دیمك ایسه ارواح سازجه ایچون بومقصد دخی حصولپذیر دکلدر».

(۱۹)

وهی التی قطع الزمان طریقها
حتی کأنه غربت بغیر المطلع

(۲۰)

فکأنها برق تألق بالحمی
ثم انطوی فکأنه لم یلمع

بیت اولده‌کی «کأن» تحقیق ایچوندر. مشهور اولدیغی وجهله تشبیه یاخود شك ایچون دکل. بناءً علیه کلـاته آیری آیری معنـا

ویرلدیکی حالده بوراده‌کی «کأنه» یه «تحقیق شان» دیه معنی ویرمك اقتضاایدر.

«مطلع» طلوع معناسنه مصدر میمی؛ «بغیرمطلع»؛ قبل البحث بردها کلمه‌مك شرطیله دیمکدر. حضرت شیخ؛ بوقید ایله‌ده ـ حکماء اشراقیینك رئیسی بولنان «افلاطون» کبی بعض فلاسفه‌نك معتقدعلیه‌لری اولان «تناسخ»ی ابطاله اشارت بیورمشلردر.

اکمال مدتله بدندن مفارق اولان نفس ناطقه؛ استعارهٔ مکنیه طریقیله ـ محورنده حرکت یومیه‌سنی اکمال ایدرك جیب غروبه کیرن ـ شمسه تشبیه ایدلدیکندن ثانینك ملایمی بولنان «غروب»؛ اوله اسناد ایدلمشدر.

(مآل): نفس ناطقه‌نك ـ کندی حصه‌سینه تقدیر ایدیلان «زمان»ك انجامه وصولی ـ طریق آمیشنی اوقدر قطع ایتمشدرکه بردها عودت ایتاملك اوزره عالم جسمانی‌یه وداعخوان اولمشدر.

نفس ناطقه؛ کرچه مدت مدیده بدنده قرارکیر اولسه‌ده انجام کارمفارقتی مقرر بولندیغندن ـ اشتعالیله انطفاسی لحظی بولنان ـ «برق خاطف» کبیدر.

تمام

مولانا جلال الدين رومى

— و —

شمس الدين تبريزى

محررى

صالح صائم

مرشدان مشار اليهما حضراتيله (حاجى بيرام انقروى) حضرتلرى كبى مشاهير وكبار اوليا اللهك تراجم احوال ومناقب عاليه‌لرينى وحيرتبخش عقول واذهان اوله‌جق صورتده واقع اولان كرامات عاليه‌نى محتويدر .

معارف نظارت جليله‌سنك رخصتيله طبع اولنمشدر

استانبول

(عالم مطبعه‌سى — احمد احسان وشركاسى)

١٣١٦

عالم مطبعه سی

مقدمه

عموم تبعهٔ صادقهٔ اسلامیه وعثمانیه ایچون وجود فضیلتنمود همایونلری برنعمت ربانیه ورحمت سبحانیه اولان ولی نعمت بینتمز سلطان بحروبر وخاقان حکمتپرور . پادشاه معارفپناه وشهنشاه کمالات اکتناهمز . مدار فخر وابتهاجمز . باعث سلامت وسعادت وفلاحمز . جالب خیر ومنفعت . دافع شر ومضرت . نکهبان هرحال وکارمز . مصلح شئون واخلاقمز . کاشف ظلام جهلمز . منوّر افکار واذهانمز . رهبر اهل علم وانشا . رهنمای طریق خدا . درکرانمایهٔ سلطنت . کوهر یکانهٔ بحر خلافت . نورمواّج دها . تاجدار کرامت انتما . وارث مشروع خلافت کبری . جالس اورنك سلطنت عظمی . روح جسم دولت سرمدی البقا . مظهر امداد اولیاء وانبیا . معدن جود کرم شهریار حیدر شیم . وکیل حضرت رسول الله . خلیفهٔ مؤید من عندالله السلطان ابن السلطان الغازی (عبد الحمید) خان {طوّل الله عمره وابدّ بالعدل سلطنته الی آخر الزمان افندمز حضرتلرینك سلامت آتیهٔ دین ودولتك مبدأ تأمینی اولدیغنه ذره قدر اشتباه ایدلمیان یوم جلوس میامن مأنوس خلافتپناهیلرندن

وآنه دکین بر دزلو جلوه‌ساز میدان حصول اولان آثار خیریهٔ جناب جدار یلری حد وحسابدن بیرون وهله احیای جوامع وخانقاه وتعمیر تجدید ترب ومراقد منوّرهٔ اولیاء الله خصوصنده‌کی اوامر وارادات اجراآت حکمت آیات شهریاریلری هرکون دودیدهٔ عبودیت وشکران یله مشهود ورونمونددر .

غبطه بخشای ادوار اولان عصر فیضا فیض شهریاریلرنده آفاق مالکمزی تنویر ایدن شمس معارفک نشراتمکده اولدیغی ضیاء لطیفات نعکاسیله اولاد وافراد وطنک چهرهٔ ذکا نمالرنده حاصل اولان شعشعهٔ نظر ربا حقیقةً کوزلری قماشدیره‌جق بردرجهٔ رعنایه واصل ولمش اولدیغی چشم افتخار ایله کوریلیورکه : بوترقی وتعالی مجرد ذات فلاطون صفات جناب ملکداریلرینک معارف پرورلکی آثار جمیله‌سی اولدیغی آشکاردر .

مشوّق هراهل تحریر وکتابت افندمزک سایهٔ آسمان پایهٔ ظل اللهیلرنده هرکون برر صورتله برچوق کتب نافعه نشر ایدیله کلمکده‌درکه : اشته وکبی منتج فائده واستفاده کتابلردن هرکس علی وسع حالٍ اکتساب علم ومعرفت ایتمکده وبوبله برعهد فیضافیض سلطان اعظمده عاجزلری دخی معارف محبلرینی افاده واستفاده امل مغبوط ومقبولیله علی التوالی آثار ناچیزانه طبع ونشر ایتمکه بر حس شدید معارف پرورانه ایله مجبور ایلمکده‌در .

اوللرى كرانبها زمانلرينى ؛ بر دقيقه‌سى بيـك جهانه بدل اولا
ادوار عمرلرينى كاملاً اشـواق هوا پرسـتانه ؛ اذواق صفاجويانه ا
كچيرن كنجلر يعنى اوكبى مائل ذوق وشوق اوله‌بيلمكه مستعد برياشده
نورسيده‌لر بوكون زمان فيضلرينى شرائط علم وادب ولوازم فن وكم
ايله دقايق شعر وانشاده حائز نصاب اقتدار اولمق هوسيله امرار و
وجهله عصرك صاحب علم ومعرفت اولان ادبا وفضلاسنى كنديلر
مجبور التفات واعتبار ايديورلر .

صكره‌لرى بويله برغنيمتلى . قيمتلى زمانلرنده برشى قازانه‌مديغ
آكلايه‌رق هردقيقه دلخون اوله‌جقلرينى عقللرى كسن نورسـيدكا
بوكون تحصيل ودها طوغريسى تكميل دستمايهٔ علم وهنر ايچون مكاتب
رشديه‌دن چيقار چيقمز يابرجامع درسـنه مداومت ويا [مقتدرلرى
برمعلم ذى اقتدار مخصوصه مراجعتله كورمش اولدقلرى اوعلم وفن
مقبولى . اودروس معتبره‌يى اكماله ؛ مكاتب عاليه‌دن نشـأت ايليـ
ارباب ذكا ودرايت ايسـه نشر آثار جيده ايله مطبوعات عثمانيه
باكمال فخر ومسار اشغاله جان آتيور .

حمد اولسـون رب تعالى ؛ عرض تحيات ايدرز اورسول كبريا
(صلى الله عليه وسلم) تشكرلر ايلرز اوخليفهٔ محبوب خدايه‌كه : بوكو
تختگاه سلطنت سـنيه حقيقةً ملل واقوام سـائره‌يه غبطه بخشـا

ـورتده مجمع ومنبع اهل عرفان اولمش . ولايات شاهانه ايسه كوندن
كونه ارتقا واعتلاده يكديكره مسابقت ايتمكده بولنمشدر .

عاجزلرى دخى مستعد ترقى وتفيض اولان اقران واخوانمك
مطبوعات ارقداشلرمك] اكتساب معلوماته ونشر انوار معارفه
بذل مساعى ايلدكلرينى چشم غبطه پرورانه وفقط مفتخرانه ايله
كورديكم ايچون بودكرلى زمانمدن حقيله استفاده ايتمك نيت واعتقاد
وانشاءالله كيت كيت مظهر توجه ارباب علم وآداب اولورم فكر
واعتماديله كيجه‌لى كوندزلى چالشمقده‌يم .

تاريخ وعقائده مستند كتب قديمه تتبع ومطالعه‌سنك بغايت فائده
بخش اوله‌جغنى تسليمكردهٔ ارباب فضل وكمال اولديغندن آنك ايچون
دائما اسكى وجسيم كتابلرى كوزدن كچيريور وعمومك استفاده‌سنى
باعث اولان فقرات حكميه ومناقب عاليه‌يى انتخاب ايله وضع نظركاه
قارئين ايليورم .

بنى هركسدن زياده دوام وغيرتم تشويق ايتمكده اولديغيچون
ارقداشلرمكده دوام وثباتده متانت كوسترملرينى ارزو ايدرم .
عاجزلرينى ميدان مطبوعاته كزيمكه ، تحريك خامه واقدام ايلمكه
سبب مستقل « انسان چالشه البت حصول مقصده موفق
اولور ، توجه قزانير » مطالعهٔ مصيبه‌سيدر .

نشريات اوليهٔ عاجزانه‌مك همان كافه‌سى منافع عموميه‌يه خادم

اولدیغی کبی شو کتاب اخیر فقیر دخی اولیای عظام [قدس الله ارواح
واسرار هم الی یوم القیام] حضراتندن « مولانا جلال الدین رو
واستاد اکرمی شیخ شمس الدین تبریزی حضرتلری کبی پیشوا
اهل یقین وکمال اولان ذوات محترمه‌نك مناقب وکرامات عالی‌العالی
محتوی اولدیغندن ارباب طریقت واعتقادجه بربدرقه رشاد اوله‌بیلو
دقایق وحقایق بین اولان کوزلرك مطالعه‌سیله منور واصحاب
اصلاح احوال واخلاق ایله برر مرد ذی عرفان وهنرور اوله‌بیلم
ایچون نشرینه موفقیتمدن طولایی امید ایدرم که : شو کتابم اربا
نظرنده خوش کورینه‌رك تقدیر محرری دخی ترغیب وتحسین ایدیلو

ومن الله التوفیق

(اسکدار)

صالح صائم

ارباب سیف وقلمك متفننلرندن و (مرأت عالم) محررلرینك
تحیزلرندن انیس مابه ، برادر وجدانم فترتلو علی رضا بك افندیدن
ز فمورود تقریضه [*] بلیغ اولوب کمال فخر وشکرانه ایله قبول
درج اولندی .

※

صوب بهیه‌لرینه

نور عینم صائمجکم !

بوکره ینه برکتاب فوائد نصابکز زینتساز ساحهٔ انتشار اولدی .
ویله‌سی جدیکزك — مفتون ادبیات وکمالات اولانلری شیرینمذاق
یدن — لطیف محصوللرینی کورنلر یاشلی بر ادیب نادره
ارك وبراستاد صاحب اشتهارك کلك اعجاز معرفتدن چیقدیغنه ذاهب
وله‌رق سنکزله متناسب اولمیان قدرت ادیبانه وقوهٔ تحریرانه‌لرینه
یان استغراب وحیرت ایدرلر .

کتبخانهٔ ملیمزی تزیین ایدن کوچك کوچك بش پارچه آثار
طبوعه‌کزك هر بری مندرجاتی اعتباریله پك بیوك تقدیراته شایان
یدی . هله (جمل حکمیه) کزك هر جملهٔ ادبیه‌سی تنویر اذهان
تهذیب اخلاقه خادم بر درس حکمت . دها طوغریسی بر رهبر فضیلت

[*] صاحب تقریض قول اغاسی علی رضا افندی دردنجی اردوی همایون
یار طوبجی یکرمی ایکنجی الای اطبای حذقهٔ بیطریه‌سندندر .

وسلامت و (آلتون كوپه) كز مسماسى وجهله بحق كوش انتباهه تعليقه سزا بر جوهر كرانبهاى نصيحت ايدى .

هم جمعيت بشريه يه بر يادكار ابدى براقمق . همده تا بروز محشر نيكنامكزك صحائف عالمه آلتون يازيلرله نقش وحك اولنمسى شرف بيهمتاسنه نائليله شو كنجلككزده سلم فيض وكمالك منتهاى علياسنه صعود ايدرك ادوار حياتندن من كل الوجوه مستفيد اولمق كبى موفقيات جميله وجديده كز . منتسبين علم وادب اولان شبّان زمانه غبطه بخشا و آز زمان ظرفنده كى مكتسبات وتتبعات وترقيات مكمله كزك برر انموذج علنيسى . برر برات جليسى مقامنده منظور چشم ابتهاج وافتخار اولمقده بولنان رسائل عاليه كز . سزى (كنج براديب مقتدر) عنوانله اليق كورملك ايستميان برطاقم حسودان وسفله نهادانه برر خنجر زور آور انتقام تأثيرنى كوستره جكى ظاهر وهويدادر .

بوكون يد تكريممده بولنديرديغم آلتنجى اثر انتباه آور كز دخى (مولانا جلال الدين رومى . شيخ شمس الدين تبريزى . حاجى بيرام انقره وى) كبى مشاهير وكبار اولياء اللهك تراجم احوال واهل بصيرت ايچون موجب عبرت اولان مناقب وفضائل وكرامات عال العالنى مندمج اولمق شرطيله برطرز نوين وبر اسلوب بهترين ايله چكيدۀ خامۀ تصوير و تحرير قلنمشدركه : بوندن اول [تراجم احوال اولياء] نامنده كى رسالۀ مرغوبه كزدن دها پارلاق برموقع احترام احراز ايده جكدر .

نور ديدهم ! عالم مطبوعاتده يكديكرينى متعاقباً عرض وجود ايدرك عيون مشتاقين ادبى قماشديران آثار منتخبه كز ذاتاً اصابت افكار .

سلامت بیان ، سرعت انتقال ، محاسن اخلاق و استقامت اطوارکزه بزر شاهد عادل اولدیغندن موفقیات کریمانه‌کزی تبریك زمیننده نه سویله‌سه‌م زائددر .

یالکز شونی دیه‌یمکه : سفسطه‌پردازانك تعرضات جاهلانه‌سی سزی بر سرعت متزایده ایله ایلرولمکده بولندیغکز شهراه فیوضاتدن منع ایده‌مز .

زیرا ترجمهٔ حاللرینی یازدیغکز اومبارك ذواتك توجهات معنویه ومعاونات روحانیه‌لری هر زمان ظهیر ودستکیرکزدر .

بیلورم . فضائل انسانیه‌دن محروم اولان برحسودك کوچك بر اعتراضی ، طبیعتك انواع محاسن ومزیاتی ایله اتصاف ایتمش نوادر عصردن سنك کبی غیرتلی برکنجك نشر آثار خصوصنه مصروف هر درلو امل وهوسنه آز چوق خلل کتیرمامك قابل دکلسه‌ده بو قیمتدار کتابکزده اسامیٔ شریفه‌سی محرر اولیاء اللهك همات قدسیه‌لری وار اولدقجه سمند خامه‌کزه جولانکاه مساعد اولان فضای وسیع ادبیات عثمانیه‌ده آنلرك سنك تعریضاتندن دائما امین بولنه‌بیلیرسیکز .

بناء علیه‌هنز . عزمنده ثبات ایدرك طوتیلان مسلك معرفتده کسب امتیاز ایلمکدر . تجربه ایسه اولجه مکرراً ایتدیکز . شمدن صکره حسد پیشکانك تجاوزاتندن دوچار یأس وفتور اولمامق لازم کلور .

سز ، کلزار علم ومعرفتك نوشکفته برغنجهٔ ادب وعرفانیسکز . قیمت واعتبارکزی هیچ برشی تنزیل ایده‌مز .

ایشته مساعئ مشکوره‌کزك ثمرات مایه الحیاتی اقتطاف ایله

بين الاقران فوق العاده حائز شرف شان . مشار بالبنان اولمغه باشلاديكز .

اوّل و آخر ديديكم كبى تكرار ايده‌يمكه : شجرهٔ غيرت ، دكمه عوارض ايله محصول ويرمكدن فراغت ايتمز .

بن . اقتدار اديبانه‌كزى جداً تقدير واطرا وكنديكزى جداً حب وثنا ايدنلر ميانده بولنمقله مفتخر ومباهى اولديغمدن كمال عجزمى دوشونميه‌رك سوزى اوزاتمق ايستيورم . حالبوكه اطناب كلام . حد ذاتنده موجب صداع انامدر .

آرتق تصديعاته نهايت ويره‌رك معارفپروان زمانك تبريكاتنه اشتراك ايدر وهمه آن وطن وملت ايچون دها كوزل ونافع اثرلر وجوده كتيره‌رك اديب يكانهٔ عثمانيان عنوان مفخرت بيانته مظهريتكزى جناب خداى بى انبازدن نياز ايلرم ايكى كوزم . باقى : توفيقات الهيه هر امور وخصوصكده يار وياور اولسون .

فى ٤ تشرين ثانى سنه ١٣١٠

قرداشكز

رضا بن هدايت

ارزنجانده :

﴾ مولانا جلال الدين رومى ﴿

« قدس سره السامى »

مولانای مشار الیه حضرتلرینك اسم شریفلری (محمد البلخی) اولوب هجرتك (٦٠٤) نجی سنه‌سی ربیع الاولنك آلتیسنده (بلخ) شهرنده مهد آرای وجود اولمشدر .

هنوز آلتی یاشلرنده ایکن بر جمعه کونی چوجقلرله اویون اوینادیغی اثناده اطفالدن بری دیکرلرینه « کلیکز بو طامدن او بر طامه صیچرایه‌لم ! » دیمسنی متعاقب جناب جلال الدین اوکبی بر حرکتك کدیلرله کوپکلر وسائر جانورلره مخصوص ملاعبه اولدیغنی مع الاستکراه . واصل هنر کوکه طوغری مطاره اولدیغنی مع الاستکناه بیان ایله همان کوزدن نهان اولدی .

بو طفل مقدس . بو جلال الدین محترمك بر آنده وقوع غیبوبتی چوجقلرك باعث حزن وکدورتی اوله‌رق عادتا آغلامغه باشلادیلر . بر مدت جزئیه مرورنده تکرار معصومین موجوده میاننده اثبات وجود وواقع اولان سؤاله آنلره قارشو تقریر ایلدیکی افاده‌نك ختام

وعقبینده یشیل ملبوسات اکتسا ایتمش برجماعتك کندیسنی آلوب عالم سمواتی کزدیردکلرینی وعجایب ملکوتی کوستردکلرینی وارقدا-شلرینك فریاد وفغاننی ایشیدنجه دفعه کتیروب براقدقلرینی حکایه ایله دها کوچك یاشنده ایکن بیله نه درجه مقبول کبریا برمولانای دانا وصاحب فضل بیهمتا اولدیغنی رهین مرتبهٔ ثبوت ایلمشدر .

حضرت مولانا اوچ درت کونده بر افطار ایدردی . شو نطق مرشدانه‌یی لسان سعادتلرندن اولمق اوزره درج ایلدم .

« یردن آسمانه طوغری طیران ایدن برقوش . کرچه پیوستهٔ آسمان اولەمز ایسەده فقط طوزاقدن اوزاق اولور ؛ قورتیلور . درویش اولان برکیمسه دخی کمال حال رشادته ایریشه‌مسه بیله فقط زمرهٔ خلقدن مستثنا وممتاز اولور ؛ مزاحم دنیادن قورتیلور . »

ابنای دنیادن بری برکون مولانا حضرتلرینه خدمتلرنده قصوری اولدیغی بیان واعتذاریله عفو خواه اولدی . جواباً « اعتذاره حاجت یوقدر . شو قدر وارکه بشقه‌لری کلدیکندن ناشی سکا منتداردرلر . بز ایسه کلدیکندن . . . . » بیوردیلر .

اصحاب ومريداندن برينى غمناك كوره‌رك بيورديلركه : « كوكل طارلغنك كافه‌سى بو عانه بل باغلامقدندر . هردم بو جهاندن آزاد اوله‌سك وكنديكى غائب بيله‌سك هرنه‌كه نظر ايدرسك وهر لذتى كه طادارسك . بيله‌سك كه آكا قالمزسك . وبريره دخى كيدرسك هيچ دلتنك اولمزسك ! »

بيورمشلردركه : « آزاده‌سر او كيمسه دركه اصلا كيمسه‌دن اينجمه‌يه . وسخا پرور اوكيمسه‌دركه : مستحق تكدير و آزار اولان كيمسه‌يى اينجتمه‌يه . »

مولانا رومى حضرتلرى دائما خادملرينه سؤال ايدرديكه : « خانه‌مزده هيچ نسنه وارميدر ! » يوق ديرلرسه ممنون ومنبسط اوله‌رق « چوق شكر ؛ خانه‌مز بوكون پيغمبرمز [عليه الصلواة والسلام] افندمزك دولتخانهٔ رسالتپناهيلرينه بكزه‌دى . » واكر وار ديرلرسه محزون ومنفعل اوله‌رق « بوخانه‌دن فرعون قوقوسى كليور . » بيوررلردى .

مسكن رشادتلرنده موم يرينه چيرا ياقارلردى . سببنى سؤال ايدنلره : « موم ياقق بكلره ؛ [كبارلره] چيرا ايسه فقيرلره مخصوصدر . » بيوررلردى .

بيورمشدركه : « بر كيمسه بر درويشك (حلوت) نه كلدى .

و « نيچون تنها اوطوريورسك ؟ ! » ديدى . مقابلاً « شمدى تنها اولدم كه سن كلدك وبكا حقدن مانع اولدك ! » زهى جواب حيرتبخشا : دقت !

بر كون بر جماعت ، « شيخ صدرالدين » حضرتلريده حاضر اولديغى حالده — حضرت مولانادن التماس امامت ايلدى . مولاناى داناى مشار اليه ، « بز بر آبدال كشى يز . هر نره يه كيدرسهك اوطورور . قالقارز . وظيفهٔ مقدسهٔ امامت ايسه ارباب تصوف وتمكينه لايقدر . » بيوره رق بالاشاره شيخ صدرالدين حضرتلرينى محرابه كچيرديلر .

بيورديكه : [من صلّى خلف امام تقى فكانما صلّى خلف نبى] يعنى : « شول كيمسه كه متقى ، صالح امام آرقه سنده نماز قيلسه پيغمبر [صلّى الله تعالى عليه وسلم حضرتلرى] آرقه سنده نماز قيلمش كبيدر .

بر كون (مولانا) حضرتلرى سماعده ايدى . او ارالق بر درويش ، عجبا فقرندر ؟ » ديو سؤال ايتسهمى كبى ذهناً برخاطره ايله مشغول ايكن جناب مولاناى دانا اثناى سماعده شو رباعى يى اوقودى .

قطعه

الجوهر فقر وسوى الفقر عرض
الفقر شفاء وسوى الفقر مرض
العالم كله خداع وغرور
والفقر من العالم سرو غرض

ترجمه سى

فقر ، « جوهر » ه يعنى بذاته قائم ، ثابت ودائم بر موجوده
كزدديلير ايسه (فقر) ك ماعداسيده (عرض) ه يعنى بغيره قائم ،
بت ودائم اولميان شيئه تشبيه اولنه بيلير . (فقر) امراض معنويه يه
سفا ودوا . (فقرك) غيريسى مرض وداءدر . دنيا وما فيهانك
نيسى كرانخواب غفلتده اولان انسانى الداديجى . مهلكه يه آتجيدر .
نياى بى بقادن مطلب اعلى . مقصد اقصى ينه فقردر . حاصلى شايان
عتبار . مدار افتخار برشى وارسه اوده فقردن عبارتدر . مقصودلرى
قراختياريدر . يوقسه خلق عالمى فقر اضطرارى وسائلى اولان تنبللكه
شويق دكلدر .

بركون بيورديلركه : رباب [١] آوازى ابواب جنتك برصرير -
دركه : [٢] بز ايشيديرز . » او آوازلق عظمتفروش سامعيندن برى :

[١] (ساز كمان) اسمنده كى چالغى
[٢] (صدا) — (جيزرنى)

« بزده او صدايى ايشيديورز . » ديجه : جواباً « بزم ايشتديكمز ابواب جنتك آچيلمسنك صداسيدر ؛ سنك كى ايسه قپانديغنك . . . » بيوره‌رق مرقومى همان الزام واسكات وبرچوق مريدانى انكشت بردهان حيرت براقه‌رق علو جناب و رشادتلرندن طولايى ذات جميل الصفاتلرينه مجبور احترام وتكريمات ايتمشلردر .

برگون : (درويشلر كناه ايشلرمى ؟) ديه واقع اولان سؤاله : اشتاهسز [اشتها] طعام ايتمك درويشلر ايچون بيوك كناهدر . » ديه‌رك تجويب وافهام و آنلره يعنى سائل ومريدانه ابناى جنسلرندن ماعدا كيمسه‌لرله الفت وصحبت ايتمامه‌لرى ارزوسنده بولندقلرينى { لاتصاحبوا غير ابناء الجنس } نطق عربيسيله امر واعلام بيورمشلردر .

مولاناى مشاراليه حضرتلرينه استاد اكرم . پير وشيخ محترمى « شمس الدين تبريزى » حضرتلرى مقام نصايحده مسلكداشى اولميان كيمسه‌لرله هم بزم صحبت اولمامسنى وشايد بالضرور اوكبى كيمسه‌لرله مجالس نشين بولنديغى تقديرده منافق مسجدده . چوجق مكتبده ؛ اسير زندانده اوطورور كبى بولنمسنى توصيه واخطار بيورمشلردر .

(شیخ مؤید الدین جندی) دن شیخ صدر الدین حضرتلرینك (مولانا) حقنده نه سویلدیکنی سؤال ایتدیلر . مشار الیه قسم ایدرك : « برکون شمس الدین (ایکی) وفخرالدین عراقی وشرف الدین موصلی وشیخ سید قرغانی » وسائر خواص یارانی اوطورمشلردی . (مولانا) نك سیرت وسریرندن سوز آچیلدی . حضرت شیخ بیوردیکه : « اکر بایزید وجنید بغدادی بو زمانده اولیدیلر بو مرد میدان رشادت وبو سبحه کردان سجادهٔ عبادتك غاشیه‌سنی کوتورمکی جانه منت بیلیرلردی . زمرهٔ ناجیه‌نك سالار واجب الاعتباری واهل اسلامك مابه الافتخاری (مولانا) در . بز اکا نسبةً هنوز چوجق مثابه‌سندهیز . » جوابنده بولندی . جملهٔ اصحاب وسامعین دهنکشای تصدیق وآفرین اولدیلر .

﴿ مولانا شمس الدين تبريزى ﴾

« قدس الله تعالى سره »

اسم شريفى (محمد بن على بن ملك الداد) در . حضرت مولانا . مشاراليهى عبارهٔ آتيه ايله تلقيب وتوصيف بيورمشلردر .

« المولى الاعز الداعى الى الخير خلاصة الارواح سر المشكواة والزجاجه والمصباح شمس الحق والدين نورالله فى الاولين والآخرين .»

شمس الدين تبريزى حضرتلرى هنوز مكتبنشين وغير مراهق [بالغ اولمامش] بر طفل مقدس معصوميت قرين ايكن مبارك قلبنده حكمفرما اولان عشق الله ومحبت رسول الله دن طولايى قرق كون آچ طورور ؛ ارزوى طعام ايتمزدى . طعام كلامنى ايشتدكده سر ودست عاليلريله عدم ارزويى اظهار واشارت ايلر ايدى .

مدت عمرنده رجال وكبار مشايخدن نيجه ارباب كرامات وكمالات ايله ملاقات ودها كنج ياشنده اكتساب تربيت وممدوحيت ايله احراز شرف ومباهات ايتمش واواخر ايامنده سياه عبا اكتسا ايله سياحت وسفرى معتاد ايدنمشيدى .

اثنای کشت وکذارده هر قنغی بر محله نازل اولسه مواصلت رشادتلرندن او محل اهالی واعالیسی حصه‌دار افتخار اولور وقدوم عالیسنی استشراف واستقبال ایله انبساط واعتبار بولورلردی .

(بابا کمال) نامنده براهل کمال ایله همصحبت وهمحال اولدقلری بروقتده « شیخ فخرالدین عراقی » دخی « شیخ بهاءالدین زکریا » نك امریله اوراده بولنیوردی . بو (شیخ فخرالدین) اوقدر صاحب عرفان وکفایت برشاعر ذی‌اقتدار ودرایت ایدی‌که : هرشیئی کشف ایدر وهرکلام ومقالی منظوم ومنثور سویلر واشعار آبدارینی هربار (بابا کمال) لك انظار اعتبارینه عرض ایلر ایدی .

جناب شمس‌الدین ایسه بووادیده یعنی ساحهٔ نظم وانشاده بر شی اظهار ایتمز وبروجهله اعلان اقتدار ایلمزدی . (بابا کمال) دیدیکه : « اوغلم شمس‌الدین ! اول اسرار وحقایقدن‌که اوغلم فخرالدین اظهار ایلر . سکا هیچ برشی لائح اولمزمی ؟ » جناب شمس‌الدین جواباً : کندیسنه شیخ فخرالدیندن زیاده خاطرات حقایق واسرار لائح وسانح اولورسه‌ده اونك بعض مصطلحات معلومی اولدیغندن ناشی آنلره محبوب لباسیله جلوه ویرر . بنده ایسه اوقوت یوقدر . » بیورنجه (بابا کمال) صاحب کمال :

« جناب رب ذو الجلال تنزهت ذاته عن الشبیه والمثال حضرتلری سکا برمصاحب وندیم روزی قیله‌که : اولین وآخرینك معارف وحقایقی سنك آدیکه اظهار ایده وحکمت ایرمقلری آنك قلبندن لسانکه جاری

اوله . وحرف وصوت لباسنه کیره واولباسك طرازی سنك آدینه اوله ! » مقابلهٔ دعائیه‌سیله تزیین مقال ایلمشدر .

حضرت شمس الدين تبریزی قونیه‌یه مواصلتلرنده « مولانا » نك زیارتنه کیدوب مشارالیهی اوکنده برقاچ کتاب اولدیغی حالده برحوض کنارنده اوطورمش کوردی .

بعد السلام والکلام . « بوکتابلر نه‌یه دائردر . » یولنده ایراد ایلدکلری سؤاله « بوکا قیل وقال دیرلر . » جوابنی آلنجه : « سنك آنلرله نه ایشك وار ؟ ! » دیه‌رك همان جمله‌سنی صویه آتوب کوزدن نهان ایتدی . بونك اوزرینه مولانای دانا حضرتلری فوق العاده تأسف ایله مشارالیهه : « بهی درویش سن نه یاپدك ؟ اونلر جداً فائده‌سی آشکار وبکا پدرمدن قیمتلی یادکار اولان نوادر آثار ایدی . » دیه اظهار یأس ومحزونیت ایلدی . حضرت پیر دستکیر ایسه تکرار الرینی صویه صوقارق مذکور کتابلری چیقاروب هیچ برینه صو دکمدیکی حالده تسلیم ید مولانا وبوصورتله ذات رشادتسمالرینك نه‌درجه صاحب کرامت برمرد عالیهمت کارآزما اولدیغنی اثبات وایما ایلدی .

آرتق . جناب جلال الدين بشوش وخنده‌ناك اوله‌رق شیخ محترم مشارالیهه عن صمیم الفؤاد عرض انقیاد ایلدی .

حاجی بیرام انقره‌وی

« قدس سره العالی »

ولیٔ مشارالیه بحقٍ عالم وعامل مدرسین کرامدن ایدی . « شیخ حامد » حضرتلرینک شرف صحبت وسعادت خدمتلریله تحصیل طریقت تکمیل نسخ حقیقت یامشدر . زمانک قدوهٔ انامی ومرجع خاص عامی اولمشیدی . کرامات ظاهریه ومعنویه صاحبی ایدی . صحبت مکالمهٔ رشارتی غایت مؤثر ایدی . انطاق وارشادات کامله‌سی هرکس وزرنده حسن تأثیر حاصل وچوق کیمسه‌یی ذروهٔ ولایته واصل بلمشدر . (اینجه بدرالدین . قزلجه بدرالدین . بابا نحاس انقره‌وی . صلاح الدین مولوی . مصلح الدین خلیفه . مجذوب آق بیق . بروسه‌لی ده‌ده) کبی اولیاء اللهك مرشد کاملی حضرت حاجی بیرام ولیدر .

— صوك —

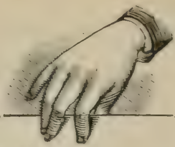

معلم ناجی

معارف نظارت جلیله‌سنڭ رخصتیله طبع اولنمشدر

استانبول

عالم مطبعه‌سی — احمد احسان و شرکاسی

١٣١١

صاحب وناشری :

کتابجی لئون

عالم مطبعه سى

٥٤

مرحوم معلم ناجی

معلم ناجی

هنوز مکتب نشین ایدم .

ترجمان حقیقتمزك طلبهٔ مکاتبك تنویر افکار واذهانی حقنده وقوع بولان خدمات مخصوصه‌سی بنم کبی آیده بر دفعه مأذون اولانلره قدر تعمیم ایتمش اولدیغندن فرصت بولدقجه اوقور ، مقالات مندرجه‌سنه ازبر ایدرجه‌سنه دقت ایدر ، استفاده ایلر ایدم .

برطالب ایچون جهات عدیدهٔ نفیضك بر قسمنه سلوك وانهماك طبیعی اولمسی حسبیله بن ده اوزمان مواد فنیه‌یه الك زیاده نصب نظر ایدنلردن ایدم . بن نظر دقتمی شو جهتلره اماله ایتدیکم اثناده ایدی‌که ترجمان حقیقتده حکیم شهیر مدحت افندی حضرتلرینك برفقرهٔ تقدیمه‌سنی کوردم . بوفقره ساده تقدیمه عائد دکل تقدیری دخی جامع ایدی .

بتون مطبوعات عثمانیه‌یه ، بتون قارئین کرامه تقدیم ایدیلن ذات اووقته قدر همان مجهول دینه‌جك مرتبه‌ده اولان (ناجی) مرحوم ایدی . مدحت افندی حضرتلرینك ارباب سعی وغیرتی

تقدیر وتشویق یولنده وقوع بولان خدمات عالیه‌سنی انکار ایتمك بر درلو قابل اوله‌ماز . نصل اوله‌بیلیرکه شبان ارباب قلمدن بك چوغی محضا آنك همت تشویقیه‌سیله یازی‌یه باشلامش ، لله‌الحمد والمنه عصر حاضر ترقی‌ده کورولن آثار مترجمه وعلمیه شو تشویقاتك ثمرهٔ مخصوصه‌سی بولنمشدر .

حتی ناجی مرحوم دخی (معلم) نام کتابنك مقدمه‌سنده کندینی میدانه چیقاران یعنی عالم مطبوعاته ادخال ایدن اوذات ایچون :

« بوکون کنجلرمزك قلملرنده کوردیکمز قوتك برجزء مهمی ترجمانك تشویقات حقیقت پرورانه‌سندن حصوله کلمامشمیدر ؟

ازجمله ایشته ناجی ! ترجمان مشوقی اولمسه یازی یازه‌حقمی ایدی ؟ شعلهٔ جولانخواه قابلیتی وقتسز سونوب قاله‌جق دکلمی ایدی »

دییور .

ایشته حکیم شهیرمزك تقدیمیله برابر ترجمان حقیقتك مواد ادبیه قسمنی درعهده ایدن ناجی برمدت صکره انتقاداته خامه‌زن غیرت اوله‌رق او جریده‌نك صحائف عظیمه‌سی بر رونق دیکره مظهر اولدی .

ناجی نام محترمی ذاتنده‌کی اهمیت مخصوصه ایله بر مدت صکره بتون آفاق ادبی طوتدی .

ابن الغازانی ؛ شرارەسی ، آتشپارەسی ، فروزانی سانحات العربی ، اعجاز قرآنی ، صاعقه‌ده بر سوزی ، معلمی مترجمی ، مجموعهٔ معلمی ، انتقادی بر بر ایادیء استفادەیه دوشدی .

کندیسی بر کتبخانهٔ ذی حیات ایدی .

ترجمانه محضا الجاآت فیض جویانه ایله معاونت قلمیه‌ده بولنمغه ، مقالاتم قبول ایدلمکه باشلادیغی اثناده ایدی‌که کندیسی ایله کوروشەرك ایلك اثرمه بر تقریض آلمق شرفنه نائل اولدم .

بو نائلیتم ، حقیقةً بر نائلیت ایدی . چونکه ناجی بعض اسباب عادیه‌دن طولانی ترجماندن افتراق ایتمش واو زمان اوجریدهٔ عظیمه برزمانلر لهنه یازدیغی مدائحه چرکین مقابله‌ده بولنیور ایمش کبی علیهنه ستونلر طولوسی یورومکده بولنمش ایدی .

هیچ اونوتمام ! بر صباح قالقدم . بلکه بنم‌ده براثرم نشر اولنمشدر دییه ترجمانی اوقورکن مدحتك بر آواز طعن وتشنیعینی کوردم . بوفریاد ، بوصدای حدت ناجی وپیروانی علیهنه ایدی . ناجی مطبعه‌دن آیرلمش ، ناجی بزم منزله‌مزه ایتمش ایدی . خیر . ناجی ینه او ناجی ایدی . اوزمان طریق غزته‌سیله نشر ایتدیکی بر جوابده منسوب اولدیغی ادبك جهتنی جامع اولدیغنی بتون نظر دقت او کنده اثبات ایدەرك ، کوردیکی تهاجملردن‌ده ذره قدر فتور کوتورمیەرك (امداد .

المداد) ی نشره باشلادی . حال بوکه بن ترجمانده نشر آثار ایدییوردم . هم‌ده اوروپا اعاظم ادباسنك شمدی هیچ بکنمدیکم پارچه‌لرینی ترجمه ایده‌رك ترجماندن آفرینلر آلیوردم .

ایشته بوپارچه‌لردن متشکل اولان کتابه بر تقریض یازدی . آرتق آره‌مزده ایدی . آرتق یالکز ترجمانه منحصر دکل ایدی . کاه سویله‌دیکی بر غزلی ، کاه بر منظومهٔ مترجمه‌یی ، بعضاً بر بیت دلنشینی ، بعضاً بر فکر حکمتی ادای مخصوصیله سویله‌یه‌رك ، تبسملریله لطافت بیانی آرتیره‌رق سامعینی مستفید ایدردی .

مکتب حقوق ، سلطانی ادبیات معلملکی ، او معلم فاضلی ینه آره‌مزدن آلدی . بر وقت سعادت غزته‌سنده بوانه‌رق نشریات منتقدانه‌سنه دوام ایتدی . آرتق دور کماله واصل اولمش ایدی .

ناجی ادبیات شرقیه‌ده واصل اقصی المراتب اولمش بر ادیب جلیل القدر ایدی . برهان فضائل و کمالاتی اولان آثارینه انضمام ایدن وسعت قریحه و سلامت فکردن ماعدا مالك اولدیغی قوهٔ حافظه او نادرهٔ ادبی مغبوط الاقران ایده‌جك مزیات وتجلیات خلقتدن ایدی . شاعر فاضل ، فاضل بی مدانی ایدی .

آوازهٔ معرفتی یالکز استانبولده ، مملکتمزده قالمدی

استقهولمده اجتماع ایدن (مستشرقین قونغره‌سی) کندیسنه بر آلتون مدالیه کوندره‌رك علو قدر ومزیتنی بتون جهان ادبك تقدیر ایتدیکنی اثبات ایتدی .

قدرت علمیه‌سی یالکز ارباب قلممز آره‌سنده دوران ایتمدی . ارباب علم ومعرفتی نیجه نیجه تلطیفات وعنایات جلیله‌ٔ خسروانه‌سیله بکام بیوران شهریار عالی تبارمز افندمز حضرتلرینك دخی نزد معالی وفد تاجداریلرنده قرین تقدیر اوله‌رق (تاریخ نویس سلاطین آل عثمان) عنوان مبجلیله فرق مباهاتی منور اولدی . آلتون لیاقت مدالیه‌سیله سینه‌سی تزیین ایدلدی .

بتون عثمانلی محررینی کندینی (معلم) تلقیب ایده‌رك دها وعلو ذکاسنه برتقدمهٔ قدر شناسیده بولندی .

ناجی

ناجی‌یی براز کندی آغزندن دیکلیه‌لم :

بزم عمر دیورکه :

(قیزطاشی) درت یول اغزندن (صوفیلر) ه طوغری ایلرکن (ابن‌ملك) حضرتلرینك مدفون بولندقلری یوکسك

مزارستان صاغده براقیله‌رق برازدها کیدیلنجه ینه صاغده بر آقار چشمه‌یه تصادف اولنور اوجوار اهالیسنی بونجه زماندنبری سائر اوزاق چشمه‌لره مراجعتدن مستغنی ایتدیکی ایچون غرور کترمش کبی متجلدانه طورمقده اولان بوچشمه‌نك همان قارشیسنده خیلی اوزون بر صوقاق کورینیرکه نورالدین درکاهلرندن برینه منتهی اولور درکاهك صول جهتنه میل ایله اوراده اینجه‌لن یولدن ایلریلیه‌جك آدم کندینی امتدادی اوته کندن زیاده اولان (چاپی) صوقاغنده بولور بوصوقاغك منتهاسنده‌که طاش مککتبك اوندن صوله دونیلنجه کوریله‌جك یوقوش جاده سراجخانه باشنه چیقار برکون اویوقوشدن اینیوردم الك سوکیلی خرقه‌م آرقه‌مده ایدی بو خرقه‌یی ایچنده طیشنده ایکیشردن درت جیبی اولدیغی ایچون پك سور ایدم . حیلر یمش واوفق دفك اویونجاق قویمغه نه‌قدر اِیی کلیردی . دیکر خرقه‌لرمده ایکیدن زیاده جیب بولنمازدی . نوبت تلبس درت جیبلی خرقه‌یه کلنجه یوزلرم کولردی . یوره‌کمده اودرجه سوینج حاصل اولوردیکه همان اللرمله خرقه‌نك کوکسنه کلان ایکی جهتنی اوقشامغه‌و « اوه ! اوه ! » دیه دیه اوطه‌نك ایچنده رقص ایده‌رك دونوب طولاشمغه باشلردم .

اینه اینه مکتبك حذاسنه کلدم . برایکی آدم دها آته‌رق اوه کیتمك اوزره چاپی صوقاغنه صاپدم . بردن بره قارشیمه قویروغنی کسـیك بر کوپك چیقـدی . هاولایه‌رق اوزریمه

هجوم ایتدی . بنی مکتبك دیوارینه صیقشدیردی . کوکسنه طوغری پنچه‌لرینی آتمغه قالقشدی . بن آغلایوب هایقرمغه باشلادم. برطرفدن کندیمی قورتارمغه چالیشیوردم. شاشرمش ایدم . کیمدن استمداد ایده‌یم صوقاقده کوپك ایله بندن بشقه کیمسه یوق. جاده‌دن ده کچن بولنمیور بس بللی فریادم ایشدیلمش. مکتبك قارشیسنده‌که قوناغك آلت قاتنده پنجره‌دن ایری بیقلی براغا باشی کوروندی . بر ویاخود ایکی کره « اوشت ! » دیدی کوپك بنمله اوغراشمقده دوام ایدیوردی . نصلسه بر آره‌لق اوکندن صاووشه‌رق قاچمغه یلتندم . آرقه‌مدن یتشدی . اوموزلرمه طوغری صچرادیغنی حس ایتدم . فریادی آرتیردم. بوحالی پنجره‌دن سیرایتمکده اولان اغا لطفاً دهابر کره « اوشت ! » دیه باغردی. حیوانك پنجه‌لری صیرتمدن صیریله‌رق اینه‌دی . قورقومدن دونوب آرقه‌مه باقه‌میوردم . سسمده کسلمش ایدی . هم آغلایور هم قوشیوردم . « سلامتی بولدم » دیه‌جك قدر قوشدقدنصکره صولق صولغه دینله‌جك برحالده طوردم آرقه باقدم کوپکدن اثر یوق . برپارچه کندیمه کلدم کوپك بر شیٔ یاپوب یاپمدیغنی اکلامق ایچون صاغ المی سوکیلی خرقه‌مك اکسه‌سنه طوغری اوزاندم . اکسه یوق . مکر کوپك خرقه‌نك یاقه‌سندن طوتدیغی کبی اتکنه اوچ درت پارمق قالنجه‌یه قدر ییرتمش ایدی . خرقه‌یی صیرتمدن چیقاردم بیچاره‌نك حالنه باقدم . کوزلرمدن یکیدن یاش بوشاندی .

نه حزین منظره ! . . . نه بیوك مأیوسیت ! خرقه قولتوغمك آلتنده اولدیغی حالده اوه واصل اولدیغم زمان بقیه بکا اوله رق انجمی چکمکده ایدم . والده بنی او هیئتده کورنجه تلاش ایله :

— سکا نه اولدی اوغلوم ؟ نه آغلایورسك ؟ خرقه کی نه یه چیقاردك . واه واه نه در باقه یم سویله ! دیه اظهار تأثر ایتمکه باشلادی . خرقه یی قولتوغمك آلتندن آلدیغی صیره ده دیدمکه :

— کوشه باشنده قویروقسز بر کوپکه راست کلدمده ... اوزرمه آتیلدی .

والده دها زیاده متأثر کورینه رك بنی قوجاقلادی . ایشته اصل اووقت آغلامغه باشلادم . بر فلاکتزده یی الك زیاده غمکساری آغلادر . بو وقعه بکا اوکوشه باشنی اونوتدیرماز . کیری دونه لم ده چشمه نك همان قارشیسنده دیدیکم سوقاغه کیریله رك صول باشده کی خانه نك بغچه دیواری تعقیب ایدیلنجه ایکی قاتلی براو مشاهده اولنورکه قاپوسنك اوکی باصماق طاشلریله خیلیجه ترفیع ایدلمشدر. بوکون اوزرنده (٧٠) نومروسی کورلمکده اولان بو اوك وقتیله انجریسنه کیرلسه آلت اوست قاتلرنده دورت اوطه ایله ایکی صفه وارقه جهتنده یدی سکز آیاق نردبان ایله چقیلر ککشجه بر بغچه بولندیغی کوریلوردی . بوندن برمدت اول او اوده ساکین اولانلر شونلردن عبارت ایدی :

پدر — علی .
والده — فاطمة الزهرا .
بیوك اوغلی — محمد .
کوچك اوغلی — عمر .
ایشته بو عمر بنم

پدرك قرق التی یاشنده اولدیغی حالده ارتحالنده بن تخمیناً سکز یاشنده ایدم قیافتی حالا کوزمك اوکنده‌در . اورته بویلو ککیش اوموزلی . قوی البنیه . بیوجك باشلی . دکرمی چهره‌لی قالینجه قاره قاشلی . الا کوزلی . ایریجه قاره بیقلی . بیاض تنلی مهیب السیما . باشنه کیدیکی بیوك طونس فسنك اوزرینه بیوجك برینی صارار ککیش کوکسنی کوججه قاپلایه‌بیلان قایطان و صیرمه ایشله‌ملی چوقه یلکده‌که دوکمه‌لرك قسم کلیسی همان یاز قیش جوزوك بولنور یلکك اوزرنده‌که صاده چوقه صالطه‌نك قوللری براز قیصه‌در ایری طولغون بالکار دائما کوزه چارپار بلنده اعلاسندن زمینی بیاض چیچکلی برعجم شالی کوریلور . بونك صاری زمینلی براشی‌ده اوموزنده ویاخود قولنده بولنور . بونی اکثریا مندیل مقامنده قوللانیر بلنده‌که شالك ایچنده مستور اولان محفظه‌لی ایری جورجی پیریول ساعتنك صیرمه . اورمه ایشله‌ملی اورته‌سی دوکمه‌لی کوستکنی یلکك قسم عالیسنده‌که دوکمه‌لرك برینه ایلشدیریویرر دیزلرنده برپارچه اشاغی اینمکده اولان چوقه شلوارك آلت

طرفلرینی بیاض آخسخه طوزلقلری ستر ایتمشدر . آیاقلری غلطه‌کاری آز اوستلو ظریف . قرمزی یمنیلره آلیشقدر اوزرنده اسکی دکل . رنکی تغیر ایتمش برشی بولنمـاز پك یاقیشقلی . طولغون وجودلی برعثمانلی‌در . بونکله برابر شیشمان دنیله‌جك برحالده دکلدر استانبولده طوغمش بیومش فقط کندیسنی بیلمینلر استانبوللی ظن ایتمزلر . سراجخانه خاقندن علی بکی طانیانلر هنوز آز دکلدر »

ناجی برمدت صکره یعنی پدرینك وفاتندن صکره والده‌سی و برادری سالم افندی ایله برابر وارنه‌یه کیتمش و اوراده مدرسه‌یه دوام ایده‌رك فنون عربیه‌یی تحصیله صرف همت ایله‌مشدر . استعداد فوق‌العاده‌سی آز زمان ظرفنده آکا وارنه معلم ثانیلکنی درعهده ایتدیره‌رك رحلهٔ تدریسنده بولنان اطفال وطنی تعلیم ایله مشتغل بولنمشدر .

وارنه مکتب رشدیه‌سی معلملکندن صکره برآرالق خارجیه ناظری دولتلو سعید پاشا حضرتلرینه کاتب خصوصی اوله‌رق یکیشهرده و آناطولی تفتیشاتنده وبحر سفید ولایتنده بولنه‌رق ساقزده برمدت آرام ایله‌مشدر . ساقز جزیره‌سی انفلاق طبع شاعرانه‌سنه خیلی یاردیم ایده‌رك :

طفل نوسودای دل کیتدکجه بی خواب اولمه‌ده
کرچه درقید اولدیغم یر قالمیور کهواره‌دن

دیدیردیکی کبی (ساقیزده بر خرابه‌ده بر سودازده) سر نامه‌سیله سویله‌دیکی بر منظومه‌ده دخی طرز نوین ادبه نمونه اوله‌جق بر شیوهٔ دیکر کوسترمشدر . آناطولی سیاحتی آنده خیلیدن خیلی‌یه تأثیرات شاعرانه‌یی موجب اولمشدر .

استانبوله عودتنده بر مدت خارجیه نظارتنده بولنمش ایسه‌ده مؤخراً ترجمان حقیقتك قسم ادبیسی مدیرلکنه دعوت ایدلمش وایشته ناجی بوندن صکره کندینی عالم مطبوعاته بیلدیره‌رك

سیر ایله سر سبزمی کلسونده بهارم
خاك سیه ایچره قاله‌جق دانه‌می‌یم بن

بیتنه ماصدق اولدیغنی اثبات ایله‌مشدر .

§

ناجی رسمنده آکلاشیله‌جغی اوزره اوزونه قریب بویلی ، بویله متناسب درجه‌ده وجودلی ، سمرجه ، آچیق آلنلی ، شهلا کوزلی ، طوپ چهره‌لی ، سیاه صاچ ، صقاللی ، دائماً متبسم ، خوشکو ایدی . بعضاً قونوشیرکن ، قلبندن مضطرب اولدیغنی سویلردی . وفاتی‌ده (ام‌الدم) نتیجه‌سی اولمشدر .

مصاحبتی غایت لاابالیانه اولوب سوز سویلیشی براز کسیك واکثریا کندینه مخصوص برطورده ایدی . اوفاق بر لطیفه ، نیم مضحك بر حال آنی اینجه اینجه قهقهه‌لره بوغار . شوق

وشادی ایچنده براقیردی . غنی القاب اولدیغنی سویلەمك ایجاب ایتمز .

فلسفه نامنه آغزندن بر شی ایشیتمدیکم جهتله بوبابده دخی برشی دیەمیەجکم . فارسی ، عربی‌یه شدت انتسابی اولدیغی کبی فرانسزجەیی تحصیل ایتمش وترجمەده بر اقتدار فوق العاده کوسترمشدر .

قوهٔ حافظه ، ناجینك اك بیوك مزیت معنویەسیدر . فطرت آکا بومزیت جهان قیمتی بخش ایتدیکی کبی طبع سلیم کبی بر نادرهٔ حرد فروزی دخی احسان ایلەمش اولدیغندن بی‌مدانیلك شرفنه مظهر اولمشدر .

آثار شعریەسی : آتشپاره ، شراره ، فروزان ، سنبله حمیت ، ذات النطاقین ، ترجیع بند .

آثار نثریەسی : اعجاز قرآن ، معمای آلهی ، سانحات العرب امثال علی ، حکم الرفاعی ، نوادرالاکابر ، صائبده سوز ، مترجم ، مدرسه خاطرەلری ، لغت ، مجموعهٔ معلم ، اصطلاحات ادبیه ، نمونهٔ سخن ، اسامی ، عثمانلی شاعرلری ، محمد مظهر مجموعەسی ، مخابرات ، مکتوبلرم ، انتقاد ، شویله بویله ، خرده فروش ، معلم وسائرەدن عبارتدر . آثار پراکندەسی چوق اولدیغی سویلنیور ایسەده نەنوعه مخصوص آثاردن اولدیغی معلوم دکلدر .

صوك

٧

سنوحات

ترجیع بند

ناظمی

ملکیهٔ شاهانه اعدادیسی منتهی صنفی ادبیات عثمانیه معلمی

اسماعیل صفا

برنجی طبعی

معارف عمومیه نظارتنك رخصتیله طبع ایدلمشدر

قسطنطنیه

١٣٠٦

مطبعهٔ ابو الضیا

J.E.

افادۀ مخصوصه

سـال حالك اوائل نیساندن اعتباراً ایکی ماه مـدتله لمصلحة آیدین حوالیسـنه طوغری وقوعبولان سـیاحتم اثناسنده بر مقتضـای موسم . فیاض ازلئ بدا یعنمونك اورالرده کوسـتردیکی مناظر ولهرسـان کونا کونه قارشی قلبمده شـعر سویلمك هوسـنی او قدر قوتلی بولوردم که ـ جدیاته سـلوك ایله آرتق بالخاصـه کلام موزون کبی خیـالی وبعض کمسـه‌لر نظرنده هر نه دنسـه علی الاطـلاق مالا یعنی عد اولنان شـیلره رغبتمی تنقیص حقنـده ـ او زمانه

قـدر كوندن كونه اهميتی تزايد ايده كلن نيسـات تابـانه‌مك او قوته مقـابل حكمنی غائب ايتمكه باشـلاديغنه واقف اولوردم . مع مافيه ينه قلبمـك حسـياتنه ، طبيعتمك سـوقياتنه كوره اورالرده شعر سويلمكلكم نصلسه ميسر اولمامشيدی .

ازميره عودتمـده مسـافرةً مقيمی بولنـديغم سـاحلخانه‌نك دكزه ناظر اولان بر صالونده اقشـام اوستی غروبی تماشا ايتمكده ايكن كندی كنديمه :

طاتلی كلدی ينه حيات بكا !
خوش كورندی بوكائنات بكا !

مقتضی اولدی لاجرم شمدی :
قـلم وكاغـد ودوات بكا .

هم يازار، هم اوقورده اكلنيرم ،
اولور اكلنجـه سـانحات بكا .

بن طبیعی یازار ایسه‌م بولنور
ایدن البته التفات بکا .

یاشاسون ایستین ترقیی
کوستروبده توجهات بکا .

دیه‌رك شو مجموعه‌یی تشکیل ایدن اشعارك ایکی بندینی یازمشیدم . صکره ایرتسی اقشاملر برر ایکیشر بند دها علاوه ایده‌رك اکمالنه موفق اولدیغم بو اثرجکمه « سنوحات » نامنی ویرمکده مناسبت کوردم .

« سنوحات » ك مقتضای حال وموقعه موافقت مزیتندن محروم کورینن ؛ تعبیر دیکرله تماشای غروبه اصلا مناسبتی اولمیان پارچه‌لری مشکلپسند نظرلرك هدف تعریضی اوله‌بیلیر . اثرمك

یالکز بلاغتدن دکل هر جهتدن حائز نقصان اوله‌بیلمسی احتمالنه قوت ویره‌رك معترضلرمك حق تعریضلرینی تسلیم ایتمکله برابر شو ترجیع بندك صرف سوق طبیعی ایله سویلنلمش وبناءً علیه همان هر بیتنك غروبه قارشی طلوع ایلدیکی منوال اوزره ابقا ایدلمش اولمسنه نظراً مقام اعتذارده شونی دییه‌بیلیرم که خاطره کلن اون اون بش قافیه‌یه کوره دوشونیلان مألّلرك مطرد بولنمسی التزام اولننجه او یولده سویلنن شعرلر یکنسق اولسه بیله طبیعی اوله‌میور .

اوت !. قافیه‌نك طارلغی بعض کره شاعره وارلغنی بیله اونوتدیرر . خصوصیله غزلسر القده!...

زحاف، اماله. وصل العين كبى نقايص شعريه‌دن آزاده واسلوب افاده‌جه ساده اولمقله برابر نكته‌لرى. مضمونلرى زياده بولنان بر غزل، ابياتى بيننده مناسبت ورابطه جهتندن‌ده مكمليت كوسترسه حقيقةً فوق العاده وشايان استفاده صاييلمليدر. حال بوكه اسلاف ومعاصرينك آثارنده بويله‌سى ذاتا صاييليدر. حاصلى مادام‌كه آتشزبان ومعجز بيان طانيديغمز قوجه شاعرلك طوپى بش بيتدن عبارت غزللرنده بيله مالاً يكديكرينه مناسبتلى بر صورتده سويلنمش اوچ بيته كوچ تصادف اولنيور. او حالده هنوز يكرمى اوچ ياشنده اولديغى ايچون دكل شبان ادبا ايچنده دخى مفقود البضاعه بولنديغى ايچون كوچوك صاييله‌جق

برشاعرك اثرنده معالیدن وعلی الخصوص اطراد معانیدن اثر کوره‌میان بویوکلرك آرتق دریغ مسامحه بیورمامالری ده بیوکلکلری شانندندر صانیرم .

اسماعیل صفا

سنوحات

— ١ —

طو یپلیرمی بوخوش تماشایه ؟
عاشقم بن سمایه ، در یایه !
کائناته محبتم واردر ؛
عاشقم چونکه حق تعالایه !
براقلك‌ده امان بنی آزاجق ،
باقه یم شو یله زیر و بالایه !
جستجوی خدا ، نه لازمدر ؟
باقیلنجه عموم اشیایه !
کبریایی ، بو هیئت عظمی :
متکفل دکلمی ایمایه ؟
منجلیدر اوت الوهیت !
نرده اولسه بصیر و بینایه .
ایکی آی وارکه کورمدم دکزی ،
عازم اولدمدی کوه وصحرایه ؛

متحسر ایدم بومنظره‌یه؛
بوغروب ملال فرسایه .
بونه غربت که غبطه فرمادر :
هرکونم مامضایه ، فردایه !
دکزك ، مهر غاربك طوروشی :
بنی کافی دکلمی احیایه ؟
عالم آبدن صفا یابم !...
باق شو دریای نشوه بخشایه !
نه حزین برغروب لوحه‌سی بو ! .
دقت ایت شمس رقت افزایه !
باق! نه دهشتلی قارشیکی طاغلر :
هپسی یکدیکریله همسایه ،
متقارن شواهقی ابره ؛
صانکه هیبتفروش دنیایه !
کونشك عکس صفرتی آبه :
نه قدرده طوقوندی سودایه !
دکزه بردها باقوب طاله‌یم ،
عالمی سیر ایدوب‌ده ذوق آله‌یم.

٢

آه ! نه‌یدی او کزدیکم یرلر ؛
آه ! کیمدی او کوردیکم دلبر ؟
صانیکه ایتدم جنانه کشت وکذار ؛
اورده حوریدی سودیکم دختر !
جنی ؟ انسانی ؟ برملکمیدی ؟..
نه ایدی بیلمم اول پری پیکر !
نه چیچکلرده کوردم اویله کوزل ،
نه ملکلر کوزل اولور او قدر ؛
یوق او دختر قدر کوزل اختر !
ذره دکمز یاننده مهرو قمر !
قدرة‌اللهی مجملاً معلن !..
وجهی واردر بو یولده دیرسه‌م اکر .
آتلر اوستنده ، طاغده ، قیرلرده ،
ایتدیکم ذوقلر جهانه دکر ؛
او اغاجلر ، او موحش اورمانلر ،
او پیکارلرکه آقه‌ده یریر ،

کیتدیکم ، کزدیکم او وادیلر :
هم کوزل ، هم حزینهدی سرتاسر .
ایشیدوب قوشلرك ترنمنی .
اویانیردم علی الصباح اکثر .
اونو دیلناز کچیردیکم دملر :
آه !. کویلر ایچنده شام وسحر !
شمدیجك اقشام اوستی ایلدیکم :
بو تماشاده خیلی جانپرور !
یالینك روزنهده یان کلهرك :
ایلدم بن غروبه وقف نظر !
شو بلوطلر ! نهخوش !. نه جاذبهلی !..
بر پری وار ایچنده زرین پر !!....
بن آنی بر پری قیاس ایتدم ،
صکره بیلدم که مهر ایمش او مکر !..

دکزه بر دها باقوب طالهیم ،
عالمی سیر ایدوبده ذوق آلهیم .

— ٣ —

بويله ايتسه مرور هرآنم !..
دائم اولسه صفای وجدانم !
آه لكن ينه دوشونمه‌ده‌يم ؛
وار درونمده حزن پنهانم .
واقعا بن ديمم سياحتدن :
شمدی ازهر جهت پشيمانم .
راحتم بركمالدر ؛ انجق :
يوقميدر صانكه بونده نقصانم ؟..
فرحم ناتمام قالمزمی ؟...
دوستلر !.. مبتلای هجرانم .
چيقميور خاطرمدن استانبول ،
چيقميور خاطرمدن اخوانم !
خانمانم بنم بوكون اوراده ؛
اوراده قالدی جمله يارانم !
متلون هواسی ازميرك ؛
مدعامه غروب برهانم !

بشقه‌لشدی ینه دکز، یر، کوك .
کائناته بودمده حیرانم .
بیلیرم خالقی ! فقط بیله‌مم :
آنی حقیله چونکه انسانم !
ایده‌مم بن الٰهی استکناه !
بوکا کافیمی عقل و اذعانم ؟
حقی تقدیر ایدردی حقیله :
متحمل اولیدی میزانم .
ابدیتله نسبتم اوله‌ماز !
بن بوکون صاغ یارینسه بی جانم !
ازلیدر جناب حق بن ایسه :
یکرمی اوچ ییللق اشته مهمانم !
حاصلی هیچ او بحره یوق پایان !
قطره‌یم بن قرین پایانم !

دکزه بر دها باقوب طاله‌یم ،
عالمی سیر ایدوب‌ده ذوق آله‌یم .

٤

کرچه دل نشوه‌یابدر بیلیرم ،
نشوه‌یاب شرابدر بیلیرم .
یوق دکل اضطراب قلبمده ؛
بو بیوك بر عذابدر بیلیرم .
بنی رندان پیاله کش بیلسون !..
چکدیکم اضطرابدر بیلیرم .
بیلیرم کوزلرم بوکون بی تاب ؛
دوکدیکی آب وتابدر بیلیرم .
بدنی ایلك ایچون تعمیر ،
می ایچنلر ، خرابدر بیلیرم .
آب حیوان کوروندی تشنه‌لره .
نوعما می ، سرابدر بیلیر .
دخت رز دلفریب فاجره‌در ؛
عاشقی بی حسابدر بیلیرم .
دم غفلت ، شبابدر بیلیرم .
کنجلك عین خوابدر بیلیرم ؛

طینتم، منزلم نه‌در ؟ طوپراق !.
اول ، آخر ترابدر بیلیرم .
باقرم مهر مغرب آرایه !...
بوده بر انجذابدر بیلیرم .
قدرت صانعی ایدر تفسیر :
او نه پارلاق کتابدر بیلیرم .
باته‌جق صانکه باق کونش دکزه !
مائل اغترابدر بیلیرم .
زلف زر تاریدر اشعه کبی !!
سودیکم آفتابدر بیلیرم .
هر سحاب کثیف رنکارنك :
مهر ایچون بر نقابدر بیلیرم .
آفت آفتابه آیینه :
کورونن سطح آبدر بیلیرم .

دکزه بر دها باقوب طاله‌یم ،
عالمی سیر ایدوب‌ده ذوق آله‌یم .

٥

تجربه‌مله بن ایلرم اقرار :
کلیور آدمه سفر دشوار .
آدمك فی‌الحقیقه کیتدیکی یر ،
جنت اولسه جهنمی غمی وار !
آرانیر نرده اولسه مسقط رأس ،
آرانیر نرده اولسه دار ودیار !
شوقدر وارکه یوق دکل خیری :
سفرك‌ده منافعی درکار .
صانکه یوقمی حضورده محنت ؟
غم دنیایی کیم ایدر انکار ؟
کدری بر سرور ایدر تعقیب ،
نشئه‌نك‌ده عقیبی دردخمار !
اوته‌ده نعره‌لر آتار سرخوش ،
بری‌ده دیکری اولور بیزار .
اوته‌کی بد شعار بر بد مست ؛
بریکی ذی شعور ، اهل وقار !

اوتەکی نشئه دارد رهردم :
دلینك بیرامی اولور هربار !
بریکی دلفکاردر زیرا .
فطرةً ذاتی مدرك وهشیار .
حزنم ارتار کمال دقتله :
کوزلرم باقسه طاغلره تکرار !
جهت غربه طوغری باق ینه سن !.
ای تحسر کذار کوی نکار !
آیریلیرکن وداع ایدوب سندن ،
اولمامشمیدی بویله عارض یار ؟
صاریلق ویردی بحر وکهساره :
مهر مغر بکزین شعشعه‌دار !
شو بلوطلرکه پاره پاره کزر ؛
آتشین کوهساردر سیار !

دکزه بر دها باقوب طالەیم ،
عالمی سیر ایدوب‌ده ذوق آلەیم.

٦

مسلکنده چالشملی آدم .
سعی واقدام هرکسه الزم .
اشته : (الکاسب حبیب‌الله)
قولی هردرلو پندن اقدم .
مسلکنده چالشمیان چوقدر ،
وار بو دنیاده اویله چوق سرسم .
جاهله نصح وپند کار ایتمز ؛
انه کالهوام لایفهم :
بوترقی اولورمی ملتده ؟
چالیشانلر چالشمسه هردم .
مدنیت بوکون ترقیده ؛
وحشت آباد ایدی بتون عالم .
نسبةً باق قرون اولایه !
حال حاضر وجوددر اوعدم .
ینه دنیاده خیلی وحشی وار .
هپسی حیوان کبی یاشار خرم !

اشته ازجمله اسکیمولر ایچون :

مدنیت بتون بتون مبهم .
یول آچلمش دکزده نورانی !..
پك بجا راه شرعه بکزتسه‌م !
سروسیمین دییور بوکا شعرا !
بن بو تشبیهده فنا دیه‌مم .
روشنایی دهره بر باقکز !
ماحیء ظلمت کدورت وغم .
دینسه لایق شوحاله سور سرور .
اکا پیرو فقط شب ماتم .
بن غریبم نه رنکه کیرسه غروب ،
لوح ماتم کورر آنی دیده‌م !
روی دریا کبی کدر فرسا ،
اوله‌ماز ای غریق حزن والم !

دکزه بردهـا باقوب طاله‌یم ،
عالمی سیر ایدوب‌ده ذوق آله‌یم .

٧

بختیاری جهانده صحتدر ،
تندرستی بیوك سعادتدر .
صحتك قدرینی مریض بیلیر ؛
چونکه محروم خواب وراحتدر .
عادتا صحتك محافظه‌سی :
قول ایچون حقه بر عبادتدر .
چوق صحیح الوجود واردرکه :
دردی آلایش وسفاهتدر .
بوده بر درددر معاذالله !..
بوده اشته هلاکه علتدر !..
زیری اوج سفاهتك اوچوروم !
صوکی یارك : حضیض ذلتدر .
چوق جوانلر دوشر علی الغفله .
چونکه سرکرم عیش وعشرتدر .
ای پرستشنمای نشوهٔ می !...
بیلمش اول ایتدیکك جنایتدر !

بوجنایتده نفسکه راجع،
انتحار ایلمکسه جنتدر ! ..
صانکه مست مدام ممنونمی ؟
هرزمان چکدیکی ندامتدر .
حیف ! الاعتیاد لایترك ،
چونکه محکم اولانده عادتدر .
باق شوطاغلر !. شو مرتفع قیالر !
سبق آموز صبر ومکنتدر .
صدمات دهوره قارشی طورر ؛
دائما حائز متانتدر .
حجره بکزه‌مز وجود بشر
که تأثر پذیر محنتدر .
کوزلرم مغربك لطافتنه
نظاره انداز شوق وحیرتدر !

دکزه بر دها باقوب طاله‌یم ،
عالمی سیر ایدوبده ذوق آله‌یم .

۸

صانكه برلشدى شمدى نور وظلال ،
صانكه سودا ايله براولدى جمال :
بر سحاب سياهرنك اشته :
صاقلادى مهرانورى فى‌الحال ! . .
ينه بر پارچه بلليدر شكلى ! . .
بللى اما نصل ؟ . . خيال ميال ! . .
ينه طيف شعاعى خورشيد
باقلك اطرافه ايليور ايصال :
آنلرك ــ خط مستقيم اوله‌رق ــ
بر چوغى جوه طوغريدر ميال !
نه يانيق رنكه كيردى آه بودم !
سمت رأسده‌كى سحائب آل .
حائلى درلو درلو ~~درلو~~ رنكه بويار ؛
بو ضيايه ديسه‌م روا سيال .
كوسترر اتحاد الوانى ،
صانكه ايلر بلوطلرى اشعال .

هر بلوط بر پنار طاغه بكزر ،
دوزخى آكديرر عموم جبال !
بو جهتدن باتار كونش بويله ،
او طرفدن چيقار ظلام ليال .
هر غروبك ظلام آتيسى ،
حال نوميدئ غريبه مثال .
بعض كره اميد غائب اولوب ،
قلبه ايلر هجوم يأس وملال
باقه‌رق شمس آفله ايدرم :
بر ورم نوجوانى شمدى خيال .
بونه دلسوز بر شباهتدر !
بو نصل آتشين خيال ومآل !
شن ايدم بن بو حزنم آه نه در ؟!...
صانكه ممكن دكلمى دفع كلال ؟

دكزه بر دها باقوب طالهيم
عالمى سير ايدوب‌ده ذوق آلهيم

٩

بحث مالا كلام روح ومنون
نيجه دهريلری ايدر مغبون !
نسج اشباحده حيات نه در ؟ .
بو نه سردر وجودده مكنون ؟
حكمايی براقدی حيرتده ! . .
متحير بتون طبيعيون !
مختلف نوع ناسك آحادی
هيچ قائلمی اتحاد ظنون ؟
بيله من كنه عقلی بر عاقل
نه قدر ايتسه اكتساب فنون .
نه ديمكدر تأمل ورؤيت ؟
بونی فرق ايتميور عقول وعيون !
نه ديمكدر اوت بو حسيات
كه كوكللر آنكله در مشحون ؟
كنديكی بيلميورسين ای مخلوق !
بيلنيرمی يا خالق بيچون ؟

دها ناسوته ایرمیور عقلك ،
درك لاهوت ایدرمیسین مجنون ؟!...
اشته ذرات کائنات بتون !
پیشگاه نظرده راز نمون .
وحدة اللهی ایلیور اثبات ،
هپ معمایه بکزه‌ین بوشؤن .
شو اوزاقدن کچن بلوطلره باق !
بویله‌در اشته رنك بوقلمون !
بن بوخالی جبالی چوق سورم ،
چونکه بونلر خیال ایله مسکون !
اویدیغم سس طبیعت آهنکی !
نه دیسه‌م سوزلرم اولور موزون .
یرلره ، کوکلره ، دکزلره باق !
بونلر ایتمزمی شاعری مفتون ؟
دکزه بر دها باقوب طاله‌یم ،
عالمی سیر ایدوب ده ذوق آله‌یم .

-- ١٠ --

بن تماشاده ایلدکجه دوام ،
قلبم اولمقده مظهر الهام .
دقت ایتسه غروب لوحه‌سنه ،
برمصور نه‌لر کورردی بوشام ؟
صاری، آل، ماوی، مور، یشیل، پنبه !
کوکده هردرلو رنك اشته تمام !
بونی تصویر ایدرمی عینیله،
شوراده اولسه شمدی بر رسام ؟
حیرتندن چیزر، بوزار شاشیرر ؛
نه قدر ایتسه رسمنه اقدام .
بشقه بر یر بو ! بشقه برعالم !..
اویله عالم که دافع آلام !
نظم اشعار ایسه غرض شاعر !..
بونی توصیفه ایله حصر مرام !
سنه کچمش زمانی یاد ایدرم ،
اونودیلماز کچیردیکم ایام .

هانی بر کویده بر کیجه تپه‌ده .
ارقداشلرله ایلمدك آرام .
ناله‌ٔ دلخراش ایله بایقوش ،
حزنمی ایلیوردی استلزام .
جمله اشیاده‌کی سکوتی اوشب ،
بایقوش اخلال ایدردی او یله مدام .
می ایچر اول صدایی دیکلردم ،
حزن ایله ممتزجدی نشئهٔ جام .
کیجه مهتاب یوق ایدی لکن
پرتو افشان ایدی بتون اجرام !
نه ایدم بن اوشب ؟ نه اولمشیدم ؟
عادتا بختیار وشیرین‌کام .
بو غروبك لطافتی پارلاق !..
لیل ماضی ایسه همیشه ظلام !
دکزه بر دها باقوب طاله‌یم ،
عالمی سیر ایدوب‌ده ذوق اله‌یم .

تم

مناسترلی رضا نوری

تخمیسات نوبهار

نافعه نظارتی مکتوبجیسی اسبق ابراهیم توفیق بکك مخدوم فطانت موسومی شاعر ماهر مرحوم امین بك افندینك آثار منتخبه‌سنی حاوی اولوب معلم ناجی افندینك دلالتی و برادری محمد علی بك افندینك وساطتیله طبع و نشرینه تشمیر ساق همت اولنان «نوبهار» نام مجموعهٔ لطیفه‌ده‌کی غزلیاتنه یازیلان تخمیساتدر.

عالمدن ایدوب قطع تعلق.
چكلدی بزم رب العالمینه
امینك روحی ایتدی عرشه پرواز
بو عالم تنکدر روح الامینه

علی روحی

معارف نظارت جلیله‌سنك رخصتیله طبع اولنمشدر

درسعادت

(قصبار) مطبعه‌سی — باب عالی جاده‌سنده نومرو ۲۵

ناشری: کتابجی قصبار

۱۳۰۸

﴿ مقدمه ﴾ (*)

شو اثر كركى كبى منبسط اولمادن صاحبنه وداع ايتمش بر فكرك محصوليدر. هنوز يكرمى يكرمى بر ياشلرنده ايكن ترك حيات ايتمش بر عثمانلى كنجنك عمر ثانيسيدر. شايان احترامدر.

جسمى كوچك ايسه ده ايفا ايده جكى خدمت بيوكدر. [اميد] نامى بونكله بقا بوله‌جقدر. ادب عثمانى باقى اولدقجه كنج شاعر اونودلميه‌جقدر. مرحومك آثار باقيه سندن بويله بر مجموعه وجوده كتيرلمك مناسب اوله‌جغنى ترجمان حقيقت غزته‌سنه يازديغم مرثيه‌ده اخطار ايتمش ايدم. برادرى على بك افندى طرفندن اخطارم مع الممنونيه قبول اولندى. اميدك آثار منثوره‌سى جمع ايدلدى. بو رساله تشكل ايتدى.

بوكا مناسب بر نام ويرلمسى بكا تكليف اولندى. اميدك لساندن اوله‌رق (نوبهارم) ديدم.

بكنلرده كندى آثار شبابمى جمع ايله بو عنوانله آلتنده نشر ايتمك تصورنده بولنديغم حالده بعض موانعك حيلولتنه مبنى

---

[*] اصل جوعه‌دن مقتبسدر.

تصورملك اجراسی تأخر ایتمه ایدی . حکمت تأخر شمدی ظاهر اولدی .

مگر [نوبهارم] مجموعهٔ امینده بنم بر یادگارم اولمق شرفنی قزانمق ایچون وارد خاطر اولمه ایمه .

امینك مجموعه سنی تشکیل ایدن آثارنده هر بری علو استعداد ادیبانه سنك بر برهانه باهریدر .

فکر وافاده سنك شو باشمده کی یاره لاقلقنی نظر امعانه آلوب ده جو جقلغ یلك چابك ختم کتاب حیات ایتمه اولمسنه تأسف بر قاچ طامله اولسون کوز یاشی سرپمکه هوسلنمیه جلك وجدانمی تصور اوله بیلیر ؟

مع مافیه امینك روحی بختیاردر . بوبله وقتسزلك حیات ایتمه نیجه کنجلرمز واردرکه اسملرینی یاد ایتمیه جلك هیچ بر اثرلری یوقدر امینك اقربا واوداسی ایچون یکانه مدار تسلی ده بودر .

«معلم ناجی»

{ عالم ادبیاتمزده بر محزونیت }

بر صاحب هنر قطرهٔ دنیادن کذر ایتدیکی زمان بتون عالم انسانیت محزون اولور، هر وجدانده بر حصهٔ تأثر بولنور.
فقط بو تأثرك الڭ بیوك حصه‌لری او صاحب هنرڭ منسوب اولدیغی صنف افرادینه انقسام ایدر.
بر شاعر وفات ایتدیکی زمان مثلا مهندسلرده متأثر اوله‌بیلیرلر.
لکن بونك شدت تأثیرینی حس ایده‌جك اولان ینه شاعرلردر.
عالم ادبیاتمز محزوندر، چونکه یك کنج یك مستعد بر شاعر غائب ایتدی.
ارباب مطالعه طرفندن ایراد اولنه‌جق «کیمدر؟» سؤال محزونانه‌سنه شو جواب حزینی ویریرز:
نافعه مکتوبجیسی اسبق توفیق بك مرحومڭ مخدومی اولوب طرز و معابر قلمی اذکای کتبه‌سندن بولنان [محمد امین] بك افندیدر.
شاعرمز هنوز یکرمی یکرمی بر یاشلرنده ایدی.
اخلاقجه، آدابجه اقراننك نظر استفاده‌سنده ماهم حکمت

برلوحهٔ ناطقهٔ فطرت ایدی دیه بیلیرز . علو فکرینی، جودت طبعنی ایسه نشر ایتمکده اولدیغمز آثار جیده‌سی اعلان واثبات ایدر طورردی .

آثار سائره‌سندن قطع نظر اولنسون ، یالکز خسته‌لکی هنکامنده سویلدیکی تحقیق قلنان شو قطعهٔ غرا اثبات مدعا ایلمزمی :

بو قدر جرم وسیأتمله
رحمت امیدمك بودر سببی
که بیورمش خدای عزوجل
«سبقت رحمتی علی غضبی»

سائر آثارینه مراجعت اولندیغی حالده ایسه شویله عالی پرائره پك قولای تصادف اولنه بیلیر:

وقف دیدار جمال یاردر کوکلم کوزم
مستفیض مطلع الا نواردر کوکلم کوزم
کوردیکی اسرار حق ومعرفت حیرانیدر
ناظر آیینهٔ اسراردر کوکلم کوزم
درك ایدر لعلنده مضمر اولدیغك فیض مسیح
واله صنع ید ستاردر کوکلم کوزم
معنوی بیك عالم تحقیقی سیر ایلر طورر
یکسر شت مایهٔ اکداردر کوکلم کوزم

ایتمك اولمز حاصلی عشقی بکا انکار عشق
کیم همیشه مائل اقرار در کوکلم کوزم

«عشقی» و «همایی» تخلص ایتمکده اولان کنج شاعرمز نصلسه بوندن درت بش کون اول شدتلی برخناقه طوتیله‌رق رجب شریفك یکرمی طقوزنجی بازار کیجه‌سی همای همت‌شهبال روحی عالم قدسه عاشقانه طیران ایلمشدر.

مرحوم الك پارلاق مکتبلرمزدن اولان مدرسهٔ خیریه‌نك دردنجی سنه کتابت معلملکنی‌دخی درعهده ایدرك بربیوك اثر حمیت کوسترمش ایدی.

نصل آجنمسون ؟ کندیسنك درس ادبندن استفاده‌یه آلشمش اولان اولاد مملکتك کوزلرندن آققده بولنان معصومانه یاشلر یاشلیلری دخی آغلاتمق ایچون کافی دکلمی؟

امین بکك جنازه‌سی ابوایوب انصاری‌یه پك سوزشلی بر صورتده کوتورلدی:

شاعرك درس ویرمکده اولدیغی صنف شاکردانك تأثری مکتبك سائر شاکردانی دخی بالطبع متأثر ایتدیکی جهتله بالجمله شاکردان مدیرلریله درس ناظرلریله وبعضی معلمین کرام ایله برابر جنازه جمعیتنده بولندیلر.

چوجقلر نفس امینی حامل اولان تابوتی — ایکی طرفده

ایکی صف سیار تشکیل ایتمش اولدقلری حالده ـ کوزیاشلرینی یوللره سرپه سرپه اون قپانه قدر تشییع ایتدیلر .

نه محرق تماشا ! بوحالی کوروبده غرقهٔ سیلابهٔ حزن اولمیه‌جق بریورکمی بولنه‌بیلیر ؟

شاعرك نعشی اوخاك پاکه توديع ایدلدکدن صکره مکتب مذکورده بالجمله شاکردان روح بالا پروازی ایچون تلاوت قرآن ایلدکلری کبی خواجه علی افندی طرفندن دخی شاعرانه دینیله‌جك درجه‌ده کوزل بردعای مؤثر اوقونمشدر .

مدرسهٔ خیریه‌نك ادبیات فارسیه معلمی شاعر ماهر احمد حمدی بك افندی طرفندن امینمزك ارتحالنه شو تاریخ بلیغ تنظیم بیورلمشدر :

ادیب نکته دان میر امین وقت جوانیده
همانی مخلصیله ایلمشدی صیت وشان احراز
هزار طبع شوخی کلشن بزم احباده
اولوردی آتشین الحان ایله دائم ترنمساز
اکا مشهود ایدی هرلحظه روی شاهد معنی
خدا قیلمشدی ذاتن محرم خلوتسرای راز
فروغ آفتاب عشق فیض قابلیتله
آنك مرآت قلب صافنه اولمشدی عکس انداز
قلوب تلقین اسرار سخن اطفاله مکتبده

ایدردی آنلری هپ آشنای شیوۀ اعجاز
فقط الدن قاچردق چونکه ناکه بلبل روحی
اوچوب لاهوته اولدی مرغ قدسیلرله هم آواز
یازوب برقطعۀ دلسوز حال احتضارنده
دلیل قوت ایمان پاکن ایلدی ابراز
کتیردی نعش رحمت نقشنی احباب واخوانی
سعادتخانه سندن قبره دك ال اوزره بالاعزاز
بزی غیبوبتی هیئتجه الحق ایلیور نالان
همان صبر جمیل احسان ایده مولای بی انباز
اولور ظن ایتمه هر عصر ایچره زیب عالم امکان
مقدس بویله بر رند ظریف معرفت پرداز
ادای وصف ذاتی خیلی تفصیل ایستر ای حمدی
چه سود ایتمکده درحال اقتضای صورت ایجاز
دیدی یا بستکان دام کثرت بویله تاریخن
همای آسمان وصله طوغری قیلدی باق پرواز

§

بزده روح امینه قطعۀ آتیه ایله عرض تجلیل ایلرز:
شعرك کبی عالی ایدك ای فخر ادیبان
جنتده ده شاعرلر ایله غرفه نشین اول
دنیاده ادب نامنی آکدقچه لسانلر
تعظیم ایله تکرار اولنور نامك امین اول

بز بویله برقاچ سوزله مرحومه قارشی حقیقةً ایفای وظیفهٔ تکریم ایتمش اوله‌مییز . زیرا غزته‌مزی اوقویانلرك خاطر نشانی اولمق لازمگله‌جکی اوزره کچنلرده مدافعهٔ ناموس اوغرنده شهید اولوب کیدن کنج عبدالرحمن بگك ایچون بیوك بر مرثیهٔ دلسوز یازان بزم حمیتلی امین ایدی . [١]

شاعر مرحومك بعض آثار مقبوله‌سی غزته‌مزك قوللکسیونلریله منتخباتمزده موجوددر . البته نشر اولنمامش برخیلی آثاری دها واردر . بونلری برادر عالیسی علی بك افندی ایله سائر اقرباسی جمع ایدرك بر مجموعهٔ مخصوصه‌وجوده کتیررلر ایسه کندیسنك روح علیین مکانی وبالجمله ادبیات عثمانیه محبانی شاد ایتمش اولورلر .

بو خدمت مومی الیهم طرفندن هیئت تحریریه‌مزه دخی حواله بیوریله جق اولسه کمال اخلاص ایله ایفا وشاعرك محترم نامی برقات دها ابقا اولنور .

حضرت شاعر سحر آفرین جناب امینك روحنی آرزو ایتدیکی قصر اعلا وممالکتمزده کندیسنه خلف اوله بیله جك برچوق شاعرلر پیدا ایلسون!

سکا ایمانله واصل اولدی امین
آنی یارب معزز ایت آمین

§ معلم ناجی

[١] مرثیهٔ مبحوث عنها کتابك نهایتنه قونولمشدر .

دوندكی ترجمان حقیقت غزته سنده كچن كون ارتحال ایدن برادر جان برابرم امین بك حقنده كرك طرف سامیٔ معلمانه ومنعمانه لرندن كرك شاعر كالانظاهر عزتلو حمدی بك افندی حضرتلری جانبندن نثراً ونظماً اظهارینه تنزل بیوریلان مأثر كریمانهٔ استادانه وعالیجنابانه یی كمال احترام ایله مطالعه ایتدم. بیوكلك، بنده پرورلك بوكا دیرلركه سعی وتحصیلی ایله قاطبهٔ قابل نسبت اولمیان افكار شاعرانه واقتدار ماهرانه یی تشویقات وتعلیمات كالاتناهیلریله توسیع ایدرك كندیسنی حیاتنده فائق الاقران وبعدالوفات دخی « سكا ایمانله واصل اولدی امین — آنی یارب معزز ایت آمین » كبی بر تمنای منجی ایله دنیا وآخرتده شادان بیوردیكز. عالم ادبیاتده دها كوچك یاشده مرحلهٔ مطلوبه یه یاقلاشمش بر برادرمك — ولوكه شمدی منزل اخرتی بولمش اولسون — افندیلرمز كبی مزیات عمومیه یی جامع ذوات عالیه دن توجهات وتمنیات جدیده یه نائلیتی قوللكز ومتعلقاتم ایله متوفانی كندیلری قدر سون دوستلرك اك مقدس سبب مباهات ومسعودیتی اولدیغندن دعوات خیریهٔ استدانه لری جمله مزجه مدار تسلیت اوله رق مزین السنهٔ صداقتدر.

بوبابده كی لطف وعاطفت مخصوصهٔ جلیله لری علوجناب استادانه لریله متناسباً ومتكاملاً متعالی وبناءً علیه هیچ بر وقتده حصوصیله بویله برزمان تأثرمده تحمیداتنه موفق اوله بیله جكم

مرتبه‌دن بك عالی اولماسیله شو مسارعتم متوفای مومی الیهك تقدیم آثارینه دائر امر واراده عليهٔ رحیمانه‌لرینه ان شاءالله تعالی یقینده امتثال ایله استحصال مسرت بمثال ایده جکمی عرض وبیاندن عبارتدر

محمد علی

« ترجمان حقیقت »

امین بك ایچون بز او قدر برخدمتده بولنمقله کندیمزی بحق ایفای وظیفه ایتمش عدایده‌مدیکمز حالده سزه بردرجه‌یه قدر اولسون تسلی ویره‌بیلمش اولدیغمزی افاده کزدن اکلاینجه بزده تعدیل حزن ایلدك.

مرحومك آثاری مطبعه‌مزه ارسال بیوریلور ایسه نظارتکز تحتنده اوله‌رق طبع ونشریله انجاز وعد ایتمه‌مز طبیعیدر. جناب حق شاعره کریمانه تجلی واقرباسیله محبانتی تسلی بیورسون!

§

{ علی روحی بکده شدت تأثر }

شبان شعرامزدن ایکن جوانان بهشته التحاق ایدن محمد امین بك افندی ایچون کچن کون «عالم ادبیاتمزده بر محزونیت» سرلوحه‌سیله یازدیغمز مرثیه‌هرکسی، خصوصیله منتسبین ادبی باکی دکل ایسه متباکی ایلمشدر.

بو جمله‌دن بالخاصه علی روحی بك افندی سرشك افشان تأثردر. حضرت روحی ایله جناب امینی طانیانلر بیلیرلر که مرحوم اوته‌دنبری روحی بك افندی‌یی استاد ادب طانیمش وهمان مخلصی آندن آلمش ایدی.

یکدیکره اولان محبتلری برمعلم قدر آشنا ایله بر متعلم ترقی‌نما بیننده تصور اوله‌جق مناسبتلرك الك زیاده شایان تقدیس اولانلرندن ایدی.

ذاتاً ذکی اولدیغی قدر خلوق بولنان امینی کیم سومز ایدی. بویله بر شاکرد علویدن ابدیاً آیرلدیغی ایچون روحیء حزین نه رتبه مشغول آدوانین اولسه بو حالی کوزندن یاش دوکه‌بیله‌جك قدر حس رقیقه مالك اولانلردن هیچ بر انسان چوق کوره‌مز.

روحی بك افندی ارتحال امینی ایشیدیر ایشتمز اغلایه‌رق بر قطعهٔ بلیغه انشاد بیورمشدرکه حقیقةً روح مرحومك صعود ایلدیکی عالم اعلادن نزول اتمش دینیله‌جك درجه‌ده عالیدر. اثر مذکوری تبرکاً نقل ایدرز :

« عو المدن ایدوب قطع تعلق »
« چکلدی بزم رب العالمینه »
« امینك روحی ایتدی عرشه پرواز »
« بو عالم تنکدر روح الامینه »

بو قطعهٔ رنکین سنك مزار امین ایچون انتخاب ایدلسه یاقیشیر.

معلم ناجی

﴿ تخمیسات ﴾

﴿ بسم الله الرحمن الرحیم ﴾

قصر املم دیردم اولور بلکیده آباد
فریاد حصول بولمدی ظنم یینه فریاد
افسوسکه درد دلمی ایتمده مزداد
«کوندن کونه غمکین اولیورشو دل ناشاد»
«غدری ایده‌لی چرخ دنی کندینه معتاد»

کوردکده صانوب خال رخ آلنی کویا
بر نغمهٔ عشق اوردم اولوب عازم صحرا
«شیرین سخن ولیلیٔ زلفك بنی جانا»
«مجنون ایدیور دردله مانندهٔ فرهاد»

ای خوش اوزمانکه بکابالین ایدی ساقك
ایلر ایدك حاصل دلك ارزوی مراقك
شمدی ایسه اولدردی بنی هجرو مشاقك
«کچدی جکره ناوك هجران وفراقك»
«عشقکله بنم حال دلم اولمده برباد»

طولدی الم هجر ایله پیمانهٔ قلبم
بر نشئه‌ده کوسترمدی مستانهٔ قلبم
کتدکجه خراب اولمه‌ده خمخانهٔ قلبم
« تعمیر ایدی و یر لطفله ویرانهٔ قلبم »
« برخانه خراب اولسه آنی ایتمه‌لی آباد »

تسکین عطش ایلمیور اشک روانم
آتش صاچیور چشمه‌کی جوی خزانم
اغلتمه‌ده ارباب دلی آه و فغانم
« یالوارمه‌ده‌در یأس ایله بیچاره زبانم »
« چشمم دوکیوراشکنی دل ایتمه‌ده فریاد »

پاسبان کنج علمز باب حکمت بکلرز
فیلسوف حکمتمز فکر حقیقت بکلرز
بز نه مرآت خیالاتز نه صورت بکلرز
« وجه احسندن فتوحات هدایت بکلرز »
« حق پرستز حق یوزندن خیرو رحمت بکلرز »

هر نه رتبه واقف رمز فنون حکمتز
اولقدرده عاجز ادراك سر قدرتز
بویله ظاهرده اگرچه کوشه‌گیر محنتز

« عالم معنا تماشاسنده وقف حيرتز »
« اويله بر عالمده یز انجام حيرت بكلرز »

دوره كلدكجه سماى معنئ فيروزه طاق
كرچه واردر ظلمت نور جماله اشتياق
ايلمز لكن بزه ايراث غم هجر ومشاق
«اونده یز ظلمت كوروب نوميد فيض انفلاق»
«هر شب محنتده بر صبح سعادت بكلرز»

ايتمينجه اطلاع نور خيال مطلقه
ايتمدك كسب وقوف مهر كمال مطلقه
اولمسه مرآت وصول اولمز مثال مطلقه
« عاشقز بز مظهر فيض جمال مطلقه »
« عشقمز كرچه مجازيدر حقيقت بكلرز»

ويرمه یز افكار هيچا هيچ ايله ذهنه تعب
اولمشز حكم شه تقديره كردنداده هپ
ايتميز آرزو محالى ايلرز دائم ادب
«فرقتن كورمزدن اول قيلمه یز وصلت طلب»
«عاقلز هر بر طلبده وقت وساعت بكلرز»

جان ودلدن عاشقز بر دلبرك رخسارينه
باغ خلدك ايتميز عطف نظر كلزارينه
سينه‌يى ايتدك هدف بز تير غم آزارينه

«حاضر ز جان ویرمکه اول غمزهٔ خونخوارینه»
«چشم مستندن فقط بر نیم اشارت بکلرز»

استه‌نیرمی شاهد معنی خیال نقص ایله
اکلاشلمز لفظدن بر شی مآل نقص ایله
عرشه چیقمق اولمزای نوری خیال نقص ایله

«پیرو پیر اولدق ای عشقی کمال نقص ایله»
«روح پاکندن آنك معنیده همت بکلرز»

—

چیقار لاهوته دك بوی كل رخسار عالیدر
آنك چون روضهٔ جنتده‌کی کلزار عالیدر
کوزم آیینه‌سنده صورت دلدار عالیدر

«شعار فیضیابی جمال یار عالیدر»
«بویوزدندرکه طبع عاشق دیدار عالیدر»

درون جسم ناسوتیده‌کی دل بعض قدسیدر
جهانه عکس صالمش صانکه مهر بیض قدسیدر
طوانی اتملك عروش عشقی چونکه فرض قدسیدر

«کوکلده عشق علوپتنثار فیض قدسیدر»
«تعالی الله نه رتبه دلده‌کی اسرار عالیدر»

تماشا قیل که اندردر جهانده هادیٔ فیضی
نصیب اولمز همان هر فرده ذوق وشادیٔ فیضی
اولورسه چوقمیدر طبع کزینم نادیٔ فیضی
« وصـول آسمان حقه یولدر وادیٔ فیضی »
« زمین معرفت پروازیٔ اشـعار عالیدر »

بکا هر صـورت دلدار بر حـور تجلیدر
خط رخساراًیسه کویا که منشـور تجلیدر
خدا بینـانه دهرك هر بری طور تجلیدر
« نظر اربابنـه هر نقش برنور تجلیدر »
« بدایع خانهٔ حکمتده کی آثار عالیـدر »

بصیرتله نظر ایت بربرینی جذب ایدر اشیا
نفوذ اقتداری اشـته بو خال ایتمده ایمـا
اکرچه مهر علوی اولمسه بولمز شرف دنیا
« قفا داریٔ اهل فضـلله اغلالنور ادنا »
« مدار ذل ایکن منصوره نسبت دار عالیدر »

تعالی ایلیور هفت آسمانه پرتو حکمت
کیروب کرداب ارضه محو اولور قارونده کی ثروت
بو بیتك کار ایدرسـك حفظنه ایار ایسـلك همت
« جهانه وضعی بار اولقله سافلدر کرانقیمت »
« کف میزانده هر بار کم مقـدار عالیدر »

رضا ارباب حکمتدن اولوب وازکچ تعشقدن
صفای عزتی بول نا کسه ال چك تملقدن
قریب اولمه یلانجی دهره آیرلمه تحققدن
« چکوب دامان استغناسنی قید تعلقدن »
« تنزل ایتمین دهره همائی دار عالیدر »

—

نی بصیرتلر صفای عشقی هم وغم بیلیر
آ کلامز سرك فقط دلداری نازك فم بیلیر
رندلر پیر مي قطب همه عالم بیلیر
« عالمی عالمشناسان صفای جم بیلیر »
« ذاتی بیگانهٔ عالم نصل آدم بیلیر »
اوینادقجه کاکل زرناری سرو نازمك
جلوه کاهی عرشدر مرغ دل پروازمك
نوری مرآت صفادر فکر بی انبازمك
« نشوه‌سی حیر تفزائی دم اعجازمك »
« بیلمین دمبسته ارباب دلی ابکم بیلیر »
ذوق ذکر حقی بیلمز مائل آهنك اولور
سفلیتدن دم اورر مرآت طبعه ژنك اولور
نان ایچون زنجیر بند سخرهٔ نیرنك اولور
« مشرب پهنای احرارانه‌دن دلتنك اولور »
« کندینی ایلر اسیر مسلك عالم بیلیر »

پارلامقده مهر فیض آلتنده کهنه جامه‌مك
اکلایان وارمی کمالاتك دل فهـامه‌مك
بی فطانت رمز ومتنینی نه‌بیلسین نامه‌مك
« کیم بیلیر اهلیتی قدسی حریری خامه‌مك »
« بیلسه توحید آشنا رند مسیحادم بیلیر »

حسنی باق ایلمش خورشید معنا غرق نور
چشمنی قیلمش سواد نور اعلا غرق نور
خالنی ایتمش رخ تابان غرا غرق نور
«وجهکی قیلمش فروغ فیض مولا غرق نور»
«لعلکی ایتمش دم اعجاز عیسی غرق نور»
فکر الوان خیالکله شب اسرا اولوب
رفرف معنا براقدم سندس حضرا اولوب
رنك تاب روح ایله رشك اور اشیا اولوب
« فیض انوار نکاهکله‌وجود آرا اولوب »
« پیش انظارکده اولدم ذره آساغرق نور »
شعلهٔ حسنك محیطی اولمسه قلب حزین
ملك معنی آدمه محسوس اولورمیدی همین
سن نصل خورشید قدسی سین عجب ای نازنین
« طلعتك یاد ایلدکجه هرزبان آتشین »
« اولدی وحدتخانهٔ ارباب سودا غرق نور »

دل پریشـاندر فقط باقیده جمع وصلنه
نور ویرر آیینـهٔ امید فرع وصـلنه
چشم حسرت منعطف اولدقده لمع وصلنه
« فرط شوقمدن شتاب ایتدمسه شمع وصلنه »
« یانمدم پروانه وش اولدم سراپا غرق نور »

عشقدر حسنی ایدن صورت پذیر اختراع
عشق اولمزسه نه ممکندر حسندن انتفاع
شعلهٔ عشقم ویروب رخسـار یاره التماع
« نوره غرق ایتدی (همای) جذبهٔ خیط الشعاع »
« عکس مهرکدن اولنجه اوج بالا غرق نور »

شایع اولدی صـورتی آیینهٔ اسرارمك
طوغدی شمدی مهر فیض مطلع الانوارمك
آکلاشلدی نکتهٔ سربستهسی افکارمك
« غایت موضوعی حسن و عشقدر آثارمك »
« باق نه عالیدر سراپا شیوهسی کفتارمك »

اولسـه قلب ملهمم شایسته مرآت العبر
صـورت عکس هما آنده قالیر موهوم پر
دائمـا ویرمکدهدر فیض معـلادن خبر
« قدسیان طبع بلندمدن امید فیض ایدر »
جبههسـادر هپ تنزلکاهنه افکارمك »

دل چیقارسه ماورای ملك لاهوته چیقار
ایلمز هستی ایله اجسامْ سفلیده قرار
«جلوه زار لامکانده عالی پر طوتار»
«اولسه کر امکان تمکینی دل سیپارمك»

بولمینجه عقدهٔ معنا دلمده انحلال
صفحهٔ قرطاسده اولمز پذیر ای مقال
شیوهٔ معنیمه ایتسون نو زبانان امتثال
«خامه‌مك پیدا صریرندن لسان اهل حال»
«اکلایان حیرانیدر تقریر معنیدارمك»

باد معنی ایلینجه سیر ایله جلوه وناز
اولمه‌ده دریای فیضافیض قلبم موجه ساز
ایتمیور هیچ سنك طعن بیدلاندن احتراز
«اولمق ایستر منشرح سینه‌م جواهرپاش راز»
«سدی ناقابل آچیق کنجینهٔ اسرارمك»

سرعشقی کوستر مرآت دیدارك سنك
تاب روح اللهدر بیل رنك رخسارك سنك
قدسیان ایلر خیال تمثال رفتارك سنك
«مرآسمدر کوزده تصویر صفابارك سنك»
«سایه صالمش جوی عشقه بیدرفتارك سنك»

روح قدسی دینسه شایان فکر نور افشانمه
برك كل اولمش خمیر مایهٔ اذعانمه
خلدده یازدم شو بیتی یوللادم جانانمه
« قنده اولسه‌م بن کلور بویك مشام‌جانمه »
« نغمهٔ باد صبادر پیك رفتارك سنك »

غم شبندن مشرق انواره دوندردم یوزم
کرچه خلده کتدی موتی یاقدی سوزشلی سوزم
هپ بنی بیزار ایدن مهر خیالکدر قوزم
«تاب حسنك خیره‌یاب واشکر یز ایلر کوزم»
«الله الله درد اولور عشاقه دیدارك سنك»

چکدیکم ادباردر بیلمم نصلدر وصلتك
طاتمدم کرچه بتون عمرمده وصلت لذتك
اولقدر اما دونر سرعتله چرخ محنتك
« كاه ایدر فکر وصالك كاه خیال فرقتك »
« بستر غمده جان آلوب ویرمده زارك سنك »

شمع فکرك اولسه‌ده مشعلکش راه بقا
پارلاسه نور خیالکله اکر هر دو سرا
معنیء اسرار یزدانی تفکر ایت رضا
« روح استادك رموز آموزمعنادر سکا »
« یوقسه ممکنمی (شمانی) فهم کفتارك سنك »

—

کرچه اولدی رخلرك آینـه تحسـین نما
صفحهٔ حسنکده یوقدر آه کیم رنك وفا
غمزه که دینسه بجـادر قبلهٔ اهل هـوا
« هاله کیم قرص قمرله کوستر تاب صفا »
« فرقی یوق دستنده‌کی جام شرابکدن سنك » ٧

رنك رخسارك اولور صورتکش جوقدیر
شعلهٔ عشـقك ایسـه کرداب دلده جایکیر
اولسه نامك نور فیض حق اولور غایت جدیر
« خاکی سایه‌ك طلعتك خورشیدی ایتمش مستنیر »
« فیض آلیر ارض و سما فیض جنابکدن سنك »

عکس رخسارك سکا نسبت اولور قدسی بنام
استه‌سه چشمك براقمز دهرده رنك منام
« دم اورر روح مسیحادن لب لعلك مدام »
« جان بولور هر مرده دل ذوق خطابکدن »

ثابت اولدی عشقده باقمه دلك سن حزنکه
کعبه‌نك نقصـان ویررمی بادصرصر رکنکه
ای مه غارب بونی ویردم قـدومك یمنکه
« میلی ایدر هردم (همایی) عکسکاه حسنکه »
« الدانور اول تشنه دل دائم سرابکدن سنك »

—

اولمسه کر چیرهٔ دست مهارت قامتك
اهل عرفانی ایدرمی وقف حیرت قامتك
کوسترر چشمان حقبینانه صنعت قامتك
«حق بکنمش ایلمش طوبایه نسبت قامتك»
«اولسبیدن نشر ایدر کابوی جنت قامتك»

برستون معرفتدر سرو قدك سرتسر
اولسه چوقمی تجربه آموز ارباب عبر
نور علویٔ عدالتدن ویرر الحق خبر
«رخلرکده برق اوران انواری کویاوزن ایدر»
«جنبشه کلدکجه اول میزان قدرت قامتك»

کوسترر آیینهٔ حسنك نجه بیك درلو راز
سربسر نورحقیقتدر یوق آنده هیچ مجاز
محشری یاد ایتدیرر کوینده کی اهل نیاز
«زلف وزرتار پریشانك بولنجه اهتزاز»
«کوسترر شکل لواءالحمد رحمت قامتك»

مشعلی نور هدایتسك افندم بی خلاف
چشم قدسی ایتمده نور رخکدن اقتطاف
کعبهٔ کویك ایدر مجنون بیله اولسه مطاف
«راه عشقك سالکی طوتمز طریق انحراف»
«ایلمش تعیین خط استقامت قامتك»

دکله ای دلبر رضانك بی خلافدر بو سوزی
کورمدی ذاتك کبی عالمده بر کوزپه قوزی
آه کیم اعلان عشق ایتمکلکه یوقدر یوزی
«چوقلرك عشقی کبی سیرکده قالمشدر کوزی»
«کم نظردن اولسون الله امانت قامتك»

قدسیمیدر ندر او منور یوزك کوزل
ایتمکده‌در خیالی معطر یوزك کوزل
دینسه بجا اولور کل خوشتر یوزك کوزل
«بر بشقه سر وجلوه‌یه مظهر یوزك کوزل»
«ظاهر هماره چشممه بربر یوزك کوزل»

بر ذره خاك ایکن اولیور زیب اعتبار
حسنك بولنجه شعشعهٔ روح ایله مدار
مادامکه اولدی نظرهٔ خالقله شعله‌دار
موهوم نور معنی‌یی ابراز ایدر نقط
اشعار ایدر رموز رخی کرچه خال وخط
معنی اولورمی یوقسه‌ده خطك همان سقط
«بر طفل صاف صورت نوساله‌سین فقط»
«بیك زادهٔ حوادثه مادر یوزك کوزل»

عشقك مماتنه ويريور بشقه بر شرف
اولسه‌م بو يولده چوقميدر الله ايچون تلف
تير خطابنه بنى ايتسه‌ك دخى هدف
« اعصابمه سوزكده كى تأثير بر طرف »
« قيلمش بنى يدكده مسخر يوزك كوزل »

بيلسه‌ك نولوردى نغمهٔ عشقكله مشقمى
كورسه‌يدك آه بويولده‌اولان فرط ذوقمى
مستانه چشمك ايتمده مزداد شوقمى
«خوابيده كورديكم سنى آرتردى عشقمى»
«اولمش صفاى خواب ايله خوشتريوزك كوزل»

قان كوروب ظن ايتمه كيم خونخواردر كوكلم كوزم
جاذب رنك كل رخساردر كوكلم كوزم
مستنير نور فيضباردر كوكلم كوزم
« وقف ديدار جمال ياردر كوكلم كوزم »
« مستفيض مطلع الانواردر كوكلم كوزم »

كرچه يوقدر شبهه كه بحر فطانت كانيدر
ليك فكر سر قدرت سالب اذعانيدر
« كورديكى اسرار حق ومعرفت حيرانيدر »
« ناظر اينهٔ اسراردر كوكلم كوزم »

منبع الهامدن اشعار وكفتارى فصيح
اولسه چوقمى طالب رخسارۀ وجه مليح
بركتاب عشقدركيم هر مقالات صحيح
«دركِ ايدرلعلندهمضمراولديغك فيض مسيح»
«واله صنع يد ستاردر كوكلم كوزم»

مست صهباى ازلدر سر حقدن دم اورر
رنك نورغيبى وجه تابناكندن كورر
ظلمت غفلتده كرچه ظاهراً طورمز يورر
«معنوى بيك عالم تحقيقى سير ايلرطورر»
«صورتا ثابت فقط سياردر كوكلم كوزم»

كوشۀ هجركده ايلرسم نوله آه وانين
اولمدم حيفاكه بركون وصلتكله كامبين
دوندى سرعتله بنى كولدرمدى چرخ نكين
«نالۀ آهم صداى جوشش اشكم حزين»
«يكسرشت مايۀ اكداردر كوكلم كوزم»

شيدّه اولسه وارينه خورشيد پرانوار عشق
بشقه بر رونق ويرر اشعارمه كفتار عشق
كرچه كيم حيرتده افكاردر اسرار عشق
ايتمك اولمز حاصلى (عشقى) بكا ادكار عشق
كيم هميشه مائل اقرار در كوكلم كوزم

مست لعلم سلسبیل خلدی تجبیل ایلرم
پیك فكری ملهمان قلبه جبریل ایلرم
جوی صافیم خس الحادی تنكیل ایلرم
« بزم رندانی خرابات ایچره تشكیل ایلرم »
« عقدهٔ مشكلتر توحیدی تحلیل ایلرم »

مهروجهك صالدی نور خلد صفا انجامده
عكسنی سیر ایتدم حتی چرخ مینا فامده
زینت حسنك نه‌ كندر اوله اصنامده
« صفوتك كوردكچه ای ررح مصورجامده »
« پیش چشممده‌صفای روحی تخبیل ایلرم »

طالع اولمز نور باطن سینهٔ پركینه‌دن
سیر ایدلمز صورت معنیٔ غیب آیینه‌دن
سر حق ظاهر اولور فرسوده برپشمینه‌دن
« معرفت آموز حقم غیبكاه سینه‌دن »
« هاتفی برصوت ایله بسط اقاویل ایلرم »

معنیده سركردهٔ ارباب فطنت اولمغه
روح قدس آینهٔ عقلمده صورت اولمغه
جسم وجان آزادهٔ زنجیر حیرت اولمغه
« كوكلمه وحی آور فیض حقیقت اولمغه »
« قاصد ادراكی هم پرواز جبریل ایلرم »

صورت مرآت کبی وقف رموز حیرتم
عرش الهامم نجوم عشقدندر زینتم
چرخ آساقالمدی طاق سرمده فکرتم
وجده کلمزسم سکونت بولمز اصلا شدتم
بن بو صورتله جنون عشقی تعدیل ایلرم .
پستدر انقاض عالم بز اکا میل ایتمیز
عالم اعلایی کوزلر نور حقی بکلرز
ملك نیستی‌یی کچر هستیء پیك فکرمز
« آچدیغم بال تمنای همای شبهه‌سز »
« دامن عرشی جناب حقه توصیل ایلرم »

—

هی نه معکوسدر شو مرآت فلك کوردکمی سن
کوسترر دیر مطاف قلبی بیت اللهن .
دلده نقشی غمزه‌نی کوردکسه اونه طعنه‌زن
« عارفم « کل جمیل من جمال الله » دیر بن . »
« سجده‌کاه ایتدم آنك چون رویك ای وجهی حسن »
قلبمه لعلك نیجه اسراری اضمار ایتدیرر .
نور وجهك دلده عشق الهی اظهار ایتدیرر
نسخهٔ خطك همان توحیدی اقرار ایتدیرر
« بحث حسنك سبحهٔ سبحانی تکرار ایتدیرر »
« الله‌الله دیر کوکل وصفکله اولسه نغمه‌زن »

ملك معنيده ايدر پرواز همای اهل عشق
قالماز خالی حشره دك صحن فضای اهل عشق
فانی اولماز نشئهٔ پاك صفای اهل عشق
« بنجه ثابتدر تناسخدن بقای اهل عشق »
« بو جهانك شمدی مجنونی بنم ليلاسی سن »

آدمه عشق آلهی بر كوزل شهراهدر
سالك عشقك همیشه رهبری الله در
بیت حزنمدن كلن بو نالهٔ جانكاهدر
« قاچمه بندن رهكذارك خار زار آهدر »
« كل كلم پامالك اولسون كالهٔ صد چاك تن »

ذوق لعلك وار ايكن حس ايلمم بن كرتی
وصلتكدر كوكلمك دائم خيال و فكرتی
دامنك طوتمش ايكن نوری چكرمی فرقتی
« دوشدی دام زلفكه بولدی (همایی) راحتی »
« قاف استغناده بی قيدانه سير ايلر ايكن »

آهی كلپوش ايدرم بلبل جانانه ديو
ايچرم زهرنی داروی حكيمانه ديو
چالارم، باب مسيحايی ده ميخانه ديو
« خاك ذلتده قالوب مشرب رندانه ديو »
« چكرم جام غم عالمی پيمانه ديو »

کوردیکزمی نجه افسونله او چشمی قاره
سحر ایدوب وجهنه براقمش که بر آتشپاره
سویلیك تکری ایچون کیم طیانیر بو ناره
شدت عشقمی عرض ایتدیکم آنده یاره
باغلادی سلسلهٔ زلفنه دیوانه دیو

صاراروب علت عشقکله یوزم صولمده در
اریدوب جسمی روح صانکه شفا بولمده در
چلهٔ هجر وکدر آرتق همان طولمده در
« آیریلوب فلك امل کوزدن ایراق اولمده در »
« سیل اشك المم بکزه‌دی طوفانه دیو »

ایلدك کرچه فراموش رضانی شمدی
او ده ترك ایلدی فریاد ونوانی شمدی
اوله‌رق عالم امکانده هوانی شمدی
« طولاشور پاك خیال ایله همانی شمدی »
« قنی اول بارکه وصلت جانانه دیو »

حقیقتله باقان آینهٔ رضای حمرایه
صانیرکه منعکس اولمش خند حور جنت آرایه
نوله‌رشك آوررضوان اولورسه‌ك ای بهین مایه
« شکر خندك بداعتده مشابه فیض مولایه »
« کورن بر خنده‌نی لا حول خواندر حق تعالایه »

اكرچه وصلنه حسرت جكر كوكلم اولور مائل
فقط اصل مراد سير جماله اولمه در نائل
سنى جان اوستنه نقش ايتمه‌لر اولمقده در قائل
« تماشاى جمالندن صفاى روح اولور حاصل »
« نصل طويسون كوكل بر بويله روحانى تماشايه »

سكا خورشيد ناسوتى ديبور ارواح پر روشن
زمين اهل يانسنده مهر لاهوتى لقب سين سن
بو كشمكش ايله معناى حسننده شاشردم بن
« سويدا لوحنه بيك درلو سودا اولدى نقش افكن »
« دوشنجه رنك نار كاكلك لوح سويدايه »

بيلنلر دير ايمش تصوير حسنك جنت آرادر
جنان رضوانلرى صورتكشى اهل تمنادر
صفاى رنك حسنك صانكه بر نور تجلادر
« بكا بيت الحزنده نخل قدك جلوه پيادر »
« خيالمده دونر بيت الحزن طور تجلايه »

اكرچه منتهاى سدرة الانوار جايكدر
فقط مواج اهل عشق وسودا خاكپايكدر
رضايى جذب ايدن اول نغمهٔ دلسوز نايكدر
« (همايى) وش مقام قاف كوى سدره سايكدر »
« امين وحى عشقم جبهه سايم بيت عليايه »

—

تماشا قیل کیدرمی نور دیده لامکان ایچره
کیروب شهراه حقه داخل اول لاهوتیان ایچره
نچون بو طرزایله کتمزسك عرش آسمان ایچره
«طوتارسك آشیان ای دل بو طاق بیکران ایچره»
«یینه آندن ایدرسك شکوه هر آن و زمان ایچره»

چیقوب صبح صفایه لیلهٔ پرتاری وازکچده
سراپا نوره غرق اول بخت ناهمواری وازکچده
کدردن ایامه فریاد آه وزاری وازکچده
«غمندن عالمك راحت دکلسه‌ك باری وازکچده»
«طریق حقده جان ویر بر مکان بول لامکان ایچره»

چالش هر علمه لکن صنع کاهلدن خبیراوله
زیاده اهتمام ایت مهمل آسا کوشه کیر اوله
کوزك آچ کندیکی کورلوم و تشنیعه جدیر اوله
«براق بو کبر وداری جان ایچون نانه اسیر اوله»
«بصیرت قیل ورای کیهانی که مدغم امتنان ایچره»

بو محنتخانه ارباب دله بردار حکمتسه
نچون کشف ایتمیور انسان مراد اسرار وحدتسه
منام غفلته طالمه اکر مقصد حقیقتسه
«سکا چشم نهانی حصهٔ الطاف قدرتسه»
«کورسك بو یله بیکار جه جهانی بر جهان ایچره»

بو سری کشف ایچون تاب و توان یوق علم و حکمتده
صفای نور حق ایتمز تجلی دار محنتده
جهان سرتاپا گردان ایکن فضای حیرتده
«همای طائر قدس اشیانم بن حقیقتده»
«نه غم اشکسته بال اولدمسه سفلی خاکدان ایچره»

—

بیلدی معناً نغمهٔ سوزشنمای طبعمی
عشق اهلی دکلهسون دستانسرای طبعمی
«آهم اظهار ایتدی حال ابتلای طبعمی»
«اشکم اکلاتدی جهانه ماجرای طبعمی»
وصالنی ایتمکدهیم بن نغمهٔ آهمله مشق
سن بوکا غم دی نهدیرسن دی بکا کافی بو ذوق
ایلرم اظهار نور عشق ایله بیك درلو شوق
«منجلی آینهٔ رویمده عکس فیض عشق»
«ایله استشهاد اندن انجلای طبعمی»
طویسهلر اهل جهنم شیوهٔ گفتارمی
ذوق آلیرلردی تصور ایلیوب اشعارمی
سیر قیل مرآت حقده عکس پرتو بارمی
«صانمه سفلی‌یم کوروب خاك اوزره جسم زارمی»
«باقده چشم قلب ایله کور اعتلای طبعمی»

کرچه ایتدی صورت فکر وخیالم مضمحل
بن ینه آینهٔ دورانه اولمم منفعل
هرنه دم ذوق رخ دیداره مائل اولسه دل
«طبع انسیت پذیر درد وغمدر متصل»
«متصل دور ایتمسون حق آشنای طبعمی»

آتش سودایی صوقدم قلبه صانکی نیلدم
عشق ایله بیت الصفای قلبمی واویلدم
برسوری خوبان ایله کوردم سنی بن بیلدم
«آتشین رخسارینی یارك کوروب میل ایلدم»
«ناره یاندم عاقبت کوردم جزای طبعمی»

وارمیدر نوری کبی اسرار حسنه آشنا
نور کسالدم چوقیدر بالله بن سر تابپا
مهر قدسی شکلك آلدی دلده عشق شعله زا
«نور معنی برق اوور هر برسوزمده عشقیا»
«کوسترر هر برسوزم فیض صفای قلبمی»

زخم سمناك دله ضحاك بدرو اغلادی
داغمی کوردکده هم شیر همده آهو آغلادی
ایچدیکم خونابه جمشید صفاجو آغلادی
«حاله تیمور جنکیز هلاکو اغلادی»
«جان یاقوب قانلر ایچن جلاد بد خو اغلادی»

جنته دونمشدی دل باقدرت اعجاز رب
فیض صاف قلبمی ایلردی قدسیلر طلب
آه کیم باد خزان اسدی دله ویردی تعب

«ایکلدی آهمله باجمله وحوش کوهسار»
«یاندی هپ طاغلر بکا شجار خودرو آغلادی»

قورقه ای دل رمز ایله دردکه رضایه سویله کیم
اکلاسون تا که سنی قویدی بو حاله بویله کیم
تیشهٔ فرقت توانم کسدی زیرا شویله کیم

« چاره سز برخستهٔ هجرم امینا اویله کیم »
« دردمه مرهم ترحم ایتدی دارو اغلادی »

—

کل خوشبوی جنانك طویارز بز شمنی
دائما فکر ایدرز نور صفا عالمنی
آلوب آینهٔ تصویره بودهرك غمنی

« ایتمیز عالمك اندیشهٔ کیف وکمنی »
« ویرمیز باده تجرد دمنك بردمنی »

عکس مرآت دکل صحن حقیقت ایچره
روح معنی بولنورمی هله صورت ایچره
کلیور بوی فنا چونکه سعادت ایچره
« بولورز راحتی بز کنج ملامت ایچره »
« سوررز بویله فنا عالمنك عالمنی »

فکرك اعماق خفایاسنه دك بز باتدق
نیجه بقراط و فلاطونی بویولده صاتدق
اله شمشیر آله رق دنده قضایه چاتدق
« عشق میدانننك اول ارلری بزکیم آتدق »
« وادیٔ وحشته مجنون کبی چوق رستمنی »

ایلسه‌ك ناظر کل صورت رخسار بنی
ایدرم آیینهٔ جانمه منقوش سنی
آنی محو ایلیه‌مز امر قضا تیغ زنی
« عشق ایله کرچه فدا ایلمشز جان و تنی »
« ایتمیز ایلك فدا کمسه‌یه جان محرمنی »

رمی اولوب سینهٔ تقدیره دوشن دانه‌لرز
قوقلارز کل رخنی کرچه‌که پروانه‌لرز
می عنابله دکل عشق ایله مستانه‌لرز
« طاقتسز بوینمزه برسوری دیوانه‌لرز »
« دلبرك سلسلهٔ زلف خم اندر خمنی »

—

سایهٔ پرواز همای پر و بال اولسه دخی
کل رنکین جمال وهم وخیال اولسه دخی
نغمهٔ نای جکر سوز کلال اولسه دخی
«عشق کوکلمده اثر ساز ملال اولسه دخی»
«ینه ترك ایلیه‌مم ترکه مجال اولسه دخی»

مرغ قدسیء دلم از سروپا کلپوشدر
عکس دلدارایله خوناب چشمم پرجوشدر
نجه افسانهٔ جمشید و فریدون بوشدر
«معنیء نسخهٔ اسرار محبت خوشدر»
«نقش الفاظی سوادغمه دال اولسه دخی»

جوقمی آغوش خیاله آلوب اول کل بدنی
صورت ایلر ایسه‌م آینهٔ عرفانه‌تنی
یوقسه‌ده شاهد معنیء خیالك دوزنی
«ابتلا اهل کمال ایتدی حقیقتده بنی»
«نوله ظاهرده کمالمده زوال اولسه دخی»

قاچارم اولسه‌ده مرآت دیکر خوباندن
نقش اولوب روح مسیح شعشعه صالر آندن
ویرسه‌لر رد ایدرم آب حیات جاندن
«نشوهٔ فیض الیرم جانه غم جاناندن»
«اثری سم کبی برداء عضال اولسه دخی»

نوله هر صبح و مسا ایلرایسه‌م ذکر ودود
ایلمش فیضنه مظهر بنی رب معبـــــــود
مرغ روحم ایدرك خطهٔ لاهوته صعـود
« بولورم بنده همانی کبی یوقلقده وجود »
« یاقارم آتش عشقه پروبال اولسـه دخی »

—

های هو لازم دکل نی‌زن براق مزماری
روزکاره ویرمه قلبـك اه آتشـبازینی
کور او جانانك رخی مرآت رونقـداری
« ایلیور تصویر سیرایت کاکل زرتاری »
« بن پریشان خاطرك بر بادیء افکاری »
حسنه باقدقجه آرتدی دلده نار اشـتیاق
شعلهٔ حسنی دله براقدی صفای احتراق
نار ایله کویا صـفای خلد اتمش اتفـاق
« روی صاف و آتشینی ایلمش توحید باق »
« حقك انوار جمالیـله جلال آثاری »
هی نه افسونکاردر بوشمع پر انوار عشق
ایلیور سـوز بر پروانه‌یی کلنار عشـق
باق نه صورت کوستررمرآت آتشزار عشق
« کوکلمی برکلشن پرنور قیلمش نور عشق »
« سینه‌می آچ کور خلیل اللهك آتشزارینی »

مرغ روحم طوتمامشکن ملك معنی یی وطن
دیدهٔ مستانه‌سی رشك آور جمشید ایکن
ای هماهستیلکم یاد ایلسون اول کل‌بدن
«اکدیردم دیده طوفانخیزفیض اولدقجه بن»
«بزم جوشا جوش عشقك ساغر سرشارینی»

نفخهٔ صوری نه‌بیلسون خاك ذات اولمیان
وصلتك ذوقك بیلیرمی دوش حسرت اولمیان
بك‌چوق حالتلر بیلیر رضوان جنت اولمیان
مستفیض دور اقبال ملامت اولمیان
عالمك اقبالی ظن ایلرایدم ادبارینی

نقش لفظ ماسوایی لوح قلبندن سیلوب
نور فیض عزتی آینهٔ معنی بیلوب
سایهٔ پر وهمی براقمش صورت حقه‌کیروب
هستیٔ موهومدن کچمش همانی درك ایدوب
ظلمت آباد فنا ایچره بقا انوارینی

{ بر غزل عاجزی }

منقلب اولمش هوایه جان کبی جانانی بیل
رسم قدك صور حبابه‌وهم ایله‌اول جانی بیل

سنك لحد اوستنده‌كی ای ماهم عكس صورتك
آتش رشكه دوشوردی روضهٔ رضوانی بيل

كورمینجه عكس لعلك ایچمدی آب حیات
كتدی وهمك اوغربنه اسكندر دورانی بيل

بسلیوب خوناب ایله جان ویرمك استر عكسنه
كفر طوتمه عشق مستی دیدهٔ كریانی بيل

یوم كوزك مرات حسن یوسفی فكر ایت رضا
باق زلیخایه نه‌در راز دل پنهانی بيل

—

شورای دولت كتبه‌سندن عبدالرحمن بك حقنده شاعر
حكم اموز محمد امین بك افندی مرحومك چكیدهٔ سلك اللآل
نظم و بلاغت بیورمش اولدقلری مرثیهٔ جكر سوزدر .

دیوان عظیم كبریاده
فرمان قضا اولنجه جاری
كلمكده ظهوره اضطراری
بیك وقعه بودار ابتلاده

سر حكم حكیم قدرت
ایتمكده عقولی غرق حیرت

کوستردی ینه فلك جهانه
بر فاجعهٔ نوین حسرت
ویردی ینه کائناته ظلمت
بر ظلم الیم و وحشیانه

انسان دنیلان سباع وحشی
حقدن بیله ایتمیور تحاشی

بر دست قرین غیظ وعدوان
اولمغله عمل پذیر وحشت
بر درّ یتیم آدمیت
آل قانلر ایچنده اولدی غلطان

یا رب بو نه حال ماتم انگیز
یا رب بو نه ظلم دهشت آمیز

بر والده نك جهانده ایشته
محصول حیات مستعاری
جای ایلدی کنج ایکن مزاری
شاشمزمی جهان شو سر نوشته

انجاب ظهور فعل شیطان
خاك اولدی زوالی عبد رحمان

عالمـــده حيات عالمندن
تام ذوق آلەجق زمان ايكن آه
ميدان قضايه دوشـدی ايواه
آيرلدی او بی بهـــا دمندن

انجـامه ايرنجـه وقت مرهون
تاصاغ ممەسندن اوردی قورشون

محو ايتدی او زخم خونفشانك
تأثـــير شديد اضطرابی
وجهندەكی رونق شـــبابی
بك شـاطر ايمش زوالی آنك

كلمزدی غروب وقتی دهره
بر اويله غريب غملی چهره

اولمقـده انين غمله دمسـاز
آهنك خروش جوی خوناب
نازلم ياتيـور بو حالده بيتـاب
روحی ايديـور سماده پرواز

بالكه ملكوته اولدی واصل
كل جسمی فقـط زمينـه آفل

قيل مشهد پاکنی زیارت
کور حالت کربلانی آنده
کریان ملکلر آسمانده
یاغمقده او خاکه نور رحمت

آفاقی محیط ابر آلام
باران سرشکه یوقدر آرام

ای غنجهٔ نخل نوجوانی
ای تازه نهال باغ فطرت
ویردکمی بهار عمره غایت
کوردکمی بو نابجا خزانی

یوق شمدی طراوتك یوزکده
بایغین باقیور کوزل یوزکده

اول الت سخت مرکه قارشو
نازك الکی هدفمی ایتدك
پارمقلرینی تلفمی ایتدك
بلور طیانیرمی سنکه قارشو

قورشونله اولورمی هیچ کولشمك
قابلمی اجلله نچه لشمك

ایواه صرارڈی صولدی رویك
حیفا هدر اولدی کیتدی جسمك
یالکز بر اغزده قالدی اسمك
عکس ایتمده هم مشامه بویك

افسوس سکا هزار افسوس
اولدك کوزلم شهید ناموس

آتیده اوشانلی خانمانك
اقبالنی بکلیوردی سندن
خاطرده بیله دکلدی شیون
باق غایتی نولدی ماجرانك

سن خانه‌کی بر زمان شن ایتدك
شمدی کیمه ترك ایدوبده کیتدك

اولدك بو آجیقلی واقعه کله
سر دفتر حادثات عالم
سالنامهٔ واقعات عالم
آل قانه بویاندی فاجعه کله

خوشدر ینه خوش مزاج دوران
خون شهداده اولسه طوفان

ای مادر مهربان مظلوم
ای کوشه گزین بیت احزان
ای درد کش بلای هجران
ای کریه کزار طفل معصوم

قیل فاجعه‌یی همیشه تذکار
چك آه حزینی آغله هربار

آیین غمین درد ماتم
آهسته انین نوحه کردر
آهنك حزین اشك تردر
بیك آه سیاه سرد ماتم

عالمده یمان بلای قاهر
حسرت دینیلان فلاکتکدر

دل غمزده‌ده سینه داغ کستر
کیت خون جکر آفت مزاره
دوندر او مزاری لاله زاره
بر منظرهٔ فجیعه کوستر

ایت کوکاره سوق آه فرقت
قیل ماتمه اهل عرشی دعوت

آزدر ابدياً اغلسه‌ك آز
آزدر نه‌قدر تألم ايتسه‌ك
اولادك ايچون تورم ايتسه‌ك
محشرده‌ده ناله ايلسه‌ك آز

برياره‌كه التيام بولمز
تأثيرى انك ختام بولمز

لكن ازاجقده قيل تعقل
احكام قضاى كردكارى
تعديل تحسر ايله بارى
اللهه برازده ايت توكل

قوللق بزه چونكه فيض حقدر
تقدير رضاده فرض حقدر

تقديره همان عقيده بند اول
طوت دست رضاده حبل صبرى
حقدن آرا انشراح صدرى
هر ياره‌كه سن جبيره بند اول

كل كنديكه كل تجنن ايتمه
درد اوستنه دردده قارشى كيتمه

الله سكا اقتدار ويرسون
قاتلانغه بو آجيقلى حاله
آلامكى ايلسون ازاله
بر قوت اصطبار ويرسون
ايتسون او جناب رب رحمان
جان پارەنيدە انيس رضوان

سابقا انجمن تفتيش و معاينه اعضاى كرامندن واليوم كتبخانه‌لر مفتشى فضيلتلو احمد ثريا افندى حضرتلرى اصل مجموعه‌يى مطالعه ايتديكى صرەدە متأثر اولمغله بيت آتى‌يى انشاد بيورمشدر:

ارى الموت يختار الكرام كأنه
لأهل المعالى و المكارم عاشق

(قصبار مطبعه‌سى)

عبدالحق حامد

اولو

طابعی وصاحبلری : قره بت و قصبار

مرجعی ومحل فروختی بابعالی جاده سنده قره بت
وقصبار افندیلرك ۲۵ نومرولی کتبخانه سیدر

معارف نظارت جلیله سنك رخصتیله طبع اولنمشدر

استانبول

(...یقران قره بتیان) مطبعه سی — باب عالی جاده سنده نومرو ۲۵

۱۳۰۳

(دیقران قره‌بتیان مطبعه‌سی — باب عالی جاده‌سنده نومرو ۲۵

مؤلفك طبع اولنان اثرلری

ماجرای عشق
صبر و ثبات
ایچلی قز
دختر هندو
نظیفه
نسترن
تزز
اشبر
صحرا
طارق
بلده
اولو
مقبر

طبع اولنه جقلر

ابن موسی
قحبه یاخود برسفیله نك حسبحالی
غرام
لیبرته
زینب
ساردانابال
حجله
برمجموعهٔ اشعار، هب یاخود هیچ
بونلر اودر

ـ اولو ـ میدان انتشاره برقیافت ادبیه
ایله چیقمیور . طبیعتیله حفرهٔ نسیانه
کیتمك ایچون او میداندن فقط برکره
مرورایده جك .... مقبر
کبی اولو دخی برمرحومه نك نامنه درکه
خیال اولمش بروجوددن تراب اولمش
برحقیقتدن بحث ایدر .

عبدالحق حامد

اولو

۱

بنم بوکون صانیرم کوردیکم فناالقدر
دیمکه بویله فنالق خدایه لایقدر
. . . .
. . . . ساٸقدر
بیلیرمی کوردیکنی خواب ایچنده کشی
بنم جهانده‌کی حالم بوکا مطابقدر
یازق خبیر دکل بونده بر حقیقته دل
اکرچه کوردیکمز سربسر حقایقدر
انی تجسسه وار بزده انجق استعداد
دیمکه کنهی شیئك بوعقل فارقدر
کوروبده بیلمامکی اکلامش دیرم محضا
فقط دیمم بشرك شونده علمی لایقدر
. . . .
. . . . .ناموافقدر
سزادر آدم ایچون معنوی بر استقبال
که هیچ کورمدیکی بر جماله عاشقدر
لزومنی وار ایسه معدلت آنك نجه
جهانده چکدیکمز اضطراب ناطقدر

لیال ایچنده خیالاته بکزدسه‌مده بنی
ازاله ایلیه‌جك بر صباح صادقدر
وجود وحدته موهوم ذره‌لر میزان
بیوك كوچك شوعوالم بتون خوارقدر
وجود آدمه‌ده شونده برجهان دنیایر
اوكایسه بن دیه‌مم مهر وماه فائقدر
ایدر لیالیٔ هجرانی‌كه بكه تنویر
سرمده فكرت وحدتكه برق صاعقدر
بوكائناتده هرشیده كوكده قرأنده
كوكلده جانده برالله وارکه خالقدر
بزه كورنسه‌ده مظلم مثال جای غروب
بوقبرلر هپ انك نورینه مشارقدر
بیروتده قوملره دفن ایتدیكم غریبه‌دخی
معین او خالقی بی‌مثل ذی خلایقدر

٢

خدا اوكنده كرك بروظیفه انسانه
كه بیلمه‌دن بونی ایفا ایدر او بیكانه
بن اول وظیفه‌یی زیروحه منحصر كورمم
شمولی واردر انك همده جسم بی‌جانه
طیور نغمه شجر نشو ایله صوجوشش ایله
حجر ثبات ایله برطرز ایله غریبانه

یتیم گریه ومقبر سکوة ایله ابدی
قیلار وظیفه‌سن اعلا حضور یزدانه
نه‌یم فقط بیله‌مم بن نیچون دوشونمه‌ده‌یم
نیوب ایچوب بده ایشم بکزه‌مکمی حیوانه
بهیمه‌نك‌ده فقط بر دوشونجه‌سی اوله‌جق
که دردی وار کورینور احتیاجی درمانه
نیچون حیاتنه ویرسون زوال فکرمزك
ویرن بوکون ابدیت جهانده بر آنه
نه‌در لزوم ظهورم بو خاك اسفلده
غریق اولوب کیده‌جکسه‌م محیط نسیانه
خیر، کیدن ابدیدر ظلام ماضی‌یه
اوت، کلن ازلی‌در فضای دورانه
بنم فقط بو بولش کندی عقلمك بولشی
اویارمی فکر وحسابم حساب رحمانه
بوشك مظلم پر توکشك نتیجه‌سیدر
صباح کورمز ایسه‌م که بولیل هجرانه
ویرن صفاتی دخی کبریایه عقلمدر
اوعقل ایله چیقیلورمی بوکون بومیدانه
اوعقل ایله فقط ایتمز ایسه‌م محاکمه‌می
نه‌سویلیم که بن اولسون جواب وجدانه

صورار بو حکمتی یردن سما سمادن یر
جواب عجز کیدر دائم ایندن انه
بوکون او عقل ایله درك ایتدیکم شودرکه بنم
بو کائنات وارر سجده لرله پایانه
زوال بولدی ویابولمدی دیمکمی کورك
بیروتده قوملره دفن ایتدیکم او جانانه

٣

عقول بیلمکه قادرمی سرا کوانی
عیون فرق ایده بیلسونمی عمق زندانی
نصل مسافه ویرر برقلر سمواته
نصل احاطه قیلار اشك دیده عمانی
دهور نامتناهی کلوب قیلار تقبیل
رسیدهٔ ازل اولمش کرور ازمانی
بو جلوه کاه فناده بقاسیدر مشهود
خدادینور اووجودك که کورمه یز انی
بیوکلکك دخی یوقدر حدودی پایانی
کچوکلکك دخی یوقدر حسابی میزانی
اولوب کیدر بوایکی قوته تلاقیکاه
ویرن او حاله وجود اقتضای فرمانی
ظلال ایچنده قالیر نابدید مستقبل
احاله ایلر ایسهك حاله چشم امعانی

دوشر اومرتبه انسان کریوهٔ جهله
نه مرتبه بوکون ارتارسه علم واذعانی
بو حال ایله اکا کولسونمی چهرهٔ مقصود
بو حال ایله قورر البته چشم کریانی
غریبدر فقط اول کبریای ملطفه‌نك
بو حال ایله بیوز ارتار جلال ایله شانی
نه درلو نام ویرلسون شهید بی نامه
نه یولده کیدیرملم بریتیم عریانی
نه‌در اوقهقهه‌لوکیم ظفر ترانه‌سیدر .
نه‌در قتالده بر زخمخوارك افغانی
بوخسته‌پیر او رهایاب اولوملردن
بزی اولومدر ایدن سرشکستهٔ حیرت
اواولماسه اوله‌مازکن وجودك امکانی
نصل اولورمثلا ایتاملك فغان وغریو
کوکل آکنجه بودم حال زارجانانی
بیروتده قوملره دفن ایتدیکم او غنجه فمك
بیتوب دوداقلری میدانه چیقدی دندانی

٤

اولوم قیلار بزی ایقاظ خواب غفلتدن
آیرمیانده او لکن طلام حیرتدن

سنك دليلك اولور هم سنى ايدر تعقيب
آغر كلير سكا رفتارى فرط سرعتدن
ايدر تمسخر ايله خنده بر كناره طوروب
دونوب كيدنجه قدر بز بورزم عشرتدن
كزين مسيره‌ده اكلن يا بر ضيافتده
اولور برى اكا همپا اوكون اوهيئتدن
كولوب شفق طوغه‌جقكن سنك‌ده خورشيدك
انك چيقار يوزى دهشتله عمق ظلمتدن
اميد ويأس ويرر ، بر يانده دود جحيم
او بر يانده چيچكلر بهار جنتدن
كهى ورودينى بكلر دودست ايله آدم
كهى دوچشمنى اورتر دوشونسه دهشتدن
نصل تعقل اولنسون فرائضى عمرك
عقوله ضعف كلير دائما بوقوتدن
اولوم دكلمى ايدن بر مريضه بخش سكون
ايدرسه‌ده انى مهجور بزم الفتدن
اورتبه رنج كورر صانكه بونده انسان كه
اولينجه هيچ كوز آچمز منام راحتدن
عقيده رهبر ايكن بر جهان باقى‌يه
اولوم دينجه اولير فانيان خشيتدن

فنون ظنون دیمه‌در حکمتك آدی حیرت
صوکنده چونکه اومعنی چیقار بوصورتدن
اوکندی کندینه کورمز فقط اشارت ایله
اوکندی کندینه کلمز ولیك قدرتدن
طورر حقیقت اشیا تراب شکلنده
سؤال آخرت ایتدکجه بن بوتربتدن
عنایت ایله الهی بیوکلکك بیلیرز
یازقدر ایلمه نومید خلقی رحمتدن
بیروتده قوملره باتمق امیدمك کونشی
نه اولدی اکلامدم ذره بن بو حکمتدن

٥

اوت حقیقت اشیا تراب شکلنده
بونك ادله‌سی وار بی‌حساب شکلنده
قالان بوکون بزه انجق امید غفراندر
انی چکر طورر ادم شکلنده
عجب ترابه نه‌دن نفرت ایلسونکه بشر
کوزکمیان بر او وار اضطراب شکلنده
نه شبهه اول واخر وجود مطلقدر
اوقورسه عالمی انسان کتاب شکلنده
فقط نیچون قاله‌یم ناله‌لر بویله غریب
بوباغزارده بن برغراب شکلنده

بنم هله نه‌دن اولسون شئامتم مشهود
کوررسه دیده کناهی ثواب شکلنده
اکرغباراایسه انجام حسرتم یارب
نه‌در بوشی‌که دوشر کوزدن آب شکلنده
اکر دینیرسه، هیچ اولمازسه برتسلی‌در
بوبحرده یشارم بن حباب شکلنده
که‌اول حباب ینه بحراچنده‌در موجود
معین اولسه‌ده چوق انقلاب شکلنده
بومنهلی نه‌یه مدخل شمارایدرانسان
زمینه طوغری آچلمش اوباب شکلنده
حیات نامی ویرلمش نه‌در بوظل ثبوت
اولوم دیرزاوحقیقت نه‌خواب شکلنده
سکوتدر چیقه‌جق سجده‌دن صلالردن
کوکل طنین ایده طورسون رباب شکلنده
کورنمیور بزه شمس حقیقتك نوری
فقط سحابی عیاندر نقاب شکلنده
سرمده هب شوسؤالك تکررین طویارم
بوکفت وکولره قارشو جواب شکلنده
خبیر اولورمی عجب حال کریه‌بخشمدن
کوزمده نوری‌قالان درناب شکلنده

بیروتده قوملره دفن ایتدیکم اوتازه وجود
آلورمی کوز یاشمی آب وتاب شکلنده

۶

نیچون حضوری بواولسون بومضطرب سفرك
نه‌دن نتیجه‌سی یوقمش سرور ایله کدرك
بتون صحیفه‌لری انقلابه دائر ایمش
نتیجه‌سیسه مؤثر بوهشربا اثرك
جهانده بربرینی ـ خلق ومحوـ ایمش عادت
بودر عقیده‌سی اهل وقوف بی خبرك
فقط بوحالی اواشیایه بخش ایدن قوت
الاهدر اوبرنجی الاهه کوکله یرك
بنم تولدمه مادر وپدر باعث
فقط وجودینه باعث نه‌مادر وپدرك
بونکله ثابت اولور اصلمزده خاکی یز
عجبمی اصلنه برمیلی اولسه بونده سرك
ید خودنده کبی هم ید خودنده دکل
کیمك یدنده‌در ایا اراده‌سی بشرك
نه‌یولده برکونشك ظلی‌در بوکلشن عشق
نصلدر آتشی یارب بوکوردیکم شررك
تصادفك‌ده دیرم نام وشانی قانوندر
بوکونکی نانی تصادفسه نیلیم قدرك

دینور مخالفت باری بیوك فضیلتدر
دل اعتبارینی اکلار بو قول معتبرك
فضیلت اولمسه‌ده اول صفت طبیعیدر
نه‌در یاحکمتی الله اوکنده سجده‌لرك
او خالقك جبروتنده اولسه هیبت
اولورمی بزده ثبوتی رجا ایله حذرك
اکر شو طوپراغك التنده برپناه اومسه‌م
طورورمی‌یم سرقبرنده بن او سیمبرك
نولوردی بر طرفندن چیقدی نور زکا
مواد عقل ایله مملو طوران شو رهکذرك
جهانده سنسین الهی یتیملر باباسی
چوجقلرم نه‌روا شاهدینی چشم ترك
قالان چیچکلری‌ده رنك وبوی خاك ویرر
بیروتده قوملره دفن ایتدیکم نهال زرك

٧

کوکل نه‌مرتبه اولسه بو حزن ایله محزون
اولور اومرتبه بر بشقه شوق ایله مشحون
دینور که حزن و کدر بونده درس حکمتدر
باقلسه اولملی محزون اولان کشی ممنون
اودرسدر ینه ایلر فقط بو عالمده
کهی قوی‌یی زبون کاه عاقلی مجنون

آلشەیور نە عجب انقلابە طبع بشر
بو کون جهاندە اولورکن نە وارسە دیکرکون
توحش ایتمز ایدك بلکە بز مهالکدن
اکر حقیقتە اولسە خیالمز مقرون
بویاندە دیدۂ ادراکە یلدیرم چارپار
فقط اویاندە ملکلرلە ایرلر مسکون
[١] اولور بویاندە بکا - نهرکلب - وادیٔ حزن
اولور اویاندە سکا منبع صفا - جیحون -
هلە اونوتمیەلم اختلاف امزجەیی
امور دلدە دخی بشقەدر قوی وزبون
کورنجە غنچەیی کوکلك سنك کشادە اولور
کورنجە غنچەیی کوکلم بنم اولور پرخون
بنم کالم ایچون دیکرین ازالە ایدن
کوزل قیلار انی ایتمك ایچون بنی مفتون
اولورمی بویلە مسائلدە جای چون وچرا
بزی بودرلو یراتمش او خالق بیچون
الهك ایشلرینی کندی ایشلرك صانمە
سنك قیاسکە اویماز بو حادثات وشئون
شوامرە ظلم ویا معدلت دیمك بوشدر
نەسویلسەك اکا دائر یقین دکل مظنون

[١] (نهرکلب) بیروتدە براقارصویك اسمیدر

نشیب عمر ویاخود فراز عمر دینور
صحیحی هانکیسیدر شبهه‌دن دکل که مصون
بتون سرائری تدقیق ایدك خدا ظاهر
بتون مظاهری تعمیق ایدك خدا مضمون
بیروتده قوملره دفن ایتدیکم او کنج شباب
انك ایچنده‌ده باقدم بو کون اودر مدفون

٨

یازق حیا ایدر اولدم بو کون حیاتمدن
قالیرسه واه بو غم صکره‌یه مماتمدن
جهانده شوق ممات الڭ بیوك دلیلمدر
بو کون که یلدیزم آیرلدی کائناتمدن
نه‌در ثنای غریب ایلرم بو حالمده
ملکمی اولدم اولنجه ملکسماتمدن
اویوب بالاهتمه بن نه تسلیت بولدم
الاهه عز وصفت برله خود صفاتمدن
ترصد ایلمه‌در برضیای روحانی
بو موجهٔ سیه اوزره غرض ثباتمدن
خدا بیلیرکه ویردم بن انحاره وجود
اولایدی سودا ومه‌غایبه وفاتمدن
وجود بی ثمره‌مدن نه منتظرسه فقط
اودر نما بوله‌جق خاك بی نباتمدن

بو کون عموم ایله برلکده بن ده جزم ایتدم
ثباتم اولمدیغنی ایشده ترهاتمدن
نه بکلیور بیله مم والده مله اولادم
فضیلت اونماز ایکن بن بو کون شوذاتمدن
نیچون ضیاعمی بر سود کورمیور نظرم
زیان کلوب طوریورکن بکا نجاتمدن
مواجهه مده بو بی وجه سوزلری اکمه
بنم سکا نه چیقارمش توجهاتمدن
نه بر علامت ماتم نه رنك سودادر
سیاهچهره لکمدر چیقان دواتمدن
بنم بو هیئت عظمی نه استفاده ایدر
لسان عجزه قیافت ویرن لغاتمدن
او آه بیهده دن بن ده شمدی بیزارم
کنایه سویلمه یك بحث ایدوب نکاتمدن
اولور بنم نه توجه قزاندیغم معلوم
بو کون حیاته یارین موته التفاتمدن
[١] بیروتده زیر حجر دنسه بر دهان خموش
ویرر بو عالمه تقریر ضایعاتمدن

---

[١] زیر حجر دنسه ـ بر برنه قوملر ایچند نسه ـ دیمك ده اولور .

۹

بو طاش جبینمه بکزر که عین مقبردر
طیشی سکوت ایله ظاهر درونی محشردر
بو خاك لیلهٔ امیدی اندیرر بنجه
باقلسه ظلمته بکزر فقط منوردر
بو قبر تازه بنم مهر فکر تمدرکه
براز سفیل ایسه‌ده حفر ایدنجه برتردر
ای آفتاب که بالای سرمدیتدن
بتون عوالمه نورك حیات کستردر
بو قبر ساکنی احیایه بوقدر تابك
بو قبرکیم ایچی برنجم روح پروردر
دکل ستاره او برجسم پرور ایدی
که عرش رحمته تکبیر ایله سفر بردر
سحر اوراهروه خندهٔ ملائکدر
طلوع مهر حقیقتسه شام اسمردر
او کون که بن بولەمم برطرفده جای قرار
تفحص ایتدیکم البت او وجه اصفردر
او شب که فکر ایله بی خواب اضطراب اولورم
دوشوندیکم ینه البت او چشم بی فردر
تصادف ایتسه‌م اکر برجنازه‌یه یولده
صانرکی اولورم کیم او ماهپیکردر

ینه اوکمده خصوصیله بر کلین کوردم
ایچم همان دیمك ایسترکه اول سمنبردر
سکوت ایچنده بیلك اصوات ایچنده هریرده
ایشتدیکم نفس واپسین دلبردر
حقیقته ایکی شخصم بن اعتقادمجه
بری همیشه مبشر بری مکدردر
بیروتده قوملره دفن ایتدیکم کوزلسه بنم
ایچمده خنده‌نمادر باشمده مقبردر

١٠

بوکلشنك اوله‌مم مبتسم بهارندن
حیاتم اغلیه‌رق کچدی جویبارندن
اولورسه بر اوچوروم یاراولور یا بسترسنك
جدا دوشن سرسودا نشینه یارندن
روامی همره عمرم دوشنجه کردابه
شمار موجهٔ بحر ایلیم کنارندن
اکرچه کیتمکه بکزر پینده مهرومهك
شتاب ایدوب کیدیور روح رهکذارندن
زمینه طوغری وجودم بر انجذاب طویار
بومغربك کذر ایتدکجه دل جوارندن
زواله ارمز ایمش نیلیم اوبنده دکل
بوکلستانده اثر یوق کل عذارندن

اوبی نوایه نیچون قیدك ای فلك عجبا
نه لذت اکلادك ای موت جسم زارندن
بیورمی عالم معنی عجب نه سود اوله جق
بو خاکدانه انك بر آوج غبارندن
اولایدی سن انی ده شبهه سز یوق ایلر ایدك
اولنلرك بزه بر سود یادکارندن
نه کوستر بکا بر قبر تا ابد بسته
نه اکلارم بن انك فکر تارومارندن
تغیر ایتمسی عین زوالدر بنجه
او پیکرك که سرم دوشدی انکسارندن
کمال عجزدن ایلر بو حاله صبر بشر
او صبری ترك ایسه خارجدر اقتدارندن
ایکی یتیم سروپای فکرتنده مقیم
خیالنك نه عجب فرقی یوق مزارندن
بیروتده قوملره دفن ایتدیکم او یار غریب
غریب کیتدی اوزاقدر مزاری دارندن
بنی بو چهرهٔ خاکی ایله کورن لکن
کورر نشانه انك کوشهٔ فرارندن
اوزاق دوشرسه ده یارندن ای کوکل، دهرك
کشی اوزاق دوشه بیلمز یا کردکارندن

ختام

سروری مجموعه‌سی

معارف نظارت جلیله‌سنك رخصتیله

استانبول

باب عالی جوارنده ابوالسعود جاده‌سنده ۷۲ نومرولی
(محمود) بكك مطبعه‌سنده طبع اولنمشدر
۱۲۹۹

﴿ تواریخ جلوس آل عثمان ﴾

سروری	• سلطان عثمان ملك الوب اولدی سرافراز ملوك	٦٩٩
وله	• بارك الله جلوس ایلدی سلطان اورخان	٧٢٦
وله	• سلطان مراد ایلدی عنوانله جلوس	٧٦١
وله	• همایونباد سلطان بایزید اولدی شه اسلام	٧٩١
وله	• اولدی شه عالیهمم دادایله سلطان بایزید	٧٩١
وله	• سلطان محمد اولدی زیب سریر بالا	٨١٦
وله	• اویدی دوران دونوب مرآد اوزره	٨٢٤
وله	• سلطان محمد اولدی زیب سریر اجلال	٨٤٧
وله	• سلطان محمد کام الوب اولدی شه ملك جهان	٨٤٧
وله	• مطیع اولدی ینه سلطان مرادك حکمنه دنیا	٨٤٨
وله	• سلطان مراد قیلدی ینه یننله جلوس	٨٤٨
وله	• داد ایله نام الدی ینه سلطان محمد اولدی شاه	٨٥٥
وله	• داور ملك اولدی سلطان بایزید جم وقار	٨٨٦
وله	• مژده اولدی شاه کردون جاه سلطان بایزید	٨٨٦
وله	• اولدی شه عالیهمم عدل ایله سلطان بایزید	٨٨٦
وله	• سلطان سلیم اولدی جهاندار پادشاه	٩١٨
وله	• پادشاه عالم اولدی عز ایله سلطان سلیم	٩١٨
وله	• شه ملك جهان سلطان سلیم کامبین اولدی	٩١٨
وله	• عالمه سعد اوله ایام جلوس شه سلیم	٩١٨

سروری	• مژده‌کیم سلطان سلیمان اولدی ملکه پادشاه	٩٢٦
وله	• سلطان سلیمان داد ایله اولدی امیر المؤمنین	٩٢٦
وله	• داد ایله قیلدی جلوس اولدی مسلم شه سلیم	٩٧٤
امیری	• شاه شد سلطان سلیم کامیاب	٩٧٤
سروری	• قیلدی حق سلطان سلیمی پادشاه جمجناب	٩٧٤
وله	• اون برنجی شاه‌نو سلطان سلیم	٩٧٤
وله	• جلوس شاهله بولدی مراد ناس حصول	٩٨٢
وله	• قیلدی جلوس شه مراد اهل جهانی کامیاب	٩٨٢
آگهی	• شمدی بولدی مرادینی دوران	٩٨٢
سروری	• اورنك ملك داده ویردی مرادین الله	٩٨٢
وله	• سلطان مراد حکمنه قیلدی جهانی رام	٩٨٢
وله	• اولدی شاه مسلین سلطان مراد	٩٨٢
لاادری	• پادشاه عالم اولدی کل کبی سلطان مراد	٩٨٢
ساعی	• پادشاه اولدی جهانده شه مراد	٩٨٢
مجدی	• پادشه اولدی جهانك ملکنه سلطان مراد	٩٨٢
سروری	• سلطان مراد عدلله اولدی شه انام	٩٨٢
لا	• اون ایکنجی شاه‌نو سلطان مراد کامیاب	٩٨٢
روحی	• جهانی شاد ایدوب سلطان محمد پادشاه اولدی	١٠٠٣
هاشمی	• خان محمد ایلدی داد ایله بیك اوچده جلوس	١٠٠٣
طالبی	• خان محمد اولدی سلطان جهان	١٠٠٣
سروری	• سریری سعد ایده سلطان محمده معبود	١٠٠٣
وله	• رتبده قیلدی سلطان احمدی شاه جهان الله	١٠١٢
هاشمی	• جهانده اولدی سلطان احمد اون دردنجی شاه‌نو	١٠١٢
سروری	• داد ایله قیلدی جلوس احمد خان	١٠١٢

سروری • ملکه سلطان احمد اولدی پادشاه جم وقار ۱۰۱۲

لا • سلطان احمد اولدی اورنك داده زینت ۱۰۱۲

سروری • قیلدی سلطان مصطفی اورنك اعلایه جلوس ۱۰۲۶

وله • قیلدی سلطان مصطفایی حق مؤید پادشاه ۱۰۲۶

وله • دأب داد ایله جلوس ایلدی سلطان عثمن ۱۰۲۷

وله • ایکی دفعه رومه سلطان اولدی سلطان مصطفی ۱۰۳۱

وله • ایکی دفعه شاه اولدی ملکه سلطان مصطفی ۱۰۳۱

لا • دنیایه شاه اولدی ینه عدل ایله سلطان مصطفی ۱۰۳۱

هاشمی • یتمله ملکه ینه شاه اولدی سلطان مصطفی ۱۰۳۱

لا • اون یدنجی شاه اولدی عالمه سلطان مراد ۱۰۳۲

سروری • جهان داد ایله کام الدی مراد اوزره دونوب گردون ۱۰۳۲

وله • مژده کیم بولدی مرادین سلطنت ۱۰۳۲

وله • سلطان مرادی قیلدی حق پادشاه جمجاه ۱۰۳۲

لا • شه مراد دادگر قیلدی جلوس ۱۰۳۲

لا • داور اولدی عالمه سلطان مراد دادگر ۱۰۳۲

فهیم • ایلدی سلطان ابراهیم دارافر جلوس ۱۰۴۹

سروری • سلطان ابراهیمی حق داد ایله قیلدی پادشاه ۱۰۴۹

جدی • خلدالله ملك ابراهیم ۱۰۴۹

لا • مژده قیلدی پادشه سلطان ابراهیمی حق ۱۰۴۹

جوری • جلوس خان محمد ایلدی آسوده دنیایی ۱۰۵۸

سروری • سلطان محمد اولدی خداوند اهل دین ۱۰۵۸

وله • فرمانروای انس وجان اولدی سلیمان زمان ۱۰۹۹

ثابت • جلوس ایتدی سلطان سلیمان دیگر ۱۰۹۹

تجلی • مدار عدل اولوب سلطان سلیمان پادشاه اولدی ۱۰۹۹

سروری • اولدی خان احمد ایله ملك سلیمان احیا ١١٠٢
وله • ولی عهد ایدی خان احمد اولدی جم مسند ١١٠٢
وله • جهانی قیلدی سلطان احمدك فرمانبری مولی ١١٠٢
وله • قیلدی سلطان مصطفایی حق شه ملك جهان ١١٠٦
وله • فرمانده اولدی عالمه عدل ایله سلطان مصطفی ١١٠٦
لا • اولدی دهره پادشه صدمژده سلطان مصطفی ١١٠٦
سروری • اولدی خان احمد جلوسنده انام آسوده دل ١١١٥
وله • اولدی سلطان جهانبان زمان خان احمد ١١١٥
صدیق • پادشاه زمان احمد خان ١١١٥
سروری • جهان اولدی مطیب خان محمودك جلوسندن ١١٤٣
رشید • اولدی خان محمود امام المسلمین ١١٤٣
سروری • اورنك ملك ودولت اولدی مقام محمود ١١٤٣
وله • سلطان عالم اولدی محمود خان جم جاه ١١٤٣
وله • سلطان احمد ایلدی محمود خانی جانشین ١١٤٣
لا • ایلدی سلطان محمود خان دانادل جلوس ١١٤٣
سروری • ارجمند ملوك خان محمود ١١٤٣
نصرت • حسن حال ایله جلوس ایلدی سلطان عثمان ١١٦٨
سروری • برجمعه کون شوکت ایله سلطان عثمان اولدی شاه ١١٦٨
رأفت • عالمه شاه جهانکیر اولدی سلطان مصطفی ١١٧١
سروری • رونق دیهیم شاهی اولدی سلطان مصطفی ١١٧١
توفیق • دولت ومجد ایله سلطان مصطفی قیلدی جلوس ١١٧١
صنیع • شهزاده سلطان مصطفی قیلدی صفا ایله جلوس ١١٧١
سروری • دهره سلطان مصطفی اولدی شه ساميكان ١١٧١
تائب • سعید • اولدی شاهنشاه شه عبد الحمید ١١٨٧

سروری	•	اولدی شه عبد الحمید اصحاب دینك سروری	١١٨٧
توفیق	•	ایلدی عبد الحمید خان سعد احیانده جلوس	١١٨٧
شریف	•	عبد الحمید خانه ایده ملکی سعد حق	١١٨٧
سروری	•	کلدی رجب شاه جهان اولدی اوچنجی شه سلیم	١٢٠٣
وله	•	قیلدی الله دهره سلطان سلیم القلبی شاه	١٢٠٣
وله	•	حق موفق ایلدی سلطان سلیم ایتدی جلوس	١٢٠٣
وله	•	شه سلیم اولدی تاجدار زمان	١٢٠٣
وله	•	اولدی فرمانران اقلیم جهان سلطان سلیم	١٢٠٣
وله	•	اولدی ملك اراسریری زین ایدوب سلطان سلیم	١٢٠٣
وله	•	جلوس خان سلیمی سعد ایده الله اکرانه	١٢٠٣
وله	•	زیب سریر عدل وداد اولدی جلوس شه سلیم	١٢٠٣
وله	•	خداوند زمان سلطان سلیم جمجناب اولدی	١٢٠٣
وله	•	اولدی جهانه پادشه دولت ایله سلطان سلیم	١٢٠٣
وله	•	جهانه مژده کیم سلطان سلیم اولدی سریر آرا	١٢٠٣
وله	•	رونق ده اورنك داد اولدی جناب شه سلیم	١٢٠٣
وله	•	جلوس شه سلیم کامکاری سعد ایده باری	١٢٠٣
وله	•	عالمه شاهنشه اولدی داد ایله سلطان سلیم	١٢٠٣
وله	•	مژده قصد عدله سلطان سلیم ایتدی جلوس	١٢٠٣
وله	•	بارك الله پادشاه عادل اولدی شه سلیم	١٢٠٣
وله	•	داد ایله خان سلیم شاه اولدی	١٢٠٣
احیا	•	ویردی فردنیایه سلطان مصطفی قیلدی جلوس	١٢٢٢
سروری	•	جلوسی ایلدی زینده ملك مصطفی خانی	١٢٢٢
احیا	•	جلوس مصطفی خان بادئ امن اولدی اکوانه	١٢٢٢
عزی	•	اولدی شاه دادور دردنجی سلطان مصطفی	١٢٢٢

سروری • خان مصطفایه ملکی سعید ایلیه اله ۱۲۲۲
وله • بحمدالله سلطان مصطفی اولدی سریر آرا ۱۲۲۲
سروری • عزت • مصطفی خانه بیعت ایلدی ناس ۱۲۲۲
عزت ملا • شهنشاه ایتدی سلطان مصطفای رابعی الله ۱۲۲۲
سروری • اورنك زیب شاندر دردنجی مصطفی خان ۱۲۲۲
عارف • اولدی عدلی خان محمودك جلوسنده عیان ۱۲۲۳
سروری • خان محمود ایدی ممدوح زمان قیلدی جلوس ۱۲۲۳
وله • تاج و ملکی ویردی خان محموده سلطان مصطفی ۱۲۲۳
وله • خان محمودك جلوسیله بکام اولدی نفوس ۱۲۲۳
وله • مقام شاه محمودالسیر اورنك داد اولدی ۱۲۲۳
وله • اولدی خان محمود عدل آیین سلطان زمان ۱۲۲۳
وله • حمدلله اولدی خان محمود شاه ۱۲۲۳
احیا • جلوسی کونی خندان ایلدی سلطان محمودك ۱۲۲۳
عزت • محمود خانی ایلدی اورنکه زیب حق ۱۲۲۳
وله • اولدی ممنون خان محمودك جلوسنده جهان ۱۲۲۳
وله • محمود خانه مولی ملکی ایده مبارك ۱۲۲۳
وهبی • اولدی اعلی پادشاه محمود خان ۱۲۲۳
عزت • محمود خانی ایلدی الله امام المسلمین ۱۲۲۳
سروری • ملکنی مسعود ایده سلطان محمودك خدا ۱۲۲۳
عزت • ایتسون همایون دورینی سلطان محمودك آله ۱۲۲۳
عینی • عزی • ایکنجی خان محموده جلوسن سعد ایده یزدان ۱۲۲۳
سروری • محمود خان دوری اوله داد ایله ممدوح جهان ۱۲۲۳
وله • مقام ملکه محمود الشیم شاه زمان کلدی ۱۲۲۳
طالب • اولدی کونه خان محمودك جلوسی لمعه ساز ۱۲۲۳

جلالی • ایلدی سلطان محمود خان عدلی نوجلوس ۱۲۲۳
سروری • لحیه در حلیه لقای شه عالیشانه ۱۲۲۳
طالب • اولدی سلطان جهان سعد ایله خان عبدالمجید ۱۲۵۵

﴿ تواریخ میلاد شهزادگان ﴾

سروری • شعبانده سلطان مصطفی کلدی جهانه پیر اوله ۱۱۹۳
وله • جهان قیلدی مرادین صلب شه محموددن حاصل ۱۲۲۶
فیضی • قدومی ایتدی احیا عالمی سلطان عیسانک ۱۱۱۷
انقی • مسیح اسا کلوب شهزاده عیسی بولدی عالم روح ۱۱۱۷
ثنب • اولدی سلطان احمده شهزاده عیسی نورعین ۱۱۱۷
سروری • شعبانده کلدی عالمه شهزاده مصطفی ۱۱۹۳
وله • کونه شهزاده کلوب کنج مرادین بولدی شاه ۱۱۹۷
وله • عالمه سلطان محمد ایتدی بدر آسا طلوع ۱۱۹۶
سامی • جناب خان احمددن وجودی بولدی سیف الدین ۱۱۴۰
رونق • شهزاده بایزید شرف داده کون را ۱۲۲۷
لا • ویردی سلطان مصطفانک مولدی کونه فرح ۱۱۲۹
سروری • ویردی فر افاقه ماه نوکبی سلطان مراد ۱۲۲۶
وله • شهزاده مقدمندن ایردی مراده عالم ۱۲۲۶
وله • کونه شهزاده قدم باصدی علی وفق المراد ۱۲۲۶
وله • سلطان مرادک مقدمی دنیایی تزیین ایلدی ۱۲۲۶
وله • بحمدالله لحاف مهد دولت بر مراد اولدی ۱۲۲۶
وله • جهان سلطان مرادک سور میلادیله شاد اولدی ۱۲۲۶
وله • ینه بولدی مرادین مهد شوکت ۱۱۹۷

سروری	• جداوله مهد شوكت اولدی مقام محمود	١١٩٩
راسخ	• ایكی نجم آسمان سلطنت قیلدی طلوع	١١١٥
ساعی	• ایكی شهزادهسی سلطان مرادك كلدی دنیایه	٩٨٢
شعوری	• كلدیلر توأم ایكی شهزاده	١١٠٤
سروری	• سرای عالمی سلطان محمد ایلدی تزیین	١١٩٦
وله	• سلطان مرادك مقدمی ایتدی جهانی كامبین	١٢٢٦
بهجت	• اولدی خندان مولد سلطان محمدله عباد	١١٩٠
توفیق	• ویردی كونه مولد سلطان محمود انشراح	١١٩٩
سروری	• اولدی دورك شرفی مولد سلطان محمود	١١٩٩
وله	• شاه جهان شد كامیاب ازمولد سلطان مراد	١٢٢٦
عزت	• حق ویردی كونه رونق سلطان مراد ایله	١٢٢٦
سروری	• اولدی دهره لطف حق شهزاده سلطان مصطفی	١١٩٣
وله	• الهی قیل معمر كلدی سلطان مصطفی دهره	١١٩٣
وله	• مولد سلطان مراد افاقه ویردی زیب وفر	١١٩٧
وله	• ویردی رونق مقدمی افاقه سلطان احمدك	١١٩٠
وله	• ویردی دنیایه فرح سلطان سلیمان نیر اوله	١١٩٣
وله	• مژده كونه اولدی سلطان مصطفی شادی رسان	١١٩٣
وله	• كلوب سلطان محمد دهره ویردی مولدی رونق	١١٩٠
لا	• ویردی سلطان بایزیدك مقدمی دهره فرح	١١٣٠
سیدوهبی	• مهد دنیا بولدی شان شهزاده ابراهیمله	١١٣٣
سروری	• عالمه كلدی مشرف ایلدی سلطان سلیم	١١٧٥
نابی	• كلدی روح متجسد كبی سلطان عیسی	١١١٧
توفیق	• كلدی كونه دولت ایله پیراوله سلطان سلیم	١١٧٥
دری	• نور صالدی كون كبی شهزاده عیسی عالمه	١١١٧

سليمان • مقدم شهزاده عيسى ايله شاد اولدى جهان ١١١٧
سيدوهبى • ويردى بوكونه زيب وفرشهزاده سلطان بايزيد ١١٣٠
سرورى • كلدى محمودالنسب شهزاده‌در سلطان مراد ١٢٢٦
وله • تولد قيلدى سلطان بايزيد اولدى جهان دلشاد ١٢٢٧
وله • ويردى برشهزاده مولى اديدر عبدالحميد ١٢٢٨
لبيب • مولد سلطان مراد اكوانى برشوق ايلدى ١٢٢٦
احيا • قدومندن جهان سلطان مرادك برمراداولدى ١٢٢٦
توفيق • بحمدالله تولد قيلدى سلطان احمد رابع ١١٩٠
فطنت • شرفله مجد ايله سلطان سليمان كلدى دنيايه ١١٩٣
لا • ويردى جهانه زيب وفرشهزاده‌مز عبدالحميد ١١٣٧
سرورى • دنيايه محمودالشيم شهزاده كلدى پير اوله ١١٩٩
وله • بادولد سلطان مراد آمد بعالم انشراح ١٢٢٦
ماجد • همايون اوله دهره مقدم شهزاده ابراهيم ١١٣٣
كلالى • قوندى مهدكونه تابان‌مه كبى سلطان مراد ١٢٢٦
سرورى • مولديله ويردى كونه رونق سلطان مراد ١١٩٧
واصف • سرورى • ايلدى مسرور كونى مقدم سلطان مراد ١٢٢٦
سرورى • قدومى دهره سلطان بايزيدك رونق افزادر ١٢٢٧
عينى • دادخان محمود را ايزد مراد ١٢٢٦
سرورى • نورپاش عالم اولدى مولد سلطان مراد ١٢٢٦
عزت • مهد دهره ايتدى حق پيرايه سلطان احمدى ١٢٣٧
طالب • قدومى اولدى دنيايه شرف سلطان سليمانك ١٢٣٢
وله • قيلدى عالملرى سلطان سليمان شاداب ١٢٣٢
وله • دهره ويردى طالع سلطان احمد زينتى ١٢٣٤
عينى • مسرت كلدى ناسه مولد سلطان محمدله ١٢٣٧

طالب • جهانی مقدم سلطان محمد ایتدی نورانی ۱۲۳۷
وله • جهانی قیلدی شهزاده محمد حمد اوله مسرور ۱۲۳۷
وله • ویردی ملکه طالع سلطان محمد انشراح ۱۲۳۷
لا • عالم از مولد سلطان محمد شاداست ۱۲۳۷
طالب • سلطان احمد گل کبی آفاقی خندان ایلدی ۱۲۳۷
وله • حمدالله ایتدی سلطان احمد افاقی منیر ۱۲۳۷
وله • مژده مهد شوکتی سلطان احمد قیلدی شن ۱۲۳۷
وله • فرویردی مهد عالمه شهزاده‌مز عبدالمجید ۱۲۳۸
وله • قیلدی تولد مژده‌کیم شهزاده‌مز عبدالحمید ۱۲۵۸
وله • سلطان محمد عابدك میلادی ایتدی ملکی شاد ۱۲۶٤
حق • فرویردی گلدی عالمه شهزاده‌مز عبدالحمید ۱۲۵۸
وله • دهره احسان ایتدی حق سلطان محمد وامق ۱۲۶٦
طالب • مقدم شهزاده وامق دهری دلشاد ایلدی ۱۲۶٦
حق • ویردی شهزاده محمد وامق آفاقه فرح ۱۲۶٦

﴿ تواریخ میلاد سلاطین ﴾

لا • ایتدی سلطانه هدیه مهرماه اسمن فلك ۱۱۷٦
راتب • قدوم عایشه سلطان جهانه ویردی طرب ۱۱۹۱
سروری • قدوم رابعه سلطان مزین ایتدی دنیایی ۱۱۹٥
وله • صالحه سلطان سرای دهرك اولدی رونق ۱۲۰۱
وله • ازقدوم صالحه سلطان جهان شد شادمان ۱۲۰۱
وله • صالحه سلطان ایچوندر مهددهرك جنبشی ۱۲۰۱

وله • باصدى عفتله قدم صالحه سلطان كونه ١٢٠١
وله • اولدى دهره رابعه سلطان كاوب رونق فزا ١١٩٥
توفيق • مژده خديجه سلطان دنيايه زيور اولدى ١١٨٢
توفيق • سرورى • كلدى زيب آوركون اولدى خديجه سلطان ١١٨٩
سرورى • قدوم رابعه سلطان كونه زيب وفرو پروى ١١٩٤
وله • ويردى كونه رابعه نامنده سلطان زيب وفر ١١٩٤
وله • قدوم رابعه سلطانله سور ايلدى دوران ١١٩٥
وله • وجوده كلدى عفتله ايكنجى رابعه سلطان ١١٩٥
سرورى • مژده اوج شانده اولدى عين شاه سلطان عيان ١١٩٤
توفيق • وجود شاه سلطان رونق عيد بهار امد ١١٧٤
نصرت • شاه سلطان كلدى بو دنيايى مسرور ايلدى ١١٧٤
سرورى • طلوع عين شاه سلطانله ملك اولدى نورانى ١١٩٤
وله • عايشه سلطانله كلدى جهانك زينتى ١١٩١
وله • اولدى امينه سلطان زيب قاط شوكت ١٢٠٢
وله • شاه دهره قيلدى احسان فاطمه سلطانى حق ١١٩٧
وله • دهرى قيلدى شادمان حق فاطمه سلطانله ١١٩٧
وله • شرف كلدى وجود فاطمه سلطانله دهره ١١٩٧
عزت • فاطمه سلطانله لطف ايتدى بارى عالمه ١٢٢٣
سرورى • فاطمه سلطان جهانه اولدى ارايش رسان ١٢٢٣
عزت • كلدى دهره فاطمه سلطان يرينه عايشه ١٢٢٤
سرورى • عزى • قدوم عايشه سلطانله سور ايلدى افاق ١٢٢٤
عزى • مولديله عايشه سلطان جهانى قيلدى شن ١٢٢٤
سرورى • عايشه سلطان قيلدى شبده ماه اسا طلوع ١٢٢٤
وله • اولدى وجه عايشه سلطان جهانه نورپاش ١٢٢٤

سروری • اولدی افزون عایشه سلطاندن عیش وطرب ۱۲۲٤
وله • جهانه فاطمه سلطان زینت ویردی نیسانده ۱۲۲٦
طاهر • سرای عالمه سور آور اولدی فاطمه سلطان ۱۲۲٦
سروری • شاه سلطان مهرماه سلطان کونه ویردی زیب ۱۲۲۷
بهار • عایشه سلطان جهانرا داد رونق مژده باد ۱۲۲٤
اسعد • سروری • شاه سلطان ویردی قصرا کلده مهد دهره زیب ۱۲۲۷
سروری • شکفتاش ایجره قوندی شاه سلطان مهد اقباله ۱۲۲۷
وله • شاه سلطان قیلدی میلادیله نامی شادکام ۱۲۲۷
وله • وجود شاه سلطان عالمه زینت فزا اولدی ۱۲۲۷
عزت • مهرماه برج شاهی عالمه قیلدی طلوع ۱۲۲۷
سروری • اولدی شوق آور جهانه مهر ماه سلطان کلوب ۱۲۲۷
وله • مهرماه سلطان بوکونده اولدی کوندز نورپاش ۱۲۲۷
وله • عالم افروز اولدی روی مهرماه سلطانه ۱۲۲۷
طالب • مهد دهره شرف ویردی بهیه سلطان ۱۲٥٦
وله • نیره سلطان کلوب دورانی پرنور ایلدی ۱۲٥۷
وله • کلدی جمیله سلطان ایردی سروره دوران ۱۲٥۹
وله • ملك وجودی تزیین ایتدی جمیله سلطان ۱۲٥۹
وله • عالمه سامیه سلطانی عطا قیلدی خدا ۱۲٦۱
وله • ویردی رونق سامیه سلطانه دورانه حق ۱۲٦۱
وله • بکام ایتدی صفرده مهد ملکی کامله سلطان ۱۲٦۲
وله • صفرده قیلدی شن کلدی جهانی کامله سلطان ۱۲٦۲

﴿ تواریخ برای ولادت ذکور ﴾

ثانی • نوردر کلدی محمد صلب ابراهیمدن ۱۰٥۱

سروری • محمد عاشری حق ویردی حمدالله ملایه ١٢٠٥

وله • کلدی حمدالله محمد دهره شهر روزه‌ده ١٢٢٠

اسعد • بفضل الله محمد کلدی کونه ١٢١٥

وله • مصطفی ثابت تولد ایلدی ١٢٢٨

حکمت • مصطفی رفعتله کلدی عالمه ١١٦٠

وله • طوغدی احمد جهانه ماه کبی ١٢٢٤

سروری • محمد نشئه داده بنشئت ١٢١٦

صافی • توأمان کلدی حرمکاه جهانه حسنین ١٠٧٨

سروری • اسکندرك جمالی اولدی جهانه مرآت ١١٩٥

راسم • مصطفی اکاهی قیلدی حق عنایت عبنی‌یه ١٢١٤

سروری • جهانتابنده اولدی وجه شمس الدین محمدله ١٢٠٨

اشرف • قدمن باصدی شرف بیك ایکی یوزده دهره ١٢٠٠

سروری • قوندی یارب مهده اسمعیل نورس پیر اوله ١٢١٧

وله • کلدی صلبندن محمد نشئه بابا نشئتك ١٢١٦

جنانی • تکیهٔ دورانه امین کلدی دده‌م هودیه‌رك ١١٧٠

کلالی • مصطفی نوری جهانه ایتدی کون کبی طلوع ١٢١٧

لا • بیك سکسن اوچده احمدی لطف ایلدی خدا ١٠٨٣

راسم • وجوده کلدی شهامتکرای اوله باقی ١٢٢٠

وله • میر رشیدی یزدان قیلدی عطایه احسان ١٢١١

وهبی • حمد لله طلوع ایلدی نور عثمان ١٢٠٤

سروری • اولدی جهان زیب محمد رضا ١٢٢٢

وله • کلدی دنیایه محمد رفعت عالی نسب ١٢٠٩

وله • محمد قدم باصدی رفعتله کونه ١٢٠٩

وله • محمددر عطای حق معمر ایلسون باری ١٢١٤

فیضی	• احمد وجوده کلدی معمر ایده خدا	١١١٦
راسم	• مهد دنیایی مشرف قیلدی سید مصطفی	١٢٠١
وله	• محمد کلدی یارب قیل امین دنیاده آفتدن	١٢١٩
سروری	• دادهٔ حق اولدی خلوصی عمر	١٢٢٠
یاور	• حسن خلق ایله کونه کلدی حسن	١١٥٧
کالایی	• باصدی بودنیایه ابراهیم عصمت‌بك قدم	١٢٢٠
لا	• محمد ال هاشم عرق عبداللهدن کلدی	١٠٨٩
سروری	• صفا کلدی بوکونه اصفا عصمت محمد بك	١٢١٠
وله	• مصطفی نوری ایله دنیایه مولی ویردی فر	١٢١٧
وله	• کلدی کونه مصطفی عفت آلهی پیر اوله	١٢٢٤
وله	• پیر اوله عارف بك اولدی زینت مهد وجود	١٢١٣
وله	• مقدم عارف بك اولدی رونق افزای قماط	١٢١٣
باقی	• کلدی تاج الدین سر اقبال کونی قیلدی جای	١٢١١
سروری	• ایتدی ماه انوراسا مصطفی کامل طلوع	١٢٢٥
وله	• کلدی دنیایه حسن صلب علی اغادن	١٢٩٣
وله	• وحیدالدهر ایده مولی خلیل بك کلدی دنیایه	١٢٠٤
وله	• رونق مهد شهود اولدی محمد عارف	١٢١٤
راسم	• کلدی دنیایه شرف ویردی محمد عاکف	١٢١٧
احیا	• طول عمر ایله معمر اوله احمد عارف	١١٩٤
سروری	• مجلس دلشد زمیلاد محمد نشئه دار	١٢١٦
وله	• مصطفی بك ماه شعبانده تولد ایلدی	١٢٢٤
وله	• تولد ایتدی محمد سعید ایده یزدان	١١٩٣
وله	• اوله تاج الدین والاکوهرك عمری مزید	١٢١١
فهیم ادرنوی	• عمر طویل احسان ایده یحیایه حی مستعان	١١٨٨

هاتف • معمر ایله یارب سید ابراهیمی عالمده ١٠٩٢
درویش • گلستان دهره ابراهیم گلدی عزایله ١٢٢١
طالب • جهان ایچره سلیمان عزتی حق ایلیه عالی ١٢٣١
خبری • طالب • سلیمان عزت اللهه امانت ١٢٣١
طالب • گلستان دهره ابراهیم گلدی بوسنه ١٢٢١
وله • محمد بك تولد ایتدی ممدوح ایلیه معبود ١٢٥٥
وله • مصطفی شاکر وجود اقلیمنه باصدی قدم ١٢٥٦
وله • قدم باصدی شرفله مصطفی بك مهد دنیایه ١٢٤٦
حق • قیلدی اسماعیل صلبندن تولد مصطفی ١٢٦٠

﴿ تواریخ برای ولادت دختران ﴾

عارف بك • گلدی دنیایه عایشه خانم ١٢٢١
حکمت • وجود فاطمه خانمله گلدی مهده پیرایه ١٢٢٦
سروری • گهوارهٔ جهانه اولدی خدیجه زیور ١١٩٨
وله • عالمه قیلدی رقیه صلب طاهردن بروز ١٢٢١
وله • گهواره زیب عالم اولدی حسیبه خانم ١٢٢٤
وله • مهد امان حقده اولسون امینه خانم ١٢٠٨
احیا • زیور افزای جهان اولدی عبیده خانم ١٢١٤
سروری • دنیایه گلدی صافیه اولدی سروری شادکام ١٢٢٢
حق • قوندی گهوارهٔ دنیایه نبیهه خانم ١٢٥١
وله • دهره عصمتله بهیه فاطمه باصدی قدم ١٢٥٧
وله • ایتدی صلب مصطفادن فاطمه کونه ورود ١٢٥٣
طالب • وجود اقلیمنه گلدی خدیجه وار ایده مولی ١٢٥٤

تواریخ جاه وزیران شاه

سروری	مهره شایان ایدی آلدی علی پاشای بنام	۱۱۹۱
فیضی	وزیر اولدی سلیمان زمانه مصطفی پاشا	۱۱۰۱
لا	سلیمان زماندن مهر آلوب آصف بنام اولدی	۹۴۲
عزت	قطب عالم صاحب مهر ایلدی درویشی	۱۲۳۳
سروری	همان مهری آلدی شاهباز لانهٔ دولت	۱۱۹۱
وله	علی پاشای اکرم نائل مهر اولدی نام الدی	۱۱۹۹
وله	آلدی مهری آصف یوسف لقای شه سلیم	۱۲۱۳
فائز	مهر ایله نائل صدر اولدی محمد پاشا	۱۱۱٤
سروری	حسن پاشای اکرم حامل مهر اولدی نام آلدی	۱۲۰٤
رأفت	اوچنجیدر طاقندی مهر والایی علی پاشا	۱۱٦۸
لا	زیب صدر اولدی آلوب مهری محمد پاشا	۱۰٥٤
سروری	آلوب مهر اولدی نام اورجناب مصطفی پاشا	۱۲۲۲
لا	اصف النه کیردی سلیمان مهری	۹٤۷
ثاقب	ینه رونق‌ده مهر اولدی محمد پاشا	۱۱۲۲
حالتی	کیردی اصف النه مهر سلیمان زمان	۱۰۳٥
سروری	مهرینه لایق جوهری معدنده بولدی پادشاه	۱۲۱۳
وله	پادشه معدنده بولدی مهرینه لایق گهر	۱۲۱۳
وله	اولوب اردویه عازم الدی مهری مصطفی پاشا	۱۲۲۲
وله	جهانه مهر ایله داد ایلدی شاهین علی پاشا	۱۱۹۹
سامی	وکیل پادشاهی اولدی مهر الدی علی پاشا	۱۱٤٤

سیدوهبی •	حکیمی اولدی صدره قانون شفای بوعلی	١١٤٤
سروری •	ملك پاشا فلکجاه اولدی مهری سعدایده باری	١٢٠٦
عزت •	کلوب اصفکبی مهری طاقندی مصطفی پاشا	١٢٢٣
سروری •	موفق ایلدی حق مهری اندی مصطفی پاشا	١٢٢٢
عزی •	قدوم مصطفی پاشانی صدره سعد ایده‌الله	١٢٢٢
سروری •	کلدی شان مسند مهره چلبی پاشادن	١٢٢٢
وله •	حسن پاشا بصدر دولت امد	١٢٠٣
لا •	سلیمان ویردی مهرین آصفینه	٩٦٢
سروری •	صدره اسمعیل پاشانك قدومی سعد اوله	١٢٢٠
وله •	مجد ایله اولدی ملك پاشا وزیر شه سلیم	١٢٠٦
وله •	مصطفی پاشانك اولدی صدر اعلی مسندی	١٢٢٣
وله •	مهر ایله قدری بلند اولدی ملك پاشانك	١٢٠٦
وله •	معلی صدر جاهه چکدی مهر الدی علی پاشا	١١٩٩
توفیق •	پادشه قیلدی سلحدارینی مهر ایله بکام	١١٩٣
سروری •	عزی • نائل مهر اولدی ابراهیم پاشای کریم	١٢٢١
سروری •	صدر عالی اولدی مهری الدی همنام رسول	١١٨٨
وله •	عزت ایله مهر الدی محمد پاشا	١٢٠٩
وله •	صدری زین ایتدی محمد پاشا	١١٩٢
وله •	راغب اهل معارف مکرم اولدی مهر ایله	١١٧٠
سروری •	مزید اولدی صفاسی صدره چکدی مصطفی پاشا	١٢٠٠
وله •	مژده مهر الدی وجاهتله محمد پاشا	١١٨٦
ثابت •	کلدی اکرام بولوب مهر ایله یوسف پاشا	١١٢٣
کامی •	مهریکك اوله فلك رامی محمد پاشا	١١١٤
لا •	کلدی رونق‌ده صدر اولدی محمدپاشا	١١٧٠

توفیق • حمزه پاشا سعد ایله مهرالدی اولدی نامور ١١٨٢
لا • صدره عدل حمزه پاشا ایله کلدی زیب وفر ١١٨٢
فطنت • رونق صدر جلیل اولدی محمد پاشا ١١٧٠
عزت • الدی مهری مصطفی پاشا جهانده ویردی نام ١٢٢٢
وله • الدی مهری مصطفی پاشا ویروب دنیاده نام ١٢٢٢
لا • صدرعالی یه مدبر علی پاشا کلدی ١١٤٤
فائق • الوب نعمان پاشا مهری قیلدی عالمی اباد ١١٢١
سروری • مصطفی پاشا قدوم سعد ایده صدره اله ١٢٢٢
وله • کلدی مهرک مصطفی پاشا ایله زیب وفری ١٢٢٣
سعدی • چکوب صدره سلحدار شه عالم بکام اولدی ١١٩٣
رأفت • مهرالوب خورشید پاشا چکدی صدره ویردی فر ١٢٢٧
عزی • صدری قیلدی مصطفی پاشا ایله زینده حق ١٢٢٣
سروری • ایردی مقصوده چکوب صدره محمد پاشا ١١٩٦
وله • صدره شایان ایدی کام الدی محمد پاشا ١١٨٣
وله • نام وشان بولدی الوب مهری محمد پاشا ١١٩٠
وله • صدره قیلدی علی پاشایی موفق مولی ١١٩٩
وله • حسن پاشای عالیجاهه مهر احسان مولادر ١٢٠٢
وله • اولسون اسمعیل پاشا صدرجاهنده مقیم ١٢٢٠
وله • اولدی اسماعیل پاشا صدر ومهر ایله بکام ١٢٢٠
وله • مصطفی پاشایه باری ایلدی مهری نصیب ١٢٢٣
وله • صدری لطف ایلدی حق مهرالوب احمد پاشا ١٢٢٧
جوزی • صدره چکدی اوله حق یاور احمد پاشا ١٠٦٠
سروری • عدلنی رونق صدر ایلدی احمد پاشا ١٢٢٦
عزت • سزای مهر همایون رؤف پاشادر ١٢٣٠

سروری • الدی مهر اصف درویش نواز اولدی بنام ١١٩٨
وله • ناس شاد اولدی چکوب صدره محمد پاشا ١١٩٣
وله • قیلدی مهر احسان سلحدارینه شاه ١١٩٣
سالك • اعتلی الصدر صدر امین الوزرا ١١٨٢
سروری • حسیب • اولدی اصف ینه عزتله محمد پاشا ١١٩٥
سروری • مؤید ایلسون حق صدره کلدی مصطفی پاشا ١٢٢٢
وله • مسنده کلدی علی پاشای اکرم مهر ایله ١١٩٩
وله • قدر ایله صاحب صدر اولدی محمد پاشا ١١٩٢
وله • الدی مهر امری مطاع اولدی حسن پاشانك ١٢٠٤
وله • صدر اولوب مسندی مهر الدی محمد پاشا ١١٨٩
وله • جهانه مژده‌لر صدر کزین اولدی حسن پاشا ١٢٠٤
وله • کلدی صدره زیب وفر حکم حسن پاشا ایله ١٢٠٤
وله • معلی صدرجاهه کلدی مهر الدی ملك پاشا ١٢٠٦
وله • ممش پاشا الوب مهر اولدی عالم داد ایله اباد ١٢٢٣
لا • ممش پاشا وکیل مطلق اولدی مژده افاقه ١٢٢٣
سروری • قیلدی پرنور سمی مه کنعان مهری ١٢١٣
وله • عالمی امرینه رام ایلدی یوسف پاشا ١٢١٣
وله • حسن پاشای صاحب مهری دائم ایلسون باری ١٢٠٤
وله • سفرده نائل جاه اولدی مهر الدی حسن پاشا ١٢٠٣
طالب • علی پاشایه مهرین ایلدی شاه جهان اعطا ١٢٣٥
عینی • جودت • عاکف • علی پاشانی صدرنده موفق ایلسون الله
١٢٣٦
طالب • اونندی مهر ایله مکرم علی پاشای عالیجاه ١٢٣٦
وله • فرویرر مهر ایله غالب کبی پاشا صدره ١٢٣٩

طالب • مهر ایله صدره دوا اولدی محمد پاشا ١٢٤٤
وله • صارم ابراهیم پاشا زیب صدر اولدی بجا ١٢٦٤
وله • عزتی بولدی محقق ینه صدر اعلی ١٢٥٧
وله • علی پاشایه ویردی صدر عالی پایه‌سن الله ١٢٥٨
وله • ویرلدی صدر عالی پایه‌سی والیسنه مصرك ١٢٦٥

تواریخ رایت کشان وزارت

سروری • قپودانلق علی پاشایه اعلای مناصبدر ١٢٢١
وله • اوج اعلای وزارتده همادر طیار ١٢١٥
راسم • وزارت لانه سینه قوندی طیار ١٢١٥
سروری • شهرادنه جاه علی پاشادر ١١٩٢
وله • اولدی پاشای عمر نامله معمورادنه ١٢١٦
وله • اولدی قدری بك قپودان هم وزیریم شیم ١٢١٨
وله • شهیر عنوانله طیار بك اولدی وزیر ١٢٣٥
سیدوهبی • مصطفی پاشا قپودان نصب اولندی جمعه کون ١١٣٣
سالك • حلبی رشك نعیم ایلدی احمد پاشا ١١٥٢
رأفت • علی پاشا ایدی شایان قپودان اولدی دریایه ١٢٢٥
سروری • قپودانلقله عبدالله پاشا یم حشم اولدی ١٢٢٣
رحمی • قپودان اولدی بحرینه بکر پاشای عالیجاه ١١٤٢
لا • قپودان اولدی مژده بحر احسان مصطفی پاشا ١١٣٣
سروری • قپودانلقله اجرا قیلدی احکامن علی پاشا ١٢٢١
لا • قپودانلقله بندی فلك کامه مصطفی پاشا ١١٢٣
طالب • یم احسان علی پاشایه لایقدر قپودانلق ١٢٣٧

وله	• احمد یم حشم اعلی قپودان پاشادر	۱۲۳۳
لا	• داد ایله بورسه یی شاد ایلدی احمد پاشا	۱۰٦۵
نظیم	• مصری مسعود ایده معبود حسن پاشایه	۱۰۹۹
سروری	• علی پاشایه الله منصب مصری ایده مسعود	۱۲۱۷
وله	• علی پاشا ایله سیواس شهری اولدی ابادان	۱۲۲۲
وله	• کلدی دور علی پاشا ادنه شنلندی	۱۱۹۲
وله	• بولدی طاق منصب عالیده شاهین اشیان	۱۱۹٦
وله	• اولدی ادنه شهری نصیب علی پاشا	۱۱۹۲
وله	• مرعشه حکمله کام اندی محمد پاشا	۱۲۲۰
وله	• حسام الدین پاشای دلیره بوسنه انسبدر	۱۲۰۷
وله	• بوسنه اولدی مصطفی پاشای عالیشانه جاه	۱۱۹۲
وله	• اولدی جاه مصر ایله جزار پاشا کاموز	۱۲۱۸
وله	• حق بکه وزارت کورکی اولندی الباس	۱۲۱۰
وله	• منصبیدر علی پاشایه ویرلدی سیواس	۱۲۲۲
وله	• اولدی والی ادنه جاهنه عثمان پاشا	۱۱۸۷
وله	• سلیمان نام والی مقدمندن قونیه شن اولدی	۱۱۸۹
وله	• جاه پاشای شرفنقبه اولدی ادنه	۱۲۱۱
عزی	• اومحمود الشیم پاشا کلوب قائمقام اولدی	۱۲۲۲
نابی	• شان مأوی بولدی ابراهیم پاشادن حلب	۱۱۱۷
منیف	• علی پاشا کمال عدلله لطف اولدی شهبایه	۱۱۳۷
عزی	• علی پاشا ایله شان بولدی حالا منصب سیواس	۱۲۲۲
سروری	• شکراوله الطاف حقه اولدی حق بك وزیر	۱۲۱۰
وله	• عدلله کلدی وزیر اولدی شرفند ادنه	۱۲۱۱
وله	• مرام اوزره محمد بك وزیر کامران اولدی	۱۲۰۰

سروری ٭	اولدی پاشای مکرم رامز اهل صواب	١٢٢٣
وله ٭	ادنه شهری سکا سعد اوله احمد پاشا	١١٨٩
وله ٭	میر محمود الشیم عنوانله اولدی وزیر	١٢١٥
طالب ٭	وزیر کامور اولدی حسن پاشا مبارك باد	١٢٣٣
عزی ٭	وزارت الدی بابا محو ایدوب سیفی ایله روسی	١٢٢٤
راسم ٭	طریق حجی آچقله طوسون پاشا وزیر اولدی	١٢٢٨
طالب ٭	اولدی مالك مجلس عدلیه حقا رفعته	١٢٥٨
وله ٭	شمدی بولدی خارجیه مژده برعالی مشیر	١٢٦٤
وله ٭	ینه اولدی رضا پاشای لطف ارا سپهسالار	١٢٦٤
وله ٭	رضا پاشا مناسب ایکی دفعه اولدی سرعسکر	١٢٦٤

﴿ تواریخ رجال جاهیرا ﴾

سروری ٭	اولدی صالح افندی دفتردار	١٢١٤
نوری ٭	وحید عصر امین دفتر اولدی	١٢٢٤
سروری ٭	عارف حال اتم اولدی چاوشباشی ینه	١٢٢١
طالب ٭	چاوشباشیلق احسان اولدی حسنی بك افندی یه	١٢٣٣
سروری ٭	مطابق کلدی مکتوبیٔ صاحب مهره ابقاسی	١٢٢٠
وله ٭	دولتك اولدی رئیسی عارف حال دول	١٢٢٢
راتب ٭	وحید عصر ایدی اولدی عمر افندی رئیس	١١٨٥
سروری ٭	قیلدی وحید افندی جاه ریاست احراز	١٢٢٤
وله ٭	کوردی دنیاده ایکی دفعه ریاست خیری	١٢٠٠
وله ٭	سردیوانده باشباقی قولی اولدی چاوشباشی	١٢٠٩
باقی ٭	محمد بك افندی شق اول اولدی دولتله	١٢٢٢

عزت	• ينه تحسين افنديدر سفر برلكله دفتردار	١٢٢٢
سروری	• اولسون وحيد افندی رياستده پايدار	١٢٢٤
وله	• ايكی دفعه راشد اهل قلم بككجيدر	١٢٠٠
سروری	• آچدی مكتوبیٔ اسبق خامهٔ جاهی ينه	١٢٠٠
وله	• كنج الهامی انختر ايله عارف آچدی	١٢١٦
عينی	• شه سليم ايتدی رجالك عارفن سرچاوشان	١٢١٦
هاشمی	• فنايی مصلی سلطان بايزيدك كاتبی اولدی	١٠٠٩
توفيق	• رئيس اولدی رئيس زاده افندی حق يرك بولدی	١١٦٥
سروری	• سليمان بك سلحدار اولدی شاه داد فرمايه	١٢١٨
وله	• اولدی قلمده راشد عاليهمم رئيس	١٢٠٢
وله	• رجاله مژده كيم اولدی رفيق افندی رئيس	١٢٢٢
وله	• منصبی رامز افندينك كوچك روزنامجه در	١٢٢٠
وله	• اوچ دفعه اولدی راشد اهل قلم رئيس	١٢٠٢
وله	• رئيس وآمدی اولدی قلمده عاطف غالب	١٢١٢
وله	• آمدی قيلدی رياستدن يكا عطف زمام	١٢١٢
وله	• بجايكاه رئيسی چنان رشيد رسيد	١٢١٥
راسم	• ايلدی يزدان وحيد عصری كتابه رئيس	١٢٢٤
سروری	• امين مطبخی بولی عزيز ايده هردم	١٢١١
راسم	• شعبانده اولدی سعد ايله عزت بك آمدی	١٢١٧
سروری	• طاقندی سيف خونكاری سلحدار شه اسلام	١٢١٢
عزت	• اولدی سعيد افندی ترسانه نك امينی	١٢٣٧
طالب	• صادق درياهمم اربابيدر اولدی رئيس	١٢٣٧
وله	• صادق دولت افندی يمنله اولدی رئيس	١٢٣٧
وله	• صادق دولت رئيس اولدی كلوب مسعود اوله	١٢٣٧

طالب • بحر الطاف وهم صادق افندیدر رئیس ۱۲۳۷
وله • صادق صاحبکمال اولدی ریاستله بنام ۱۲۳۷
عینی • ابقا اولندی راسخ افندی ۱۲۱۱
طالب • صادق اهل عنایتدر رئیس ۱۲۳۷
راسم • فلك دولت کندینه بولدی رئیس صادق ۱۲۳۷
طالب • محمود خان قیلدی بو یل بکلکجی هادی بنده‌سن ۱۲۳۷
راسم • سعد اوله اسعد افندی خواجه اولدی عیدده ۱۲۱۶
فائق • حمدلله پرتو عالیهمم اولدی رئیس ۱۲۴۲
عزت افندی • بولدی پرتولی رئیسی دوران ۱۲۴۲
وله • سایهٔ شاهانه ده الدی ریاست پرتوین ۱۲۴۲
نظیف • ماه‌وش جاه‌ریاست پرتوین الدی هنوز ۱۲۴۲
طالب • قیلدی حق میر رشیدی سال نوده امدی ۱۲۴۷
وله • ینه بکلکجی اولدی عون منان ایله شوکت بك ۱۲۶۲
وله • حسنی بك اولدی لایق ترسانه‌نك امینی ۱۲۳۹

تواریخ فتوای اصحاب تقوی

سروری • جلالی • ینه مکی افندی‌یه ویرلدی مسند فتوی ۱۲۰۵
عینی • عارف افندی مفتی اولدی ینه جهانه ۱۲۰۶
سروری • مفتیٔ زمان اسعد احمد شیم اولدی ۱۲۱۸
وله • ویردی صالحزاده فتوی عالمك اصلاحنه ۱۲۱۸
وله • قیلدی حق جاهن عطا مفتی الانام سابقه ۱۲۲۲
عزت • ثانیا فتوایه الله صاحبن قیلدی عطا ۱۲۲۲
ثبت • ینه صادق افندی صبح اسا کیدی فتوایی ۱۱۱۸

سروری • اولدی دری زادهٔ والاگهر مفتی الانام ١١٩٩

عینی • عارف باللهی مولی ایلدی مفتی الانام ١٢٢٣

سروری • کلدی عطاافندی زین اولدی صدر فتوی ١١٩٧

وله • جهانك حرزجانی اولدی دری زاده فتواسی ١٢٠٧

وله • صدرفتوی طالع اسعدله بولدی اهلنی ١٢٢٨

وله • ینه دنیایه اسعدزاده ویردی سعدایله فتوی ١١٩٣

وله • موفقدر مجرد عقل عاشر نقل فتواده ١٢١٣

لا • کلدی دهره بهایی کبی عالم مفتی ١٠٤٩

سروری • بولدی ملابك افندی ایله رونق فتوی ١١٩٨

وله • اسم دری زاده زیب افزای فتوادر ینه ١٢٠٦

سروری • عزی • عطاءالله افندی اولدی نائل صدرفتوایه ١٢٢١

رشدی • عالم الفقه محمد وعلیه الفتوی ١٠٩٧

لا • عالم الفقه علی وعلیه الفتوی ١١١٥

راغب پاشا • جاه سامی رکن افتاباد با اسعد سعید ١١٥٨

فائق • ینه عاصم افندی عزایله مفتی الانام اولدی ١٢٣٨

عزت • اسعد • ایتدی مکی زاده یی یزدان مفتی زمان ١٢٣٣

سروری • نامداش ابن عباس اولدی مفتی جهان ١٢٢٣

وله • قیلدی دری زاده فتواسی ایله دفع کلال ١٢٢٣

وله • ویردی مولی مسند فتوایی دری زاده یه ١٢٢٣

وله • حمیدی زاده کیدی فروهٔ افتا محرمده ١٢٠٤

وله • مسندفتوی مقامیدر حمیدی زاده نك ١٢٠٤

وله • مسندفتوایه باری اهلنی قیلدی عطا ١١٩٩

لا • عطاءالله افندی یه سزاهر وجهله فتوی ١٢٢٤

توفیق • قیلدی عطاافندی احیای صدرفتوی ١١٩٩

منیف •	اسحق افندی حقا مفتیٔ عالم اولدی	١١٤٦
سروری •	عمرافندی‌یه اولدی مژده مفتیٔ دین	١٢٢٢
لا •	قول صادقله عمل اولدی یئه فتواده	١١٠٦
سروری •	مفاد قولن اسعدزاده‌نك حق ایلدی فتوی	١١٩٢
بیانی •	جناب بوسعیدی ایلدی حق مفتیٔ عالم	١٠٥٣
فهیم •	سعد کوکبله زمانه اولدی مفتی بوسعید	١٠٥٣
عزی •	عید ماه روزه‌ده مفتی الانام اولدی نقیب	١٢٢٣
سروری •	قول صالحزاده‌یی فتوا بیلور اهل علوم	١١٩٩
وله •	قیلدی اسعد جای افتا طالعن باری یئه	١٢٢٣
وله •	اولدی عمرافندی‌یه فتوی عطای حق	١٢١٥
وله •	اولدی الحق عارف بالله مفتیٔ جهان	١٢٠٠
راسم •	مژده عمرافندی مفتی الانام اولدی	١٢١٥
سروری •	عمرافندی یئه کیدی ثوب فتوایی	١٢٢٢
وله •	سید اهل فنونی قیلدی حق مفتی الانام	١٢٢١
جودی •	اولسون مکان فتوی اسعد ابوسعیده	١٠٥٣
سروری •	محلن بولدی اسعد زاده کلدی صدر فتوایه	١١٩٢
وله •	ایکنجیدر بوکیم زین اولدی دری‌زاده فتوایه	١٢٢٧
جودی •	ایلدی حق عزایله مفتی عزیز عالمی	١٠٦١
عزی •	ویرلدی جاه فتوی ثانیا اشرف افندی‌یه	١٢٢٣
سروری •	قیلدی موفق اهلنه فتوایی لطف حق	١٢٠٥
وله •	نقیب افندی احقدر کیدی فتوایی	١١٩٦
نزهت •	اولدی مکرم یئه افتاایله دری زاده	١١٧٥
هاشمی •	اولدی مفتیٔ زمان اسعد افندی کلدی	١٠٤٦
روحی •	دنیایه مژده اولدی صالح افنــدی مفتی	١٠١٦

سروری • جداوله مولایه صالحزاده‌در مفتی الانام ۱۱۸۹
وله • کامل افندی مفتیٔ دهر اولدی علمله ۱۲۰۲
وله • مجلدر جاه فتوی مسندی کامل افندی‌یه ۱۲۰۲
سروری • چکوب یحیی افندی صدر علیه الدی فتوایی ۱۲۰۵
وله • ایلدی فتوای صالحزاده اهل علمی شاد ۱۱۸۸
وله • اولدی صالحزاده فتواسیله شاد اهل جهان ۱۱۸۸
وله • مفتیسی اولدی عالمك مکی افندی علمله ۱۲۰۲
لا • سزا محمد افندی مقام فتوایه ۹۸۸
طبعی • صدر فتوی بولدی ایرانیله زیب ۱۱۶۸
سروری • درمکی افندی قبلهٔ مستفتیان اولدی ۱۲۰۲
وله • سزادر اولدی‌دری زاده زیب مسند فتوی ۱۲۲۳
وله • عطای حقله مزید اولدی رونق فتوی ۱۱۹۷
فائق • ینه عاصم افندی عز ایله مفتی الانام اولدی ۱۲۳۸
طالب • مفتیٔ انام اولدی روا طاهر افندی ۱۲٤۱
وله • یمن ایده عارف بکه مسند افتایی حق ۱۲۶۲
وله • اولدی حکمت بك سزا مفتی الانام ۱۲۶۲
وله اولدی لایق عارف باللهه افتا مسندی ۱۲۶۲

تواریخ قضاة عساکر روم ایلی

ثابت • اوچنجیدر ینه یحیی افندی صدر روم اولدی ۱۱۱۶
رفیع • عارف اهل علوم اولدی ینه صدر الروم ۱۲۲۰
سروری • عزی • سال نوده بولدی عزت صدرروم ۱۲۲۵
سروری • سالم • صدر روم اولدی نقیب سادات ۱۲۱۹

سروری • اولدی شمس الدینه جولانگاه اوج صدر روم ۱۲۱۷
وله • روم ایلی مسندی عصمت بکه جای اولدی ینه ۱۲۱۸
عینی • تکرار در عصمت بکه توجیه جاه صدر روم ۱۲۱۸
سروری • عارف افندیدر ینه روم ایلی قاضیعسکری ۱۲۲۰
وله • ولی الدین افندی زاده در اوچ دفعه صدر روم ۱۲۱۶
ثابت • ایکنجی کره ده اولدی نقیب صدر الروم ۱۱۱۲
فطنت • اوچنجی کره کلدی صدر رومه میرزا زاده ۱۱۸۲
عزت • حفید افندی یه حق صدر رومی قیلدی نصیب ۱۲۲۶
سروری • جای توفیق صدر روم اولدی ۱۲۰۱
سروری • سالم • صدر رومه چکدی دولتله نقیب ۱۲۱۹
سروری • حق مقام صدر رومه صاحبن قیلدی عطا ۱۲۱۹
وله • ویردی صدر روم ایلن حق نجل اسعد زاده یه ۱۲۱۸
رفیق • عینی • سالم • ظریف • راسم
عارف بالله افندی صدر روم اولدی ینه ۱۲۲۰
سروری • روم ایلی مسندینه ایتدی عطا اهلنی حق ۱۲۲۵
وله • اوج اعلی بولدی شمس الدین صدر رومده ۱۲۱۷
وله • صدر رومك اهلیدر مکی افندی عالمه ۱۲۱۰
وله • عارف بالله اولدی معلی صدر روم ۱۱۹۵
وله • نصب اولندی صدر رومه و یردی اسعد زاده زیب ۱۱۸۹
وله • امام اول شاهك مقامی صدر روم اولدی ۱۲۱۳
وله • ینه سعد اوله کیم اسعد افندی صدر روم اولدی ۱۲۱۷
وله • مسند روم اولدی شمس الدین افندی یه مکان ۱۲۱۷
وله • صدر رومه صالدی پرتو نور شمس الدین ینه ۱۲۲۲
وله • حفید افندی مناسبدر اولدی صدر الروم ۱۲۲۶

وله ٭ اولدی علوم ار بابنك مختاری صدر روم ایلی ١٢٢١
وله ٭ سزادر کیم عطاءالله افندی صدر روم اولدی ١٢٢٥
وله ٭ صدر روم اولدی ینه شانله صالحزاده ١١٨٨
سروری ٭ بیك ایکی یوز اون سکزده ثانیاً
٭ اولدی عصمت بك افندی صدر روم ١٢١٨
وله ٭ قیلوب الله موفق اولدی صالحزاده صدرروم ١٢١٧
وله ٭ صدر رومی قیلدی حق اسعد افندی یه مکان ١٢١٨
وله ٭ مژده صالحزاده اله صدر رومه کلدی شان ١٢٠٨
سروری ٭ حکمت ٭ کالایی ٭ علیزادهافندی صدر رومه کلدی لایقدر
١٢٢٦
سروری ٭ ایلدی عارف افندی روم ایلی صدرنده جای ١٢١٥
وله ٭ عطاءالله افندی صدر رومه چکدی لایقدر ١٢١٩
وله ٭ صدر رومه کلدی شمدی سید اهل علوم ١٢١٩
وله ٭ الحق نقیب آل رسول اولدی صدر روم ١٢١٩
وله ٭ روم ایلی جاه نقیب اولدی شرف بولدی هنوز ١٢١٩
وله ٭ کام آلدی صدر رومه کلدی سمی فاروق ١٢١٢
وله ٭ مژده عصمت بك افندی الدی جاه روم ایلن ١٢١٤
سروری ٭ عینی ٭ احقدر اسعد افندی یه صدر روم ینه ١٢١٣
سروری ٭ زین اولدی صدر رومه عارف افندی مژده ١٢١٧
وله ٭ جناب عارف باللهه انسب اولدی صدر الروم ١٢١٥
هاشمی ٭ نادزی صدر اناطولیدی اولدی روم ایلی ١٠٢٨
سروری ٭ امامین اولدی شایان صدر روم واناطولی یه ١٢٢٢
جلالی ٭ اهل علمك عارف باللهی اولدی صدر روم ١٢١٦
طالب ٭ صدر رومه کلدی عزت سعد اوله ١٢٦٢

وله	• اولدی عارف بکه اوچ دفعه احق صدر روم	١٢٤٧
وله	• ویردی صدرالرومه زیب اسعد افندی ایله حق	١٢٥٩
وله	• صدر روم ایتدی نقیبی معبود	١٢٥٩
طالب	• حق قیلدی صدر الروملە وقعه نویسی کامیاب	١٢٥٩
وله	• صدر روم اولدی حلیم پرهمم اولسون سعید	١٢٦٣
وله	• صدر روم ایله حلیم مقبل اولدی شاد کام	١٢٦٣
وله	• روم ایلی صدری ینه بهجتی بولدی بو ییل	١٢٤٦
وله	• مژده اوچ دفعه کلوب عارف بك اولدی صدر روم	١٢٤٧

تواریخ نصب قضات عسا کر اناطولی

سروری	• صدر اناطولینك حق رونقن قیلدی عطا	١٢١٩
هاشمی	• کلدی اناطولی صدری اولدی دهرك نادری	١٠٢٢
سروری	• صدر اناطولیه کلدی عمر بکدن شان	١٢٠٧
وله	• عمر بك اولدی ابلق زان اجلال اربه لق الدی	١٢٢٣
وله	• رتبهٔ اناطولی اولدی عمر بکدن بکام	١٢٠٥
وله	• صدر ینی ایتدی اناطولینك اهله حق عطا	١١٩٥
وله	• صدر اناطولیه عاشر افندی اولدی زیب	١٢٠٢
وله	• صدر اناطولیدر عارف افندی حقا	١٢١٠
وله	• امین بك مسند اناطولیه کچدی رفعتله	١٢٢١
وله	• لایق صدر اناطولی نقیب السادات	١١٩١
وله	• بجدی صدر اناطولیه نقیب اشراف	١١٨٧
سالم	• عمر بك مسند اناطولیه کچدی عزتله	١١٤٧
طالب	• حلیم نکته پیرا کلدی صدر اناطولیه	١٢٥٦

وله	• حليم بحر عرفان صدر اناطولی‌يه لايق	١٢٥٦
وله	• عارف تحريره اناطولی صدری پك بجا	١٢٦٣
وله	• اناطولی صدر ينه شايان سعيد پر كمال	١٢٦٥
طالب	• سعيد كامكاره اناطولی صدر يدر احری	١٢٦٥

﴿ تواريخ نصب قضاة استانبول ﴾

لاادری	• عاصم افندی اولدی ستانبول افنديسی	١١٦١
جلالی	• ينه استانبوله مژده افنديسی امين بكدر	١٢١٨
وهبی	• جاه اسلامبولی قيلدی حكم شمس الدين منير	١٢٠٦
عصمت	• ستانبول جاهی اسمعيل افندی يه اوله مسعود	١١٦١
سروری	• شهر اسلامبوله حاكمدر امين بك عدلله	١٢١٥
راسم	• امين بكدر ستانبول حاكمی لطف ايلدی مولی	١٢١٥

﴿ تواريخ نصب نقيب اشراف ﴾

عينی	• ايلدی عصمت يكی حب رسول الله نقيب	١٢٠١
سروری	• بولدی توفيق آلهيله نقيبن اشراف	١١٩٤
جوری	• بحمدالله زيرك زاده ساداته نقيب اولدی	١٠٥٨
سروری	• اولدی نقابت مسندی كامل افندی‌يه مقام	١٢٠٠
وله	• نقابت عارف باللهه احری	١١٩٦
وله	• نقابت بولدی مژده زيب وفرزينی افنديله	١٢٢٣
ميرالای عزت بك	• اسعد ال رسول اولدی نقيب الاشراف	١٢٥٧

طالب • كامياب اولدى يڭى نور نقابتله صديق ١٢٣٨
وله • اوله اسعد نقيب اسعد افندى اولدى اشرافه ١٢٥٧
وله • سعد ايله تحسين بكى ساداته قيلدى حق نقيب ١٢٦٤

تواريخ پايهٔ استانبول ومكه وسائره

سالم • ويردى محمود كريم يڭى اسلامبوله زيب ١٢٣٠
سرورى • پايهٔ اسلامبوله اجرى امد شهريزه ١٢١١
وله • آلدى جهانه اسعد و تحسين اسلامبولك ١٢١٥
وله • سز اوان منصب پايهٔ توفيقدر ١١٩٩
رامز • مكه ايتدى منصبى نفاس قدسى ايدسن ١١٩٩
سرورى • شايسته مكه پايه‌سى صالح افنديه ١٢١٨
وله • آلدى مكه پايه‌سى رستم افندى ... ١٢١٨
وله • يڭى افتاى شام آلدى مرادى ١١٩٨
مشاق • كلوب عدل ايله ويردى حكم اولدى شهر اسكوبه ١٠١٣
وله • يڭى ويردى افندى حكم ولدى شهر اسكوبه ١٠١٥
سرورى • قيلدى دولت ... بحره ... مفتى ١١٩٤
وله • ... اولدى ... جامع قرآن ١٢٠٧
وله • ... سرورى آلدى منصب سعد ايده الله ١٢١٥
طالب • ستانبول پايه‌سى آلدى عطاء الله بك شايان ١٢٦٣
وله • آلدى نو استانبولك شايان عطا بك پايه‌سن ١٢٦٣
وله • كلدى مكه پايه‌سيله قر بويله نعمت بكه ١٢٦٢
وله • صدر رومك پايه‌سن اسعد افنديدر الان ١٢٥٤

طالب • رتبهٔ روم ایلی یه یتدی اسعد کلدی ١٢٥٤

وله • بش آی مد آلدی صدر رومه اسعد ایلیه معبود ١٢٦٠

وله • بش ای مد ایله صدر رومی ممنون ایلدی الله ١٢٦٠

وله • صدر رومك پایه‌سی عارف بکه احسان حق ١٢٥٤

وله • شرف الدی اوچ ای مدله حلیم کامران الحق ١٢٦٤

وله • ویردی اناطولی رتبه‌سی ادهم افندی یه ١٢٥٤

وله • بش ای مد قیلدی احسان صدر اناطولی یه باری ١٢٦٠

تواریخ موالیٔ عظام

لا • علی افندی عزیز اولدی مصر قاهره‌ده ١٠٥٠

سروری • میر عارف مصره حاکم اولدی عدل وداد ایله ١٢٢١

طالب • بنیل نیل احسان مصره ملا اولدی دولتله ١٢٣٤

طالب بروسه‌وی • بروسه حاکمی احمد افندی اولدی عزتله ١١١٣

هاشمی • حاکمی ادرنه‌نك نادردر دنیانك ١٠١٣

وله • سلانیك حاکمی عالم فریدی نادری اولدی ١٠١١

سروری • جاه والا کعبه‌در مخدوم اسعد زاده‌یه ١٢٠٥

وله • قیلدی حق ملای عالیکعبه منصب بیتنی ١٢٠٥

وله • مکه اولدی منصب عاشر افندی سعد ایله ١١٩٤

سروری • عزت • ویردی حامد افندی‌یه منصب غلطه ١٢٢٢

سید وهبی • قاضیٔ حلب ولی افندی ١١٤٣

ظریفی • اولدی قاضیٔ سلانیك حامد ١١٨٧

عینی • سلطان سلیم ایتدی حکیم باشی حفیدی ١٢١٨

روحی • کلدی هزار پنجده صحنه جناب حالتی ١٠٠٥

هاشمی • عنا زمره‌سنك نادری كلدی صحنه ١٠٠٥
لا • بصحن آمد اخی زاده باقبال ٩٥٩
طالب • زوا ادهم افندی اولدی مصره شانله ملا ١٢٤٥
وله • اولدی راشدبك بو یل مصراولكه‌سینك حاكمی ١٢٤٧
وله • غلطه منصبنه میر رفیع انسبدر ١٢٥٤

تواریخ مدرسین كرام

سروری • رؤس ایله كلاهی زاده طاهر سرفراز اولدی ١٢١٠
عینی • تدریسه اولدی احمد عاصم افندی نائل ١٢١٠
سروری • عنایت ایلدی سلطان سلیم احیا رؤس الدی ١٢٠٨
وله • نامی افندی و یردی نشو ونما رؤسه ١٢٠١
رفیع • مراد افندی رؤس آلدی بر مراد اولدی ١٢٠٠
سروری • رؤس احسان ایدوب احیایی ایتدی پادشاه احیا ١٢٠٨
وله • مدرسلكله احیایه مدرس پادشاه اولدی ١٢٠٨
وله • كلدی رؤس پاینه عصمت افندینك ١٢١٤
جلالی • شیخ عارف ایله الدی رؤسی معروف ١٢٠٥
سروری • رؤسی حق مبارك ایلسون بهرام افندی یه ١٢١٣
وله • مصطفی سالم افندی بولدی شان الدی رؤس ١٢٢٠
وله • شانه شایان ایدی آلدی محمد بك رؤس ١٢١٤
وله • امتحان اولدی رؤسن الدی كروه طالبین ١٢١٦
وله • امتحان اولدی رؤس آلدی ارباب كمال ١٢٠٠
وله • مباركباد یحیی بك رؤس الدی لیاقتله ١٢١٨
وله • اعز زادكاندن عزت دانا رؤس الدی ١٢١٠

راسم • سعید افندی رؤس الدی سعد ودولتله ۱۲۱۶
وله • سعید افندی‌یه کلدی سعادت ایله رؤس ۱۲۱۶
سروری • آلدی رؤسی عقله عارف بك ایردی کامنه ۱۲۱۱
وله • آلوب رؤسنی عارف افندی شاد اولدی ۱۲۱۸
وله • راشد افندی اولدی معنون رؤسله ۱۲۱۱
میب • بکم سنك کبی عارفلره رؤس احق ۱۱۸۶
طالب • رؤس آلدی رشید احمد افندی سعد ایده الله ۱۲٤٤
وله • رشید احمد افندی‌یه رؤسی سعد ایده مولی ۱۲٤٤

تواریخ فتوحات سلاطین

لاادری • کمال • طیبهٔ طیبه‌دن اولدی خوارج مطرود ۱۲۲۷
سروری • کیدوب مدینه‌یه کیردی سپاه خان محمود ۱۲۲۷
لا • اهل دین استانبولی آلدی جدال وجنکله ۸۵۷
سروری • شه سلیم آچدی مصر ایچون سفری ۱۲۱۳
وله • جکدی سیفن روس ایچون آچدی سفر سلطان سلیم ۱۲۲۱
وله • مسقوه آچدی سفر سیفله شاه عالم ۱۲۰۱
کلیم • باد مسعود این سفر فتح قرین ۱۰٤۲
نیازی • آلدی قبرسی الندن شه سلیم ۹۷۸
وحید • شه جهانه قبای سفر مبارك اوله ۱۱۲۷
نابی • مزاج صلحی افساد ایلدی کفار بدکردار ۱۱۲۲
سروری • سلطان سلیم آچدی سفر قورقوبی آلدی جنکله ۱۲۱۳
وله • آلوب سونی سپاه کافری سوردی علی پاشا ۱۲۱۸
لا • جنکله الدی روان حصنن کیدوب سلطان مراد ۱۰٤۵

سروری • آصف دریا همم اولدی ودین سرعسکری ۱۲۱۲
ولە • روسی رسوا ایلدی روسجق یانندە اهل دین ۱۱۹۲
ولە • مسقوك قردی سپاهن سیف سلطان مصطفی ۱۱۸۷
ولە • قاهرەدە فرانجەیی بوزدی جنود شەسلیم ۱۲۱٦
عاصم • الندی نیجە بیك بوز الیدە المش ایکن نیتی ۱۱۵۰
سروری • نیجەنك ایلق ملکندن الندی شبشی ۱۲۰۲
ولە • فرانجە مصری المشکن جنود خان سلیم الدی ۱۲۱٦
ولە • قاچدی مسقو بوزوب انی سپە خان محمود ۱۲۲٤
لا • صدر عالی الدی بیك بوز بردە اردل ملکنی ۱۱۰۱
سروری • بوزوب جزار پاشا اهل کفرە چالدی ساطوری ۱۲۱۳
کالای • فرانجە کیردی چنکالە یدی ساطور جزاری ۱۲۱۳
عزت • مکەنك اچدی طریقن شاه محمود السیر ۱۲۲۷
سروری • قلجلە مسقوی بوزدی جنود خان محمود ۱۲۲۵
ولە • یثربی الدی جند خن محمود ۱۲۲۷
لا • مجرمدە روانی الدی غازی ۱۱۳۷
سروری • سیف علی مدینەدە بوزدی خوارجی ۱۲۲۷
ولە • ملك مصری شە سلیم الدی چکوب سیفن ینە ۱۲۱٦
ولە • باصدی نیل اسا اقوب مصری جنود شە سلیم ۱۲۱٦
ولە • ینە قصد ایدوب مصری سپاه شە سلیم الدی ۱۲۱٦
سید رهبی • کلدی مفتاح روان اچدی در امیدی ۱۱۴۷
سامی • الوب قلمەی سلطان احمد اعداسی ملول اولدی ۱۱۳۵
عاصم • همدانە واروب الدی سپە احمد خان ۱۱۳٦
صدیق • کنجە فتحی سیف سلطان احمدە اولدی نصیب ۱۱۳٦
لا • اطە فتحندە مصیب اولدی محمد پاشا ۱۱۵۱

حکمت • رأفت • اسعد

مدینه سوزی اندی طوسون پاشا ایدی مأمور ١٢٢٧
عاصم • سیف یوسف روسی روسی کبی رسوا ایلدی ١٢٢٢
سروری • مدینه‌دن چقردی علی پاشا عربانی ١٢٢٧
حامد • سیف یوسف بوزدی روس روسیاهك اردوسن ١٢٢٤
سروری • روسی رسوای سیوف ایلدی یوسف پاشا ١٢٢٤
ارنابودوهبی • بنی صندی بوزلدی یرکویده نجه ملعونی ١٢٠٤
سیدوهبی • طارح اولدی فرز فی الحال بوزلدی جند شاهی ١١٤٧
نظمی • انکروسی منهزم قیلدی سلیمان زمان ٩٣٢
عاصم • کردوسی جنکله اندی علی پاشای دلیر ١١٢٧
سروری • دوکدی قورصانی بوزوب بحره قپودان پاشا ١٢٠٦
خطاطزاده م.روانی عون حقله الدی سلطان احمدك جیشی ١١٢٧
سیدوهبی • ینه مژده ازاق بیك یوزیکرمی اوچده فتح اولدی ١١٢٣
عارف • بیك ایکیوز اون التیده اقلیم مصر اندی هپ ١٢١٦
سروری • دیوب دهری امان مصری مجاهد شه سلیم الدی ١٢١٦
وله • قردی سپاه روسی روسججقده جند اسلام ١٢٢٥
وله • چکروب میدانده سیفن مسقوی قردی ولی پاشا ١٢٢٥
وله • روسی بوزدی وارنه اطرافنده مردان جهاد ١٢٢٥
وله • بوزدی شمنیده جیوش مسقوی اصحاب سیف ١٢٢٥
سیدوهبی • سیف دین احمدیدن مسقوك صندی بنی ١١٢٣
نابی • دوشدی قمچه حصنه نور محمدی ١٠٨٣
لا • مژده بوزدی سیفله طهماسبی محمود خان ١١٤٣
عینی • سلطان سلیم قورفوبی فتح ایتدی جنکله ١٢١٣
سروری • قیروب اعدایی طوبله قورفویی سلطان سلیم الدی ١٢١٣

سروری • یقدی طوپ قلعه دوکوب الدی عریشی خان سلیم ١٢١٤
وله • جزار پاشا قان دوکوب عکاده بوزلدی فرنك ١٢١٣
وله • عدودن شه سلیم الدی عریشی ١٢١٤
عزت • انتقام الدی خوارجدن علی درعیه‌ده ١٢٣٣
سروری • رأفت • الدی مدینه قلعه‌سن والیٔ مصرٔ عسکری ١٢٣٣
وله • عریشی طوپلیوب الدی سپاه شاه ١٢١٤
وله • ممالك مصر اولدی منصور اللوا سلطان سلیم ١٢١٦
وله • قاهره فاتحی سلطان سلیم اولدی ینه ١٢١٦
وله • معنی حق ایدی مصری اوچنجی شه سلیم الدی ١٢١٦
وله • عدویه جبر ایدوب مصری جنود شه سلیم الدی ١٢١٦
وله • مصر ایدی فرانجه مصره اما اهل دین الدی ١٢١٦
وله • فرنکی بوزدی طوپدن مصر ایلن سلطان سلیم الدی ١٢١٦
وله • مصر اندی بوزدی جمهوری مجاهد شه سلیم ١٢١٦
وله • جبر ایله شاه سلیم الدی عدودن مصری ١٢١٦
وله • فرنکی قردی باب النصر مصری شه سلیم اچدی ١٢١٦
وله • عدو چقدی طلسم کنز مصری شه سلیم اچدی ١٢١٦
وله • عدو مردود اولوب مصر اولکه‌سن سلطان سلیم الدی ١٢١٦
وله • عدو قاچدی اوکندن مصری جند شه سلیم الدی ١٢١٦
وله • مصری عسکرله الدی شاه سلیم ١٢١٦
وله • الندی ام دنیا سور دهره زیب وفر ویردی ١٢١٦
وله • جنینی اولدی ساقط ام دنیا ایلسون راحت ١٢١٦
وله • ویروب دمیاطی کافر مصری مردان دسته کل الدی ١٢١٦
وله • فرانچه مصر ایچون بدنام اولوب سلطان سلیم الدی ١٢١٦
وله • کلوب مفتاح مصر اچدی کلید کنج اقبالی ١٢١٦

سروری • عدودن قان دوکزب مصری جنود شه سلیم الدی ١٢١٦
وله • چکدی فرانچه اهی الوب مصری شه سلیم ١٢١٦
وله • اچلدی کنز کرم الدی مصری شاه سلیم ١٢١٦
وله • قلعهٔ مصری کشاد ایلدی سلطان سلیم ١٢١٦
وله • سم مهلك اولدی مصرك قندی جند دشمنه ١٢١٦
وله • مصر ایلن سلطان سلیم الدی فرانسز ال چکوب ١٢١٦
وله • دوکدی قان جند عدودن مصری الدی شه سلیم ١٢١٦
وله • حق دمن ایتدی حنای ام دنیا دشمنك ١٢١٦
وله • دفع اولوب بالجمله اعدا مصری الدی شه سلیم ١٢١٦
وله • اولدی غازی مصری دینسزدن الوب سلطان سلیم ١٢١٦
وله • عدودن مصری یوسفله مؤید شه سلیم الدی ١٢١٦
وله • مصر الندی اهر سیف ارسال ایدوب سلطان سلیم ١٢١٦
وله • مصری حربیدن چکوب الدی کیرو سلطان سلیم ١٢١٦
وله • ایلیوب جمهوری نابود الدی مصری شه سلیم ١٢١٦
وله • معین حق اولوب مصری مجاهد شه سلیم الدی ١٢١٦
وله • اکلدی روح جدی ملك مصری شه سلیم الدی ١٢١٦
وله • ایدوب اعدا نکول اقلیم مصری شه سلیم الدی ١٢١٦
وله • قلجله شه سلیم اسکندریه حصنی الدی ١٢١٦
وله • اسکندریه قلعه سن الدی مؤید شه سلیم ١٢١٦
وله • صالحیه سمتن الدی سیفله سلطان سلیم ١٢١٤
وله • اسکندریه حصنی جنك ایله فتح اولندی ١٢١٦
وله • شاه جمجاهله صلح اولدی فرانچهٔ روس ١١٨٨
وله • روس بیدین ایتدی نیجه کبی صلحه انقیاد ١٢٠٦
وله • مژده کفاری قیروب کلدی قپودان پاشا ١٢١٦

راسم •	قول اولدی باب سلطان احمده اشرفده عالمده	۱۱٤۰
سروری •	چالدی قلیج سلسترەده بسقوه سپاه	۱۲۲٤
سیدوهبی •	همدان گنجه روان فاتحی سلطان احمد	۱۱۳۷
صادق •	پادشاه الدی روان شاهن	۹۹۱
عنتی •	قمنچه ملکنی سلطان محمد الدی دشمندن	۱۰۸٤
سیدوهبی •	مژده ذی الحجه‌ده جنت ایله الدی همدان	۱۱۳٦
شاکر •	حصن تبریز اولدی سلطان احمده ملك جدید	۱۱۳۷
سروری •	کلدی امداد ودود الدی عریشی شه سلیم	۱۲۱٤
قلندر •	شهك الدی روانی پاشا	۹۹۱
جمعی •	الدی روانی شه بهمن شکوه	۱۰٤۳
وله •	ایتدی عدو حصن ازاقدن کریز	۱۰۵۳
عشقی •	دیدی قبلی او شاه مات اولدی	۹٦۳
صافی •	لطف ایزد اولدی بیك سکسنده فتح قندیه	۱۰۸۰
عزت پاشا •	الدی خان احمد عادل همدان اولکه‌سنی	۱۱۳٦
نظمی •	عدنه واروب انی الدی سلیمان پاشا	۹٤۵
فیضی •	روان ملکن الوب سلطان احمد بر مراد اولدی	۱۱۳۷
سعید •	بحمدالله روانك حصننی سلطان مراد الدی	۱۰٤۵
عاصم •	همایونباد سلطان احمده تبریز اقلیمی	۱۱۳۷
نظیم •	لطف وهاب اولدی سلطان احمده فتح روان	۱۱۳۷
عزت علی پاشا •	روانی حکم سلطان احمد دارا حشم الدی	۱۱۳۷
شهری •	اولدی جاری حکم سلطان احمدی تفلیسده	۱۱۳۵
لا •	الوب حکم ایلدی سلطان احمد خان نهاونده	۱۱۳۷
لا •	واروب بغدادی قهر وضرب ایله سلطان مراد الدی	۱۰٤۸
فیضی •	بوسنه کفاری قردی بوسنه‌ده سیف علی	۱۱٤۰

نظمی	مطیع اولدی سلیمان زمانه میرزا القاص	٩٥٤
لا	اولدی سلطان احمدك صلحی ایله اشرف امین	١١٦٠
دری	بیك یوز اونده بولدی دنیا راحت صلح وصلاح	١١١٠
ندیم • هاتف	اولدی ایران اهلی سلطان احمده فرمانبر	١١٤٠
نظمی	اولدی شه جهانه بنده امیر القاص	٩٥٤
لا	اهل سنت منزلی اولدی روان	٩٩١
فائضی	کلدی سردار عسکر اسلام	١٠١١
حالتی	کلدی شاه جهان سلامتله	٩٩٥
طالب	کلدی صد مژدهلر استانبوله سلطان زمان	١٢٤٧
ذائق	رومایلینه عزم وعودت قیلدی خانعبدالمجید	١٢٦٥

﴿ تواریخ مهمات مغازی ﴾

طیار پاشا	ایتدی نو بنیاد اناپه قلعهسن سلطان سلیم	١٢١٢
سروری	سور یاپدی اناپه شهرینه سلطان سلیم	١٢١٢
عزت	وارنهیی حصن متین ایلدی سلطان محمود	١٢٣٣
وله	یاپدی وارنه قلعهسن سلطان محمود الشیم	١٢٣٣
احیا	لطف ایلدی ترسانهیه بو بابده سلطان سلیم	١٢١٧
طالب	اولدی دیوانخانهنك طرح نو ایجادی بلند	١٢٣٦
سرمد	اولدی اسکی اوطهلر شمدی یکیدن معمور	١١٩٧
سیدوهبی	صطبل خاصنی سلطان محمد ایلدی اباد	١١٤٧
عزت	شاه جهان بو بابده کتابی شادان ایلدی	١٢٣١
سروری	زینده یاپدی قشلهسن طوپجیلرك سلطان سلیم	١٢٢٠
وله	طوپجیان ایچون معلی قشله یاپدی شه سلیم	١٢٠٨

سروری • طولدی عسکر قشله ایجاد ایلدی سلطان سلیم ١٢٠٨

وله • یمهمم سلطان سلیم ایتدی بنا انبار نو ١٢١٣

وله • بو نو انباری جود شه سلیم یمشیم یاپدی ١٢١٣

عینی • اولدی بالاطاق اصدی هالدیه بو چرخ الك ١٢١٨

سیدوهبی • نیشی بر حصن حصین ایلدی سلطان احمد ١١٣٦

سروری • حق بو انبار جسیمی ایده کنج برکت ١٢٠٨

عزت • مزین طابیه یاپدی ساحل دریاده خان محمود ١٢٣٣

وله • سلطان دارا بندهیه ازادلو اولدی اثر ١٢٣٣

وله • یاپوب محمود خان زینده اولدی درکه میدان ١٢٣٣

احیا • درکه جیش معزا یله شان بولدی بولی ١٢١٩

عینی • یاپیلدی چرخ حده هر جهتدن دوندی افلاکه ١٢١٨

سروری • غلطه قلدسی اباد وسر فراز اولدی ١٢٠٩

رفیع • یاپدی نو حصن قوی انپدیه خان سلیم ١٢١٢

عزت • قیلدی احیا سرکی بی محمود خان ١٢٣٣

وله • یکی دوندی جلا چرخی سپهره ١٢٣٣

سروری • یاپدی محکم باب نو ترسانهیه سلطان سلیم ١٢١٧

عینی • شه سلیم ایلدی طوپجیلره احیا قشله ١٢٢٠

وله • ایردی افلاکه بو جلا چرخی ١٢١٧

لا • قلعهٔ زاد عمر بانیها ٩٩٢

عینی • صوین بولدی بو چرخ انشا اولنجه دوندی افلاکه ١٢٢٠

سروری • حصنی یاپدی خان سلیم اولدی انپدیی عدیل ١٢١٢

وله • اولدی واسع مخزن چوبی یاپوب سلطان سلیم ١٢١٧

وله • شه سلیم ایلدی بالا جبهخانه ایجاد ١٢١٩

وله • اولدی کردوند رسیده بو معلی قشله ١٢٠٨

حمدی	• قلعه‌یی معمور وآباد ایلدی سلطان مراد	١٠٤٥
سروری	• نه محکم اولدی طوپخانه ایدوب سلطان سلیم اباد	١٢٠٨
وله	• حق بو انبار بلندی ایده کنز البرکات	١٢١٧
عزت	• قیلدی احیا بو یکی اوطه‌لری خان محمود	١٢٢٢
عنقا	• زینده طوپجی قشله‌سی یاپدیردی سلطان مصطفی	١٢٢٣
سروری	• جند معیار قشله‌سی یاپدی یکیدن خان سلیم	١٢١٥
وله	• قشله‌دوندی بام کردونه بو عالی طرحله	١٢٠٨
غالب دده	• دوکلدی قالب مقبول ومطلوبه دوکمخانه	١٢٠٩
طالب	• پك قوری اولدی بو اعلی استراحه قلعه‌سی	١٢٥٣
وله	• شمدی انبار مهماتی یکی یاپلدی	١٢٤٧
وله	• پیاده جندینه یاپلدی شمدیده روا قشله	١٢٥٣
واصف‌زاده	• یاپدی شه محمود تقویم وقایع جاینی	١٢٤٧
طالب	• سزا اولدی وقایعخانه‌نك واقعه ایجادی	١٢٤٧
وله	• وقایعخانه‌نك زیبا دکلمی جایی واقعه	١٢٤٧
وله	• بو قراوخانه‌نك بنیادی اولدی بی بدل	١٢٤٧
وله	• یاپلدی نو جنوده باب سر عسکرده بو قشله	١٢٤٨
اسعد	• یاپدی شه محمود ابو الدردا ایچون رعنا مقام	١٢٥١

﴿ تواریخ سال نزول سفن ﴾

ندیم	• بحمدالله کیم ایندی اوچ انبارلی سلامتله	١١٣٥
وله	• شکر الله ایندی اوچ انبارلی سعد ایامده	١١٣٥
واصف	• ایندی اوچ انبارلی یوزدی همتك دریاسنه	١٢١١
سروری	• اوچ انبارلی یاپوب ایندردی بحره مالك انبحرین	١٢١١

وله • یاپلشدی اوچ انبارلی سفینه ایندی دریایه ١٢١١

سروری • ایندردی اوچ دجله کمی ساحلده بردن شه سلیم ١٢١١

وله • اوچ ایلرده میسر قیلدی حق ایندی اوچ انبارلی ١٢١١

وله • صاندق کیم اوچدی قوش کبی ایندی اوچ انبارلی یمه ١٢١١

وله • یاپلدی محکم اوچ انبارلی ایندی بحره هیبتله ١٢١١

وله • بنده کز بنم جهانده بو ندن اعلی شهیته ١٢١١

وله • قیلدی اوچ قلیون یرندن روی دریایه نزول ١٢١٣

وله • شه سلیم یم همم ایندردی بر فلك جدید ١٢١٢

وله • دجله دن اوچ سفینه که ایندردی شه سلیم ١٢١١

وله • اوچ کمی ایندردی برکونده شه قلزم نوال ١٢١٥

وله • اولوب مقدمهٔ نصرت ایندی فلك جدید ١٢٠١

وله • زهی عنایت حق بحره ایندی فلك جسیم ١١٩٤

وله • ایتدی دریایه اقن قلیون نو ماند جو ١٢١٢

وله • ایلدی اقبال اوچ انبارلی یمه اتلر کبی ١٢١١

عینی • اولدی یردن صو کبی بحره اوچ انبارلی روان ١٢١٣

سروری • بحره ایام شتاده ایندی اوچ فلك جدید ١٢١٣

وله • اوچ کمی یول بولدی کمسز آت کبی قوشدی یمه ١٢١٣

وله • قوش کبی اوچ قطعه قلیون اوچدیلر سوی یمه ١٢١٣

وله • آت کبی یردن سکردوب اوچ کمی بولدی یمن ١٢١٣

نجیب • خان سلیم اوچ کمی ایندردی یمه ١٢١٥

طالب • یمه ایندی ایکی کشتیسی بردن شاه بحرینك ١٢٣٤

رحمی • خان محموده همایون ایده بو فلکه یی حق ١١٥٧

سروری • سلیم خان ایچون ایجاد اولندی نو صندل ١٢١١

وله • اولدی صو دیباسنده صندل زینت رسان ١٢١١

وله • اولدی زیبا صندل چاکرو محمود خان ١٢٢٦
سروری • بودلجو فلکه بحر ملکه ویردی سوبسو رونق ١٢١١
ناظم • مزین زورق سلطان دریا دل مبارکباد ١٠٨٩
نظمی • زورق سیر پادشاه جهان ٩٥٥
طالب • شه بحرین ایچون ایندی ایکی زیبا قایق بردن ١٢٤٨
وله • اوچ انبارلی کوزل قلیونی ایندی شاه بحرینك ١٢٤٤
وله • شه بحرینك ایندی نو بو اوچ انبارلی قلیونی ١٢٤٤
وله • اوچ انبارلی بویل ایندی سلامت ایله دریایه ١٢٤٤
عینی • یکیدن ایندی اوچلر همتیله بواوچ انبارلی ١٢١١

﴿ تواریخ آثار اصحاب خیرات ﴾

سروری • یاپدی جامع خان سلیم آلدی جنودندن دعا ١٢١٩
وله • عسکر ایچون ایتدی جامع والده سلطان بنا ١٢٠٨
وله • جامع نو ایتدی میر احمد جوارنده بنا ١٢٢٠
یحیی دده • یاپدی ابراهیم بیت الله اوله سعیی قبول ١٠٩٤
عرفی • یاپدی اسکی جامعی محمود خان قیلدی جدید ١١٦٦
راغب پاشا • یاپلدی موقعنده جامع النور علی پاشا ١١٤٧
عزت • بوجامعی محمود خان وقفندن اباد ایلدی ١١٣٤
وله • یاپدی عالی جامعی محمود خانه قیل دعا ١٢٣١
عارف • اولدی بومحفل همای دولته زرین قفس ١٢٢٥
رضاخان • بناء کعبهٔ ثانی نهاد شاه سلیم ١٢١٩
وهبی • یاپدی عالی جامع نوخان سلیم الدی دعا ١٢١٩
سروری • مرتفع یاپدردی خالد جامعن سلطان سلیم ١٢١٥

وله	• مولى سليم خانك ايده جامعك قبول	١٢١٩
سروری	• كدردن اولسون امين جامعی قيلان معمور	١٢٠٣
وله	• مزين اولدی جامع والده سلطان ايدوب تعمير	١٢١١
نابی	• والده سلطانك ايتسون جامعك الله قبول	١١٠١
طالبی	• منبر مرقد رسول الله	٩٩٨
دری	• ذكر ايدك لا اله الا الله	١١٢٠
عزت	• مسجد الاقصی ياپلدی عهد خان محموده	١٢٣٣
فطنت	• معلى جامع رعنای سلطان مصطفادر بو	١١٧٦
سروری	• مكلف جامع نورسم سلطان مصطفادر بو	١٢٢٢
عاصم	• بيك يوز اون بشده تمام اولدی بو والا جامع	١١١٥
عنقا	• عبادت ايله دائم جامع طيار پاشاده	١٢١٦
عزت	• بتيمی ايتدی معلى بنای شه محمود	١٢٣٣
باقی	• جامع سلطان محمد خانه كل	١٠٦٣
خضربك	• جامع زيد عمر من عمره	٨٥٠
لا	• مسجد مستحسن اركانه	١٠٠٢
سروری	• جامع النور ياپدی خان سليم	١٢١٩
ثابت	• ياپلدی اهل عشقه جامع پاك علی پاشا	١١١٩
سروری	• يكی باشدن جديد اولدی مفرح مسجد اوچ باش	١٢١٧
نابی	• موجب جنت اوله جامع يوسف پاشا	١١٢٠
توفيق	• قيلدی انتجی قادين برجامع زيبا بنا	١٢٠٢
سروری	• ايلدی انتجی قادين جامع رعنا بنا	١٢٠٢
وله	• سلطان سليم بانئ دارالكتابدر	١٢١٧
وله	• بودر كزيده جامع عبدالحميد خان	١١٩٢
نديم	• قيلان بو محفلی اباد ابراهيم پاشادر	١١٤٢

توفیق • یاپلدی محفل عالیمکان شرع قویم ١١٦٣
شامی • شامی احیا ایلدی سلطان روملك جامعی ٩٦٦
عزت • یاپلدی محفل زرین هوای خانه ١٢٣٠
حاذق • یاپدی بو جامع نازکتری حاجی پاشا ١١٦٣
سروری • جامع پاک یاپدی احمد آغا ١٢١٩
وله • درسخانه یاپدی سلطان زمان ١١٩٥
وله • قدبنی دارالکتب سلطانا عبد الحمید ١١٩٤
حاذق • یاپدی بو مدرسه‌یی همت احمد پاشا ١١٦٦
سروری • توفیق • اهل علمه مدرسه یاپدردی شه عبدالحمید ١١٩٥
لا • بو عمارتده مهیا اولدی انواع نعم ١١٢٣
حمدی • سارعوا فی الدرس فاسعوا بالعموم ١٢٢٠
مشتاق • این عمارت همیشه اباد باد ١١٤٧
سروری • رزقله مملو عمارت یاپدی خان عبد الحمید ١١٩١
غالب • عمارت بولدی صحن میزبان صاحب لولاك ١٢٠٩
سروری • ناز پرور دادی یاپدی مکتبی صبیان ایچون ١٢١٧
وله • ایلدی مکتبده صبیان شاه سلطانه دعا ١٢١٥
طفلی • صبیانه یاپدی مکتبی شاه جهان عبدالحمید ١١٩١
سروری • والده سلطان معلی مکتب انشا ایلدی ١٢١٥
وله • شاه سلطان یاپدی زیبا مکتبی طفلان ایچون ١٢١٥
وله • جناب شاه سلطان مکتب نو یاپدی صبیانه ١٢١٥
سیدوهبی • جود ابراهیم پاشا یاپدی بونو مکتبی ١١٣٩
سروری • اولدی مکتب لانهٔ زینده حق قرآن ایچون ١٢٠٧
سیدوهبی • به نه دلکش قفص حق قرآن ١١٤٥
سروری • قلندر خانهٔ نو اولدی بنیاد ١٢١٥

لا • ايا حزب اطفال تعالوا الى مكتب ١١٦١

عينى • دار طباعه ايلدى انشا اوچنجى شه سليم ١٢١٦

سرورى • تكيه‌سى اسحق افنديننك اوله مقبول حق ١٢٠٧

لا • جديد اولدى ينه ياهو ياپلدى مولويخانه ١١٨٧

عينى • اى عزيزم تكيه‌گاه نقشبند اولدى بنا ١٢١٦

توفيق • بو تكيه قلب اهل الله كبى اولدى كوزل معمور ١١٧٧

عزت • ياپدى بودركبى سلطان جهان خان محمود ١٢٣٢

سرورى • محليدر بو محكم تكيه طلاب وفادارك ١١٩٩

وله • ايوان عدنه دوندى محكم سماعخانه ١٢٠٦

عينى • اولندى تربه‌سى احيا امير سلطانك ١٢١٩

نابى • تعمير اولندى كنبد علياى مولوى ١١٣٢

هاشمى • اولدى عديل جنان مرقد سلطان مراد ١٠٠٨

سرورى • ياپدى يرنده والده سلطان تربه‌سن ١٢٠٩

طالب • والده سلطانه بو تربه اوله دار نعيم ١٢٣٣

سرورى • سنبل افندى مرقدين ياپدى جناب شه سليم ١٢١٩

وله • ياپدى زيبا مرقدين سنبل سنانك شه سليم ١٢١٩

عزت • ايلدى محمود خان احيا بولوب بو مرقدى ١٢٣٢

طالب • ياپدى بو مرقد والايى بولوب خان محمود ١٢٣٢

سرورى • متانت بولدى ياهو كنبد بالاى مولانا ١٢١٣

فائق • ايلدى فرمان بو جسرى ياپدى سلطان مصطفى ١١١٣

هدايى • ياپدى اب اوزره بو جسرى شه سليم ٠٩٨٠

نادرى • ياپلدى جسر كردون طاق سلطان احمد عادل ١٠١٨

مشتاق • كسى نديده بدوران مثال اين حمام ١١٤٧

عطایی • یکیدن یاپدی پاشا چشمه‌یی هم اسکی جامی ١٠١٨

فائق بوسنوی • بوزیبا جسری انشا قیلدی جودایله جلال پاشا ١٢٣٤

طالب • اولندی سعدیانه اشبو درکاه بهین انشا ١٢٥٩

وله • شه دریا عطا یاپدی نه اعلی کوپری دریایه ١٢٦١

وله • شه بحرهمم یاپدی نه اعلی کوپری دریایه ١٢٦١

وله • پك کوزل بر جسر ثانی یاپدی خان عبدالمجید ١٢٦١

وله • یاپدی قاسمجی نهرینه جسری نه اعلی پادشاه ١٢٥٣

وله • یاپدی یمده نو بو جسر پاکی خان عبدالمجید ١٢٦١

وله • ادهم افندی شمدیده یاپدردی محکم مدرسه ١٢٥٢

وله • بودار مثنوی عین جنانه دوندی مولانا ١٢٦٠

وله • یاپدی یکیدن قنطره نیل ابحره شه عبدالمجید ١٢٤٣

شناسی • جسر دلجو یاپدی بحره پادشاه یمشیم ١٢٦١

حسن حقی شناسی • یاپدی خان عبدالمجید یم همم جسر جدید ١٢٦١

صفوت • اولدی بی‌مانند ایکنجی جسر دلجوی خلیج ١٢٦١

تواریخ بند و سبیل و عیون

منیب • صو باشیدرکه چکمش بنده بو سداب دلجویی ١١٩٩

سروری • شاهد آبه کمربند ایله زینت کلدی ١٢١١

سری • اقدی انکشت محمددن زلال ١١٠٠

مسندی • ماء زمزم اثر اسمعیل ١٠٤٩

سید وهبی • آقن صولر طورر بو بند بالا طاق زیبایه ١١٣٥

سروری • آب حیوان قالدی سرعتدن ایدوب سد انی بند ١٢١١

احیا • آب حیوان قالدی سرعتدن اولنجه بویله بند ۱۲۱۱

وهبی • جیوش آب اقن ایلر کلوب بو بند رعنادن ۱۲۱۱

سروری • کمر بند اویدی حقا شاطر جوی مصفایه ۱۲۱۱

وله • ثواب قصد ایدوب یاپدی صو بندین والده سلطان ۱۲۱۱

وله • یاپوب سدآبه ایتدی اهتمامی والده سلطان ۱۲۱۱

جنانی • عینتابه کلدی نو مجری ایله ماء قدیم ۱۱۵۳

نابی • دیار عینتابی جوی ساجور ایلدی احیا ۱۱۰۲

رضا بك • جریان ایتدی ایچك چالیجه‌دن بریکی صو ۱۲۰۷

عزت • والده سلطانه کوثردر سبیل ۱۲۳۳

سید وهبی • کل سبیل والده سلطاندن آب کوثر ایچ ۱۱٤٥

حاکم • ایلدی سلطان عثمان صوکبی جودین سبیل ۱۱٦۹

سروری • صو ایچ سبیل سلطان عبدالحمید خاندن ۱۱۹۱

احیا • شاه سلطان نوسبیل ایتدی بنا ما ایچ زلال ۱۲۱٥

سروری • والده سلطان سبیل ایتدی کل ایچ ماء شفا ۱۲۱۰

سروری . عینی • قیلدی حاجی احمد اغا زمزمی نامنه سبیل ۱۲۱۹

سروری • زمزم اسا اب جودین ایتدی شاه سلطان سبیل ۱۲۱٥

وله • این ایچ مشربجه یاپدی جود شاه سلطان سبیل ۱۲۱٥

وله • پاك مشرب شاه سلطان یاپدی پك دلجو سبیل ۱۲۱٥

وله • کلوب ماء حیات ایچ شاه سلطانك سبیلندن ۱۲۱٥

وهبی • سبیل حقه اجرا ایتدی لطفك والده سلطان ۱۲۱۰

طالب • نوسبیل والده سلطانده عین کوثر ایچ ۱۲۳۳

وله • سلسبیل والده سلطاندن ایچ ما کوثری ۱۲۳۳

سید وهبی • بو علی پاشا سبیلندن کل ایچ ماء الشفا ۱۱٤٦

ثاقب • علی پاشا سبیل ابتدی یولیله آب حیوانی ۱۱۲۰

فردی	• یاپدی ابراهیم پاشا عین زمزمدر سبیل	١١٢٠
طالب	• سبیل ایتدی بناحالت افندی آب جود ایچ ما	١٢٣٥
سیدوهبی	• نه دلجو چشمه یاپدی فی سبیل الله علی پاشا	١١٤٥
سروری	• کل سبیل اولدی زلال چشمهٔ مفتیٔ دین	١٢١٥
وله	• سلسبیل جودی خان محمود اجرا ایلدی	١٢٢٤
وله	• ایدوب عطاشه صلا زمزمی اقتدی بلال	١٢١١
خواجه رحمی	• صوین بولدی بو چشمه جود ابراهیم پاشادن	١١٩٤
سروری	• والده سلطانك ایچ خیرینه ماء زلال	١٢١٥
راسم خطاطی	• اقدی انکشت محمددن ایچك آب زلال	١١٣٧
سروری	• ایلدی سری افندی عین جودین آشکار	١١٩٥
سیدوهبی	• چشمهٔ والدهٔ خان محمود	١١٤٥
طالب	• زمزم ایچ چشمه یاپدی خان محمود	١٢٣٢
سروری	• ال ایچ ادهم افندی خیرینه صو	١٢١١
سیدوهبی	• عینچه زمزم اثر اسمعیل	١١٤٥
سروری	• اقتدی والدهٔ شه سلیم عین زلال	١٢٠٥
وله	• شاه سلطان قیلدی درکاهندن اجرا زمزمی	١٢٠٨
وله	• ملك پاشانك اروا قیلدی ناسی عین الطافی	١٢٠٨
وله	• عطاشه آب لطف شه سلیم اقدی کوچك صوده	١٢٢١
کالایی	• بو دلجو چشمه ساری ایتدی یحیی بك یکی احیا	١٢١٥
سروری	• کل صودن آل ایچ کرامت ایلدی اجرا دلی	١٢١٠
فاضل	• چشمه دن ماء زلالی ایچ حسینك عشقنه	١٢٠٩
سروری	• ماء حیوان ممتنه اقدی باتق بازارینك	١٢١١
سیدوهبی	• بو دلجو عینی سلطان احمد اجرا ایتدی میدانه	١١٣٤
سروری	• آب کوثر کبی صو عین علیدن کلدی	١٢١٥

ثابت	• برای کسوه اجرا ایلدی عینی علی پاشا	١١١٦
مخلص	• آب جوی کوثر ایچ عین علیدن سو بسو	١١٩٠
ثابت	• اقتدی بابده چشمه امام سلطانی	١١١٩
لا	• اقدی ایچ شربت کبی صو عین بالی زاده دن	٩٦٦
سروری	• برصو ایچ اخلاص اوقی اوچ کره روح فاتحه	١٢٠٨
دری	• ایتدی اسمعیل اجرا عین ماء زمزمی	١١١٧
عزت	• همچو زمزم جودین اجرا ایلدی محمود خان	١٢٣٠
وله	• جودین اجرا ایلدی محمود خان مانند آب	١٢٣٠
لا	• کل ایچ اب حیاتی چشمهٔ سلطان محمددن	١١٤١
شاکر	• کل ایچ ماء حیاتی چشمهٔ سلطان احمددن	١١٤١
سروری	• موقعنده چشمهٔ سلطان سلیم اولدی روان	١٢٢٢
وله	• قیلدی اجرا عالمه سلطان سلیم آب حیات	١٢١٧
وله	• مهرشاه قادین روانیچون کل ایچ ماء زلال	١٢٠٦
عزت	• چورلی بولدی اب اعلی جودخان محموددن	١٢٣١
طالب	• چشمهٔ حالت افندیدن کل ایچ ماء عین جود	١٢٣٥
وهبی دده	• اب صافیٔ حسن روح حسینی قیلدی شاد	١١١٥
سروری	• قیلدی اجرا خان سلیم اب زلال	١٢٢١
طالب	• اقتدی جوی جودین خان محمود	١٢٣٦
عزت	• کل ال ایچ زمزمی فاتح بیت اللهك	١٢٣٦
سروری	• مصطفی پاشا مصفا چشمه بنیاد ایلدی	١٢٢٣
وله	• ایتدی احمد بك روان ماء حیات	١٢١٨
سید وهبی	• کلشن توحیده آب اولدی روان	١١٤٤
عزت	• وکیل مطلق اجرا ایتدی چشمه	١٢٢٣
طالب	• قیلدی ملا عمرانشا چشمه	١٢٣٥

وله • ملا عمرك چشمه سيدر عين زلال ايچ ١٢٣٥
سروری • ال ايچ آب روانی چشمه پايدی مصطفی پاشا ١٢٢٣
وله • نوش ايدك چشمهٔ جود علی پاشادن اب ١٢٢٤
حاذق • ماء زمزمدن اقر چشمهٔ حاجی پاشا ١١٦٦
سروری • مير نعمان چشمه سار جدين اباد ايلدی ١٢٠٠
سعيد • اب حيوان اولدی جاری مصطفی دستندن ايچ ١١٥٤
سروری • اتشی زاده‌نك ايچ روحی ايچون اب اقدی ١٢٢٤
وله • اب جودين قيلدی دنيايه روان مفتی الانام ١٢٢٠
عينی • شه سليمك جودی اجرا ايلدی ماء حيات ١٢٠٩
سروری • اقتدی والده سلطان عطاشنه ماء زلال ١٢٠٦
وله • ايچ اب جودين اجرا قيلدی خديجه سلطان ١٢٢١
وله • روح مريم قادين ايچون اب حيوان نوش ايدك ١٢٠٨
رمزی • امنه سلطانك اجرا ايتدی لطفی زمزمن ١١٦٩
سروری • روحن احيا ايتدی عبد القادرك اب زلال ١٢١٢
وله • قيلدی خان عبد الحميد اجرای اب ١١٨٨
ضميری • اقدی اب زلال فيض اله ١٠١٢
روحی • نه دلجو عين زمزم ايتدی اجرا والده سلطان ١١٤٢
وهبی • منبع الطافن ايتدی والده سلطان روان ١٢١١
طالب • چشمهٔ والده سلطانده روان اب حيات ١٢٣٣
سروری • عالمه زمزم رواندر برابراهيمدن ١٢١٦
شاكر • كل ايچ صوويردی ابراهيم پاشا اصف اباده ١١٣٧
سروری • حسن پاشانك اقدی دهره اب چشمهٔ جودی ١١٩٦
شاكر • كل كل ال ايچ زمزم اجرا ايلدی مفتی الانام ١١٥٢
لا • ابدن ايچ ايله خيرالله افنديه دعا ١٢٢٨

نیلی	•	زلال لطفی ابراهیم پاشانك روان اولدی	١١٣٨
خیری	•	زلال جودینی درویش پاشا ایلدی اجرا	١٢٣٥
سروری	•	جریان ایلدی پاشا قپوسنده چشمه	١١٩٨
وله	•	عطاشی قیلدی اروا شاه سلطان	١٢٠٨
وله	•	عین اب لطفن اجرا ایلدی مفتی الانام	١٢١٥
وله	•	چشمهٔ مفتی الانامك آبن ایچ زمزم کبی	١٢١٥
عزی	•	جودخان محمود بولدردی صوین ترسانه نك	١٢٢٥
سروری	•	چشمهٔ سلطان سلیم اقدی ال ایچ اب حیات	١٢٢١
وله	•	مفتیٔ عالم یکی یاپدی سبیل وچشمه یی	١٢١٥
لا	•	بوعینی جود سلطان احمد ایتدی عالمه اجرا	١١٤٠
تجلی	•	اقدی بریراب زمزم عین ابراهیمدن	١٠٧٥
رجی	•	بوشهری ماایله سلطان احمد ایلدی سیراب	١١٤١
لا	•	چشمهٔ جود علی پاشادن اقدی اب صاف	١١١٩
احیا	•	زمزم اقدی شومقامه برابراهیمدن	١٢١١
وهبی	•	ایچك اب حیاتی عین ابراهیم پاشادن	١٢١٣
سروری	•	قوم قپوده اب جود خان سلیم اقدی ایچك	١٢١٩
بلبلی	•	یاپدی حق یولنه بوچشمه یی محمود پاشا	٩٧٤
صافی	•	زلال نهر جناندر بوچشمه نك ابی	١٠٧٠
سروری	•	عینی اجرا قیلدی بولسون اجرنی سلطان سلیم	١٢١٧
طالب	•	بوجایه عین جودین ایلدی محمود خان جاری	١٢٤٨
وله	•	یاپدی نوچشمه سزا خان محمود	١٢٤٨
وله	•	کوثر ایچ جانا بودلجوچشمه دن	١٢٤٨
وله	•	قیلدی جاری ال ایچ اب جودینی محمودخان	١٢٤٨
وله	•	ایچ بوروشن چشمه دن ماء حیات ای نور عین	١٢٤٨

وله	• بو والا چشمه‌دن ماء حیاتی ایچ حیات اولسون	١٢٤٨
وله	• جود ایله محمود خان قرق چشمه بنیاد ایلدی	١٢٤٨
وله	• یاپدردی زیبا چشمه‌یی سلطان محمود الشیم	١٢٤٨
وله	• یاپدی شه عبد المجیدك جودی اعلی چشمه‌سار	١٢٥٩
وله	• اولدی شه عبد المجیدك چشمه‌سی عین صفا	١٢٥٩

﴿ تواریخ نشیمنگاه شاهان ﴾

سروری	• قصر شاهانه شد سلیم اباد	١٢٠٤
حکمت	• مجدد یاپدی خان محمود قصری	١٢٢٧
عزت	• یاپدی بو دائرهٔ شوکتی سلطان محمود	١٢٣١
سیدوهبی	• ایندلی یاپدردی بو اوطه‌یی خان محمود	١١٤٥
وهبی	• طرز نو بولدی سرای هبة الله سلطان	١٢١٨
لا	• همایون اوله سلطان احمده بو قصر زرین طاق	١١٣٧
منیب	• سعد اوله والده سلطانه سرای روشن	١٢٠٤
سروری	• زهی قصر همایون طرح عالیدر سلیم اباد	١٢٠٤
رحمی	• اوله یارب بو نزهتگاه سلطان احمده مسعود	١١٣٩
شاکر	• همایون قصر سلطان احمد عالیکاندر بو	١١٣٨
سروری	• یاپدی بو قصری خدیجه سلطان	١٢٠٧
وله	• سرای عالی بیجان سلطان	١١٩٦
عارف	• جنودی سیر ایچون یاپدی بو قصری شاه جهانه	١٢١٥
عزت	• سرای طوپ قپو اولسون همایون شاه دورانه	١٢٣٣
سروری	• یکی یاپدی بو قصری خان محمود	١٢٢٤
حکمت	• خان محموده یاپلدی قصر پاك	١٢٢٤

ثابت •	بوایوان لطیفی خان محمد ایلدی ابداع	١٠٩١
سیدوهبی •	شه اسکندر ایینه سزا والامکاندر بو	١١٤٥
نادری •	قصر زرین طاق سلطان زمان	١٠١٥
سروری • عزت •	قصر شاهانهٔ سرور اباد	١٢٢٧
سروری •	شه دورانه یاپدی قصر پاکی والده سلطان	١٢١٧
ندیم •	بوقصر پاك سلطان احمده یارب سعید اولسون	١١٣٩
سروری •	یاپدی اصف قصری اجلال ایله کلدی شه سلیم	١٢١٨
وله •	اولندی جای عزتده بنا بوقصر سلطانی	١٢١٢
وله •	دلکشا قیلدی بوقصر نوی اسما سلطان	١٢٢٤
جودی •	سیر ایچون اولدی بنا بوقصر سلطان جهان	١٠٥١
هاشمی •	یاپلدی قصری سلطان احمدك عالی مقام اولدی	١٠٢٣
سروری •	یاپلدی پادشاهه امر آصف ایله کاشانه	١٢١٠
لا •	مبارکباد قصر پادشاهی	٩٨٣
سروری •	مزین یاپدی قصری اصف عالی همم شاهه	١٢١٢
وله •	شمدی سعد ابادی معمور ایلدی سلطان سلیم	١٢٠٧
وله •	یکی کاشانهٔ شاهانه بنا قیلدی وزیر	١٢١٠
وله •	جدید اولدی مقام اصف جمجاه خان محمود	١٢٢٥
عزت •	باب عالی قصر شاهی ایله بولدی زیب وفر	١٢٢٥
ثابت •	همایون اوله سلطان احمده بوقصر شاهانه	١١٢٢
یحیی •	مبارك ایلسون بوقصری سلطان احمده مولی	١١٢٢
لا •	ایلدی بوسایوانی اشیان عنقای شان	١١٤٥
سیدوهبی •	محمود خانه اوله همایون بوبارکاه	١١٤٥
لا •	سایوان جدید ظل الله	١١٤٥
سیدوهبی •	سایبان جناب ظل الله	١١٤٦

سروری • خان محمود جهانکیره یاپلدی سایبان ١٢٢٤
وله • محمود خانه سعد اوله نو بارکاه داد ١٢٢٤
عزت • اولدی مانند فلك خیمهٔ سلطان محمود ١٢٣٠
طالب • بنیاد سرای غاطه دوندی جنانه ١٢٣٥

﴿ تواریخ مستزاد ﴾

طالب • اوج کزدر اطبایه رئیس اولدی احقدر
عبد الحق افندی ١٢٦٤
وله • عبدالحق افندی‌یی ینه قیلدی مناسب
حق مسند رومه ١٢٦٥
وله • حق زیور قلزم کرمی ایلدی ناظر
ترسانه‌ده احری ١٢٦٤
وله • ممتاز افندینك ایده سالنی اسعاد
اقبالله مولی ١٢٦٥
وله • هرسالی محمد علی پاشایه همواره
یمن اوله الهی ١٢٦٦
وله • هرسال نوی عاکف افندی‌یه همواره
مسعود ایده معبود ١٢٦٦
وله • نوسالی رجایئ هنر پرورە دائم
یمن ایلیه وهاب ١٢٦٦
وله • نو سالی رجایئ هنر پرورە دائم
اسعاد ایده وهاب ١٢٦٦

وله • هر سال نوی عاکف افندی‌یه همیشه
سعد ایلیه ایزد ١٢٦٥
وله • حق عارف افندی‌یه قیله سالنی اسعاد
اقبالله دائم ١٢٦٦
وله • ذهدی بك افندی‌یه کله نوسنه یارب
باعزت واقبال ١٢٦٧

﴿ تواریخ دیکر برای منازل ﴾

سروری • اولدی بو بابده سعی علی پاشا مشکور ١١٩٣
نابی • أولدی زیبا قصر ابراهیم پاشادن حلب ١١١٨
ثابت • علی پاشا سرایی دائم اولسون مسند اجلال ١١١٣
سروری • سعد اوله قصر نو ایبن سلیمان پاشا ١١٨٨
وله • قیلدی باب لطف و احسانن علی پاشا کشاد ١١٩٣
لا • لب یمده بو مأوی طرح ابراهیم پاشادر ١١٤١
وله • مبارك اوله بو مأوای قپلان مصطفی پاشا ١٠٨٧
ندیم • بو نو ساحلسرایی قیلدی احیا مصطفی پاشا ١١٥١
سروری • ایلدی نوری افندی منزل روشن بنا ١٢٠٢
وله • سلیمان جاه والیدر سرایی ایلین معمور ١١٨٩
وله • مکانن بولدی صادق بك یکی نزهتسرا یاپدی ١٢٢٠
حالتی • میر طه‌اسك سرایی هردم ابادان اوله ١٠١٦
سروری • بیت مطبوع ایتدی انشا صاحب طبع سلیم ١١٩٨
وله • یاپدی نوری بك یکی ساحلسراین شوقله ١٢١٦
وله • ستوده مسکن عالی مقام ابراهیم ١١٩٦

نابی • علی بك ایلدی ترمیم طاق ایوانن ۱۱۰۵
سروری • مبارك اوله عزت بك افندی الدی نو مسكن ۱۲۲۰
وله • ولی الدین افندی زاده ایتدی بیتنی احیا ۱۲۲۲
وله • سروری ایلدی ایجاد خانه ۱۲۰٦
وله • دلنشین قصر جناب صدری ۱۱۹٤
وله • حق ایده دائم سروری داربنی جای فرح ۱۲۲۷
احیا • تملك ایلدی اسعد افندی بر كوزل منزل ۱۲۱۷
سروری • الدی منزل مفتی عالیزاده پادشاه ۱۱۹٤
وله • ای محب دوستان مسعود اوله قصر جدید ۱۲۱۵
لا • اولدی بیك سكسن سكزده منزل عالی تمام ۱۰۸۸
عاصم • قصر دلکشکیم محب اهل دل بنیادیدر ۱۲۱۵
سروری • قصر عالی ایتدی نعمان بك بنا ۱۲۱۲
لا • بو مسكن اولدی بیك التمشده ایجاد ۱۰٦۰
حیرت • ایلدی لطفی افندی قصر ایله حوضی بنا ۱۱۲۲
سروری • ساحلسرا یاپدی قیلوب كامل افندی صرف مال ۱۲۱۲
وله • میر عارف بیبدل ساحلسرا قیلدی بنا ۱۲۱٦
خواجه رحمی • یاپدی عصمت بك افندی نو ادا ساحلسرا ۱۲۱٦
سروری • سالم • ایدی صدیق افندی قیلدی بو بیتی تعمیر ۱۲۱٤
عزی • تملك ایلدی عینی افندی بر كوزل منزل ۱۲۲۲
طالب • بو مجدد قصر اوله مختار افندی یه سعید ۱۲٦۵
وله • یمن ایده منزلنی فائق افندی یه حدا ۱۲۵٤

تواریخ ارسال خط مخادیم

سروری • صفحهٔ وجه عطانه بارك الله یازدی خط ۱۲۱۷

فنا	• مصحف وجهنه قویدی کتبه میرعلی	١٢٠٤
سروری	• خطی ایده همایون شاه جهانه الله	١١٨٧
لا	• کلدی خط همایون وجه شه جهانه	١١٦٩
عزی	• ایلیه سلطان محمودك خطن مولی سفید	١٢٢٣
دزی	• جال حدی‌یه سایه صالدی شهپر جبریل	١١١٥
رمزی	• همایون اوله خطی پادشاهك	١١٠٦
حامی	• لحیه ارسالی قوله سنتدر	١٢١٠
سروری	• کلدی نوخط همایون جاه حسن ابقاسنه	١١٨٧
وله	• مبارك خط سنبلزاده کلدی بیك ایکی یوزده	١٢٠٠
وله	• هالهٔ خط مه حسن حسن بك کیردی	١٢٠٣
چشمی زاده	• جال پاکه موسایه کلوب خط صالدی موساید	١١٤٣
سروری	• خطنی قیلدی عطابك ارسال	١٢١٧
ناظم	• لوح وجه واصفه خط ویردی زیب	١٠٩٨
عزت	• خالدافندی قیلدی شعبانده لحیه ارسال	١٢٢٢
ضمیری	• ایردی شب جائز دکل ایندقالمق بی نقاب	١١٠٥
لا	• موسم کلده یتشدك سنبله	١٠٨٦
وله	• یازلدی لوح سیمه خط زرین	١٠٩٧
حامد	• احمدافندی خطن ایلسون الله سعید	١٢٢٤
راسم	• مولی علی بکك خطن ایلسون سفید	١٢١٨
وله	• مبارکباد یازدی وجهنه سیدسعیدك خط	١٢١٨
سروری	• انحصار حسنه قیلدی عسکر سودان هجوم	١٢٠٢
وله	• ملك حسنه جند خط قلدی ایکی یوزدن هجوم	١٢٠٥
وله	• خط روین ایده حامد بکك الله سفید	١٢١٠
راسم	• نو خطی کلدی وجهنه صادق افندینك	١٢١٨

سروری • خطن مبارك ایلسون احمد بكك الله ١٢١٠

وله • پاقشدی روینه عارف بكك نولحیهٔ زیبا ١٢١٩

طالب • نولحیهٔ خیری بكی یزدان ایده مسعود ١٢٣٤

خیری • ایله یارب لحیهٔ حسن راشد افندینك سپید ١٢١٨

راسم • زكلزار ملاحت آتش كل ورد پیدا كرد ١١٢٦

سروری • خط وجهك پاقشدی صالح بك ١٢١١

نابی • خط نودر مه حسنه هاله ١٠٧٨

جلالی • كلدی صالیویر خط سیه بیك ایكی یوزده ١٢٠٠

ثابت • یازلدی لوح جماله خطوط ریحانی ١٠٨٧

امین • ایتدی اطرافن احاطه مه بدرك هاله ١١٠٢

اسعد . رأفت • كوزل تانپاره ایله لحیه ارسال ایلدی بهجت ١٢٢٨

فرید • ایو تانپاره الوب لحیه ارسال ایلدی اسرار ١٢٢٧

عارف • خطن تبریكه كلدی مورلر وجه سلیمانه ١١٣٦

طالب • لحیه ارسال ایلدی قرق اوجده مختار كریم ١٢٤٣

وله • قیلدی حق آیات نوری روی كاملده عیان ١٢٦٠

﴿ تواریخ زفاف شوهر وزن ﴾

حسیب • شرع احمدله علی‌یه فاطمه اولدی نصیب ١١٦١

طلعت • اقتران ایلدی ماه نوایله نجم سعید ١١٨٢

سروری • تزوج ایتدی عاصم بك افندی ١٢٠٨

وله • تسری قیلدی عبدالله منعم ١٢٠٩

وله • عقد تزوج ایتدی محمد نبیل بك ١٢٢١

صدیق • بعلی داده خدا فاطمهٔ احمد را ١١٢١

سروری •	میر عارف ایتدی عقد ازدواج	۱۲۲۲
عزی •	خیری افندی‌یه اوله مسعود ازدواج	۱۲۲٤
سروری •	میر حامد ایلدی وقتنده سور ازدواج	۱۲۲۱
وله •	تأهل قیلدی صادق بك ویره مولی کوزل اولاد	۱۲۲۰
وله •	مکی افندی زاده شـد داماد مفتیٔ زمان	۱۲۱۵
سروزی . عزت •	تأهل ایلدی راسم افندی سعد اولسون	۱۲۲٦
	اسعد • سروری • عارف •	
	تزوج ایتدی عبدالله بك ایزد ایده مسـعود	۱۲۲۷
عزت •	یمله صالح بك اولدی صهر مفتیٔ جهان	۱۲۲۲
سیدوهبی •	اصف ملك اولدی داماد شه کردون مقام	۱۱۲۸
سروری •	مجمع سعد اوله سور هبةالله سلطان	۱۲۲۳
وله •	تزوج ایتدی سلامی افندیٔ کامل	۱۲۱۳
عزت •	الهی عارف احمد بك تزوج قیلدی سعد ایله	۱۲۲۲
عینی •	عارف افندی قیلدی اعزاز ایله تأهل	۱۲۱۹
ثنایی •	ازدواجکله قصوری ایلدك تکمیل دین	۱۰۷۲
فطنت •	وکیل سلطنت صهر شهنشاه زمان اولدی	۱۱۷۷
کلیم •	دوکوهر بیك عقد دوران کشیده	۱۰٤۷
لا •	کل ای مه قو ینته کیر افتا بك	۱۰٦۱
لا •	سمی مصطفی ایتدی تأهل	۱۲۰۰
طالب •	صهر عالی‌همم اولدی علی پاشا	۱۲٦۱
طالب •	بروسوی • قران کرد سعدین در اوج اقبال	۱۱۱۷
مشتاق •	دو تابنده کوکب قران کرد باهم	۱۱٤۵
شهری •	ایلدی اجتماع شمسله مه	۱۰۵۰
لا •	قره شمس مقابل اولدی	۹٦۹

ثاقب • سعید پاشایی قیلدی سعد اوله شاه زمان داماد ۱۲۵۲
حسن حق بك • تسری ایلدی سری افندی کامیاب اولدی ۱۲٦٥

تواریخ سال شرف اشتمال

سروری • سال نو کلدی سلیمان خان اوله دائم سالم ۱۲۲۱
وله • خان مصطفایه اوله همایون سال نو ۱۱۸۷
سروری • طالب • سال نو مسعود اوله محمود خان عادله ۱۲۲۸
سروری • سلیم خانه اوله سال نو همایون فال ۱۲۰۸
وله • شه سلیمه مقدم هر سال نو مسعود اوله ۱۲۱۲
طالب • رأفت • همایون ایلسون سالی خدا سلطان محموده ۱۲۲۸
عزی • سال نو کلدی کدردن سالم اولسون شه سلیم ۱۲۱۸
سروری • سلیم خانه همایون اوله قدوم سنه ۱۲۱۵
وله • سلیم خانه سال نو اولسون همایون ۱۲۰۸
وله • سعد ایده احکام نو سالی سلیم خانه اله ۱۲۱۳
وله • الهی شه سلیم اولسون معمر سال نو کلدی ۱۲۰٥
وله • سال نو کلدی اوله دولتله دائم شه سلیم ۱۲۱۹
وله • سلطان سلیمه سعد ایده سال نوی خدا ۱۲۱۱
طالب • سروری • سالنی مسعود ایده سلطان محمودك خدا ۱۲۲٤
عزت • طالب • خان محموده مبارك ایده سالی مولی ۱۲۲٤
سروری • مؤید اوله هرسنه خان سلیم ۱۲۱۳
وله • خان مصطفایه سالی سعید ایلیه اله ۱۲۲۳
عزی • خان سلیمه ایلیه سال نوی الله سعید ۱۲۲۱
سروری • عبدالحمید خانه ایده سالی حق سعید ۱۱۹۸
وله • عبدالحمید خانه سال نو اوله مسعود ۱۱۹٤

سروری • طالب ٭ خان محموده همایون اوله هر سال جدید ١٢٢٥
سروری • سرور افزای سلطان سلیم القلب اوله نوسال ١٢٠٧
وله • البهی سال خان عبدالحمیدی ایله سعد ایام ١١٩٩
وله • اوله سعد ایام خان عبدالحمیده سال نو ١٢٠٠
راسم • خان سلیمه سعد ایده نوسالی حق ١٢٢٠
سروری • عزی ٭ خان محموده قدوم سالی الله سعدایده ١٢٢٥
سروری • عزی ٭ محمودخانك اولسون سال جدیدی مسعود ١٢٢٤
طالب •سروری ٭ سعداوله محمود خانه مقدم سال جدید ١٢٢٦
طالب • محمودخانك الله نوسالن ایده مسعود ١٢٣٢
وله • محمود خانه معبود نوسالی ایده مسعود ١٢٣٣
وله • سالی قیله همایون محمود خانه معبود ١٢٣٤
وله • سعدایده نوسالنی سلطان محمودك خدا ١٢٣٤
وله • اوله عدلی خان محمودك بونوسالی سعید ١٢٣٤
وله • محمودخانه مولی نوسالی ایده مسعود ١٢٣٧
طاهر • همایونفال ایده نوسالی یزدان خان محموده ١٢٢٦
سروری • عبدالحمیدخانه سعد ایده سالی معبود ١١٩٣
وله • سال نوسعداوله خان عبدالحمیده دائما ١١٩٥
عینی • بیك ایکی یوز اون برنجی سالی کلدی هجرتك ١٢١١
سروری • بیك ایکیوز اون برنجی سالدر دوز فرح ١٢١١
وله • راحت زمانه‌در بیك ایکیوز ایکنجی سال ١٢٠٢
وله • بیك ایکیوز التی سالن حق مبارك ایلسون ١٢٠٦
وله • بیك ایکیوز یدی سالن ایده مولی خرم ١٢٠٧

سروری ◦ وقت احسان ایده باری بیك ایکیوز سنده سن ۱۲۰۰
وله ◦ قدوم سال الله افاقه مولی لطف عام ایتدی ۱۲۰۴
وله ◦ قیلدی حق دهره ینه ارسال سال انعام عام ۱۱۹۷
خیری ◦ سلطان محمودك اوله دولتله هر سالی سعید ۱۲۳۵
طالب ◦ خدایا سال نو سلطان محموده اوله مسعود ۱۲۳۸
وله ◦ خان محموده قدوم سال نو مسعود اوله ۱۲۳۸
وله ◦ سال خان محمود اوله یارب سعید ۱۲۳۹
وله ◦ همایون ایلسون محمود خانه سالنی الله ۱۲۴۰
وله ◦ ایلیه مسعود دائم سال خان محمودی حق ۱۲۴۰
وله ◦ همایون قیله حق سال جدیدی خان محموده ۱۲۴۱
وله ◦ خان محموده الهی سال نو اولسون سعید ۱۲۴۴
وله ◦ نو سالنی ایده خدا سلطان محمودك سعید ۱۲۴۴
وله ◦ سالن الله خان محمودك همایون ایلسون ۱۲۴۵
وله ◦ جناب حق همایون ایده خان محموده نو سالن ۱۲۴۷
وله ◦ کلدی نو سالی ایده محمود خانه حق سعید ۱۲۴۷
وله ◦ محمود خانه ایلیه نو سالنی مولی سعید ۱۲۴۷
وله ◦ یکیلندی سنه سی سعد اوله خان محموده ۱۲۴۹
وله ◦ سالن الله ایده عدلی خان محموده سعید ۱۲۴۹
وله ◦ هجرتك بیك ایکیوز اللیسی کیردی سعد باد ۱۲۵۰
وله ◦ خان محموده همایون ایده باری سالنی ۱۲۵۰
وله ◦ هجرتك بیك ایکی یوز اللی بر یدر حالا ۱۲۵۱
وله ◦ خان محموده سعید ایلیه یزدان سنه سن ۱۲۵۱
وله ◦ خدا نو سالی مسعود ایلیه سلطان محموده ۱۲۵۱
ثاقب ◦ خان محمودك ایده معبود نو سالن سعید ۱۲۵۲

طالب ○ خان محموده یکی سالنی مسعود ایده حق ١٢٥٣

ثاقب ○ محمود خان عادلك مسعود اوله سال نوی ١٢٥٣

طالب ○ ایده نوسالی عدلی خان محموده سعید الله ١٢٥٥

وله ○ خدا نوسالنی سعد ایلیه سلطان محموده ١٢٥٥

وله ○ نو سال خان عبدالمجید کلدی ایده الله سعید ١٢٥٦

وله ○ ینه نوسال خان عبدالمجیدی سعدایده الله ١٢٥٧

وله ○ همایون ایده خان عبدالمجیدك سالنی منان ١٢٥٩

وله ○ یا الهی سال خان عبدالمجید اولسون سعید ١٢٦٠

وله ○ نوسال خان عبدالمجید اقبالله کلدی ینه ١٢٦٠

وله ○ کلدی مژده سعد ایله نوسال خان عبدالمجید ١٢٦٢

وله ○ سعد اوله بیك ایکی یوز التمش اوچنجی سال نو ١٢٦٣

وله ○ خدا نوسالی اسعد ایلیه اسعد افندی‌یه ١٢٤٩

وله ○ خدا اسعد افندی‌یه ایده سال نوی مسعود ١٢٥٧

وله ○ ایده نوسالنی اسعد افندی‌یه خدا اسعد ١٢٦٢

وله ○ قبلهٔ عالی همته نوسالی حق مسعود ١٢٦٣

وله ○ سال نوده شان نو بولسون فؤاد پرهنر ١٢٦٥

صفوت ○ چوق یکی سال سعید اسکیده عزت پاشا ١٢٦٥

﴿ تواریخ شتای مجموعه پیدا ﴾

وهبی ○ زلالی ماوراء النهره دریادن روان اولدی ١١٩٥

روحی کلیسی ○ کیجه ساعت ایکیده زلزله یقدی شامی ١١٧٣

سروری ○ سنك سنك سروری کلدی قرقه ١٢٠٥

روحی کلیسی ○ یارلدی سنکله راه حجرده طبیك باشی ١٢٠٠

وله • كوسه پاشا نه صايلز صقالك وارسنك ١٢٠٥

لبيب • نهاده ايلدى بازار باشى باشى بازاره ١١٧٣

سرورى • بانئ انديشه ايجاد ايلدى دولتسرا ١٢٠٩

هاشمى • رجب يكرمى اوچى بو انعجب دوشنبه ايدى ١٠١١

سرورى • بو ايوان مصوردر نكاهك موقع سيرى ١٢٠٦

يسارى • مصطفى عزت افندى محرما حج ايلدى ١٠٩٨

لا • بيك اون التيده قرلدى سكبان ١٠١٦

بيانى • قليجدن چكدى جمله جند اشرار ١٠٦١

عطايى • صباح حشره دك يانسون بو قنديل ١٠٤٧

سيدوهبى • شاه افاقه افاقت كلدى ١١٣٨

ثابت • آچيز شرع كسديكى پرمق ١٠٩٨

رأفت • آتدى حلاجى فلك پنبه مثال ١٢٢٧

لا • قاره قوللقجى سيه مست اولدى ١٢١١

لا • بشنو از نى چون حكايت ميكند ١٠٤٨

سالك • صيده در قصدى او شهباز هما پروازك ١١٢١

سرورى • چاره‌سز باشن بو دمده كل بكر قيلدى فدا ١٢٠١

هاشمى • يول اولدى اسكداره بيك اتوز دە اقدكز طوكدى ١٠٣٠

لا • صدر عالى ايلدى احيا محمد سنتن ١١٣٢

سرورى • ره دار جنانه قدسئ اعرج قدم باصدى ١٢٢٩

وله • مناستر ده چالندى چاككه وهبى پسقپوس اولدى ١٢١١

نشاطى • به مدد طوكدى صوقدن بيك او توزده دريا ١٠٣٠

سرورى • رنكلە قيلدى قزلباشلر يشل باشى هلاك ١١٩١

نسيب دده • جنكى بستان افندى ايليه بارى قبول ١١٠٦

سرورى • ايليك نخبهٔ وهبى اوقيوب كسب هنر ١٢١٣

هاشمی • شاه شیرین زبان ایلدی داد ١٠٢٠

لا • حیدرك برشن یین اولدی هلاك ٩٩١

سروری • محرم غره‌سی نوروزدر دور زمان فیروز ١٢٢١

سنه • معیشت ایلدی احسان بکا ولی نعم ١٢٢٤

سروری • عطاملا طریق مکه‌دن کلدی ستانبوله ١٢٠٧

وله • ایتدی اسلامبولی سوزان فقرانك آهی ١١٩٦

لا • یاقدی استانبولی آه فقرا ١٠٧٣

سروری • کلدی جامعه عثمان پاشا ١١٨٨

وله • کلدی استانبوله اسعد زاده ساحلخانه‌دن ١٢٠٠

وله • برلواطه کورکی کیدی طفلی محبوب دوست ١٢١١

وله • سروری مالك اولدی جزیه‌دن برکیسه‌ایراده ١٢١٥

هاشمی • حقه منت ینه ابدال مراده کلدی ١٠٣٠

سروری • ارقه‌دن پاتلادی قنبور احمد ١٢١٨

وله • قهوه‌دن قیلدی سروری توبه ١٢١٣

لا • قتلنه هجوی سبب اولدی هله نفعینك ١٠٤٤

عزت • سنت ادهمی سعد ایلیه رب اکرم ١٢٢٣

سروری • بهره مند اولدی سروری نقد اسعد زاده‌دن ١١٩٣

وله • بوکیلاره دوشرسه قاره باشی یازیلور البت ١٢٢٦

وله • بردعا ایله سروری الدی منصب سعد اوله ١٢٠٢

لا • الن صوندی چولاق جرجوار لطف باری‌یه ١١٤١

خیری • یاپدی محمود اغا بودکانی ١٢١٨

سروری • ایتدی بر بوسه کرم یار بکا ١١٩٤

واعظ قزوینی • صفا کردید شاه ملك ایران ١٠٦٧

نبیل • یدی برش اجلی تریاکی ١٢١١

سروری •	دوشدی حیفا که سرورینك الندن اللی	۱۲۰۰
وله •	قیلدم امتحان بولی بیك یوز طقسان اوچ سالنده جی	۱۱۹۳
لا •	رفت ازعالم ان بلای سیاه	۹۹۹
لا •	بجنته عباس افندی شد حکیم	۱۱۴۵
سروری •	یقلدی مکتبك سقفی یاپلدی کوکلی صبیانك	۱۲۰۲
وله •	کل قرین الدی چولاق حمزه طوپال عثمانك	۱۱۹۱
دری •	من عانی حرفاً قدصیرنی عبدا	۱۱۲۰
سروری •	سنتن سعد ایلیه باری محمد اسعدك	۱۲۱۰
وله •	عطابك سنتی بادی سور اولدی مبارکباد	۱۲۲۷
وله •	سمری اوردی یره اولدی اشکنجی حمزه	۱۱۹۱
وله •	مشعل اسا بوکیجه پاشا قپوسی یاندی حیف	۱۲۰۳
وله •	قاچدی دنیادن کم المزآه قردی کوستکی	۱۲۱۱
وله •	آلندی آشجی دکانی یانوب کول اولدی بریانی	۱۱۹۳
وله •	قیلدی نار دوزخه چاریجهٔ مسقوسقو	۱۷۹۶
وله •	قاچدی بابوج خرسزی یالن ایاق	۱۲۱۲
حکمت •	آلدی دار الحدیثی شافیه جی	۱۲۲۲
سروری •	تیزپرواز ایدی شاهین اله کلدی ناکاه	۱۲۰۱
وله •	نفی اولنوب قدسه کاور حاجی یقلدی کتدی	۱۱۹۱
وله •	صالحك تو یوزینه کلدی پراکنده صقال	۱۲۱۰
وله •	روس بی رحم ودنی صلحه یانوب ایش بتدی	۱۱۹۸
لا •	سورلادی ناکهان ماندال عرب باب همایوندن	۹۵۶
سروری •	خیه قویویردی کوجك بتدی صقالی ایونك	۱۱۸۸
وله •	اه مسمار حریفك یاقدی کردون جان اوین	۱۲۱۱
وله •	قتلی ایلدی دلدادهسنی بر دلی قانلی	۱۱۹۰

وله • آيوجى چنكانه المش برشيك ميمون باد ١٢٠٧
وله • عاقبت يقلدى چرمقله صوپه صالانى اجل ١٢٠٠
وله • قاره‌نك حسرتندن اولدى كدى ١٢١٣
وله • قاره قورى قارى الدى نعمان ١١٨٩
وله • عرب ايتدى عجمله آميزش ١٢٠٣
هاشمى • سعادتله صفا كلدك افندم ٩٩٠
سرورى • حاكن بولدى مناستر وهبى قسيسله ١٢١١
وله • بركيجه طالدى اجل او يقوسنه ترياكى ١٢٠٧
نذرى • بولدى رونق عدل سلطان احمد ايله ادرنه ١٠٢١
وله • جنت اباد اولدى سلطان احمد ايله ادرنه ١٠٢١
سرورى • طاقندى شاه عالم سيف كسون نسل اعدايى ١٢٠٣
ساعى • ايلدى تجديد سكه پادشاه كامين ٩٩٧
عينى • حيف شاهين اجل قاپدى بوسنجق ياوريسن ١٢١١
سرورى • معنون سنت صادق بكى سعد ايليه الله ١٢٠٩
لا • چشمنه كحل عدم چكدى اجل شهلانك ١٠٤٧
عزت • عيد اضحايى سعيد ايليه حق ١٢٢٢
طالب • عيد اضحايى ايده حق مسعود ١٢٢٢
وله • ايتدى حسنى بك وفات احيا ايچون دنيايى هپ ١٢٤٤
نابى • عسكرين چكدى ديار عدمه قوندى حسن ١٠٦٩
روحى • مات ابن الكلب بالحبل المتين ١١٨١
حكمت • سلط الكلب على الخنزير ١٢٢٠
لا • همايون پادشاه ازبام افتاد ٩٦٢
سرورى • عطا بك بنا ايلدى باغچه ١٢٢١
وله • سنى قرق اولدى جناب شه سليمك بوسنه ١٢١٥

وله • اختر دنباله دار اسمان قیلدی طلوع ۱۲۲۲

راسم • سروری ایلدی دیوانله احبابنی مسرور ۱۲۱۷

سروری • بو دیوان ایله وهبی کشور معناده سلطاندر ۱۱۹۸

وله • یازلدی عاصمك انشاسی تکمیل ۱۲۰۵

حکمت • ایلدی شاعرلکه حکمت هوس ۱۲۲۰

سروری • بروم امد سفیری از ره ایران رضا خانست ۱۲۲۳

وله • بتدی نهال گلبن خانان زبیعده ۱۲۲٦

شاهدی • قالدی سندن شاهدی نو یادگار ۸۷۱

سروری • سروری ایتدی دیوانن منقح ۱۲۲۰

وله • دوستانه مقدم مسعود افندی سعد اوله ۱۲۱۱

وله • باصدی استانبوله عطری بیك ایکی یوزده قدم ۱۲۰۰

لا • باق مشار بالبنان اولدی هلال شوال ۱۲۳٤

سروری • سرورینك نشاط انگیز اولدی نام دیوانی ۱۲۱۷

وله • عزم صحرای عدم قیلدی سلیمان پاشا ۱۱۸۹

هاتف • ام دنیایه واروب گلدی کریمی شاعر ۱۲۵۱

صفوت • ام دنیا قوجه سن ایتدی تلف ۱۲٦٥

وله • قوشدی کاوی زادهیی گردونهٔ موته اجل ۱۲٦٥

طالب • لایق جنت اعلی اوله طاهر پاشا ۱۲٦٦

اسمعیل حقی • یانوب فوزیه باتدی بحره حیفا بنده کز کوردم ۱۲٦٦

تواریخ بقا از فنا

هادی • باقی افندی گتدی عقبایه بیك سکزده ۱۰۰۸

ناظم • فنادن ایلدی سید ابوالبقا رحلت ۱۰۹٥

سروری • شهید اولدی عینی زاده جنت حله سی کیسون ١١٩٢

سیدوهبی • عثمان دده کوچدی اوله سری باقی ١١٤٢

نشاری • جان حلوی ایلدی اقبال شهد جنته ١٠٦٤

سروری • جان بورجن ادا ایلدی کتدی اوده مشلی ١٢٠٦

وله • ازمیرده چه مرقده دوشدی قپوجقلی ١٢٠٠

رأفت • عدن ایده رحمی افندی مسکنن رب رحیم ١٢٢٧

لا • جیب قبره کیردی بابا ساعتی ١١١٣

عزت • مقر روح قدسی اولدی لاهوت ١٢٢١

وله • نه چاره لحده صوقدی قپوجقلی زاده‌یی مرك ١٢٢٧

وله • الهی ایلسون طیار پاشا اشیان عدنی ١٢٢٣

سروری • قپادی خانه‌سنی قطبك اجل اصدی کلید ١٢٢٧

وله • موسی افندی بیك ایکی یوز بشده اولدی فوت ١٢٠٥

کلیم • ایلدی بیك اللیده محمود افندی ارتحال ١٠٥٠

مستقیم زاده • اولدی لاهوته روان الله دیوب روح امین
١١٥٨

سروری • کوچدی مرد نصف شتاده ١٢١٩

ثابت • اجل جامی ملن ایچدی مذاقی ١٠٨٧

راشد • عزم ایتدی عدنه پیر محمد جوان ایکن ١١١٦

سروری • هرسوزی معدن جوهر ایدی کتدی کانی ١٢٠٦

عینی • شهید اولدی بوله طیار پاشا منزل اوجمقده ١٢٢٣

عزت • کلشن جنت اوله مسکن سنبل‌زاده ١٢٢٤

لا • اولدی عیشی جنانده واصل عیش ١٠٦١

حکمت • عرشه عروج ایلدی روح امین ١٢٢٤

اسعد • حکمت • عزت • انتقال ایلدی شاعر احیا ١٢٢٨

جرمی • الله رحمت ایلسون احمد افندی‌یه ١٠٨٤
لا • جنت اولسون مقام ابراهیم ١٠٤٦
طالب بروسه‌وی • اوله ساکن عرش روح سکوتی ١١٠٣
حکمت • کنج ایکن رنج و بادن ایلدی طاهر وفات ١٢٢٧
سروری • عزت • عزی • مصطفی پاشا شهیداً ایلدی عدنی مقام
١٢٢٣
امانی • برکوکی‌نك قطبی وفات ایلدی ٩٩٩
جوری • روح قدسی ایده عرشی مأوی ١٠٤٦
هاشمی • محمد ایلدی مولایه واصل جان شیرینی ١٠٠٠
روحی • حصن ملك بقایه دوشدی سفر ١٠٢٠
رشدی • بزمگاه اوله مذاقیه جنان ١٠٨٧
رأفت • منزلگه فنادن کتدی عمر افندی ١٢٢٦
عزت • اشجی زاده مطبخ مأوایی منزل ایلدی ١٢٣٢
طیبی • ایتدی قدری چلبی عزم بقا ١٠٠٤
حکمت • رونق مجلس ایدی کوچدی خلیل ١٢٢٧
سروری • تکیه نشین بقا اولدی سلیمان دده ١٢٠٣
وله • عاطف افندی قیلدی عطف عنان بهشته ١٢٢١
حکمت • عمر عمر افندی‌یی ایتدی وبا هبا ١٢٢٧
عزت • گلستان بهشته اسدی نسیم ١٢٢٢
سروری • نزهتسرای مأوی اولسون مقام محمود ١٢٢٢
وله • ایده حق جنت فردوسی مقام محمود ١٢٢٠
وله • مرقد انوری اوله روشن ١٢٠٩
نابی • ایده جولان بهشت ایچنده طاوس ٩٦٦

سروری • شاعر ایدی ایلدی عزی وفات ١٢٢٥
وله • سیر اوله نعمت عدن ایله نعیم ١٢١٢
وله • دیوب الحکم لله کوچدی قاضی زاده مأوایه ١٢٢٠
وله • حریم عدن اوله مأواسی فردوسی مرحومك ١٢١٧
وله • همنشین حور اوله صحن جنانده قز سعید ١٢٢٣
یاور • عزم میدان بقا قیلدی کمانکش مصطفی ١١٣٩
سروری • چکلدی ذل دنیادن جنانه عزیٔ ناکام ١٢٢٥
وله • شعبان ایچنده کتدی ملك بقایه عزی ١٢٢٥
حکمت • سید عطا افندی قیلدی بهشتی مأوی ١٢٢٧
وله • ادم افندی زاده قلسون بهشتی مأوی ١٢٢٧
سروری • خورشید افندینك حیف ایردی زواله عمری ١٢٢٧
رأفت • ادم افندی زاده اولدی روان بهشته ١٢٢٧
سروری • خواجه قدسیه جنانی ایده قدوس مکان ١٢٠٩
وله • علی رائق علی الریق اب کوثر ایچدی جنتده ١٢٠٨
وله • محفل عدنی مقر ایتسون بلال ١٢٢٢
عارف سلیمان • عماد بکك اخرتی حق ایده معمور ١١٦٢
سروری • طفل اندك سال ایدی نقل ایتدی عقبایه حسن ١٢٢١
وله • بهشتی سید ابراهیم ادهم ایلدی مأوی ١٢١٢
وله • اولسون اصحاب ایله واصل جنته صاحبکرای ١٢٠٨
وله • عطاالله افندی روحنه مسکن اوله جنت ١٢٢٦
حکمت • کعبهٔ خلدی مکان ایلیه روح مدنی ١٢٢٧
هادی • حق حق دیدی عزم ایلدی حق افندی جنته ١١٣٧
حکمت • وفات ایتدی جمال الدین افندی ١٢٢٦
سروری • جان شیرینی ویردی فرهاد ١٢٠٤

وله • قرب حقده بولدی روح عارف بالله مكان ١٢١٥

وله • راتب افندی چكدی دنیادن ال ردوسده ١٢١٤

وله • روح عمر بكی ایده فاروقه همجوار ١٢١٨

وله • عفیف آدم ایدی عالمده قدسك كتدی ملاسی ١٢١٩

وله • جنانده هاشمی هم مجلس سادات ایده مولی ١٢١٩

وله • بولدی حسام كندویه تابوتدن نیام ١٢٢٠

وله • سید عصر ایدی كتدی نجل اسعد زاده حیف ١٢٢٦

نجیب • روح سیف الله اولدی تن نیامندن جدا ١١٤٤

سرزری • حكمت • شریف زاده افندی ایده جنانی مقر ١٢٢٦

وله • واروب حیفا كلیبولیده دری زاده فوت اولدی ١١٩٩

وله • نجیب افندی محرمده ایتدی دهره وداع ١٢٢٧

حكمت • رأفت • سروری • جاینی عدن ایلسون قدری بكك رب قدیر
١٢٢٧

حكمت • رأفت • ایلدی شوالده محمود افندی انتقال ١٢٢٦

لا • عثمان افندی زاده عزم ایلدی بقایه ١١١٣

میر رأفت • كتدی نجیب افندی فردوس اوله مقامی ١٢٢٧

لا • حقه اسمعیل افندی جانی قربان ایلدی ٩٤١

رحمی • جهاندن كتدی سری ادی باقی قالدی دنیاده ١٠٦٤

سروری • حكمت • اوچدی صحن جنانه طوطی شیخ ١٢٢٥

عزت • عرشی مسكن ایلسون روح امین ١٢٢٢

سروری • بیك ایكی یوزده وفات ایتدی محمد كامل ١٢٠٠

وله • اسیری زاده قیدتندن ازاد ایلدی روحی ١٢٠٨

وله • مقید زاده قیدتندن اطلاق ایلدی روحی ١٢٠٩

وله • سراپا عشقله سوزان ایکن محو اولدی یان ملا ١٢١١
وله • تسلیم قیلدی روحن حاجی امین افندی ١٢٢٩
تیغی • دهر قصابی قیون بابایی قربان ایلدی ١٠١٢
سروری • نعیمه کوچدی دریزاده فتوادن اولوب معزول ١١٨٨
فیضی • همدم اولدی شهدا ایله مبارک میرزا ١٠١٧
عزت • همدم اولسون شهدا زمرەسنه میر احمد ١٢٢٢
لطفی • زورق جسمنی چکدردی فنادن بحری ١١٢٢
سروری • فراق نوح بکله قیلدی موج اشکمز طوفان ١٢١٩
وله • شربتی صوندی شکرزادەیه ساقیٔ اجل ١٢٢٢
عرشی • سوزی دلده خیالی کوزده قالدی ٩٦٤
حکمت • ایتدی روحی دده لاهوتی مکان ١٢٢٥
جزمی • اوله عقباده مقام حنفی بیت جنان ١٠٦٩
رأفت • خواجکاندن ایدی باقی عزم عقبی ایلدی ١٢٢٧
راسم • اسعد • شمنیده باقی افندی اولدی طاعوندن شهید ١٢٢٧
نظیف • مرادین المدن کتدی جهاندن نوجوان احمد ١١٠٦
سروری • رأفت • مدرس ایدی مفتی‌زاده اولدی عازم عقبی ١٢٢٧
عزت • سابقا صاحبعیارک نقد عمری اولدی قال ١٢٢٢
سروری • علی پاشا شهیدا ساکن عدن اولدی عقباده ١٢٢٢
وله • بقاده منصبی جنت اوله بطال پاشانک ١٢١٥
وله • ایلیه منصب حسن پاشایه الله جنتی ١٢٠٤
وله • حشر اوله صالح افندی صلحا قسمی ایله ١٢٠٩
ناظم • ندیمی قیلدی مولی بزمگاه وصلته دعوت ١٠٩٠
سروری • مجلس جنات فردوسده ندیم اولسون ادیب ١٢١٦
وله • کچدی غالب دده جاندن یاهو ١٢١٤

هاشمی	• مقام اولسون سکا جنتده علوی	٩٩٣
حکمت	• کتدی شاکر افندی دنیادن	١٢١٩
سروری	• دیدی هو کوچدی عدنه شیخ عزیز	١٢١٥
فنی	• اولدی یوسف دده‌مز مصر نعیم ایچره عزیز	١٠٨٠
سروری	• واصل منصب جنت اوله حق پاشا	١٢٢٦
عزت	• پیر ایدی یوسف دده ایتدی مقامن نعیم	١٢٣٥
نبیل	• کوچدی غالب دده یاهو دیوب اهل حاله	١٢١٤
سروری	• نیرنی دمبسته ایتدی بزم دنیاده اجل	١٢١٩
هاشمی	• گلشن عدنك نهالی ایلیه عدنی مقام	١٠٢٧
سروری	• واصف احمد شیخ قیلدی وفات	١٢٢١
بلیغ	• تازه‌لکده کتدی دنیادن سلیم	١١٦٥
لا	• مشامیه اجل بویی ایرشدی	٩٩٣
عبدی	• تاج بکزاده کتدی دنیادن	٩٩٦
توفیق	• طریق طی ایدوب ایوب افندی کتدی عقبایه	١١٥٧
سروری	• قویوب فتوایی ابراهیم افندی کوچدی دنیادن	١١٩٧
ولد	• کوثر صفاسی ایلدی سید علی دده	١٢١٩
ولد	• چکلدی چلهٔ قبره دونوب خلوصی دده	١٢٢٠
وله	• جاننی روحی دده ایتدی روان مولانه	١٢٢٥
لا	• حدهٔ تنك فنادن اهنی ایتدی عبور	١٢١٢
حکمت	• موسی افندی اعلم ایدی قیلدی ارتحال	١٢٢١
بهرام	• قودی برج بدنی جان عزیزی کتدی	٩٨٣
سروری	• بهشت ایچنده حسینی ندیم ایده حسنین	١٢٢٠
راشد	• عزم عدن ایتدی حسین اوله جلیس حسنین	١١٠٧

سروری • قیلدی مأواده تصدر صدری ۱۲۰۹

وله • ایلدی رحلت کلوب قدسی افندی کعبه‌دن ۱۲۲۱

وله • بقایه کوچدی قدسی مر قدین نور ایلیه قدوس ۱۲۲۱

وله • صفرده قیلدی بو بکر افندی عدنی مقام ۱۲۲٤

وله • قیلدی طتلی سوزلی باجی زاده‌یی عبدی شهید ۱۲۰٤

حکمت • قیلدی ابراهیم افندی بیت مأوایی مقام ۱۲۱۹

سروری • کلدی ایتدی دهن نیرتی دمبسته اجل ۱۲۲۰

وله • جنت ایچره قیلد اسعد بکی همدم سعدا ۱۲۰۸

وله • مرقد نوری افندی مجمع انوار اوله ۱۲۰۸

وله • ایتدی وهبی زاده منعم عزم کلزار نعیم ۱۲۱۰

وله • اوقوندی مولوی حافظ دده مولاسنه یاهو ۱۲۱۰

وله • روح شمس الدین افندی ایلدی عدنی مقام ۱۲۲٤

وله • عیانی زاده منقاده جهاندن کتدی فردوسه ۱۲۳۳

سعد • سید محمد امدی کتدی جهاندن جنته ۱۲۲٦

وله • مصطفی راشد افندی عدنی مأوی ایلسون ۱۲۲۷

سروری • جهاندن اوچدی بلبل خواجه قوندی عدن اعلایه ۱۲۲۷

رأفت • خواجه بلبل کلستان عدنی مسکن ایلسون ۱۲۲۷

وله • قیلدی خلدی حفید افندی مقام ۱۲۲٦

سروری • ابو حنیفه جوارنده حشر اوله نعمان ۱۱۹۲

وله • شهیداً کوچدی مفتیٔ بهشتی ساحهٔ عدنه ۱۲۲۵

وله • ایتدی عبدالله افندی قرب مولاده مکان ۱۲۱۱

کلیم • دور ازان بلبل قدسی چمن زندان شد ۱۰۵٦

سروری • عبیدالله نوسالم عزیمت قیلدی عقبایه ۱۲۰۸

وله • کوزم نوری محمد طفل ایدی عزم جنان ایتدی ۱۲۲۱

وله چقدی اوجه ابر آهم فوت ابراهیم ایچون ۱۱۹۶

مشتاق • پس حیف ازان شهید جفامیرزا رحیم ۱۱۳۸

لا • کتدی نقشی چلبی دنیادن ۱۰۵۸

لا • کتدی شمعی چلبی دنیادن ۱۰۱۸

لا • یالکزکنک سنک جنتدن اوله چقمق دده ۱۰۶۳

هاشمی • فنایه ویردی جسمی قالدی باقی اسمی عالمده ۱۰۰۸

لا • شهیداً کتدی اسمعیل افندی ۱۱۱۰

هاشمی • کتدی دنیاده قالمیوب صبری ۹۹۹

عفیف • مؤذن باشی یایدی محفل مأوایه سجاده ۱۱۸۵

ثابت • اسکی رصد لحده منجم باشی کیردی ۱۱۲۲

سروری • رأفت • منجم باشینک واردی افوله کوکب عمری ۱۲۲۷

سروری • ناسی شیدا قیلدی الام وفات سیدا ۱۲۲٤

وله • سیدا هم مجلس سادات اوله جناتده ۱۲۲٤

وله • میرنوری مدفن حق مهبط الانوار ایده ۱۲۱۳

وله • نعیمی ایتدی عاطفزاده ماه روزده مسکن ۱۲۱٦

فزونی • قطب ایدی محمود افندی جانی تسلیم ایلدی ۱۰۳۸

علوی • ایلیه حق اکه جنانی طوراق ۹۱۰

عارفی • مات قطب الزمان ابراهیم ۹٤۰

عزی • سیدا فردوسه قیلدی ارتحال ۱۲۲٤

امیری • روح قدسی جنته قیلدی وصول ۱۰۲۹

لا • مصطفی اولسون شفیع مصطفی ۱۰۷۱

لا • قیلدی عزم عدم اخی زاده ۱۰۱۳

امینی • درونی ایلدی رحلت جهاندن ۱۰۷۱

بهاری • جناندن یا که جان آندی روانی ۹۰۳
خیلی • عدنی مأوی ایده ضحکی‌یه آله ۱۰۹۰
هاشمی • کلدی اجلی کتدی نشانی حکمی ۱۰۳۱
نظمی • روح روح الله اولدی عارج صحن جنان ۱۰۷۱
لا • روح محموده الٓهی جنتك ایله مقام ۱۰۶۳
لا • اوله کسبی افندینك مقامی جنت مأوی ۱۰٤۰
حسامی • انتقال ایلدی باقی بو فنا دنیادن ۱۰۰۸
سروری • انورینك روحی فردوسی ایده آرام گاه ۱۱۸۹
هاشمی • چکلدی اکلیوب دورك فناسن ویردی جان فهمی ۱۰۳۵
هاشمی • جان ویروب اولدی روان ملك بقایه روحی ۱۰۳۱
سروری • روح وهبی زاده رحمتله ایده کسب صفا ۱۲۱۰
سیدوهبی • نوح جسمی زورقن صالدی عدم دریاسنه ۱۱۱۹
کسبی • وجودی قالمدی انسان کامل کتدی دنیادن ۱۰۲۰
هدایی • روان اولدی فردوسه روح محمد ۹۶۹
نعمتی • فاتحه محمود افندی روحنه ۱۰۰٦
جنانی • یقینی کتدی دهر بیوفادن ۹۷٦
عزی • دیدی هو کوچدی عدنه شیخ امین ۱۲۲۲
عدلی • بلبلی زاده مکین کلشن جنت اوله ۱۱۰٦
نثاری • قیلکیر اجل بوزدی یازق بو نقش بهزادی ۱۰۳۸
بلیغ • رسول اکرمه احمد افندی همجوار اولسون ۱۱٦۸
نثاری • جنت فردوس اعلی اوله مسکن ادمه ۱۰٦۳
فائق • سیر سماط بزم اجل اولدی نعمتی ۱۰۸٤
عاصم • قیلدی بیك یوز اللی بشده وای یحیی بك وفات ۱۱٥٥

واصف	• كلشن عدن اولەمسكن قپودان پاشایه	١٢١٨
عزی	• ایدەحق عاطف افندی‌یه بهشتی مأوی	١٢٢٢
لا	• چچکدن کتدی عبدالله شاکر	١١٧٧
لا	• بو دیواندن بوزلدی رسم نقاش	٩٤٣
عزی	• اولدی جنت شرفلك مأواسی	١٢٢٢
لا	• اولەروح محمد عاصمی شاد	١٠٧٥
عزی	• طفل اندك سال ایدی کتدی ولی شعبانده	١٢٢٢
وله	• عبد الجلیل افندی بهشته بوله وصول	١٢٢٢
سروری	• قاچدی صحرای جهاندن اتی یوکرك زاده	١٢٢٣
عزی	• پاسبان زادەیه الله در خلدی قیله‌جای	١٢٢١
عارف	• اولدی رائق علی بك عازم قرب رحمان	١٢٠٤
لبیب	• ایلدی پرواز سیفی لاله زار جنته	١١٦٣
سیدوهبی	• کتدی فردوسه محمد بابا یاهو دیەرك	١١٤٨
اسعد	• میلی افندی ایلدی فردوسه انتقال	١٢٢٧
جنانی	• عاشق سفر ایلدی جهاندن	٩٧٩
بهرام	• لسانینك مقامی جنت اولسون	١٠١٨
لا	• شاه جهان کرد جهانرا وداع	٩٣٠
حکمت	• کتدی درویش افندی دنیادن	١٢١٨
والی	• کتدی صدری جهان فانیدن	٩٩٢
لا	• صدری افندی کتدی جنانه	٩٩٢
تیری	• جنانی جنت علیایی قیلدی کندویه مأوی	١٠٠٤
فائق	• اولدی محسن چلبی تاجر کالای نعیم	١٠٩٠
وهبی	• مقام ناشد ابراهیم بك اعلای عدن اولسون	١٢٠٦
لا	• عدن اعلایی مقام ایلدی قاسم پاشا	٩٨٧

نورس • باصدی ابراهیم افندی صحن فردوسه قدم ١٠٥٨

سروری • اسعد • بهشتی ایلیه یوسف افندی منزلگاه ١٢٢٧

وهبی • کتدی کوهر ایدی کو یا او معارف کانی ١٢٠٦

نسیب دده • عیدی اوله معانق حورای جنت ایله ١١١٣

فائضی • جنته کتدی نویدی چلبی ١٠١٧

لا • شد زمالك فنا شه علا ٩٧٨

وله • وحدتی اولدی وحدته واصل ١٠٢٩

عزت • قیلدی شهیداً علی پاشا وفات ١٢٢٢

عبدی • ایتدی عزمی زاده فردوسی مکان ١٠٤٠

ساعی • کتدی دنیادن سعودی نامراد ٩٩٩

عزی • مه ذی الحجه ده جانم قپودان کچدی دنیادن ١٢٢٤

رأفت • عصمت ابراهیم بك مأواده منزل ایلسون ١٢٢٢

وله • عارف افندی یه اوله قصر جنان مکان ١١٥٨

لا • اوله یارب بهایینك مقامی جنت مأوی ١٠٥٤

فائضی • ادیبینك مقامن جنت عدن ایلیه الله ١٠٢٧

فردی • قوت کرمان فنا ایلدی ایو بی جهان ١٠٩١

نثاری • روح ابراهیم افندی مسکنی اولسون جنان ١٠٥٥

هدایی • مالك مصر جنان اوله روان یوسف ٩٨٠

سروری • قیلدی ابراهیم افندی ارتحال ١١٩٨

لا • حسین افندینك اولسون مقامی دارسلام ١٠٢٣

سروری • بهاری کورمدی درویش بلبل اوچدی دنیادن ١٢٢٥

وله • زورق روحی عدم بحرینه صالدی قپودان ١٢٢٤

نظیمی • جنت افندی یه اوله دار جنان مکان ١٠٧٥

لا • ایلیه جنت اعلایی مقام ابراهیم ١٠٧١

وله • همت افندی اولدی راه بقایه عازم ١٠٨٣

فیضی • صحن فردوس برین اولدی مقام محمود ١٠٩٠

لا • کوپریلی زاده‌یه جنان نعیم اوله مکان ١٠٨١

هاشمی • چکدی ایدین زاده پر انوار اوله قبری انك ١٠١٤

وله • ایده جنانده مقر برادر ساعی ١٠٣١

نظیمی • عبدالاحد افندی اولسون مقیم جنت ١٠٦١

نظیم • جانجی زاده چلبی نوش ایده جام تسنیم ١٠٩٩

راتب • خلدی حامد زاده‌یه مأوی ایده رب الانام ١١٣١

عینی • محمد بك افندی جنت مأوایی جای ایتدی ١٢١٩

وله • جنت مأوایی ایتدی مصطفی اکاه جای ١٢١٦

بهجت • دار فردوس اوله ابراهیم افندی‌یه مقام ١١٩٧

یمنی • ایلدی مقتولا ابراهیم افندی انتقال ١٢٢٢

عاصم • اوله خطاط اسمعیل زهدی‌یه جنان منزل ١١٤٤

رشدی • بزم گلزار نعیم اوله نشاطی‌یه مقام ١٠٨٥

عزت • قیلدی ابراهیم بك گلزار فردوسی مقام ١٢٣٤

وله • عدنی منزل ایتدی زین العابدین بك پیر ایکن ١٢٣٦

طالب • نعیمك اوله گلزارینه بلبل ناشد ابراهیم ١٢٣٣

وله • نشاطی بزم قانیدن چکلدی بزم فردوسه ١٠٨٥

طالب بروسه‌وی • ایتدی ادهم چلبی گلشن عدنی مأوی ١١١١

ثاقب • یارب یکن افندی‌یه جنت اوله مقام ١٠٩٨

عزت • رئیس افندی شهیدا بهشته اولدی روان ١٢٢٢

ثابت • رازی افندی مرقدی نور جمیل اوله ١٠٩٨

نشئت • محمد بك امیر لشکر والان عدن اولدی ١١٨١

عنقا • عمر پاشایه فردوس اولدی منصب ١٢١٢

اسعد • ایتدی احمد بك افندی انتقال ١٢٢٧

جاهی • اوقی روح باقی ایچون فاتحه ١٠٠٨

هاشمی • اوقی روح اسعد ایچون فاتحه ١٠٣٠

رأفت • قیلدی نوری بك افندی ارتحال ١٢٢٧

هادی • جان شوقی جنته عزم ایلدی ٩٩٧

میررأفت • ایلیه احمد افندی منزلن مولی بهشت ١٢٢٤

وله • قیلدی احمد بك افندی صحن فردوسی مقر ١٢٢٢

لا • اولدی فندق مزهٔ سفرهٔ عیاش اجل ١٠٩٩

لا • ایلیه اسعد افندی جنت عدنی مکان ١٠٣٤

طالب • گلستان نعیمی قیلدی ابراهیم بك مأوی ١٢٣٣

روحیٔ بغدادی • صفالر ایلدی صافی جنانه باصدی قدم ٩٩٧

سروری • گلستان جنانی روح سعدی ایلیه منزل ١٢١٦

لا • روان اولدی جنان دارینه فوری ٩٧٨

عزت • کتدی مأوایه رئیس الکتاب ١٢٢٢

نائلی • عدنی کنام ایلسون شبر علی یا اله ١٠٦٩

ذکی • نثاری حسینك جنان اوله جایی ١٠٧٩

خیری • حاجی عبدالله افندی ایلسون جاین بهشت ١٢٣٧

رأفت • ایلسون یوسف افندی جنت عدنی مقام ١٢٢٦

وله • ایلیه محمود افندی جنت عدنی مقر ١٢٢٦

لا • قیلدی ابراهیم افندی صحن فردوسی مقام ١٠٧٧

حکمت • رفت رحمی زعالم فانی ١٢٢٧

لا • علی پاشا مکانی اوله جنت ١٠٣٠

سیدوهبی • کیدوب عارف افندی قالدی اسمی دهرده باقی ١١٢٥

نوری • اوچوردی كوه قافدن عجوز الدهر فرهادی ١٠٨٢

میرزا أفت • روح ابراهیم افندی ایتدی مأوایی مقام ١٢٢٢

ضمیری • یوم عید وصلته عزم ایلدی بیرام دده ١١٠٩

عزت • قیلدی حق فردوسی ابراهیم افندی‌یه مقام ١٢٢٢

سیدوهبی • دیدی یاحی كوچدی یحیای نظیم ١١٣٨

سروری • ثوب موتی كیوه‌لی‌یه كی ولی دیدی اجل ١١٩٦

هاشمی • دربانی جان ویروب قودی دركاه حقه یوز ١٠٣١

ولا • دردی محمود یازیجی دفترینی ١١١٧

امینی • رحمت ایده مجدی‌یه رب مجید ٩٩٩

هاشمی • ایده ابراهیم پاشا عدن اعلایی مقام ١٠١٠

سروری • سیروزده نائب ایدی عثمان افندی كوچدی ١٢٢٠

ولا • شهیداولدی سوا جسرینی چكدی كوپریلی‌زاده ١١٠٢

رشدی • عدم جسرینی چكدی راه حقده كوپریلی زاده ١١٠٢

هاشمی • ویردی جان كهنه جهاندن كتدی اسكیجی‌زاده ١٠٢٨

سروری • موته چاره بولمیوب كوچدی حكیم بك دردمند ١٢٠١

ولا • آه از فراق جامی آه از فراق جامی ٨٩٨

سروری • موتله دور اولدی كوزدن آه چشمی زاده آه ١٢١١

شفیعی • چكدی دنیادن آه فیضی آه ١٠٦٨

سروری • خاكه دوشدی وای دری زاده وای ١٢١٥

وله • ایتدی وفات حیف ابو بكر افندی حیف ١٢٢٤

عزت • روان اولدی جهاندن وای عصمت بك افندی‌وای ١٢٢٢

وله • خاكه دوشدی شهیداً احمد بك ١٢٢٢

وله • پاره‌لندی های دفتردارهای ١٢٢٣

ثابت • كتدی بیك یوز برده اسعد آه كیم طاعوندن ١١٠١

سروری • کوچدی شعبان زاده راسم آهکیم شو انده ١٢٠٦
لا • فوت اولدی محرمده عبیدی چلبی آه ٩٨١
هاشمی • حیفا که باده و یردی سلیمانی روزکار ١٠٠١
وله • مدد کلدی شام اجل کتدی صبحی ١٠٣١
عارف • کتدی شاکر واهکیم طاعوندن ١٢٢٧
لا • معبر کلدی چکدی بوفنادن دوشکبی حیفا ١٠٤٧
سیدوهبی • مدد اولدی فتاده چاه قبره یوسف نابی ١١٢٤
کسبی • وای چکدی شعرای سلفك باقیسی ١٠٠٨
سروری • حیف یوسف کنج ایکن قیلدی و بادن انتقال ١٢٠٧
مشتاق • شد بسرای جنان میر محمد حسین ١١٥١
وله • کند بجنت مأوای میر معصوم ١١٥٥
وله • باد فردوس برین سید محمد را مقام ١١٦٧
سروری • جنته روحی روان اولدی علی بابانك ١١٧٦
وله • وهکه بابا جان روان شد عالم ارواحرا ١٢١٥
هاشمی • تازه‌لنکده الدی نا که یوسفی کرك اجل ١٠٣٣
لا • وهکه سلطان زادهٔ رفت از جهان ٩٥١
عهدی • وه جدایی کرد رحلت از جهان ٩٦٨
عزت • شفیق • جام موتی صوندی شربی یه اجل ١٢٢١
عزت • ایچه شربی شراب ناب عدنی ١٢٢١
سروری • ارتحال ایتدی محمد جلبی ١٢٠٢
عزت • قیلدی محمود افندی خلدی مقام ١٢٢٢
نوا • بجنت روان شد محمد حسن ١٢٢٦
لا • پادشاه شعرا بود اهلی ٩٤٢
عزت • میر کامل ایلیه خلدی مقام ١٢٢٢

حاذق • حیف حیف اولدی تلف عمر عزیز ١١٦١
عزت • دار فردوسی مقام ایلدی عارف ملا ١٢٢٣
وله • اسبق رئیس دولت عاطف افندی کوچدی ١٢٢٢
وله • علی پاشا اوله واصل خلده ١٢٢٢
سروری • احمد افندی ایلدی فردوسه انتقال ١١٩٠
وله • بهشته نائل اوله نعلبند زاده فهیم ١١٩٤
عزت • ایلدی فردوسی عصمت بك افندی جایگاه ١٢٢٢
وله • عدنی مقر ایلیه سر کاتبی ١٢٢٣
سروری • بهشتی روح محمد امین ایده مأوی ١٢٠١
عزت • اولدی شاکر بکه جنت مسکن ١٢٢٢
وله • قیله فردوسی مقر میر حسین ١٢٢٣
اسعد • عبدالشکور افندی قیلدی وداع دهره ١٢٢٧
عزت • پیر ایدی میر علم ایلدی فردوسی مقام ١٢٢٣
وله • صالح افندی کوچدی اولسون جنانه واصل ١٢١٤
وله • سید اسمعیل پاشا منزلی جنان اوله ١٢٢٢
وله • ایتدی اسعد بك افندی منزلن دار جنان ١٢٢٢
سروری • گلستان نعیمی ایلسون سعدی‌یه حق مأوی ١٢٢٢
وله • حق منور قیله سعدی بك افندی قبرین ١٢٢٢
وله • عارف افندی مرقدینی نور ایده الله ١٢٢٢
وله • نشئت افندی کوچدی جنان اوله منزلی ١٢٢٢
وله • منزلن دار جنان ایلیه رب عزت ١٢٢١
سروری • عزت • قیلدی پرتو افندی عدنی مقام ١٢٢٢
سروری • عازم اولدی علی پاشا خلده ١٢٢٢
وله • ایتدی سرحد بقایه قاضیٔ ادرو سفر ١٢٢٢

رأفت	• فردوسی ایتدی مولی سلطان سلیمه مأوی	۱۲۲۳
هاشمی	• الٓهی ایلسون مسکن جنانی مصطفی پاشا	۱۰۲۰
حقی	• مدد سر اولدی کندی کعبه‌ده ملا ایدی سری	۱۲۶۵
سروری	• سید اسمعیل پاشا ایلسون جنتده جای	۱۲۲۲
وله	• حیف جور دور ایله سلطان سلیم اولدی شهید	۱۲۲۳
وله	• سریر عدن ایده سلطان سلیمك منزلن معبود	۱۲۲۳
وله	• اولدی شه ملك جنان مرحوم سلطان مصطفی	۱۲۲۳
وله	• خلده عازم اولدی سلطان مصطفی	۱۱۸۷
وله	• عدنی منزلگاه ایده خان مصطفی	۱۱۸۷
لا	• اوله سلطان مصطفایه جنت مأوی مکان	۱۰۴۸
عزی	• ملك قرب حقده سلطان مصطفی قیلدی مقام	۱۲۲۳
لا	• خلد اوله مأوای سلطان بایزید	۹۱۰
حکمت	• جهاندن کتدی راشد بك افندی	۱۲۱۹
عزی	• قرب حقده قیلدی مأوی روح سلطان مصطفی	۱۲۲۳
سروری	• کتدی سلطان مصطفی مأوای ملك عدن اوله	۱۱۸۷
وله	• مقام روح سلطان مصطفی ملك نعیم اولسون	۱۱۸۷
وله	• عدن اوله ملك جنانده جای خان عبدالحمید	۱۲۰۳
وله	• نور ایده قبرینی حق کوچدی محمد پاشا	۱۱۹۵
وله	• عزم صحرای عدم قیلدی سلیمان پاشا	۱۱۸۹
وله	• ساحهٔ ملك نعیمه کوچدی خان عبدالحمید	۱۲۰۳
وله	• اوچمقده ساکن اوله وزیر ملك صفات	۱۲۱۶
وله	• ملك پاشا مقام ایتسون جنانی	۱۲۱۶
وله	• قیلدی عدنی شریف افندی مقام	۱۲۰۴
عزت	• دردنجی سلطان مصطفی قیلدی سرای عدنی جای	۱۲۲۳

ولد ٥ خلده رحلت ایلدی دردنجی سلطان مصطفی ١٢٢٣
سروری ٥ رائف اسمعیل پاشا ایلسون عدنی مکان ١١٩٩
ولد ٥ الهی ایلسون فردوسی منزل مصطفی پاشا ١٢٢٢
ولد ٥ منزل مسعود ملایی ایده مولی بهشت ١٢١١
ولد ٥ ایلسون فردوسی حق محمود پاشایه مقام ١٢٢٣
ولد ٥ ایلیه راتب افندی مسکنن مولی جنان ١٢١٤
ولد ٥ ارتحال ایلدی فردوسه محمد چلبی ١١٨٧
ولد ٥ جنت اولسون روح اسعد زاده‌نك منزلگهی ١٢٠٤
ولد ٥ اشرف علی افندی مسکن ایده نعیمی ١٢١٦
رأفت ٥ خالده مسکن اوله دار نعیم ١٢٢٧
سروری ٥ الهی اوله نائل عدنه فاضل ١٢١٠
ولد ٥ ایچدی شربتجی امین جرعهٔ کاس موتی ١٢١١
ولد ٥ عزم عقبی ایلدی سعدی افندی عاقبت ١٢١٦
ولد ٥ عمر بك افندینك اوله قبری نورانی ١٢١٨
ولد ٥ نصوحی زاده قیلدی توبه‌قرب حقه عزم ایتدی ١٢١٨
ولد ٥ عدنی شیخ عزیز ایده مکان ١٢١٥
ولد ٥ کتدی درویش ولی عقبایه ١١٨٨
ولد ٥ خانقه قرب ایده جاینی احمد دده ١٢١٨
ولد ٥ ایلیه عثمان افندی عدن اعلایی مکان ١٢١٩
لا ٥ کتدی عابد چلبی حق دیه‌رك ٩٠٣
سروری ٥ ایتدی احمد رشید عزم بقا ١٢١٢
ولد ٥ قدسی افندی ایتسون عقباده عدنی مأوی ١٢١٩
ولد ٥ بهشت اولدی قدسی افندی‌یه منزل ١٢١٩
ولد ٥ نعیم ایتسون محمد بك افندی منزلن مولی ١٢١٩

ولە • كيدوب قدسى افندى صحن جناتە قدم باصدى ١٢١٩
ولە • خواجە قدسى اولە رهياب نعيم ١٢١٩
ولە • خلد اولە صدق افندى يە مقام ١٢٢١
رأفت • حيف يوسف كنج ايكن قيلدى و بادن انتقال ١٢١٩
سرورى • الهى جنت اولسون منزلى قدسى افنديتك ١٢٢١
ولە • بقادە ايلسون قدسى افندى جنتى مسكن ١٢٢١
ولە • عمر افندى ايدە جنت نعيمى مكان ١٢١٩
ولە • نوح بك مركندن اولدى ديدە طوغنجير اشك ١٢١٩
ولە • حق منور ايليە نعمان افندى مرقدين ١٢٢٠
ولە • نعمان افندى قصر جنانى ايدە مقر ١٢٢٠
ولە • حسامى قويدى غلاف مزارە زال اجل ١٢٢٠
رأفت • حسامى قويدى غلاف مزارە سام اجل ١٢٢٧
سرورى • عنقاى روح طيار عقبايە قيلدى پرواز ١٢٢٣
ولە • قيلدى قدسى افندى دنيايە
بيك ايكى يوز يكرمى بردە وداع ١٢٢١
ولە • قرب معبود اولدى همت زادەيە ارامكاە ١٢٢٠
ولە • سيد حسن افندى عزم ايلدى بهشتە ١٢٢١
ولە • كل اوقى سيد سليمان روحى ايچون فاتحە ١٢٢٠
حق • قيلدى مكى زادە عاصم كعبۀ خلدى محل ١٢٦٢
سرورى • اولە وآصف افندى خلدە رهياب ١٢٢١
ولە • محمد نشئە مرحوم اولدى كتدى ١٢٢٧
ولە • راە عقبايە عزيمت قيلدى حمدالله بك ١٢١٥
ولە • انورينك ايدە پرنور مزارين مولى ١٢١١
ولە • كوكب درى صفت بولدى زوالى رئيس ١٢٠٩

محوی	• نازکی کوچدی فنادن روحنه الفاتحه	١١١٠
رأفت	• محمد افندی کوچدی مقامی بهشت اوله	١٢٢٦
سروری	• محمد نشئه‌یی مجلس نشین عدن ایده یزدان	١٢٢٧
وله	• ساقئ موتك محمد نشئه‌ یه چکدی جامنی	١٢٢٧
وله	• راشد افندی مسکنی دارالجنان اوله	١٢١٢
وله	• نائل رحمت هادی اوله عبدالرحمن	١١٩٧
وله	• عزم ایلدی فردوسه درویش ولی‌الدین	١١٨٨
وله	• ایتدی حاجی علی افندی وفات	١١٨٩
وله	• ایلدی عزت جهاندن انتقال	١٢٢٧
وله	• ایلبکلی زاده کوچدی ماغوسه قلعه‌سنده	١١٩٢
وله	• حاجی حسین افندی اولسون جنانه داخل	١١٩٢
وله	• بقاده حق ایده رفق فقیره انعامی	١١٩٧
وله	• عارف افندی کوچدی جنت اوله مقامی	١٢٢٥
حکمت	• ارتحال ایتدی جنانه احمد	١٢٢٧
رأفت	• کتدی احمد ایلیه رحمت الله	١٢٢٧
حکمت	• قبر شمس الدینی مولی مهبط انوار ایده	١٢٢٧
سروری	• بهشت عدنی لطف الله ملا ایلیه مأوی	١٢١٠
وله	• کتدی ابراهیم افندی ایلیه عدنی مقام	١٢٠٩
وله	• منور ایله یارب قبرینی مکی افندینك	١٢١٢
وله	• اولدی کوثرله علی بك سیراب	١٢١٧
حکمت	• الهی ایله رحمت کتدی احمد	١٢٢٧
سروری	• کوچدی عبدالله افندی ایلیه خلدی مقام	١٢٠١
عزت	• ایلیه رحمت عرب زاده زکی ملایه حق	١٢٢٤
سروری	• مسکن احمد افندی جنت فردوس اوله	١٢١٣

وله	• گلشن عدنی ایده هاشم افندی مسکن	١٢١٥
حکمت	• رفیق افندی شهیدا جنانی ایتدی مکان	١٢٢٣
رأفت	• ایلیه طیفور افندی صحن جنتده مکان	١٢٢٧
روحی	• اوله فیضی بکه منزل مأوی	١١٥٣
سروری	• وفات ایتدی سید محمد افندی	١٢٢٣
وله	• بکلی عارف بك افندی ایلسون عدنی مقر	١٢١١
وله	• قتل اولوب عزت بك احباب ایلدی آه حزین	١٢٢٤
وله	• شیخ وانینك الٓهی اوله جایی مأوی	١٢١٦
وله	• جهاندن مصطفی روحی افندی کوچدی جنانه	١٢١٣
حکمت	• فنادن الچکوب درویش احمد کوچدی فردوسه	١٢١٨
سروری	• ویردی فوت پدری طبع سروری‌یه کدر	١١٩٤
وله	• تجلیگاه ایده موسی افندی قبرینی یزدان	١١٩٤
وله	• مراده ایرمیوب یحیای کامی کنج ایکن کتدی	١٢١٧
وله	• کتدی کاتب افندی عقبایه	١١٩٠
وله	• خاکه دوشدی کل کبی عبدالحمید	١٢٠١
حکمت	• علی احمد حسن عزت سلیمان مصطفی کوچدی	١٢٢١
سروری • رأفت	• ولی احمد حسن یوسف سلیمان مصطفی کتدی	١٢٢٧
وله	• حسین احمد عمر نعمان سلیمان حمزه جان ویردی	١٢٢٧
سروری	• ولی احمد حسن موسی سلیمان مصطفی کتدی	١١٨٧
رشدی	• واصل نور تجلی ایده حق موسایی	١٠٨١
سروری	• روحنی عزت بکك اعزاز ایده رب الانام	١٢٢٤
وله	• اجل الماس کوکن قازدی فضای کان امکاندن	١٢١٠
وله	• قپوجی قوندی چاه لحده حیفا قونیه شهرنده	١٢٢٤
لا	• اولدی چیلاق زاده بوقیش اشیانساز عدم	١١٧٤

لا • بوسنوی احمد سرای جنتی قیلدی مکان ۱۱۸۶

لا • قیردی کورك زاده‌یی اکل ایتدی آج کوزلی اجل ۱۱۹٤

سروری • واهکیم شهباز کرایی طوتدی صیاد اجل ۱۲۰۶

وله • شمدی اهل عینك آه اولکی شوقی قالمدی ۱۲۲٤

وله • طریق طی ایدوب فکری افندی کوچدی فردوسه ۱۲۲٤

وله • دوشدی بحر عدمه حیف قپودان پاشا ۱۲۱۸

طالب • واصل خلد ایده مولی چلبی پاشایی ۱۲۳۶

حکمت • زهدی افندی کیتدی جنت اوله مقامی ۱۲۲۱

سروری • آه‌کیم اسعد انتقال ایتدی ۱۲۱۸

وله • اهل جنت اولسون آدم کیتدی حیف ۱۲۱۹

رأفت • همنام ابن داود اولدی روان بهشته ۱۲۲۱

وله • احمد افندی اولدی صحن بهشته عازم ۱۲۲۷

سروری • هی مدد معصوم ایکن قیلدی محمد انتقال ۱۲۱۸

وله • جنت اولسون روحنه وهبی افندینك مکان ۱۲۲٤

وله • گلشن جنتی مأوی قیله سنبل‌زاده ۱۲۲٤

وله • کلشدی راه کعبه‌دن قدسی افندی کوچدی حیف ۱۲۲۱

وله • طفل ایکن عزت محمد کیتدی وای ۱۲۲۰

وله • مرقد بهجت افندی نور اوله ۱۱۹۷

وله • مدرس ایدی ابراهیم افندی کیتدی واویلا ۱۲۲۱

وله • اورکوب اسب طبعی ارکوبلی جهاندن کیتدی های ۱۲۲۱

تجلی • داخل بزم بقا اولدی کبیری زاده ۱۱۹۷

سروری • یاقدی پرتوسوز هجرانیله احبابی مدد ۱۲۲۳

وله • واصف افندی کیتدی سابق رئیس ایدی آه ۱۲۲۱

وله • صاودی باشندن اجل بر برسلیمان کوچدی آه ۱۲۲۱

وله • دیدی الحکم لله قاضیٔ اهل حلب کوچدی ١٢٢٣
وله • واه کوچدی میر ناشد بیك ایکی یوز التیده ١٢٠٦
وله • آه عمر نوحی طوفان اجل قیلدی تمام ١٢٠٥
وله • قازدی های الماس کوکن دوز ایتدی کانندن اجل ١٢١٠
سروری • واحکیم طاعون هجوم ایتدی شهید اولدی سعید ١٢١١
حکمت • کتدی عمر افندی مقامی جنان اوله ١٢٢٦
اسعد • مدرس ایدی کتدی میر یحیی کنج ایکن ایواه ١٢٢٨
لا • اولدی بر بر مصطفی سلطان پاکه همجوار ١١٣٩
طالب • معین پرهنر کتدی نعیمه ١٢٣٦
وله • طریقتجی روان اولدی نعیمه ١٢٣٥
سروری • آهکیم روحی جهاندن کوچدی رحمت جانه ١٢١٣
وله • یونسی حوت اجل ایلدی اه التقام ١٢١٧
وله • قیلدی القا یوسفی اخوانی چاه لحده وای ١١٩٣
وله • ایو اهکیم حسینی شهید ایتدی بر یزید ١٢٠٨
طالب • یوسف ضیانك عدن اولدی جایی ١٢٣٦
وله • جای ایده خلدی افندی جنتی ١٢٣٦
وله • ایلدی سید محمد رحلت دار نعیم ١٢٣٤
وله • بولدی فردوسه طریقتجی طریق مستقیم ١٢٣٥
سروری • مزاری اولسون انور کوچدی نورالدین افندی اه ١٢١٣
وله • نصرت افندی ایلدی عزم بقا مدد ١٢٠٨
وله • اولدی مدد هاشمك سبزهٔ عمری هشیم ١٢١٥
وله • حیفلر کوز یومدی اسرار دده سر اولدی ١٢١١
ع • مقام اولسون شقایقزار جنت روح نعمانه ١٢٢٠
غالب • همدملری حیران قودی اسرار چکوب ١٢١١

سروری •	شربی اجل شرابن ایچوب گچدی هی مدد	١٢٢١
وله •	کتدی بانی زاده آچلسون در دارالسلام	١١٨٧
لا •	مقیم قصر اصحاب یمین اولسون ضولاق زاده	١١٨٩
حق •	قیردی جامجی زاده‌نك بللوروش جسمن اجل	١٢٢٩
سلیم بك •	ایلیه رحمی بکه رحمت رحیم	١٢٤٧
اسعد •	ایلدی ادریس پاشا کونه شعبانده وداع	١٢٤٨
عزت •	سرورینك وفاتی موجب حزن اولدی احبابه	١٢٢٩
اسعد •	سروری کتدی حزنی قالدی احبابه	١٢٢٩
حق •	الدی حقدن جان کالای قماش جنتی	١٢٣٧
وله •	مالك اولسون صلحا ایله بهشته صالح	١٢٦٠
وله •	ناله قلسون انس وجن کتدی سلیمان فهیم	١٢٦٢
طالب •	فهیم پرکمالك دار ینی جنت ایده الله	١٢٦٤
حق •	قیلدی مکی زاده عاصم کعبهٔ خلدی محل	١٢٦٢
طالب •	مقامن کعبهٔ خلد ایده مکی زاده‌نك معبود	١٢٦٢
حق •	راحة الارواح چالدی کوچدی طنبوری زکی	١٢٦١
ثاقب •	مصطفی نوری افندی عزم جنت ایلدی	١٢٦٥
طالب •	کنج ایدی دانش بك ایتدی ارتحال	١٢٤٥
اسعد •	حکیم باشی ایکن بهجت افندی گچدی عالمدن	١٢٤٩
حق •	عرشه پرواز ایلدی الله دیوب روح امین	١٢٤٩
ذائق •	عینیه عمری کلدی لمح بصر قدر	١٢٥٣
طالب •	قدری افندی یه ایده عدنی مکان رب قدیر	١٢٥٥
وله •	قبرینی نوری افندینك ایده مولی منیر	١٢٥٩
لطفی •	کیتدی عقبایه شه ایرانیان	١٢٦٠
حق •	جنتی مولی ایده جنت افندی یه محل	١٢٦١

طالب	• خلده نائل قیله یزدان حسین پاشایی	١٢٦٥
وله	• باد موت اسدی پریشانی پریشان قیلدی	١٢٦٦
وله	• جایی هاتف افندی یه ایده حق جنت	١٢٦٦

﴿ تواریخ سال وفات اناث ﴾

عزی	• جنتی قیلدی مکان والدهٔ شه سلیم	١٢٢٠
سروری	• فنادن کوچدی عدنه التی ایلق فاطمه سلطان	١٢٢٤
وله	• مهر شاه قادین افندی عزم عقبی ایلدی	١٢١٥
عزی	• فاطمه سلطان مهد مرقدی ایتدی مکان	١٢٢٤
عزت	• مهد لحد ایچره ایده فاطمه سلطان راحت	١٢٢٤
عزی	• جنتی حق عایشه سلطانه مأوی ایلیه	١٢٢٥
سروری	• والده سلطان رجبده ایلدی خلدی مکان	١٢٢٠
زوحی	• امینه خانمه حق عدنی ایلیه مأوی	١١٥٧
لا	• والده سلطانه خلد اولسون مقام	١١٦٩
سروری	• عایشه حشر اوله صدیقه ایله	١١٩١
سیدوهبی	• روح ام سلمه سلطانك	
	جلوه کاهن ایده حق دار سلام	١١٤٤
وله	• کلشن عدنی قیله ریحانه سلطان جای که	١١٤٢
وله	• عدن اوله خوابکهٔ ام سلمه سلطانه	١١٣١
سروری	• سلیم خان اوله پینده کوچدی مادری وای	١٢٢٠
عزت	• صغرده عایشه قادین نعیمی ایلدی مأوی	١٢٢٢
احیا	• جنتده اوله عایشه صدیقه یه همدم	١٢٠٤

سروری • فاطمه قادین بقاده حشر اوله زهرا ایله ١٢١١

سیدوهبی • فاطمه جده‌سی زهرا ایله خلدی ایده جا ١١٤٤

سروری • عزم ایلدی بقایه روح زبیده خانم ١٢٢٢

وله • کوچمدی حسناور قادین جنتی قیلدی جلوه گاه ١٢٢١

وله • فاطمه خانمی همدم ایده زهرایه الله ١٢٠٩

حکمت • سروری • رأفت •

فاطمه خانمه مسکن ایده عدنی یزدان ١٢٢٧

عزت • زبیده خانمه عدن اولدی کنج ایکن مسکن ١٢٢٣

وله • نعیم اولدی نزاکت قادینه مأوی محرمده ١٢٢٣

وله • مکان صافیه جنات عدن اولدی محرمده ١٢٢٣

وله • کامله خانم اولدی عدنه روان ١٢٢٤

رأفت • نقد عمر سیم تن قال اولدی وای ١٢٢٣

سروری • جهنم کورمیه جنت قادین عدنی ایده مأوی ١٢٠٨

وله • جمیله قادینه جنتده جاریه اوله حور ١١٩٦

کریم • حسیبه خانمی آلدی بقایه دایهٔ حور ١١٨٤

سروری • وفات قیلدی فنادن چوزلدی بندنکار ١٢١٣

سروری • عزت • قیله ریحانه قادین کلشن مأواده مقام ١٢٢٢

سروری • ایردی محیط رحمته جیحون قادین کوچوب ١٢٢٤

وله • بدره بکزردك فلکده نوهلالم کتدك آه ١٢١٥

حکمت • سحرده صبحدم انفاسنی اتمام ایدوب کوچدی ١٢٢١

کامل • عدنی اعطا ایلسون الله عطیه خانمه ١٢٢٨

وحید • قوپاردی سنك حیات قیایی سیل اجل ١١٣٧

عزت • مرقد پاك منور قادینی نور ایده حق ١٢٢٢

سروری • سؤالن ام کلثوم قادینك سهل ایلیه مولی ١٢٠٦

حکمت • عزیزه انتقال ایتدی جهاندن ۱۲۱۹

طالب • عایشه خانم جنانی جای ایده ۱۲۲۵

سروری • منزل که فنادن کوچدی سعیده خانم ۱۲۲۰

وله • جلوه کاهی اولدی زینب خانمك دار جنان ۱۲۲۰

وله • روح عزیزه خانمه مأوی مکان اوله ۱۲۱۹

اسعد • بهشتی جای ایده نفس نفیسه‌یه الله ۱۲۲۷

عرفی • یارب شریفه زینبه مأوی مقام اوله ۱۱۶۲

سروری • الٓهی ایلسون مأوی جنانی فاطمه خانم ۱۲۰۰

وله • زمرهٔ حور اوله فطنت خانمه همراز روح ۱۱۹٤

وله • ملول اولدی سروری مادری کوچکله عالمدن ۱۲۰۷

وله • حق امینه قادینك قبرین منور ایلسون ۱۲۱٤

وله • فنادن کوچدی عفتیه جنته صاحبه قادین ۱۲۲۱

طالب • قیلدی عدنی فاطمه خانم مکان ۱۲۲۵

سروری • قیدی طاعون عفیفه خانمه واه ۱۲۱۳

وله • عدنی علیمه خانمه مسکن ایده الله ۱۲۱۱

وله • مرقدی مهبط انوار اوله نورس قادینك ۱۲۱۱

وله • الٓهی ایله نورس قادینك جولانکهن جنت ۱۲۱۱

وله • ایلیه قبر منور قادینی حق جای نور ۱۲۰۷

وله • حق نفیسه قادینی فردوسه رهیاب ایلسون ۱۱۸۸

وله • عقباده اولسون عایشه صدیقه‌نك هم سایه‌سی ۱۱۹۱

رأفت • کندی امینه ملا جنت اوله مکانی ۱۲۲۷

مشتاق • رفت ناکام ز دنیا مریم ۱۱۵٤

سروری • ایتسون امینه ملا منزل حریم عدنی ۱۲۲۳

وله • ایلیه قصر جنانی عایشه قادین مکان ۱۲۲۲

وله	• عايشه قادين كوچوب حزنى سرورى چكدى آه	١٢٢٢
لا	• لطف حقله صائمه افطار ايده فردوسده	١٠٦٩
كامل	• بهشتى ايليه منزل عبيده قادينه الله	١٢٢٧
غالب	• ايده عدنى مكان عقباده طوبى خانمه مولى	١٢٥٦
وله	• نسيبه خانمه دار جنانى جاى ايده مولى	١٢٦٢
حقى	• انيسه حور ايله يارب جنانده ايده انسيت	١٢٥٢
وله	• دمادم روحنه واللبل اوقونسون كتدى ليلى آه	١٢٦٤
غالب	• آلدى يازق ليلاسنى دوراندن مجنون موت	١٢٦٤
وله	• مكانن ايليه جنت لبيبه خانمك مولى	١٢٤٧
وله	• طاهره خانم ايده عدنى الهى منزل	١٢٣٨
وله	• خلد اعلاده بوله منزلى بهجت قادين	١٢٣٤
وله	• ام كلثومك ايده حق جاينى دار نعيم	١٢٣٤
وله	• فاطمه خانمه حق ايده نعيمى مسكن	١٢٥٩
وله	• فاطمه خانمه عدن اوله عطا عقباده	١٢٥٩
وله	• فاطمه خانمه جاى ايده نعيمى بارى	١٢٥٨

﴿ تواريخ رنكين باتعميه ﴾

سيدوهبى • شه عالم النجه بهمنك تاجن ديدم تاريخ
عجمدن كلدى مفتاح روان باب همايونه ١١٣٧

سرورى • عدودل مرده اولدى سويلنوب اردوده تاريخى
حسن پاشايه مهرين ايلدى شاه جهان احسان ١٢٠٣

سرورى • اولمز اعدا پايدار البته بوتاريخده
قيلدى اعلان سفر مسقو ايچون سلطان سليم ١٢٢١

وله • بابه يازدی قلم ثبت ایدیجك تاریخن
قشله ده ایتدی بنا والده سلطان حمام ١٢٠٩

وله • وجه اسان ایله تقدیم ایلدم تاریخمی
یوز بولوب سید سروری منصب الدی شاهدن ١٢٠٧

وله • رفت انکشت اشارتله دیدم تاریخن
مهر آلوب اولدی موقرینه یوسف پاشا ١٢٠٥

وله • بن دیدم اول الهامله معجز تاریخ
زیب صدر اولدی ملك شیمه محمد پاشا ١٢٠٦

وله • دلکان رشکله قوپدقده دیدم تاریخن
الدی مهری کرمك معدنی یوسف پاشا ١٢١٣

وله • شکل کرداب کلور فکره یازرکن تاریخ
سوردی یلکن کورك اعدایی قپودان پاشا ١٢٠٤

وله • ایدنجه حسنی ماهی دلربوده سویلدم تاریخ
مه ذی الحجه ده کلدی جهانه فاطمه سلطان ١٢٢٣

وله • ای سروری سویله تاریخن لب امیدایله
درکه مکی افندی قبلهٔ حاجاتدر ١٢٠٠

وله • سزادر ایتمه بوتاریخه سرفرو اقلام
رؤسی الدی رئیس زاده سرفراز اولدی ١٢١٠

وله • مدآه ایله بووجه اوزره یازلسون تاریخ
حسنی عزل ایلکه خط همایون کلدی ١٢١٠

سیدوهبی • تاریخن التزام دل صاف ایله دیدم
تصویره بکزدی باقك آینه لی قواق ١١٢٧

سروری • ایتدی تاریخه سروری لب اشرابی کشاد
روح مریم قادینی قیلدی بوچشمه احیا ١٢٠١

وله • بی‌نهایت ماخروش ایتدیکجه تاریخن دیدم
ایتدی اجرا سید ابراهیم افندی زمزمی ۱۲۰۸

وله • چشمه باشنده حساب ایتدم یازوب تاریخنی
ایلدی سری افندی عین جودین آشکار ۱۲۱۱

وله • کلدی اطفالدن اول تاریخ
اولدی مکتب قفس حق قران ۱۲۱۳

وله • قیباکل همایله یازلسون تاریخ
قوندی کهوارهیه عنقاکبی شهباز کرای ۱۲۲۲

وله • اولدی تاریخه سربال هما سایه فکن
آشیان ایلدی کهواره‌نی شهباز کرای ۱۲۲۲

وله • اولدی بوتاریخده وحدت کزین آخرت
قیلدی عبدالله پاشا قرب معبودی مقام ۱۲۱۶

وله • راه مسطرده قلم دیکدی بوتاریخه عصا
پیرایدی میر علم ایلدی عقبایه سفر ۱۲۱۱

وله • فیض توحید اکسکن تکمیل ایدر تاریخمك
ایلدی دنیاده دورین مولوی ماهر تمام ۱۲۱۹

وله • اهدن حرف الف مشق ایلدم تاریخده
کوچدی شوال اولنده زهدی خطاط حیف ۱۲۲۱

وله • آسمان سرداده در تاریخنه
روح عیسی ایتدی افلاکه عروج ۱۲۰۶

وله • سری اوزره دیکلوب سرودیدم تاریخن
اولدی نابود رئیس الشعرا وهبی پیر ۱۲۲٤

﴿ تواریخ مشکترین ءصنع ﴾

یحیی • صاحب الجمعه شه سنی سلیمان زمان
۹٦٤ ۹٦٤ ۹٦٤

وله • جامع بالا تعالی الله عجب عالی بنا
۹٦٤ ۹٦٤ ۹٦٤

سروری • جند عدوان چیقدی مصری الدی طوپدن شه سلیم
۱۲۱٦ ۱۲۱٦ ۱۲۱٦

وله • قیلدی جمهوری پراکنده جیوش مؤمنین
۱۲۱٦ ۱۲۱٦ ۱۲۱٦

وله • چکدی سیف اعدایی بوزدی شه سلیم جم سپاه
۱۲۱٤ ۱۲۱٤

وله • باب ملك مصری مولی اچدی الندی عریش
۱۲۱٤ ۱۲۱٤

وله • جند حربیدن عریشی الدی سلطان زمان ۱۲۱٤

وله • شه سلیم امرایلدی افرنجی بوزدی اهل دین ۱۲۱٤

بر بیر • شهاب رحمة المولی علیه
۱۱۸۸ ۱۱۸۸

وله • سوی للترب بدراً من رباه
۱۱۸۸ ۱۱۸۸

سروری • دیکر • برجمعه کون شوکت ایله سلطان عثمان اوندی شاه
۱۱٦۸ ۱۱٦۸

سروری • مربع وفق کشور مصطفی خاندر مکارمله
۱۲۲۲ ۱۲۲۲

وله • هرسالده مسرور اوله داد آور عالم ١٢١٠

مفتي الانام • لشكر كفار چقدی حصن استرغوندن ١٠١٤

حافظ • الديلر زجرا بلغرادی كرويه مسلمين

١١٠٢ ١١٠٢

رحمی • بدرشدسك نهادان ازبلغراد امن وداد آمد ١١٥٢

سروری • بوغازدن نجه‌يی سوردی جنود مسلمان كيردی ١٢٠٢

وله • كلدی افرنج اولدی عكا جنكله دار غزا

١٢١٣ ١٢١٣

وله • قاچدی كافرلرده‌مصره واردی ارباب غزا

١٢١٤ ١٢١٤ ١٢١٤ ١٢١٤

طالب • ايرشدی بيل ديار دوره مه‌چهره علی مظهر

١٢٥٥ ١٢٥٥ ١٢٥٥ ١٢٥٥

مسرورخان • جدل رفت ازميان شهرياران اتحاد آمد ١١٤٤

پرتوپاشا • زلفظ كتخدابك رفت اكاه واريب آمد ١٢٣٣

مشتاق • لشكر دين داخل بلخ اوزبك دون شدبرون ١١٥٠

سروری • ارض اسلامه كيروب سيف جدل كتدی فلاح ١٢٠١

مشتاق • اشرف ازتيغ پادشاه كريخت ١١٤٢

عينی • كتابه مژده پرهنر راسخ افنديدر رئيس

١٢١١ ١٢١١

سروری • مژده‌كيم غالب افنديدر هنر پرور رئيس

١٢٢١ ١٢٢١

عينی • سزادر اولدی صدر الرومی شمس الدين ضيا ويردی

١٢١٧ ١٢١٧

سروری • بومكمل قصر روشندر سليم خانه مقر

١٢١٢ ١٢١٢

وله • رونقیدر حاصلی درکاه وعسکر مغله‌نك

١٢٢٠ ١٢٢٠

طالب • اولدی نه‌نادر بركتاب عالمده شرح مثنوی

١٢٦٤ ١٢٦٤

سروری • بهرسو زینت آوردر معنون فرفتین بحره

١٢١١ ١٢١١

وله • میخواره نفی اولنسون میخانه‌لر قپانسون

١٢٠٥ ١٢٠٥

وله • سردار اغانك دارینی مسعود ایده رب معین ١١٩٢

لا • جامعی معمور قیلدی حق رضاسیچون عمر

١٠٨٦ ١٠٨٦

نابی • برجه‌ده پاره هجوم ایلدی سالار حروف ١١٢٢

سروری • اهله داماد اولدك اسعد سعداوله سور سرور ١١٩٥

وله • والدینه داد حقدر مولد احمد نظیف

١٢٠٠ ١٢٠٠ ١٢٠٠

نسیب • سرای حور عینده صدر اولدمسكن سكا حافظ

١١٠٠ ١١٠٠

سروری • مصطفی اغا كیروب جنسه سرین كسدی وزیر

١١٩١ ١١٩١

وله • نور ایده سردار اغایه مرقدی حی كریم

١٢٠٠ ١٢٠٠

وله • بدركوچدی اولوب ارقام سال مولدی معكوس ١٢١١

وله • كیدوب ایتدی یتیم اوچدانه صبیانی ولی بابا

١٢١٢ ١٢١٢

رأفت • حکمت • کوروش اقدی دلايجنت نوچشمه‌یپدی خان سلیم
١٢٢٢ ١٢٢٢

سیفی • لبیب • مژده افاقه قدوم شاهزاده ویردی فر
١٢٢٦ ١٢٢٦

ولهما • دولد سلطان مراد اکوانی پرشوق ایلدی
١٢٢٦ ١٢٢٦

رأفت • سروری • دور انده خان محمود در کردون سریر کائنات
١٢٢٣ ١٢٢٣

سروری • بفتح یثرب آمد جند شاهی رفت نامردان ١٢٢٧

وله • مدینه حصننی الدی طوسون پاشای زور آور
١٢٢٧ ١٢٢٧

وله • بحمدالله‌ره مسدود حجی اچدی خان محمود
١٢٢٧ ١٢٢٧

لا • غنی‌دن تارمار اولدی عناصر ١٠٥٦

طالب • بهشت ایچره کیروبده کوردی فاروق عمر شمدی
١٢٣٧ ١٢٣٧

تمت

فهرست

صحیفه
٥	تواریخ جلوس آل عثمان
٨	تواریخ میلاد شهزادکان
١١	تواریخ میلاد سلاطین
١٣	تواریخ برای ولادت ذکور
١٦	تواریخ برای ولادت دختران
١٧	تواریخ جاه وزیران
٢١	تواریخ رأیت کشان وزارت
٢٣	تواریخ رجال جاهی را
٢٥	تواریخ فتوای اصحاب تقوی
٢٨	تواریخ قضاة عساکر روم ایلی
٣١	تواریخ قضاة عساکر اناطولی
٣٢	تواریخ نصب قضاة استانبول و نقیب اشراف
٣٣	تواریخ پایهٔ استانبول و مکهٔ وسائر
٣٤	تواریخ موالیٔ عظام
٣٥	تواریخ مدرسین کرام
٣٦	تواریخ فتوحات سلاطین
٤٢	تواریخ مهمات مغازی
٤٤	تواریخ نزول سفاین
٤٦	تواریخ اثار اصحاب خیرات
٥٠	تواریخ بند وسبیل وعیون
٥٦	تواریخ نشیمنکاه شاهان

صحیفه
٥٨ تواریخ مستزاد
٥٩ تواریخ دیکر برای منازل
٦٠ تواریخ ارسال خط مخادیم
٦٢ تواریخ زفاف شوهر وزن
٦٤ تواریخ سال شرف اشتمال
٦٧ تواریخ شتای مجموعه پیرا
٧٢ تواریخ بقا از فنا
٩٧ تواریخ وفات اناث
١٠٠ تواریخ رنکین باتعمیه
١٠٣ تواریخ مشکلترن مصنع

صحیفه	سطر	خطا	صواب
١٧	١٧	مهرینه	مهره
٢٧	٢١	کیدی	که کیدی
٦٢	١٦	ذن	زن

﴿ مجموعهٔ سروری ﴾

شاعر مشهور سروری مرحوم کرك کندوسنك و کرك اسلاف
ومعاصری اولان شعرانك تاریخلرندن مقبول ومستحسن اولنلرینی
انتخاب وفصل فصل تقسیم وهر تاریخك قائلنی وسنه سنی
تحریر ودرجهٔ حسن ومقبولیتلرینه کوره تقدیم وتأخیر ایله بر
مجموعه یه قید ایتمشدر وفاتنده بو مجموعه کندوسنك صناعت
تاریخده شاکرد خاصی اولان بچه جی زاده مشهور عزت ملایه
قالوب اودخی عصرنده نظم اولنان تاریخلرك منتخبلرینی جمع
ایله بو مجموعه یه علاوه ایدوب کیتمشدر بعده عارف حکمت بك
افندینك انضمام همت ومعاونتی ایله وقعه نویس اسعد افندی
انتخاب ایلدیکی تاریخلری اول مجموعه یه قاتمشدر بو جهتله
مجموعهٔ مذکوره قرون عدیده نك آثاری اولان تاریخلرك
کزیده لرینی جامع براثر بیعدیل اولدیغی حالده صکره لری کوشهٔ
نسیانده قالوب اوزرنده اوروبجکلر یووه یاپمشدر مقدما وقعه
نویسلك مأموریتی ملابسه سیله اله کچوریلان اوراق پریشان
ایچنده بو مجموعه دخی بولنمشیدی مجرد اسلاف شعرامزك بونجه
کزیده آثاری محو اولمامق ایچون بو کره طبعنه ابتدار ایدلمشدر
ایشته بلاغت عثمانیه نك اوچنجی بابنك دردنجی فصلنده
مذکور اولان مجموعه بودر حرره الفقیر

احمد جودت

موازنه

مترجمی

محمد ولد

مندرجاتی :

اعاظم شعرای عربك اشعار حكیمانه و عاشقانه وادیلرنده سرآمدانندن اولان «ابوتمام» ایله «بحتری»نك مسلك ادبیلرینی بیان ضمننده ادبیات عربیه‌نك غایت مفید برصورتده قلمه آلنمش بر خلاصهٔ تاریخیه‌سیدر.

مؤلفی «علامهٔ ادب ابوالقاسم الآمدی» در. ترجمه‌سنده - ادبیاتمزه موافق صورتده - برخیلی مباحث مهمه علاوه ایدلمشدر.

معارف نظارت جلیله‌سنك فی ٢٨ ذی القعده سنه ١٣١١
وفی ٢١ مایس سنه ١٣١٠ تاریخ ٢٢١ نومرولی
رخصتنامه‌سنی حائزدر

مهرسز نسخه‌لر ساخته‌در. طبع ایدن، صاتن نظاماً مسئولدر

درسعادت

(قصبار مطبعه‌سی) — باب عالی جاده‌سنده نومرو ٢٥

١٣١١

قصبار

مطبعه کتبخانه و مجلدخانه‌سی

باب عالی جاده‌سنده نومرو ۲۳ و ۲۵ و ۲۷

Librairie Kasbar

موازنه

بعد اداء ماوجب علینا :

عربك (ابوتمام) و (بحتری) نامنده ایکی بیوك شاعر بی‌نظیری واردر . اکثریت اعتباریله شعرده برنجیسنك مسلکی حکیمانه ، ایکنجیسنك عاشقانه کورونورسه‌ده یکدیکرینك مسلکنده دخی برچوق شعر سویله‌مشلردر . برنجیسی معانیٔ نادره و صنایع بدیعه‌یی التزامه فوق‌العاده منهمك ، ایکنجیسی عذوبت الفاظ و وضوح معنا جهتنه کمال اهتمامله مقیددر . برنجیسی تنظیم خیالات و ترصیع افادات فکریله بعضاً رکاکت وزن، غرابت الفاظ وغلط افاده، درکه‌سنه دوشر، ایکنجیسی سهولت عبارات وانکشاف مرام هوسیله پك ساده سوزلر سویلرسه‌ده شعرنده عیوب لفظیه ومعنویه نادر کورولور .

حافظله فضولی «بحتری»یه، صائبله راغب پاشا «ابوتمام»ه هم‌مسلك صاییله‌بیلیر .

بو ایکی شاعر شهیرك یکدیکرینه رجحانی خصوصنده برقسم

ادبای عربیه ایکی فرقه اولوب هر فرقه بریسنی التزام ایلمشلردر «ابوتمام» طرفدارلری شاعرلرینی نصلکه «بحتری» یه نسبت قبول ایله‌مز صورتده ترجیحده اطرا ایدرلرسه «بحتری» نك اصحابی ده بو خصوصده عظیم بر غلو کوستررلر مسئله افراط وتفریطدن رهایاب اوله‌میوب هر ایکی طرف دخی خصماسنك التزام ایلدیکی شاعرك دیوانی کمال دقتله یوقاریدن اشاغی تنقید ایدرك وزنده ، لفظده ، معناده ظهوره کلان خطالرینی وعلی الخصوص هر ایکیسنك ده یوزلرجه سرقاتنی دلائل قاطعه وبراهین واضحه ایله میدانه چیقارمش اولملریله ادبیاتك روحی مثابه‌سنده اولان «علم نقد» ه متعلق بر خیلی مطالعات نفیسه وجوده کلمشسه‌ده مباحث مندرجه‌سی غرضدن سالم اولمدیغندن ادبیاتده بهرهٔ کاملی اولمیانلر مطالعات مذکوره‌دن استفادهٔ صحیحه‌یه موفق اوله‌مزلر [١].

عربده بو یولده موازنه یالکز «ابوتمام» ایله «بحتری» یه مخصوص دکلدر . هر شاعر ماهری امثالیله مقایسه ایدوب هانکیسنك اشعاری ـ اکثریت اعتباریله ـ دیکرینه مرجح ایسه آنی اقرانته تفضیل ایله‌مشلردر . بعضاده بر شاعر هانکی

[١] بزده دخی «کتبخانهٔ ابوالضیا» جزلری ارا‌سنده بو یولده ایکی رساله وار. فقط بو رساله‌لر برچوق شاعرك موازنه‌سنی شامل اولمسیله بویله ایکی شاعری محاکمه قدر صعوبتلی دکلدر .

جهتده ابراز کمال ایله‌مشسه آنی تحقیق ایدوب او شاعری خصوص مزبورده یگانه عد ایله‌مشلردر .

هله امرؤالقیسه گلنجه‌یه‌قدر اشعار عربیه‌ده اوقدر معانیٔ بدیعه‌گورنیوب شاعر مزبور سخنسرالقده اختراع درجه‌سنده بر تجدد گوستردیگندن حضور جناب ابلغ الانبیا (علیه السلام)ده «اشعر الشعرا کیمدر» کبی بر بحث جریان ایدنجه حضرت سلطان سریر «انا افصح» افندیمزك لسان حقیقت بیانلرندن «امرؤالقیس ، سردار شعرا و او زمرهٔ سحر آزما ایچنده صاحب لوا در» کلام حکمت انجامی شرف صدور بیورلمشدر .

حضرت فاروق اعظم افندمز دخی (نابغة بن ذبیان اشعر الشعراء قبیلهٔ غطفاندر) بیورمشلر .

بر شاعری بلاغتله توصیف صددنده (نابغة الزمان) تعبیری اوچ لسانده زبانزد در .

ینه برکون حضرت ابن خطاب (رضی الله عنه) عبدالله بن عباس حضرتلرینه (شعرنده «معاظله» [٢] وتعبیرات وحشیه‌یه

---

[٢] «معاظله» بر معنای قلیل ایچون بربرینه مشابه الفاظ وتعبیرات بارده ایرادیله کلامی هم تطویل، هم تعقید ایله‌مکدر.

ابوتمام :

خان الصفاء اخ خان الزمان اخاً   عنه فلم یتخون جسمه الکمد

بیتنده (خان، خان، یتخون، اخ، اخاً) کلمه‌لرینی جمع ایدیور تأمل اولنورسه الفاظنك فساد وعدم حلاوتیله برابر مهم بر معنابی دخی شامل دگلدر .

میل ایتمیوب مستحق اولان کیمسه‌لری مسلك وحیثیتنه موافق صورتده ثنا ایدن اشعر ناسك شعرلرندن انشاد ایدرمیسکز) بیوروب طرف ابن عباسدن وقوع بولان استیضاح اوزرینه حضرت عمر :

و ان اشعر بیت انت قائله
بیت یقال اذا انشدته صدقا [*]

بیتنك قائلی اولان « زهیر ابن ابی سلمی » در بیورمشلر وصباحه قدر زهیرك شعرلرینی رغبتله دیکله‌مشلر در .

تذنیب

(سویلدیکك ابیاتك اك شاعرانه‌سی؛ انشاد ایلدیکك وقت ـ سامعین طرفندن ـ «طوغریدر» دیه تصدیق ایدیلان بیتدر)

مآلنده اولان شو بیت بیله غرابت الفاظ و تعقید معنادن عاریدر بروقت شعرای عرب بین الناس استعمال اولنان سوزلرله تنظیم اشعار ایدوب کلمات غریبه ایرادندن توقی ایدرلردی . زمان تبدل ایتدکجه لسان دخی تحول ایلمسی طبیعی اولمغله یعنی ایکی یوز سنه اول مستعمل صاییلان برکلمه قوللانیلمیه، قوللانیلمیه مهجور عد اولنه‌جنی ومهجوراولان دیکرکلمه‌دخی ادبا طرفندن استعمال اولونه ، اولونه کلمات متداوله قسمندن

---

[*] بو بیت شاعر نبوی حضرت حسانه‌ده اسناد اولنور .

اعتبار ایدیله‌جکی درکار بولنمغله اولجه شعرای جاهلیه ایله بادیه خلقی طرفندن تعاطی ایدیلان الفاظك اکثری کلمات غریبه صره‌سنه کچمشدی. بر ارالق ابوتمام مسلکنده اولان بعض مولدین طرفندن معنا جهتنده بر تجدد کوستردیکی کبی الفاظ غریبه استعمالی موده‌سی دخی چیقمشدی فقط بحتری وامثالی شعرلرینك معناسنده وضوح دلالت فکرنده اولدقلرندن ابو تمام مسلکنه رغبت ایدنلر؛ ساده وواضح شعر سویلیانلره بعضاً تعریضده بولنورلردی حتی شیخ صفی‌الدین الحلی دخی شعری حقنده «شعرنده قصور یوقدر. عالمده برازده لغت غریبه‌یه رغبت کوسترسه‌دها اعلا اولوردی» دیه شعرای قدیمه طرفندن استعمال اولنان الفاظه قلت رغبتنی ایما ایتمش اولملریله انلره جواباً حضرت شیخ شو بیتلری انشاد ایله‌مشدر.

انما الحیزبون والدردبیس
والطخا والنقاخ والعطلبیس
والخراجیح واشقحطب والصع
قب والعنقفیر والغنتریس
والعظاریس والعقنقس والعق
لق والجر بضیض والعیطموس
والسبنتی والحقص والهیق والهج
رش والطرقسان والعسطوس

لغة تنفر المسامع منها
حين تروى وتشمئز النفوس
وقبيح ان يسلك النافر الوحـ
شى منها ويترك المأنوس
ان خير الالفاظ ما طرب السا
مع منه وطاب فيه الجليس
اين قولى هذا كثيب قديم
ومقالى عقنقس قدموس
لم تجد شاديا يغنى « قفانبـ
ك » على العود اذ تدار الكؤس
لا ولا من شدا « اقيموا بنى ام
ى » اذا ما ادير ت الخندريس
اترانى ان قلت للحب « ياعلـ
ق » درى انه العزيز النفيس
او تراه يدرى اذا قلت خب الـ
عير انى اقول سار العيس
او اذا قلت للقيام جلوس
علم الناس ما يكون الجلوس
خل للاصمعى جوب الفيا فى
فى تشاف تخف فيه الرؤس

وسؤال الاعراب عن صيغة اللفـ
ظ اذا اشكلت عليه الاسوس
درست هذه اللغات وامسى
مذهب الناس مايقول الرئيس
انما هذه القلوب حديد
ولذيذ الالفاظ مغناطيس [۱]

(حیزبون [۲] وامثالی اولان لغات مهجوره روایت اولندیغی صره‌ده سامعه‌یی تنفیر ایدر، قلبه صیقنتی ویرر. لغات مأنوسه‌یی ترك ایدوبده منفور ووحشی اولان کلماتی استعمال ایلمك قبیحدر. [۳] اك كوزل سوز؛ سامعینه طرب آور وارباب مجلسه نشوه بخشا اولان کلماتدر «کثیب»، «قدیم» لفظلری نره‌ده: — ينه او معنالری افاده ایدن — «عقنقس»، «قدموس» کلمهٔ غریبه‌لری نره‌ده. [یعنی: بروقت ایکنجیلر برنجیلره ترجیح اولنمز].

[۱] بعض نسخه‌ده «عظاریس» یرینه «فطاریس» و «صعقب» یرینه «صقعب» و «جریضیض» یرینه «جریصیص» و «عقنقس» یرینه «عفنقس» و «طرقسان» یرینه «طرفسان» و «عقنقس» یرینه «عقنقل» واقع اولمشدر.

[۲] متن شعرده سرد ایدیلان الفاظ مهجوره‌نك معناسی یازلمدی. چونکه بوراده لفظی مراد ایدلمشدر. معناسی یازلسه بیله تکثیر سواددن باشقه بر ایشه یارامز.

[۳] ای شعر میاننده صاتان لفظ غریبی
دیوان غزل نسخهٔ قاموس دکلدر.

بزم نوشانوشـده ادارهٔ کؤوس اولندیغی صرده امرؤالقیسك «قفانبك» قصیدهٔ مشهوره‌سنی انشاد ایدر برمغنی بوله‌مزسك کذلك لامیـة العربك مطلعی اولان «اقیموابنی امی» نوش باده هنکامنده انشاد ایدلمز.

معشوقه‌مه «یاعلق» دیه خطـاب ایدرسه‌م «معتبر، نفیس» معناسنه اولدیغنی اکلاته بیله‌جکمه امینمیسك. یاخود «خب العیر» دیدیکم وقتده «کاربان کیتدی» دیمك ایستدیکمی افهام ایده‌جکمی مأمول ایدرمیسك. کذلك قیامه قعود دیرسه‌م مقصدم قعود اولمدیغنی اکلاشیلیرمی صانیرسك. برسرپوش لغتنی تحقیق ایچون بادیه‌لرده طی مسـافه ایلمه‌یی، و اسـاس کلماتدن برنده شبهه ایلدیکی تقدیرده خیمه به خیمه طولاشمه‌یی «اصمعی»یه ترك ایت. اومثللی لغات مندرس اولدی. شمدی هرکس «رئیس» [۱]ك اقوالنه رغبت ایدییور. قلوب انسانی حدیده وعذوبتلی الفاظ مقناطیسه مشـابهدرکه دائما اوجهته مجلوب وعنـدنده حلاوتلی سوزلر محبوبدر).

حقیقةً «شیخ صفی الدین» عصرنده ادبیات عربیه‌ده بر تجـدد ظهوره کلمشـدی. شیخ ایسـه او متجددینك ایلری

[۱] بوراده «رئیس»دن مقصد اکلاشیله‌مدی. اکر شیخ الرئیس ابن سینا ایسـه مصرع «هرکس شمدی ـ تتبع غرائب لغاته دکل ـ اقوال حکمایه رغبت ایدییور» مألنده اولور اکر «هرعصرك رئیس ادباسی» دیلمکسه او صورتده مال معلومدر.

كلنلرندندر. هروادیده شعر سویله‌مش وادبیاتك صنایع لفظیه ومعنویه‌سندن بعضیلرینی اختراع ایله‌مشدر. قصیدهٔ بردهٔ یه نظیره اوله‌رق تنظیم ایلدیکی نعت نبویده یوزاللی بر صنایع بدیعیه جمع ایلمش وقصیده‌سی کتب ادبیه‌دن یتمش عدد کتابك نتیجه‌سی اولدیغنی سویله‌مشدر . اشعاری مطالعه اولنورسه بالاده‌کی ادعاسیله عامل اولمدیغی وصنایع اجراسی بلاسیله کلمات غریبه استعمال ایدوب معنایه صعوبت ویردیکی دخی کورولور.

اوائلدن بری عربده سهولت الفاظ و وضوح معنا جهتنه میل ایلدیکی غیر منکردر . حتی شعر حقیقتدن اوزاقلاشدقجه [ولو کافهٔ صنایع وبدایعی شامل اولسون] عظمای ادبانك نفرتنی جلب ایلدیکی کتب محاضراتدن استنباط اولنمقده‌در . بو بابده برخیلی شواهد موجود ایسه‌ده بوراده ایرادی مقصددن دور اولمه‌مزه بادی اوله‌جغندن آنی‌ده باشقه‌جه موضوع بحث ایدرز.

(انتهی)

شاعر شهیر « لبیدبن ربیعه » یه « اشعر شعرا کیمدر » دیمشلر « امرؤالقیس » دیمش . « صوکره کیمدر » دیمشلر « طرفه ! ! . » جوابنی ویرمش . اوچنجی سؤالده کندیسنی کوسترمشدر . «خطیئه»یه بویله بر سؤال وارد اولدقده :

من یسأل الناس یحرموه
وسائل الله لا یخیب [*]

[*] انسانلردن طلب حاجات ایدەنی محروم براقیرلر. درکاه عزتدن ایستیان خائب اولمز.

بیتی سویلیاندر — دیوب « عبید بن الابرص » ی قصد ایلەمش « اوندن صوکره کیم ! . » سؤالنەده لسانی چیقارەرق « نشئەلی زمانه تصادف ایدرسه شو در » دیمشدر .

بعضیلری ده «حزن انگیز شعرده (نابغه) طرب آمیز نظمده (زهیر) حماستلی گفتارده (جریر) اشعر شعرا در » یوللی بر تقسیمده بولنمشدر .

الحاصل ادبای عربك شعرا حقنده بو کبی ملاحظەلرینك غایەسنه ایرلمز . بو یولده ترجیح وتخصیصك نتیجەسی « فلان قومك رئیس شعراسی فلان کیمسه در ـ یاخود ـ فلان شاعر فلان وادیده امثالنی گچمشدر » کبی بر موازنەدن عبارتدر . عجمده دخی :

اوصاف وقصیده وغزلرا

فردوسی وانوری وسعدی

طرزنده بر نشیده کورولور . حتی ناظمنه (نیچون حافظی یاد ایتمدك) دینلرده (اونی هیچ قاریشدیرمه او خلاق معانیدر) دیمش .

بر شاعر هر سوزنده حائز رجحان اولمق مستحیل اولدیغندن بو بابده اك طوغری سوز (فلان شاعر فلان شعرنده امثالنه فائقدر) دیمکدر .

(اك برنجی شاعر ؛ اك برنجی شعر سویلیاندر) قولی دخی عربك دساتیر ادبیەسندندر .

بو قدر تفصیلاتدن مقصد: عربده ادبانی موازنه، شعرلرینی مقایسه خصوصی جاری اولدیغنی بیلدیرمکدی .

واقعا مشاهیر شعرا حادهٔ تحقیق و تنقیددن کچیرلمشسه‌ده (ابو تمام) ایله (بحتری)نك موازنه‌سی آیریجه بر مبحث تشکیلی ایله‌مشدر .

بو خصوصده الك مختار بر اثر « ابوالقاسم الآمدی »نك « الموازنه » عنوانلی تألیف لطیفیدرکه « علم نقد » نقطهٔ نظرندن انافس آثاردن معدود در .

صاحب کتاب طرفینك محاسن و مساویسنی بر تفصیل بیان وطرفدارانك دوچار اولدقلری افراط وتفریطی دخی برر برر سرد واثبات ایلدکدن ولازم کلان محاکمه و مقایسه‌یی ده غایت بی‌طرفانه سویلدکدن صوکره هر ایکیسنك بر ماده‌ده طرز افاده‌لرینی موازنه صددنده دیبور که :

شمدی بو ایکی شاعرك متفقاً افاده ایلدکلری بر معنایی شامل بیتلرینی بوله‌رق موازنه ایده‌جکم وهانکیسی طرز افاده‌ده دها ابراز هنر ایله‌مشسه آنی سویلیه‌جکم اکر علی الاطلاق هانکیسی راجح اولدیغنی سویلمکلکمی تکلیف ایدرسه‌ك او بنم المدن کلمز . چونکه بو خصوصده بنی تقلید ایدرسه‌ك نه فائده حاصل اولور ؟

اکر اسباب تفضیل اولان علل وعوارضی بیان ایلمکلکمی

آرزو ایدرسه‌ك هر ایکیسنك ده سرقتنی ، غلط افاده‌سنی ، الفاظده قصورلرینی ، « طباق ، تجنیس ، استعاره » کبی صنایعك اجراسی اثناسنده ظهوره کلان خطالرینی ورداثت نظم ، رکاکت وزن کبی نقصانلرینی بالاده تفصیل ایله‌دم . صره‌سی کلدکجه ینه سویله‌نیله‌جك وهر ایکیسنك اعمال شعرده کوریلان محاسن وبدایعی ، معانی ، لطیفه اختراع ایلملری بیان اولنه‌جقدر .

بم وظیفه‌م مسروداتمك کافه‌سنی و جیادت و رداثت کبی وسائر اغراضی بیلدیروب المدن کلدیکی قدر جمله‌سنك اسبابنی سویله‌مکدر . یالکنز بر نوع شعرلر قالیر که آنلر ایچون دلائل رجحانك بیانی ممکن دکلدر . بو قسم شعرلرك یکدیکرینه ترجیحی قابلیتك شرط اولمسیله برابر ادبیاتله کثرت اشتغال ، واشعار اوزرنده تحقیقات ومحاکمات اجراسیله حاصل اولان بر ذوق وممارسه سایه‌سنده ممکن اوله‌بیلیر . هر علمك ارباب حذاقتی ایشته بو خاصهٔ مهمه ایله قریحه‌سی ، تجربه‌سی محدود اولان کیمسه‌لردن تمایز ایدرلر . بناءً علیه بو یولده شعرلر حقنده سزه بر فکر ویره‌مم . او خصوصده سنی مخیر قیلارم .

فطنت و تمیزك ایجابنجه حکم ویررسك . شو قدر وار که : بو یولده شعرلری نظر امعان ایله مطالعه ایلمه‌لیدر . کوزجه دوشونمه‌نك طریقنی بیلن کیمسه نظردن بحق استفاده ایدر . بو تأمل ، علمی ، عالمده انصاف وتقدیری تولید ایدر .

اكر هر كس شعردن آكلامق لازم كلسه‌يدى صرافلر، جانبازلر، نخاسلر، بزازلر، عطارلرده بوادعاده بولنه‌بيليرلردى. حال بوكه كوريبورزكه بوكروه، صنعتلرينه دقت و او فنك كافهٔ مهمات ودقايقنى بيلمكه غيرت ايلديكى قدر شعره مراق ايتمزلر. صنعتنده نقصانندن طولانى نفسنى اتهام ايلديكى حالده شعرده مهارتى اولمديغندن ناشى قلبى مضطرب اولمز.

كذلك برجانباز اشترا ايلديكى آتده هيچ برعيب كورمديكى حالده، بر بزّاز صاتون آلديغى قماشك اجزاسنى، تاروپودنى صورت نسجنى مكمل بولديغى حالده بو صنعتلرده مهارتى اولان بركيمسه‌يه كوسترمكسزين پاره‌سنى ويرمكده احتياط ايديورده برشاعر نيچون بو فنده كسب كمال ايتمش بر ذاته مراجعته احتياج لزومنى حس ايتميور؟

اويله‌يا، بر شعرك سلاست وزننى، متانت قوافيسنى، دقت معانيسنى، حاوى اولديغى مواعظ و حكم و امثال و آدابى فن شعرده ذوق وملكه صاحبى تقدير ايدر. و ايكى شاعرك وزن ومعناده يكديكرينه مساوى ايكى بيتنى او اديب كامل موازنه و رجحاننى تعيين ايلر، فقط اسباب ترجيحى افاده ايده‌جك بر تعبيرده مضطر اولور. چونكه آنده بو ترجيح خاصه‌سى يالكز قواعد فنيه‌يه وقوف سايه‌سنده حاصل اولمديكه دلائل فنيه ايرادى ممكن اوله‌بيلسون، او خاصهٔ تميز معنويدر؛ اثرى ده

معنوی اولور. بناءً علیه فنده کمالی، ذوق سلیمی اولان بر کیمسه‌نك بو یولده‌کی حکمنی تسلیم ایله‌مك ضروریدر.

فرض ایده‌لم که سن علم ادبدن بش، اون قدر دیوان اوقویوب قرق، اللی قصیده، براز غزلیات، قطعات ازبرله‌مش وقواعد ادبیاته متعلق اوله‌رق بو نسبتده بعض کتاب تدرس ایله‌مشسك. حال بوکه او ادیب کامل، سنین وفیره ظرفنده برچوق کتب ادبیه قرائت وبیکلرجه اشعار حفظ وروایت ایله‌مشدر. برخیلی ادیب ایله ملاقی اولوب مسلك ادبیلرینه کسب معلومات ایتمش والحاصل او فن لطیفك درجهٔ قصواسنه واصل اولمش اولمغله حاصل ایلدیکی رسوخ وملکه سایه‌سنده لفظاً ومعنیً متساوی کورونن ایکی شعری یکدیکرندن مشکلاتسزجه تفریق ایلر. بو تمییز، فن ادبده حاصل ایلدیکی بلوغ تامك ثمره‌سی دیمك اولمغله بو مقامده ایراد دلائل قابل اوله‌میور. ازمنهٔ طویله‌ده اجتهاد بلیغ ایله حاصل ایدلمش معلوماتی بر آنده مخاطبه افهام ایله‌مك عادتا مدت عمرنده اوقودیغی کتابلری، کندیلرندن تعلم ایتدیکی استادلری، ملاقی اولدیغی عرفانی مخاطبك پیش نظرینه دیزمك وکتبك محتویاتنی، ادبانك تقریرینی ذهننه درحال القا ایله برابر بو معلوماتی‌ده همان محاکمه ایتدیردرك آنك نتیجه‌سی اولان رسوخ درجه‌سنی بولدیریویرمك قبیلندندر. بناءً علیه بر انسان استاد اولنجه‌یه قدر بر استاد کاملك رأینه اتباع ایلمه‌سی ضروریدر.

[هر كس كوزلجه دوشونوب ، طوغرى يازه‌مز . او حالده بو ملكه‌يى حاصل ايدنجه‌يه قدر كوزلجه دوشونوب ، طوغرى يازانلره اتباع ايلمه‌ليدر .]

بر متاع آلاجغك وقت كندى تقديركه اعتماد ايتميوب آلدانمامق ايچون اربابندن بركيمسه‌يه كوستررسك ؛ ايشته شعرده ده بو مسلك قويه سالك اوملليسك . چونكه ادراكده مغبونيت ، مالده متضرر اولمقدن دها مدهشدر .

— طبيعت انسانيه‌ده صرافلق ، دلاّللق ، بزازلق و امثالنه ميل يوقدر ؛ بونلرك جيدنى ، رديسنى تفريق ايده‌مز . فقط انسان قسمى كافةً نطق و كلام ايله مطبوع و مجبولدر . هر كس متكلمدر ؛ اما هر كس صراف ، بزاز دكلدر .

ديه‌جك اولورسه‌ك بزده جواباً ديرز كه :

— كذلك هر كس ده شاعر ، خطيب ، نطوق ، بليغ دكلدر . اكر بويله اوله‌يدى ، هر سوز سويليانك كلامى اهميت تامه ايله اصغا ايديليردى . انسان كندى لغتنك معناسنى بيله‌رك سويلر اما هر كس ايدسنى فناسندن تفريق ايده‌مز ؛ فكرينى برصورت حسنه‌ده تصويره موفق اولامز . چونكه بو خاصه جليله فن ادبك تفصيل ايلديكى محاسن و مساوئ كلامه و برماده خصوصنده تعبيرات عديده‌يه والحاصل خطابت و كتابتك اجناس لاتحصاسنه اطلاعدن صوكره حاصل اولور .

اکر فن ادبده ـ بالاده سرد ایدیلن ـ خواصه مالك اولمش ایسه‌لك موضوع بحثمز اولان (ابوتمام) ایله (بحتری) یی بو نقطه‌دن موازنه ایدرسك . یعنی اولا هر ایکیسنك اشعار معیوبه‌سی یکدیکرینه نسبتله نه مقدار اولدیغنه باقارسك . لفظاً ومعنیً مساوی اولدقلری بر نقطه‌ده دخی اشعار جیده‌لرینی موازنه ایدرك بر حکم ویررسك . اکر خاصهٔ تقدیره مالك دکل ایسه‌لك ایشی اربابنه حواله‌دن باشقه چاره یوقدر . »

ابوالقاسم الآمدینك سوزینی بوراده برمقدار تأخیر ایدرك « جملهٔ معترضه » قبیلندن اولمق اوزره « ابن خلدون » ترجمه‌سنك « ذوق » بحثندن بر نبذه نقلنی تنسیب ایلدك که مبحثمزی هم توضیح ، هم تأیید ایده‌جکدر .

[« ذوق » لفظی علمای بیان بیننده متداولدر . معناسی لساننده بلاغت ملکه‌سنك حصولیدر . بلاغت دخی کلام عربده مرعی اولان خواص تراکیبه رعایت نتیجه‌سی اوله‌رق کلامك مقتضای حاله مطابق اولمسندن عبارتدر .

عربجه تکلم ایدن بر متکلم بلیغ عربك اسالیب و اصول مخاطباتی اوزره مفیداولان هیئتی تحری ایدرك کلامنی او وجه ایله ترتیب ایلر . کثرت اشتغال ایله بو درجه‌یه واصل اولنجه کندینه ملکه کله‌رك سهولتله ترتیب کلام ایدر . عربك مسلك بلاغتندن باشقه بر طرفه صاپمق احتمالی قالماز . بو مسلکه اویماز بر ترکیب

ایشتسه ادنی فکر ایله ، بلکه بلا فکر مجرد ملکه‌سی اقتضاسیله بالاستقباح آندن تبری ایدر. زیرا ملکات راسخ اولنجه طبیعت کبی اولور. احوال ملکاتی بیلمین غافلر « عرب ایچون اعراب وبلاغتجه صوابده بولنمق بر امر طبیعیدر » دیرلر. حقیقت حال ایسه اویله دکلدر . عربك تکلمی تمکن ایتمش ملکهٔ لسانیه اولدیغندن وهلهٔ طبیعت کبی کورونور. بو ملکه ممارسه وسمعده تکرر و خواص تراکیبی تفطن ایله حاصل اولور . فن لسان اصحابنك استنباط ایتمش اولدقلری قوانینی بیلمکله حصوله کلمز. زیرا قوانین انجق معرفت لسانی افاده ایدر . ملکه‌نك بالفعل محلنده حصولنی مفید اولمز . الحاصل : لسانده حصوله کلن ملکهٔ بلاغت ؛ متکلم بلیغی کلام عربده واقع تراکیبه موافق صورتده حسن ترتیب کلام طریقنه ارشاد ایدر . بر حالده که کندیسی بو یولدن عدول ایتمك ایسته‌سه ایده‌مز. بویله خلاف مألوف اولان طریقه ذهاب خصوصنده لسان وملکه‌سی کندیسنه موافقت ایتمز . عربك طرز بلاغتنه مخالف بر کلام ایشتسه درحال مألوف اولدیغی کلام عربدن اولمدیغنی بیلوب آندن اعراض ایدر . معذلك اکثریا بو بابده قوانین نحویه و بیانیه اصحابنك اصولی اوزره دلیل اقامه‌سندن عاجز اولور . چونکه آنلرك مسلکی بالاستقرا حاصل اولان قوانین ایله استدلالدر . بونك علمی ایسه وجه مشروح اوزره ممارسه ایله حاصل اولمه

بر امر وجدانیدر . صبیان عربدن کندی ایچلرنده نشأت ایله تربیه اولنمش بر صبی آنلرك لغتنی اخذ و تعلم ایلر . اعراب و بلاغتده آنلره تمامی تمامنه تقلید ایدرك درجهٔ نهایته واصل اولور . حال بو که علم قانونیدن هیچ برشی بیلمز کندیسنده بو کیفیت آنجق ملکه ایله حصوله کلمش بولنور . کذلك عربك منشآتنی حفظ ایدرك ایچلرنده نشو ونما بولمش بر آدم مرتبه‌سنه کلنجه‌یه قدر بو مسلکده دوام ایدن کیمسه‌ده دخی او ملکه حاصل اولور . اما قوانینی بیلمکله بو کیفیت حاصل ایدیله‌مز . ایشته شو ملکه‌یه راسخ اولدیغی حالده اصحاب فن بیانك مصطلحی اولان « ذوق » اسمی استعاره اولنمشدر .]

« ذوق » بحثندن نقل ایلدیکمز شو پارچه‌دن‌ده مستبان اولیورکه ایکی شاعرك معایب لفظیه ومعنویه‌دن عاری و برمعناده اولان شعرلرینی تمییز و ترجیح ارباب ذوق سلیمك حکمنه محولدر .

ابو تمام ایله بحترینك طرز ادبیلرینی ادبای عثمانیه‌نك مسلکنه تطبیق خصوصنی ـ تطویلدن احترازاً ـ اصحاب مطالعه‌یه حواله ایدرك بروجه آتی بو ایکی شاعرك دأب شاعریتنی بیان ایده‌جکز . بعده اصول تنقیدك الك مهم پارچه‌سی اولان « انتحال » ی ـ که سرقت ، توارد ، اقتباس ، ارسال مثلدن عبارتدر ـ بر تفصیل ایراد ایدرك مقاله‌یه ختام ویره‌جکز .

- ابو تمام -

«ابو تمام»ك اشعارنده معانیٔ لطیفه و رقیقه، ایجاد مضامین ایله برشاعرك ایراد ایلدیكی معنادن دیكر بر مآلی استنباط پك چوق كورولور. اشعارنده‌كی معانیٔ نادره افكار سخیفه‌دن دها زیاده‌در. طباق، تجنیس، مماثله و انواعنه انهماك فوق العاده‌سی اولمغله برابر ینه تزیین الفاظدن زیاده معانی جهتنه اهتمام ایدر. یعنی افادهٔ مرام ایلدیكی الفاظك حسن انتخاب و بداعت نسجندن زیاده معانیٔ علویه و خیالات رقیقه‌یه دقت ایلدیكی مشاهده اولنور. اعاظم شعرانك اكتساب ایلدیكی شهرت و مظهر اولدیغی رغبت ایسه مجرد معانیٔ نادره و تعبیرات لطیفه جهتندن دكلیدر؟

«امرؤ القیس»ی شعرای جاهلیه‌یه و سائره‌یه ترجیح ایتدیرن خصلت نه‌در؟ شعرنده ایراد ایلدیكی معانیٔ دقیقه، اوصاف بدیعه، تشبیهات لطیفه، حكمیات متینه، سائر شعرانك آثارندن زیاده بولنمسی دكلیدر؟. هیچ بر قصیده‌سی، هیچ بر نشیده‌سی یوقدر كه - سرد ایدیلن - معانینك بر قاچندن خالی بولنسون. اگر «امرؤ القیس»ك معانی خصوصنده‌كی اجتهاداتی اولمسیدی زماننك شعراسنه نصل تقدم ایده بیلیردی. چونكه بونك فصاحتی نه درجه‌ده ایسه امثالی‌ده آندن اشاغی قالمازدی. كذلك جزالت و قوّت خصوصنده‌ده استعمال ایلدكلری الفاظ بر ایدی. حال بوكه علمای ادب «امرؤ القیس»ك اختراع

ایلدیکی بیکلرجه معانیٔ دقیقه و خیالات لطیفه‌سی ایله احتجاج ایدرك شعرای سائره‌یه تقدیم ایله‌مشلردر .

ایشته ابوتمام‌ده بو صفتلری حائزدر. اما بعض مواضعده‌ده نقائصی مشاهده اولنورمش . بو نقصاندن – قدیم، محدث – هانکی شاعر وارسته اوله‌بیلمشدر. ازجمله شاعر شهیر «اعشی» حائز اولدیغی کمال ایله برابر ینه الفاظ رکیکه ، معانیٔ سخیفه ایرادندن قورتیله‌مامشدر. بویله اولدیغی حالده ائمهٔ بلاغت حقنی کتم ایتمیوب «نابغه» یه نظیر طوتمشلردر . او نابغه‌یه که – الفاظ مهذبه‌یه ، معانیٔ متینه‌یه صرف اهتمام سببیله « امرؤالقیس »ك عدیلی اعتبار اولنان – طبقهٔ اولی اصحابندن «زهیر» درجه‌سنده‌در .

ابوتمامك هیچ بر دکری اولماسه ، حتی ابلغ الالسنه اولان عربینك غیری بر لسانده :

و اذا اراد الله نشر فضیلة
طویت اتاح لها لسان حسود
لولا اشتعال النار فیما جاورت
ماکان یعرف فضل عرف العود [*]

کبی بیتلر سویله‌سه‌ده بونلرده نثر اوله‌رق عربجه‌یه ترجمه

---

[*] جناب حق بر فضیلتی نشر ایتمه‌یی اراده بیوررسه برطاقم حسادك لسانتی توسیط ایدر. اکر آتش شعله‌پاش؛ عودی احراق ایتمسه‌یدی؛ او ودون پارچه‌سنك فضیلتنی کیم بیلیردی – مفادنده اولان بو شعر لفظاً ومعناً فصاحت وبلاغتی حاوی سانحات نادره‌دندر .

ایدیله‌جك اولسه ینه « شو سوزك قائلی سخنورانك اكابرندندر » دیه حكم ایدردك حالبوكه « ابوتمام »ك بو فضیلتیله برابر بوطاقم بدایع ومحاسنی شامل الفاظ بلیغه و افادات بدیعه‌سی‌ده منكر دكلدر .

« بحتری »

« بحتری » نك اشعاری عذوبت الفاظ ، جودت وصف ، حسن افاده ایله برابر سهل المأخذدر . « ابوتمام »ك شعرلرندن دها قولای آكلاشیلیر . مع مافیه ــ عمومیت اعتباریله ــ «ابوتمام» آندن دها شاعردر . « بحتری » او قدر صنایع معنویه جهتنه اهتمام ایله‌مز ؛ حالبوكه اشعاری بو مزیتدن خالی‌ده دكلدر .

ائمهٔ بلاغت دیرلر كه : شعر ، حسن افاده ، سهولت مفاد ، متانت انسجام ، الفاظ مأنوسه ایرادی كبی محاسن جمیله‌یی شامل اولملیدر . معنایی بوزمامق شرطیله استعارات وتمثیلات كبی زینتلری‌ده حاوی اولور . ایشته بو اوصافی حائز اولورسه كلام رونقدار اولور . « بحتری »نك مسلكی ده بوندن عبارتدر . بو بر اساسدر كه : شاعرده ، خطیب ده بوكا محتاجدر . شعرك اجودی ابلغیدر . بلاغت ایسه اصابت معنی ایله لزومندن فضله ویا نقصان سوزدن سالم اولمغله برابر الفاظ جیده ومأنوسه ایله قولایجه افادهٔ مرامدن عبارتدر . بوندن فضله اوله‌رق بر معنای لطیفی . بر حكمت نادره‌یی بر ادبی مضمونی شامل اولورسه ،

کلامه زینت بخش اولور، اکر شامل اولمزسه کلام ناقص صایلمز؛ چونکه محاسن مسروده :

حاجت مشاطه نیست روی دلارام را

فحواسنجه شاهد کلامك رخسار آبدارنه کلکونهٔ صنایع ایله عارضی بر زینت ویرمك دیمکدر.

شاعر بو مسلکه سالك اولمیوب ده منسوب اولدیغی لسان ایله - مباهی بولندیغی - فلسفهٔ یونانی، حکمت هندی، ادب فرسی حسن افاده یه اکثریا مقتدر اوله میوب بر طاقم الفاظ متعسفه، افادات رکیکه ایرادینه مجبور اولورسه، بعضاً مطلوب وجه ایله افادهٔ مرام ایلسه بیله بز آکا دیرز که :

— شعرکده عبارات حکمیه و فلسفیه و معانی لطیفه ایراد ایلدیککدن طولایی ایسترسه‌ك سکا «حکیم» دیه لم، دیلرسه‌ك «فیلسوف» تسمیه ایده لم ؛ فقط شاعر دیه میز ؛ بلیغ ده عد ایتمیز. زیرا سنك مسلککك فصحای عربك طریقندن خارجدر. «شاعر» دیسه‌ك بیله اویله - من القدیم عربلرك اطلاق ایلدیکی - بلغا وفصحا درجه‌سنه ابلاغ ایده میز. بیلملیسك که سوء تألیف ایله الفاظ غیر مقبوله، معانیٔ دقیقه‌نك لطافتنی ازاله و افساد ایدر، مستمع تأمله محتاج اوله‌جق صورتده تعمیه ایدلمش اولور.

ایشته «ابو تمام»ك اکثر اشعاری بو قبیلدندر.

حسن تأليف، براعت لفظ - برطاقم صنایع وبدایعی شامل اولمشجه‌سنه - آچیق صورتده افاده‌نك لطافت وعذوبتنی تزیید ایدر.

ایشته بحترینك شعرده مذهبی بودر. بو سببدن طولایی ادبا بحترینك شعرنه «دیباجه» اطلاق ایدییورلر؛ حالبوکه ابوتمامك اشعارینه بویله بر نام ویرمیورلر. صناعت شعر اولسون، سائر صناعت اولسون درت شیٔ ایله کامل ومستحکم اولور. برنجیسی الآت و ادواتك کوزللکی، ایکنجیسی غرض مطلوبی اجراده اصابت، اوچنجیسی صنعتی کوزل بر صورتده ایفایه اقتدار، دردنجیسی زیاده ونقصان شائبه‌سندن مصون اوله‌رق صنعتك اقصی الغایه‌سنه بلوغدر. بو خصائل اربعه یالکز صنایعه دکل، کافهٔ اشیایه شاملدر. متقدمین دیرلرکه:

«حدث و مصنوع اولان اشیا درت شیئه محتاجدر. علت هیولانیه، علت صوریه، علت فاعله، علت تامیه.

١ — «هیولی» عند باریده ابداع و اختراع بیوریله‌جق اولان کافهٔ مصنوعاتك مایه وطینتیدر.

٢ — «علت صوریه» او مایه‌یی اشکال اشیایه کوره تصویردر.

٣ — «علت فاعله» تصویر اشیاده اقتداردر.

٤ — « علت تامیه » هیچ بر نقصانسز اقتدارنك آثارنی اجراده درجهٔ منتهایه بالغ اولمقدر .

ایشته مخلوق اولان بر صانع ده تعلیم آلهی ایله بو درجات اربعه‌یی – مخلوقیتیله متناسب برصورتده – حائز اولور .

مثلا دولکرك تخته‌سی ، قویومجینك کولچه‌سی ، معمارك کرپیجی ، شاعرك الفاظی « علت هیولانیه » در .

صانعك صنعتی ایفاده غرضه اصابتی « علت صوریه » در .

خلل وقصوردن مصون اوله‌رق صنعتی حسن ایفایه اقتدار « علت فاعله » در .

صانعك نقصان و زیاده دن معرا اوله‌رق مکمل صورتده صنعتی ایفا ایامه‌سی « علت تامیه » در .

ایشته شو دعایم اربعه [*] مخلوقاتك کافهٔ صنایعنه شاملدر . شعر بحثنده سویلنیلدیکی وجه ایله بر کیمسه غرضدن دور اولمامق شرطیله صنعتنده بر زینت کوسترەجك اولورسه محاسن زائده قبیلندن اولمق اوزره قرین قبولدر . اولمزسه صنعت تامدر . باشقه زیوردن مستغنیدر .

---

[*] « دعایم » ك مفردی – دالك کسریله – (دعامه) در که « دیرك » معناسنه‌در . « دعایم » اساس – معناسنه اوله‌رق لسان عثمانیده مستعمل اولوب مفردی قوللانلمز . علی القاعده « دعایم اربعه » طوغری اولمیوب (اربع) دینلمسی لازم ایسه‌ده سلیقهٔ عثمانیه‌مزه مخالف اولمغله وجه اول اختیار ایدلدی .

بزرجمهرك [۲] «كلام» حقنده بر فقرۀ حكميه سنك بعضيسى شعره شامل اولمغله آنى بوراده ايراد ايدهلم.

« فضائل كلام » بشدر . برى اكسيك اولسه ديكرلرينهده نقصان طارى اولور . ۱ ـ سوز طوغرى اولمق. ۲ ـ موجب انتفاع اولمق . ۳ ـ وقتنده سويلهمك . ٤ ـ كلامى كوزلجه تصوير ايلهمك . ٥ ـ لزومى قدر سويلهمك .

قبايح كلام ده بونك عكسيدر . طوغرى اولوبده موجب انتفاع اولمزسه «صدق»ك فضيلتى هبا اولور. طوغرى وموجب انتفاع اولديغى حالده وقتنده سويلنمزسه ايكيسنكده حكمى قالماز. بو اوچىده براشديكى حالده حسن افاده مزيتنى حاوى اولمزسه سامعه تأثير ايتميوب هيسىده نتيجۀ حسنهيى انتاج ايليهمز . بونلرك كافهسنه رعايت ايدلديكى حالده ـ ايجندن چقيلميهجق صورتده ـ تطويلات زائدهيى شامل اولورسه بلكه سامع اوصانهرق الاى كچيرمكه باشلامهسى ويا باشقه سوز قاريشديرمهسى ويا اسكات ايلمهسى ويا مقصدى اونوتمهسى، اكلايهمامسى محتمل اولمغله نه قائلنه ، نهده سامعنه برفائده ايراث ايلهمز. »

شاعرده بو خلال خمسهنك ـ شعرك موضوعى خيالدن

---

[۲] « بزرجمهر » نوشيروان مشهورك وزيرى بر حكيم شهيردر . اساسى « بزرك مهر = بيوك كونش» ايكن عربلر تعريب ايدوب ـ باء راء جيم و هانك فتحى و باقيسنك سكونى و كافى جيمه تبديل ايله ـ « بزرجمهر » ديرلر .

عبارت اولمغله ــ اقسام سائره‌سنده مجبور اولمسه بیله صوك ایکی قسمنه رعایت ایلمسی واجبدرکه اوده « کلامی کوزلجه تصویر ایلمك ، لزومی قدر سویله‌مك » دن عبارتدر .

صحت معنادن صکره حسن افاده شعرك اس الاساسیدر .

« بحتری » طرفدارلرینك تفصیلات مسروده‌دن غرضلری شودرکه : «ابو تمام»، بزم «نابی» وامثالی کبی متانت الفاظ وسهولت معنی جهتندن زیاده شعرنده صنایع لفظیه و معنویه خصوصنه صرف همت ایلدیکی جهتله شعرینی اکثریا الفاظ رکیکه وغریبه ایله تعقیده، بعضاً ده غایت عادی ویا غیر مقبول افکار سخیفه‌یه دوچار ایدیور . بناءً علیه عربلر عندنده مأنوس اولان شعردن خارج منظومه حکمنده قالیور .

«بحتری» ایسه «فضولی» کبی حلاوت الفاظ ، عذوبت معنی جهتنه صرف همتله آنك ضمننده برطاقم معانئ بدیعه ایراد ایلدیکندن، اکثر ادبانك توجه عظیمنه مظهر اولوب آنلره « ایشته عربك شعری بودر . » دیدرتمشدر .

الحاصل : سهولت افاده، صحت سبك، حسن تعبیر، حلاوت لفظ، اصابت معنی جهتنه مائل اولانلر، بحتری‌یی وصنایع لفظیه، معانئ غامضه، خیالات رقیقه طرفنه رغبت ایدنلر، ابوتمامی التزام ایدیورلر .

مثلا ابوتمام طرفدارانی دیرلرکه : « بحتری » « ابوتمام » ه

نصل ترجیح اولنه بیلیرکه «بحتری» شعری «ابوتمام»دن تحصیل ایله‌مشدر. شعرده اکثریا آنك مسلکنه سالك اولور، آنك چشمه‌سار معانیسندن سیراب اولمشدر. حتی بین‌الناس «ابوتمام»ه «طائیٔ اکبر»، آکا «طائیٔ اصغر» [۱] دیرلر.

کذلك «بحتری» (ابوتمامك کوزل شعرلری بنم اشعار جیده‌مدن ایبدر) دیه کندی اعتراف ایله‌مشدر. حالبوکه ابوتمامك اشعار جیده‌سی غایت کثیر اولمغله بحتری‌یه رجحانی ظاهردر.

بحترینك اصحابی دیرکه: بحترینك ابوتمامدن استفاضه‌سی صحیح دکلدر. صحیح اولسه بیله آنك نه‌حکمی‌اوله بیلیر. اوت. قرب مکان سببیله بحتری ابوتمامك اشعارنه واقف اولدیغندن ـ قصداً ویا من‌غیر قصد ـ آنك بعض معانیسنی استعاره ایله‌مشدر. بوندن ابوتمامی ترجیح اقتضا ایتمز. مثلا «کثیر» دخی «جمیل»دن تلمذ ایلدیکی حالده غزلسرالقدمه استادینی فرسخ فرسخ کچمشدر.

شاعر شهیر «جریر» بیله (کثیرانسبنا) عباره‌سیله او عصر شعراسنه ترجیح ایله‌مشدر. بحترینك (ابوتمامك کوزل‌شعرلری بنم اشعار جیده‌مه مرجحدر) دیدیکی طوغری اولسه بیله بوسوزه علیهنده دکل. لهنده‌در. زیرا ابوتمامك اشعاری

---

[۱] ایکیسیده (طی) قبیله‌سندندر.

مخلوطدر . بحترینك اشعاری كافةً یكنسقدر . بناءً علیه یكنسق، مخلوطه مرجحدر . شو نقطه‌ده طرفین متفقدر كه : ابو تمام بعضاً حسن افاده‌نك درجهٔ عالیه‌سنه بالغ اولور؛ بعضاً ده دركهٔ سافله‌سنه تنزل ایدر . بحتری اوقدر تعالی كوسترمز ایسه‌ده انحطاطی ده مشهود اولمز . ایشته بو اعتدال مقال خصوصی‌ده، بادیٔ رجحانی اولمشدر.

احباسندن برذاتك بحتری‌یه «شاعرلك خصوصنده ابو تمام ایله ایكیكزك مسلككز نه‌دن عبارتدر ؟» دیه صوروب ده «ابو تمام دریای معانینك غواصیدر . بن ایسه اساس شعرك قوامنه صرف همت ایدرم» جوابنی آلمش اولدیغنه دائر اولان روایت موثوق دكلدر . ینه او ذاتدن مروی اولان روایت آتیه ایله مجروحدر : بحتری كندیسنی ابو تمامدن وسائر شعرای محدثیندن اشعر عد ایدرمش . حقیقةً عصرنده‌كی بش یوزی متجاوز شعرایه غلبه چالمش، ملوك وامرادن عظیم حرمت كوروب خیلی جائزه‌لر آلمشدر .

«ابو تمام»ك اصحابی دییورلركه : «ابو تمام» آچدیغی مسلكده تفرد ایتمشدر؛ كندیسی او مسلكده پیشوادر . «ابو تمامك مسلكنه كوره . . . » كبی عبارات ایله سالك اولدیغی وادیٔ مخصوصك كندینه خاص اولدیغنی هركس تصدیق ایله‌مكده‌در . وبرچوق ادبا آنك مسلكنه سلوك واثرینه اقتفا ایله‌مشدر.

بحتریون جواباً دیبورلرکه : سزك دیدیککز کبی ابوتمام سالك
اولدیغی طریقی کندیسی اجداث ایلمه‌مشدر . بالعکس مسلم بن
الولید نامنده‌کی شاعره تقلید ایدوب، فقط افراط واسراف
سببیله نهج مألوفدن تباعد ایله‌مشدر.

مع مافیه بووادی‌یی مسلم ده اختراع ایلمه‌مشدر. بدیع عنوانی
ویریلن استعاره، طباق، تجنیس کبی صنایعی متقدمینك اشعارنده
منتشر اوله‌رق کوروب آنلری بالالتزام اشعارنده چوقجه
استعمال ایله‌مشدر. صنایع مذکوره‌نك قسم اعظمی قرآن
کریمده دخی موجوددر. مسلم ابن الولید، صنایعك انواعنی تتبع
ایدوب هر برینی محلنده استعمال ایدرك شعرینی تزیین وتوشیح
ایله‌مشسه‌ده؛ او بیله طعندن،اعتراضدن کندیسنی قورتاره‌مامشدر.
حتی (شعری الك اوّل افساد ایدن مسلم ابن الولیددر) قولی اشتهار
ایله‌مشدر .

ائمهٔ بلاغتدن برذات عالی‌قدر دیورکه : شعری الك اوّل
شعرلکدن چیقاران مسلم ابن الولیددر . ابوتمام‌ده آنك مسلکنی
تحسین ایلدیکی جهتله اثرینه اقتفا ایدوب هر بیتنی صنایع شعریه‌دن
بری، بلکه‌ده برقاچیله املایه قالقشمه‌سیله غایت صعوبتلی بر ره
نارفته‌یه سالك اولمش وصنعت اجراسی مجبوریتیله الفاظ قبیحه‌یه،
معانئ فاسده‌یه میدان ویره‌رك شعرینك رونق وطلاوتنی هبا
ایتمشدر .

«ابن المعتز» عباسی (بدیع) [۱] عنوانلی کتابنده دیرکه:

« بشار، ابونواس، مسلم بن الولید ایله بونلرك اثرینه اقتفا ایدنلر بوفنی ایجاد ایلمه‌دیلر. لکن صنایع بدیعیه شعرلرنده چوقجه کورلدیکی جهتله بونلرك زماننده شهرت بولدی. ابوتمام ایسه صنایع مذکوره ایله زیاده توغل ایتدی؛ بناءً علیه بعضاً بك کوزل شعرلر وجوده کتیرمه‌سیله برابر - اسراف سیئه‌سی اوله‌رق اوزره - برچوق اشعار معیوبه نظمنه دخی مجبور اولمشدر. اسکیدن شاعرلر قصیده‌لرنده بو صنایعدن برقاچ دانه بولندوررلردی؛ بلکه صنایع بدیعیه‌دن خالی قصایدده اکسیك دکلدر. بویله آز وطبیعی اولورسه شعرك مزیتنی آرتیره‌جغی درکاردر.

بعضیلر ارسال مثل خصوصنده (ابوتمام)ی (صالح بن عبد القدوس) ه [۲] بکزه‌دیرلر ودیرلرکه: اکر (صالح بن عبد القدوس) ده ابوتمام مسلکنی التزام ایده‌یدی عصرنده تفرد ایدردی.

بحتری طرفدارلری دیورلرکه:

دیمك که بووادی‌یی ابوتمام اختراع ایلمه‌مش، یالکز او کثرت توغلدن ناشی برچوق خطیاته دوچار اوله‌رق اعتراضه مستحق اولمشدر. بحتری ایسه - استعاره، تجنیس، طباق کبی

---

[۱] علم بدیعده اك اول تصنیف ایدیلن کتاب بودر. حتی بوفنه (بدیع) نامنی (ابن المعتز) ویرمشدر.

[۲] عربك اك بلیغ شعراسندندر. اکثر اشعاری مزین ومعجزدر.

صنایع ایراد ایلمه‌سیله برابر ـ عمودشعر [١] ی محافظه والتزام ایلدیکندن طولانی شعر زینت الفاظ، صحت معانی مزیتلرینی حاوی اولیور. بتون ادبا ـ مسلکلری مختلف اولمقله برابر ـ بحترینك اشعارینی تحسین ایدرك حافظه‌لرینی آنکله تزیین ایدرلر، قبول عامه‌یه مظهر اولان برشاعر البته حق تقدمه مستحقدر.

ابوتمامی التزام ایدنلر دیرلرکه:

ابوتمامك شعرندن اعراض ایدنلر ـ معانیٔ دقیقه‌یی شامل اوله‌یغیچون ـ شعرنك مزایاسنه واقف اوله‌میانلردر. بو نقصان ـ ابوتمامه دکل ـ انلرك قصور فهمنه عائددر. حالبوکه نقاد الشعر اولان علمای ادب ابوتمامك مرامنی اکلایوب مزیت ادبیه‌سنی تقدیر ایله‌مشلردر. صنوف علما ابوتمامك فضیلتنی تصدیق ایلدکدن صکره آرتق باشقه‌لرینك طعن ایلمه‌سنك هیچ بر حکمی یوقدر.

بحتریون ـ دعبل، ابن الاعرابی، احمدبن یحیی الشیبانی کلام عربده وقوف تام صاحبلریدر. حالبوکه ابوتمامه طعن ایدنلرك الك باشلیجه‌سی بونلردر. ابوتمام حقنده «شعرنك ثلثی بی معنی ثلثی مسروق، ثلثی ده کوزلدر» دیيانلرده بونلردر. حتی دعبل «جناب حق ابوتمامی شاعر یراتمامشدر» سوزلری

---

[١] «عمود شعر» شعرك اساسی دیمکدرکه عذوبت الفاظ ودقت معنادن عبارتدر. صنایع ایسه شعرك شعباتی صایيلر.

شعردن زياده اقوال خطبايه مشابهدر» ديمش وشعرا حقنده تأليف ايلديكى اثره ابو تمامى ادخال ايلمه‌مشدر.

ابن اعرابى ايسه «ابوتمامك اقوالنه شعر دييه‌جكسه‌ك كلام عرب باطل ديمكدر» ديور.

حذيفة بن محمد دخى «ابوتمام بديع هوسيله شعرنى بى‌معنى ايدر» ديمشدر.

ابن المعتزك بو خصوصده كى رأيى دخى كندى تحت اعترافكزده‌در.

دها بونلردن باشقه برچوق علما تعريضدن كرى طورمامشلردر.

ازجمله والئ خراسان عبدالله بن طاهرك مصاحبلرندن ابوسعيدالضرير ايله ابوالعميثل ـ كه علم شعرده اعلم ناس عد اولنورلر ـ امير مذكوره تقديم ايتمك اوزره كتيرديكى برقصيده‌نك مطلعنى اوقونجه اعراض ايدوب قصيده‌يى ابوتمامه اعاده ايلديلر. چونكه بونلر تقدير ايتمينجه صاحب قصايد اميرك احساننه نائل اوله‌مزدى. ابوتمام بوتحقيره حدت ايدوب (بركره قصيده‌يى اوقويكزده نره‌سنى بكنمديكزسه او وقت سويليه‌جككزى سويليكز) ديه عتابه باشلامسيله انلر قرائت ايدوب ـ مألى ايكى شاعردن مأخوذ اولان ـ ايكى بيتى تقدير ايلديلر.

بركت ويرسونكه مسروق اولديغنى بيلمديلر. بيلسه‌لردى او وقت ابوتمامك دوچار اوله‌جغى حجابى تصور ايلملى.

هر نه ایسه قصیده‌سنی امیره تقدیم ایدوب جائزه‌سنی یدینه تسلیم ایلدکدن صوکره [نیچون آکلاشلماز شعر سویلرسك؟] دیملرینه [نیچون شعردن آکلامزسکز] جواب مسکتی ایله مقابله ایدرك بر آز تشفیٔ صدر ایلمشدر.

امام مبردك آثاری میدانده؛ بتون بحترینك اشعاریله مالیدر. اوده بحتری‌یی ابوتمامه ترجیح ایدنلردندر.

حتی (بونك قدر مکمل شاعر گورمدم) دیرمش،

ابوتمامك اصحابی ـ صایدیغمز آدملرك ابو تمام حقنده‌کی مطالعه‌لری غرضدن سالم اولمدیغی جهتله مجروحدر. بوکره دعبل ابوتمامی سومزدی، حسد ایدردی. چکه‌مزدی. بو هرکسجه معلومدر. بناء علیه ابوتمام حقنده نه دیسه قبول ایتمیز.

ابن الاعرابی ایسه ـ شعرده ابوتمام ایله مسلکلری بسبتون مخالف اولدیغی جهتله ـ آنك شعری علیهنده شدید بر تعصب گوستردی؛ چونکه ابوتمامك شعرلرینك حلاوتنی ادراك ایده‌مزدی.

ابوتمامك شعرلری کندیسنه گوسترلدیگی وقت «آکلایه‌مدم» دیمك کبرینه طوقوندیغندن آرتق آله بیلدیکنه طعنه باشلاردی.

حتی بر وقت شاکردانندن بری ـ اسمنی سویله‌میه‌رك ابوتمامك مطلعی:

و عاذل عذلته فی عذله

فظن انی جاهل من جهله [١]

بیتندن عبارت اولان بر ارجوزه‌سندن برقاچ بیتنی انشاد ایدیوب فوق‌العاده بگنه‌رك مجموعهٔ اشعاره قید ایدلمسنی امر ایتمش؛ صوكره ابو تمامك اولدیغنی آكلاینجه (ییرتك شونك شعرنی) دیه بر تعصب قبیح گوسترمشدر.

ابن‌الاعرابی گبی لسان عربده امام اولان مكمل برذاتدن بو یولده بر حقسزلق صدور ایدرسه باقیلرینی‌ده آكا قیاس ایلملیدر.

بحتریون ـ ابن‌الأعرابی ایچون بو حركت تعصب صایلماز. برشاعر ـ سوزی خطایه بلكه‌ده معناسزلغه واردیره‌جق ـ درجه‌ده ـ استعارات بعیده‌یی التزام ایدرسه ابن‌الأعرابی ایله امثالنك آكلایه‌مامه‌لری نیچون عیب ونقصان عد ایدلسون؛ بو قصور ابوتمامه عائددركه عربك مسلك ادبیسی خارجنده غیر مأنوس بروادی ابداع ایله‌مشدر. ابو تمامك شعرنی ییرتمق خصوصی‌ده تعصب دكلدر؛ اولا باشقه بر شاعر طرفندن طبیعی صورتده صدور ایتمش سانحات بدیعه‌دن صانمش؛ قبول ایتمش. صوكره بو وادیده افراطی التزام ایدن ابو تمامك اولدیغنی

[١] معترضی كوزلجه بر تعذیر ایتدم. او غالبا كندیسنك جاهل اولدیغنی بیلمیورم صانیوردی.

آکلانجه - مسلك شعرای عربی وقایهٔ - رد ایلمکی تصویب ایله‌مشدر.

بوخصوص، لسان عربك الڭ برنجی مدققلرندن اولان «اصمعی »ده دخی واقع اولمشدر:

برکیجه بربزم نوم موانسته‌ده — اعاظم موسیقی شناسان عربدن — اسحاق موصلی، اصمعی‌یه :

هل الی نظرة الیك سبیل

فیروی الصدی ونشفی الغلیل

ان ماقل منك یکثر عندی

وکثیر ممن تحب القلیل [١]

بیتلرینی انشاد ایدوب بیتلرنده شو محاوره جریان ایله‌مشدر .

اصمعی — بوشعر کیمك ؟

اسحاق — اعرابیلردن برینك !

اص — والله، اشته بودیبای خسروانیدر.

اس — دها بوکیجه‌نك محصولیدر !

---

[١] عجبا سنی برکره کوروبده تسکین حرارت، تشفیهٔ درد اشتیاق ایده‌بیله‌جکمی‌یم؟ سندن کوردیکم الڭ کوجك برالتفات بنجه پك بیوکدر. اوت ! . انسانك سودیکندن کوردیکی آز برلطف، عندنده پك قیمتداردر .

اص — ذاتاً سویله‌مکه نه حاجت . طرز افاده‌سنده‌کی صنعت وتکلف بس بللی اولیور .

[علی روایة اسحاق، شعر کندیسنك اولدیغنی اکلاتنجه اصمعی «براق اللهی سورسه‌ك. او کوزل شعری افساد ایتدك» دیمشدر] .

اصمعی‌ده، ابن‌الأعرابی‌ده معامله‌لرنده معذور صاییلیرلر . غرضلری عرب شعرنی تکلفات غیرمأنوسه ومعانیٔ غریبه‌دن وقایه ایتمکدن باشقه برشی دکلدر . ابوتمام، شعره افراطله مبتلا اولوب دائما شعرله توغل واشعار عربیه‌نك جمله‌سنه کسب اطلاع ایدرك شعرده کندیسنك مجهولی اولمق اوزره برشی قالمامش، شعره متعلق کتب عدیده تألیف ایدوب انواع واقسامنی جمع ایتمش والحاصل ذکاسنی، حیاتنی همان شعره صرف ایلدیکندن بوفنده تفرد ایله‌مشدر.

براعرابی شعرنده نادر برمعنی، کلفتسز برصنعت اجرا ایدرسه خوشه کیدر. فقط ابوتمامکی منسوب اولدیغی فنك یکانه علامه‌سی عد ایدیلن برشاعر فاضلك شعرنده کوروتورسه هیچ حکمی اوله‌مز. چونکه غایه‌سی او شعر، یاباشقه برشاعرك صرف ایلدیکی معنای دیکر قالبه افراغ ایله‌مکدن، یاخود او معنادن دیکر برمضمون تولید ایتمك کبی شیلردن عبارتدر . اما براعرابینك شعرنده کورولن برخیال یالکز قلب آزادینك

سانحات باکره‌سندن عبارت اولمغله مقبولدر. بومساعده ابوتمامه ویرملك لازم کلسه اوقدر قوت وقدرت شاعرانه‌سیله عربك وادئ مخصوصنی تخریب ایده بیله‌جکندن ابن الأعرابی کبی ذوات تعریضلرنده حقلی صاییلرلر.

ابوتمامی تصاحب ایدنلر — ابوتمامك فن شعرده یکانه اولدیغنی بزده اعتراف ایلدیکمز. ذاتاً بوعلمده بحتریدن زیاده عالم اولدیغی شعرنده مشاهده اولنور. عالم اولان شاعر، عالم اولمیاندن افضل اوله‌جغی طبیعیدر.

بحتریون — امام خلیل ایله امام کسائی شاعر عالم ایدیلر. اصمعی ده فن شعرده علامه‌در. خلف بن حیان الأحمر، صنوف علمانك الڭ ایلری کلن شعراسندندر. بونکله برابر بونلر، زمانلرنده‌کی شعرادن زیاده شاعر دکللردی. بحتری کبی برشاعر شیرین نوا پایه‌سنه یتیشمه‌لری هیچ ممکن دکلدر. شاعرلك باشقه! فن شعرده عالملك ینه باشقه. اکر شاعرلك فنون شعره واقف اولمغه وابسته اوله‌یدی. واقف اولانلرك؛ اولمیانلردن دها شاعر اولمه‌سی لازم کلیردی. حالبوکه جمله‌نك معلومیدرکه علمای فن ادبك شعرییه شاعرلرك شعری بیننده عظیم برفرق واردرکه هرنه‌تت برنجیلرك شعری ایکنجیلرککندن هرجهتله اشاغی قالیور.

[مشهوردرکه علمای فن ادبدن برینه: «فنون شعره‌درجهٔ

وقوفگز معلومدر. هرکسه شعر تعلیم ایدییورسگز. نیچون کندیگز شعر سویلمیورسکز؟» دیه صورمشلر. شو جوابی ویرمش: «بن بیلگی طاشی «مشحذه» کبی یم. باشقه سنی کسکینلشدیریرم اما کندم کسه مم!.»]

ابوالقاسم الآمدی دییورکه:

«ابوالضیاء بشر بن تمیم» ابوتمامك انتحالندن بحث ایلدیکی برکتابده درجهٔ افراطه وارهرق هرکسجه معلوم وشعرا میاننده مشهور اولان برمضمونی انتحال عدادنده کوسترمك ایسته مشدره حال بوکه؛ انتحال هرکسك مشترك اولمدیغی معانیٔ بدیعه ونادرهده اولور. کذلك بحترینك ابوتمامدن اخذایلدیکی معانی خصوصنده ده حد اعتدالی تجاوز ایتمشدر. بحتری کبی مقتدر، فصیح، بلیغ بر شاعرك ابوتمام ایله بر معناده اتفاق ایلمه سی اندن اخذینه دلالت ایله مز. او ده بیوك بر شاعردر اوده قدما ومعاصرینك اشعارینی تتبع ایله مشدر. اوده قریحه یه مالکدر. شعرنده ایراد ایلدیکی معانی نه ایچون طوغریدن طوغری یه کندی خاطر آزاده سنه سانح اولمش اولمسون ده غیردن اقتباس ایلدیکنه حکم ایدلسون؟

انتحال مبحثی فن تنقیدك الك مهم اقسامندن اولمغله ابوتمامك انتحالندن بحثه کیرشمکسزین بر استطراد ایله علمای فن ادبك بوبابده کی مطالعاتنی بیان ایده لم:

علم معانی یه دائر یازیلان کتب نفیسه‌نك اشهر و اکملی اولوب الیوم بتون مدارسده تعلیم ایدلمکده اولان «مختصر المعانی» [١] نی باشلیجه مأخذ اعتباریله امام سیوطینك «عقود الجمان» [٢] شرحندن وشیخ احمد الدمنهورینك «الجواهر المکنون» شرحندن، حسین واعظك «بدایع الافکار» [٣] مقدمه‌سندن و آثار سائره‌دن مباحث مفیده علاوه ایدیله‌جکدر .

ـ استطراد ـ

بو مقاله، انتحال ایله اکا متفرع اولان «اقتباس»، تضمین، «عقد» «حل»، «تلمیح» کبی شیلردن باحثدر .

ایکی کیمسه‌نك بر معناده اتفاقی اگر سخا وشجاعت کبی هرکسجه معلوم ومبذول اولان اوصافدن عبارت اولورسه اکا انتحال دینلمز. چونکه بو نوع اوصاف، هرکسك عقول وعاداتنده: تقرر ایله‌دیکندن فصحا ایله عوام بو خصوصده مشترکدر . کذلك تشبیه، مجاز، کنایه ویاخود بر سخینك احسان ایلدیکی اشخاصه قارشی کولر یوزله معامله ایله‌مسی ویاخود بر بخیلك

---

[١] امام سکاکی (مفتاح) آدلی کتابنی (تلخیص المفتاح) نامیله اختصار ایدوب محقق ثانی سعدالدین تفتازانی آنی شرح ایلمش، وبعده او شرحی اختصار ایدرك «مختصر المعانی» عنواننی ویرمشدر .

[٢] متنده شرحده کندیسنکدر.

[٣] بو اثر نفیس — اوچ لسان ادبیاتندن برخیلی فوائد علاوه ایدیله‌رك — طرف عاجزانه‌مدن ترجمه ایدلمکده‌در.

سائلرده اکثی چهره کوسترمه‌سی کبی خصائلك وصفنده ایکی کیمسه‌نك اتفاقی انتحال صاییلمز.

چونکه بو قسملرك پك چوغی هرکسجه معلومدر. بر مرد شجاعی ارسلانه؛ سخی برذاتی دریایه بکزتمك‌ده بو قبیلدندر.

سرقت (ظاهر، غیرظاهر) اولمق اوزره ایکی‌یه منقسمدر.

١ — باشقه بر آدمك شعرینی عیناً آلمقدرکه بوکا «انتحال»ده دیرلر ویك مذموم صاییلیر. بوکا بعضاً (مصالته) دخی دیرلرکه: بر شاعرك شعرینی یمسه‌یوب قائلنی اثرندن محروم ایتمکدن عبارتدر. مثال ایرادینه حاجت یوقدر.

(بوراده شایان دقت برشی واردرکه: اوده برشاعرك دیواننده دیکر شاعرك اثری کورولورسه صاحب دیوانك انتحالنه حکم ایدلمامیدر. اوچ لسان اشعارینی تتبع اثناسنده برشعرك ایکی ذاته — بلکه‌ده برقاچ کیمسه‌یه — اسناد ایدلدیکنی پك چوق کوردم. شعره پك بیوك اهمیت ویرن عربلر اولدیغی حالده قائلی مختلف اولان اشعارك پك چوغی عرب کتب اشعارنده کورولور. شعر بحثی اوقدر قاریشقدرکه کندیلری بیله تمیزدن عاجزدر. شعرلرنده اسم ایراد ایلمه‌مه‌لری باشلیجه بو یولسزلغی تولید ایله‌مشدر.

حال بویله ایکن بر شاعر (فلان شعر بنمدر) دیمدکجه، یاخود اخذ ایلدیکنی اقرار ایتمدکجه انتحالنه حکم ایلمه‌مك لازمکلیر. چونکه ایشك ایچنه بیك درلو یولسزلق کیرمسی محتملدر.

شو سوزلریمی مؤید پك چوق دلائل ایرادی ممکن ایسه‌ده هرکسجه معلوم ومصدق برمسئله اولدیغندن تطویله لزوم کورمدم.

الحاصل بو قسمك انواعی حقنده اك طوغری مسلك: حسن ظن واحتیاطدن عبارتدر.)

باشقه برشعرك کلماتنك کلیسنی ویا بعضیسنی مرادفنه تبدیل تبدیل ایتمك‌ده «ظاهر» انواعندندرکه بوکا (ساخ) دیرلر.

خطیئه‌نك:

دع المکارم لاترحل لبغیتها

واقعد فانك انت الطاعم الکاسی [١]

بیتنك دیکر برشاعر. الفاظنی مرادفنه تبدیل ایدرك:

ذر المآثر لاتذهب لطلبها

واجلس فانك انت الآکل اللابس

شکلنه قویمشدر.

کذلك (ابومنصور مانوی)نك:

ای مبین ز تو سبیل هدا

وی مزین بتو سماء سخا

بیتنی دیکر شاعر، صورت آتیه‌یه تبدیل ایله‌مشدر:

ای موضح زتو طریق نجات

وی محلی بتو سپهر نوال

[١] رقبادن محترز اولان عاشق نائل وصال جانان اولمز — مفادنده‌در.

شاید باشقه‌سنك شعرنی مرادفنه تبدیل اثناسنده الفاظی تقدیم تأخیر ایدرسه، یاخود برشعرك بعض الفاظنی آلیرسه اکا «اغاره» «مسخ» دیرلرکه اوچ قسمدر:

۱ — ایکنجی شعر حسن سبك، اختصار ایضاح، تزیید معنی کبی برتجیددن فضله برمزیتی شامل اولورسه ممدوحدر.

من راقب الناس لم یظفر بحاجته
وفاز بالطیبات الفاتك اللهج [۱]

«بشار»

من راقب الناس مات غما
وفاز باللذة الحسود

«مسلم»

سعدالدین تفتازانی: «مسلمك شعری ایجاز واعجازی شاملدر» بیوریبور.

۲ — ایکنجی شعر برنجینك مادونی اولورسه غیرمقبولدر.

هیهات لایأتی الزمان بمثله
ان الزمان بمثله لبخیل

«ابوتمام»

اعدی الزمان سخاوة فسخا به
ولقد یکون به الزمان بخیلا

«ابوالطیب المتنبی»

ينه تفتازاني بيوربيور كه :

« بو مثللى ذوات كامله دنيايه نادر كلير » مفادنده اولان شو ايكى بيتك برنجيسى لفظاً و معنىً ايكنجيسنه مرجحدر . بيت ثانينك افادهسى مغلق اولدقدن باشقه فعل مستقبل اولان « ولقد يكون » لفظى بوراده پك ياقيشقسز دوشمشدر .

٣ — بيت ثانى : بيت اولدن اعلى و ادنى اولميوب قيمتجه آكا معادل اولورسه مدح وقدح اولنمز . يالكز بيت اول حائز فضل تقدمدر .

لوحاز مرتا و المنية لم يجد
الا الفراق على النفوس دليلا

« ابو تمام »

لولا مفارقة الاحباب ماوجدت
لها المنايا الى ارواحنا سبلا

« ابوالطيب »

« عشاقى فرقت هلاك ايدر » مفهومنده اولان شو ايكى بيتك لفظ ومعناسنده بر فرق كوريلهمز .

بر شعرك يالكز معناسى اخذ اولنورسه بوده - يا ايكنجى شعر برنجيدن دها بليغ اولمق ويا مادونى بولنمق وياخود مثلى اولمق اوزره - بالادهكى « اغاره » مبحثى كبى اوچ قسمدر .

برنجیسی. ابوتمامك « احسانی تعجیل ایدرسه نه اعلا . اکر تأنی ایلرسه بعضاً تأنی ده نافع اولور » مآلنده اولان :

هو الصنع ان یعجل فخیروان یرث
فللریث فی بعض المواضع انفع

بیتنك مآلی « متنبی » اخذ ایده‌رك شویله دیمش :

ومن الخیر بطؤسیبك عنی
اسرع السحب فی المسیر الجهام

« احسانك تأخیری دخی بنم حقمده خیرلیدر . درونده یاغمور اولمیان بولوط غایت سریع اولور . » مآلنده اولان بو بیت اولکیسندن دها رنکیندر . علی الخصوص برده ضرب مثلی شاملدر .

بناءً علیه بو (انتحال) مقبولدر .

ایکنجیسی. بحترینك « بزم صحبتنده منقح کلام قطعی المفادی سیف صارمندن نشان ویرر » مآلنده اولان :

و اذا تالق فی الندی کلامه ال
مصقول خلت لسانه من عضبه

بیتنك مآلی « ابوالطیب » اخذ ایدوب شو یولده افاده ایتمش :

کأنّ السنهم فی النطق قد جعلت
علی رماحهم فی الطعن خرصانا

« لسانلرینك ـ نطق اثناسنده ـ نفوذ وتأثیری قارغیلرینك اوجونك طعن وولوجنه بکزر » مألنده‌در .

تفتازانی بیورر که: بحترینك بیتی دها بلیغدر. چونکه (معان) معناسنه اولان (تألق) ایله (جلا) دیمك اولان (صقاله) کلامه قارشی پك زنگین بر استعارۀ تخییلیه‌یی شاملدر. کذلك کلامی سیفه تشبیهده دخی (استعارۀ بالکنایه) موجوددر .

بناءً علیه بو انتحال مذمومدر .

اوچنجیسی ، اعرابینك « امثالندن زیاده زنگین دگل اما سخا خصوصنده آنلره اقدمدر » مألنده اولان :

ولم یك اکثر الفتیان مالاً
ولکن کان ارحبهم ذراعاً

بیتی ایله « اشجع »ك ینه طبق بو مآلده اولان :

ولیس باوسعهم فی الغنی
ولکن معروفه اوسع

بیتی لفظاً ومعنیً مساوی اولمغله بومثللی (انتحال)لر مقبولده صاییلمز ، مردودده . یالکنز برنجی شاعر حق تقدمی حائزدر .

۲ ـــ « غیر ظاهر »

برنجیسی بیت اوّل ایله ثانی یکمال اولمق :

فلا یمنعك من ارب لحاهم
سواء ذوالعمامة والملحاء

« جریر »

«آنلر شجيع دكللردر. شكل و شمائللرينه باقوب ده دوچار خوف اولمه. جبانتده قادينلريله مساويلردر» مآلنده‌در.

ومن فی كفه منهم قناة
كمن فی كفه منهم خضاب

« متنبی »

تفتازانی ديركه: بيت اول ايله ثانی يكمال اولدقلری حالده مدح، ذم، نسيب، افتخار كبی مقاصدده مختلف اوله بيليرلر. [يعنی بر شاعرك غزلده صرف ايلديكی بر معنايی ديكر شاعر اخذ ايدرك (انتحال) اولديغنی بيلديرمه‌مك ايچون افتخار قسمنده صرف ايلر] شاعر حاذق اختلاس ايلديكی معنايی اخفا ايتمك ايسترسه آنك لفظی‌ده، نوعی‌ده، وزنی‌ده، قافيه‌سی‌ده دكشديره بيلير.

ايكنجيسی، بر معنايی محل آخره نقل ايله‌مكدر:

سلبوا و اشرقت الدماء عليهم
محمرة فكأنهم لم يسلبوا

« بحتری »

لباسلری غارت ايدلديكی حالده جراحتلرندن سيلان ايدن دم بر جامهٔ كلكون شكلنی آلديغندن كأنه غارت ايدلمه‌مش كبی ايديلر» ديمكدر.

يبس النجيع عليه وهو مجرد
عن غمده فكأنما هو مغمد

« ابو الطيب المتنبى »

« قليج چبلاق اولديغى حالده اوزرنده طوڭان قانلر كأنه آكا قين منزله‌سنده اولدى » ديمكدر .

متنبى ؛ بحترينك مجروحين حقنده صرف ايلديكى معنانى قليجه نقل ايله‌مشدر .

اوچنجيسى ، ايكنجى بيتك معناسى برنجيسندن دها شامل اولمقدر :

اذا غضبت عليك بنو تميم
وجدت الناس كلهم غضابا

« جرير »

« بنى تميم قبيله‌سنى اغضاب ايدرسه‌ڭ هركسك خصومتنى قازاندڭ ديمكدر » مآلنده در .

ابو نواس بو معنانى آله‌رق دها شمولى برصورتده قويمشدر .

ليس من الله بمستنكر
ان يجمع العالم فى واحد

« جناب رب قادرڭ عالمى بر شخصده جمع ايلمه‌سنى كيمسه انكار ايده‌مز » ديمكدر .

دردنجیسی ، « قلب » درکه ایکنجی بیتك معناسی برنجینك نقیضی اولمقدن عبارتدر :

اجد الملامة فی هواك لذيذة
حباً لذكرك فليلمنی اللوم

« ابو الشيص »

« سنی سودیکمدن طولایی حقمده سویله‌نیلن طعن وملامتدن تلذذ ایدرم محبتك اوغرنده وارسین رقبا بکا طعن ایتسین » دیمکدر .

أأحبه واحب فيه ملامة
انّ الملامة فيه من أعدائه

« ابو الطيب »

« جانانمه محبتمدن طولایی نیچون رقبانك طعنه محبت ایده‌یم . چونکه اولوم ؛ جانانمك اعداسی طرفندن وقوعه کلیور . حال بوکه دوستمك دشمنی بنم ده دشمنمدر ؛ دشمن طعنندن خوشلانمم » دیمکدر .

سعد الدین دیبورکه : بو بیت (ابو الشیص)ك بیتنك نقیضیدر . فقط ایکیسنك ده مقصدلری باشقه اولدیغندن دعوالرنده مصیبلردر . علمای ادب بو نوعده ذکر سبب انسبدر دیمشلردر .

بشنجیسی ، بر بیتك بعض معناسنی آلوب آکا مناسب دیکر کلمات علاوه ایله‌مکدر .

وترى الطير على آثارنا
رأي عين ثقة ان ستمار

« الافوه »

« حربه كيتديكمز اثناده مقتوللرك لاشه‌سنی ییه‌جكلرينه امين اولدقلرندن طولانی قوشلرك بزی تعقيب ايلدكلرينی عياناً كوررسكز » ديمكدر .

وقد ظللت عقبان اعلامه ضحى
بعقبان طير فى الدماء نواهل
اقامت مع الرايات حتى كانها
من الجيش الا انها لم تقاتل

« ابو تمام »

«وقت ضحاده، قانلرندن قان تماطر ايدن كركسلر علملرينی كولكه‌لندردی . اعلامه او قدر اتباع ايدرلردی كه آنلره ده عساكر زمره‌سندن دينيله‌بيليردی . شو قدر واركه آنلر مقاتله ايله‌مزلر ايدی » ديمكدر .

بو (غير ظاهر)ك بر قسمی دها واردر كه : شاعر اخذ ايلديكی معنايی او قدر حسن تصرف ايلركه آرتق اومثللی شعرلر تقليد و اتباع قبيلندن اولميوب ايجاد و ابتداع حكمنی حائز اولور . بر شعرك مآلی باشقه برشعردن مأخوذ اولديغی برچوق تأمل ايله معلوم اوله‌جق درجه‌ده خفی اولدقجه مقبوليتی تزايد

ایدر . امام سیوطی بیورزکه : بوکا (احتذاء) دیرلرکه معنای لغویسی باشقه بر شاعره محاذی اولمق دیمك اولوب بو یولده شعر سویلیش باشقه برکیمسه‌نك سختیاندن چارق کسدیکنی کوره‌رك او ده او یولده کندی ایاغنه بر چارق تنظیم ایله‌مه‌سنه بکزر .

کاملاً بو (سرقات) بحثنده اووقت شاعرك سرقتنه حکم اولنورکه کندی شعرنی سویلدیکی صره‌ده انتحال ایلدیکی شعرك محفوظی اولدیغی تبین ایتملی . یاخود کندیسی سرقتنی اعتراف ایله‌ملی. توارد خواطر قبیلندن اولمق اوزره ایکی شاعرك برمآل وتعبیرده هردرلو اتفاق ایله‌ملری مأمولدر.

امام تفتازانی بیوریورکه: «ابن میاده»

مفیـد و متلاف اذا ماآتیته

تهلل واهتز اهتزاز المنهد

بیتنی برمحلده کندینك اولمق اوزره انشـاد ایدوب [ظن ایدرسه‌م (خطیئه) بوشعری سزه پك فدا ایده‌مز] دیه سرقت اولندیغی اخطار ایدلدکده [هیچ ایشتمدیکم حالده (خطیئه) ایله بوتوافقمزدن اکلادم‌که بن‌ده شاعر اولنه بیلمشم] دیه کندیسی ایچون بواتفاقی برشرف عد ایله‌مشدر.

امام سیوطی بیوریورکه: اصحاب معلقاتدن «امرؤالقیس»

ایله «طرفه» بیننده‌ده بویله بر ماجرا ظهور ایتمشدر: (امرؤالقیس) معلقه‌سی ایچنده:

وقوفاً بها صحبی علی مطیهم
یقولون لاتهلك اسی وتحمل

بیتنی ذکر ایلدیکی حالده «طرفه»نك معلقه‌سنده‌ده بو بیت عیناً ــ یالکز «تحمل»، «تجلد» ه تبدیل ایدلمش اولدیغی حالده ــ کورلمکله بینلرنده منافسه ومناقشه ظهور ایدوب نهایت طرفه او بیتی هانکی کونده تنظیم ایلدیکنه دائر قومندن شهادتنامه کتیرمش وایکیسی‌ده بر کونده سویله‌دکلری تبین ایدنجه جدال برطرف اولمشدر.

کذلك امام سیوطینك نفسنده دخی بویله بر اتفاق واقع اولمشدر.

ذاتاً هرشاعرده عیناً، مآلاً ویاخود قسماً بومثللی توارد وقوع بولور. برجهت‌دها وارکه منتخباب اشعاره دائر کتابلرده تذکره‌لرده، حتی دواوین مطبوعه‌ده برشاعرك نظمنی دیکره اسناد ایلدکلرینی پك‌چوق کوردم. بوندن شاعر ثانی‌یه برسوز ترتب ایدرمی. ازجمله سعدینك:

باز آ که درفراق تو چشم امیدوار
چون کوش روزه‌دار بر الله اکبرست

بیتنی حافظك مصرده طبع اولنان دیواننده بولورسکز.

هله حافظك بمباده طبع اولنان ديوانی كوروسه كز دها نه‌لر بولورسكز ، كذلك جناب مولانا «قدس الله سره الاعلی»نك ديوان كبيرلری اوقدر مخلوط اوله‌رق طبع اولنمشدركه انسان هيئت مجموعه‌سنه بيله امنيت ايده‌مز . برچوقلری اسناد مالم‌يكن اولدقدن باشقه سعدينك، عرفينك دها سائر شعرانك غزللرينه قدر وار .

ايشته بوسببدن طولانی امام سكاكی ديورکه : شاعر ثانی، اولدن اخذ ايلديكی بيلنمزسه «فلان كيمسه شو شعری سويله‌مشسه‌ده فلان شاعر آكا سبقت ايله‌مشدر . و آندن اوّلی بومعنايی شو يولده افاده ايتمشدر» ديمه‌ليدركه هم اصابت ايدلمش اولور، هم ده غائبه حكم، شاعره اسناد قصور ايدلمامش اولور .

اقتباس

قرآن كريمدن، احاديث شريفه‌دن برمقدارينی نظم ونثرده تضمين ايله‌مكدن عبارتدر. امام سكاكی قولنجه « قال الله؛ قال رسول الله» ديمدكجه بوده سرقت اقسامندن اوليورسه‌ده بوحكم لسان عربی اوزره يازيلان نظم ونثره مخصوصدر. باشقه لسانده بوتنبيهه حاجت يوقدر . يالكز مآلنی اخذ ايده‌جك اولورسه (جناب حق ـ ياخود ـ حضرت پيغمبر شويله بيورر) ديمه‌ليدر.

ديمزسه برپارچه عامی اولان كيمسه بيله مقتبسك سرقتنی ميدانه چيقارير. مع مافيه بعض عرفای عجم وتركك بوتنبيهه‌ده

احتیاج کوسترمدکلری کوزولیور. الحاصل نظمده ایراد ایدیلان مآل مشهور اولمزسه سرقت صاییلسه کرکدر.

تضمین

امام سکاکی «عندالبلغا مشهور اولدیغی تقدیرده قائلنی بیان ایدرك باشقه شاعرك نظمنی کندی شعری ارهسنده ذکر ایلهمکدن عبارتدر» بیوریور. حالبوکه اعصار سالفهده مشهور صاییلان تعبیر، مثل، شعر شمدی غیر مشهور، بلکه معدوم اولدیغی کبی الآن مشهور صاییلانلر، ایجاد ایدیلنلرده بالاخره غیر مأنوس عد ایدلهسی محتمل بولندیغندن اك صحیح مسلك؛ اخلافك سوء ظننه میدان براقمامق اوزره تضمین اولنان اثرك قائلنی درون نظمده ویاخارجده سویلهمك مناسبدر.

اك اوّل فنون ادبه متعلق یازیلان آثار عثمانیهدن اولان شارح مثنوی سروریٔ مولوینك (بحرالمعارف) آدلی اثر نفیسنده شو مصرع تضمین ایدلمشدر.

آشنادن خیر کلز نه اومارسك یاردن

دیمك که بومصرع اووقت مشهور ایمش. حالبوکه شمدی مهجوردر.

عقد

نثرك مآلنی آلوب نظم ایلهمکدرکه بوده انتحال انواعندندر اونثرك قرآن وحدیث وسائره اولمهسنده فرق یوقدر. جملهسنه

(عقد) دیرلر. بونك تضمین واقتباسدن فرقی شودرکه انلرعیناً وزنه کتیریلیر، بواخذمآلدن عبارتدر. حضرت امیر المؤمنین یعسوب الموحدین، سید الاوصیا امام علی «کرم الله وجهه» افندمزك [ومالابن آدم والفخر اوله نطفة و آخره جیفة] سانحهٔ قدسیه‌لرینی برشاعر شویولده نظمه کتیرمشدر.

مابال من اوله نطفة

وجیفة آخره یفخر

«اوّلی نطفه. آخری جیفه اولان انسان؛ شووجود عنصریسی ایله نصل افتخار ایدر.»

حل

نظمی نثر ایله‌مکدن عبارتدر. فصحادن بری متنبینك:

اذاساء فعل المرء ساءت ظنونه

فصدق مایعتاده من توهم

بیتنی حل ایدرك «فانه لما قبحت فعلاته وخنظلت نخلاته لم یزل سوءالظن یقتاده ویصدق توهمه الذی یعتاده» صورتنه تحویل ایله‌مشدرکه [افعالنی قبیحلندیروب خرما کبی اولان اعمالی حنظل آسا مرارت سوء اعتیاده منقلب اولنجه سوءظن؛ انی برطاقم خیالات فاسده وتوهمات باطله‌یه دوچار ایلدی. او خیالات واوهامنی‌ده طوغری کورمکه باشلادی] دیمکدر.

لاحقه

هرهانکی لساندن اولورسه اولسون بر استاد ادبك الفاظ ومعانیٔ نادره‌سنی آلوب ده کندی محصول فکری اوله‌رق کوسترمك دخی انتحال انواعندن و(حل وعقد) لاحقاتندندر. شو قدر وارکه: «انتحال» عنوانی آلتنده یازدیغمز انواعك هپسی مذموم اولمیوب بعضیسی محررنك قدرت ادبیه‌سنه دلالت ایدر محاسندن اولمغله ـ بعض معانیٔ نادره والفاظ لطیفه؛ اولا ابداع ایلیان کیمسه‌یه خاص ایکن بر مدت صوکره هرکسجه معلوم اقوال مشترکه‌دن عد اولنه‌جغی و بونك عکسی‌ده ممکن اولدیغی جهتله ـ اکر منتحل انتحال ایلدیکی شیده جزئی بر تصرف ایله‌مشسه انی «انتحال» جمله‌سندن عد ایلمامك، حتی انتحال ایدیلان شیئی دها کوزل برحاله کتیرمشسه ـ بالاده مرور ایلدیکی وجهله ـ ایکنجی شاعرك مالی عد ایدوب برنجی‌یه یالکز فضل تقدم شرفنی ترك ایله‌مك لازم کلیرکه دائرهٔ ترقینك اوکنه سد چکیلمامش اولسون. اکر «سرقات» بحثنده التزام تعصبله (شوده سرقتدر، بوده سرقتدر) دیه باشقه‌سنك سویلدیکی سوزی دیکر کیمسه‌یه سویلتمامکه قالقیشیرسه‌ق پك بیوك حقسزلق ایتمش اولورز. مادامکه انسانز؛ کفتار وکردارمزی بنی‌نوعمزدن اخذه مجبورز. هرکسدن اوکرنه اوکرنه کندیمزده اوکردیجی برحاله کلیرز. باشقه‌لرینك سوزنی استعمال ایده ایده کندیمزده

سوز سویلیجیلردن اولورز. تلاحق افکاردن فکر دیگر ایلاد ایدرز. دائرهٔ ادب ومعارفمز توسع ایلر، حدائق ادبمزده برچوق ازهار وفواکه معانی سرنمای ظهور اولمغه باشلار. فقط اساتذهٔ ادبك نفائس موروثه‌سندن استفاده‌یه مقتدر اوله‌میوب بلکه انلری تخریب ایدن کیمسه‌لرك اقتدار استفاده‌یی حائز اولونجه‌یه‌قدر اوکبی نفائسك الفاظ ومعانیسنه تعرض ایلمه‌ملری ایجاب ایدر. بوبابده دها سوز چوق ایسه‌ده عجالة بوقدرجکله اکتفا ایدلدی. «انتهی»

تلمیح

شعر ونثرده بر قصه‌یه وشعره ایما ایله‌مکدن عبارتدر. «تلمیح»ده دخی اشارت اولنان شی هرکسجه معلوم اولوب درجهٔ تواتره بالغ اولمسی مشروطدر. برشاعر قدمادن برذاتك شعر ونثرندن بر فقرهٔ لطیفه اخذ ایله شعر نه الحاق ایدر؛ هیچده سنی چیقارمز. اکر «یاهو بوسوز فلان کیمسه‌نك فلان اثرنده موجوددر» دینه‌جك اولورسه (ذاتا) بن‌ده‌اوفقره ایله اوکیمسه‌نك اثرنه تلمیح ایله‌مشمدر) دیر؛ یاقه‌یی قورتارر.

توارد

توارد ـ کندیسندن اول سویله‌نیلدیکی معلوم اولمیه‌رق برشاعرك خاطرینه سانح اولان سوزه دیرلر. (توارد)ه متعلق

«موازنه»نك بر قاچ محلنده بالمناسبه بيان افكار ايدلمش اولمغله تكراره حاجت يوقدر. «انتهى»

خاتمه

خلاصهٔ ترجمه ايلديكمز (موازنه)نك بوندن صوكره‌سى موضوع بحثمز اولان ايكى شاعرك انتحالندن باحث اولوب حالبوكه (مختصر معانى) دن نقل ايلديكمز انتحال مبحثى بو خصوصه دائر زياده سوز سويله‌مكدن مغنى اولمغله «ابوتمام» ايله «بحترى»نك ترجمهٔ حالنك علاوه‌سيله بوراده مقاله‌مزه ختام ويره‌لم.

«ابوتمام»

(حبيب ابن اوس الطائى) سرآمدان شعراى عربدندره ١٩٠ ده دمشق جوارنده (جاسم) آدلى قريه‌ده طوغمشدر صاحب ديوان (الحماسه)دركه امام مرزوقى وجارالله الزمخشرى وسائره طرفندن شرح اولنمشدر. ادبيات عربيه‌يه متعلق (ديوان الحماسه) كبى اوچ درت دانه غايت نفيس آثار مكمله‌سى ايله رنكين خيالات وعالى حكميات ايله مالى بيوك ديوانى واردركه جمله‌سى لسان عربك بر مرجع يكانه‌سى صاييلير. بتون بلغاى عرب مومى اليهك كثرت حفظنه، معرفت واتقانه حسن انتخابنه حيرتده قاليورلر. عربك ـ قصائد وقطعاتدن ماعدا ـ يالكز ١٤٠٠٠ ارجوزه‌سى محفوظى ايمش.

ناجی مرحوم؛ مومی الیهك ترجمهٔ حالنده (انتخابده‌كی اصابتی شعر سویله‌مكده‌كی مهارتنه ترجیح اولنمشدر) دییور. شو عبارهٔ مجمله‌دن (انتخابده‌كی اصابتی مكمل ایمش فقط شعر سویله‌مكده اوقدر مهارتی یوقمش) كبی بر معنا اكلاشلمسون بلكه (شعر سویله‌مكده‌نصل كه امثالی اندر ایسه انتخاب اشعارده‌كی مهارتی‌ده اكا نسبتله دها مكملدر) دیمكدر.

ابوحیان (ابوتمام علیهنده لاقیردی دیكلمم) دیرمش. موصلده ۲۳۲ ده وفات ایله‌مش وبرچوق بلغا حقنده مرثیه‌لر سویله‌مشلردركه ازجمله بری‌ده بحتریدر.

«بحتری»

(ابوعباده ولید بن عبیدالله الطائی) بلغای غزلسرایان عربدندر. طی قبیله‌سندن بربطنك پدری اولان (بحتر)ه منسوبدر. (۲۰۶)ده كوفه‌ده طوغمش وابوتمام ایله ملاقی اولوب برخیلی مناشده وموانسهٔ ادبیه‌ده بولنمشدر. ابوتمامك پك چوق شعری محفوظی ایدی. غایت مرین الفاظ ورقیق ولطیف معانی‌یی شامل اولان منقح غزللری، طرب افزا قصیده‌لری سایه‌سنده عربده شهرت تامه قزانمش وامرادن آلدیغی جوائزدن برخیلی ثروت صاحبی اولمش ایدی. (۲۸۳) ده بغدادده وفات ایله‌مشدر

ایشته بو ایكی شاعرك ترجمهٔ حالی بونلردن عبارتدر. اعتقاد عاجزانه‌مجه تراجم احوال قسمنده (فلان كیمسه فلان

سنه‌ده فلان یرده اولمش) کبی وبوکا مماثل احوال خصوصیه‌دن بیوك براستفاده حاصل ایده‌میز. أصل بزم ایشمزه یارایه‌جق خصوص اوکیمسه‌نك منسوب اولدیغی صناعتده‌کی اقتدارانك درجه‌سنی، اسبابنی بیلمکدر. ایشته موازنه بزه برتفصیل بو خصوصی بیلدیردیکه اصل (ترجمهٔ حال) اودر.

« ختام »

(قصبار مطبعه‌سی)

— اثر —

« احمد نجيب »

معارف نظارت جليله سنك رخصتيله باب عالى
جاده سنده ۲۵ نمرولى حاجى عزت افندى مطبعه سنده
طبع اولنمشدر

استانبول

سنه

۱۲۹۳

محاكمات دائره‌سی قلمی خلفاسندن عاكف بكك اشبو كتاب عاجزانه‌مه تنشیط یولنده واقع اولان تسویدلریدر

اشبو كتابك جملهٔ جمیلهٔ مزایاسی جامع معانئ دقایق و روش عباراتی مضاحك وقوعات عجیبه‌یه لاحق اولمغله یك نظرده مضمورات و مركوزاتنه وارلسه بیله لذائذ لدنیه و معنویه‌سندن مطلقا و محققاً رایحهٔ صافیه استشمامی شونكله دخی مدلل و مبرهندركه نیجه نیجه كتب ادبیه و حكایات غریبهٔ ماضیه‌یی بالتتبع اندن اقتباس برله یرلو یرینه و قاعدهٔ صحیحهٔ اصلیه اوزرینه ترتیب و تصحیف اولنوب هرفقرهٔ نفیعه و نفیسه‌سی ماجرای انسانیتی حاوی و هر دقیقهٔ مستنده و محصوره‌سی بر عمان كثیرة الفوائدی محتوی اولمغله حاصل اولان حظ و انشراح روحانی عقل وادراكی تصفیه‌یه عادتا امر لمش كبی اوله‌جغی بینات قلمیه‌دن وارسته‌در ؛

قطعه

اثر اودرکه عباراتی دافع غمدر
مناسبات و قیاس و مثالی اسلمدر
اولور غدای درونی مطالعاتی بتون
جریحهٔ دل مأیوسه صانکه مرهمدر

﴿ جامع الغرائب ﴾

مقدمه

بو کارکاه عالمه قدمنهاده اولان علما و فضلا و عرفا و ادبانك هر بری سزاوار یادکار روزکار نیجه نیجه اثار نفیسه تضیف و اعجبه نمای حیرت و عبرت اولور نه کوزل اثرلر تألیف ایله جواهر کمالات فطریه‌لرینی اظهار و ایثار بیورمشلردرکه مندرجات در افشانی ارباب مطالعه‌نك خزائن حوصلهٔ استعداد و اشتیاقلرینی نقود کرانبهای فضیلتله مالامال وجیب امید و املارینی مشحون نوائل آمال و منال ابده‌کلدیکی

محتاج دلائل و مقال اولمدیغی مستغنیٔ بیان و اشکالدر
کرچه بو مسلکه سلوك اقصای ارزوی عبد مملوك
ایسه‌ده بو اثرلره اقتفا قوهٔ بضاعه‌یه متوقف و وابسته
و بو بندهٔ پرخطا هر نقدر او قوتدن بی بهره ایسه‌ده مانند
بدر البدور افق عالمی انوار معارفله ضیادار و تابان
بیورمش اولان و زمان مسعدت نشانده بولندیغمزدن
طولایی عرض مباهات فراوان او لنان عصر میامن
حصر جناب شهریاریده کالای کرانبهای علوم
و معرفت ازسرنو مظهر تمغای مقبولیتله رواج
و قیمتی بولمش و هر کسك بر کونه اثر براقمقده بولنمش
اولمسی (بن کیدنجه قاله باری اثرم) فحواسنجه
تذکارنامه باعث اولمق اوزره بو بندهٔ کمینه‌یه دخی
خواهش و اشتیاق کله‌رك برطاقم حکایات غریبه و مقالات
عجیبه‌یی جمع و (جامع الغرائب) نامیله اشبو
کتابی ترتیب و املا و ناچیزانه عرض انجمن ادبا
ایلدم (الانسان لایخلو عن الخطاء و النسیان)
نشیده‌سنجه وقوعه کلان تقصیرات و خطئیات
کمترانه‌مك عفوینی استرحام ایدرم

ابتداء حکایات

لطائف اثاردن مستدر کدرکه براعرابی عرض حاجتله حجاج معلومك حضورینه واردیغی هنکامده حجاجك طعامی چیقمش بولنور اعرابی یی دخی سفره یه اوطوردرمر قوم بولنان کسان ایله تناوله باشلر برقاچ قاب طعام ییندکدن صکره حلوا طباغنی اورته یه قورلر اعرابی حلوادن برلقمه طاتدیغی حینده حجاج اعرابی یه طاقلق طریقیله بو حلوادن کیمکه برلقمه دها آلوسه بوینی اورورم دینجه حجاجك مادهٔ قتلده هزلی جده واردیغی یعنی بهانه جوقله قتل ناس ایلدیکی مجرب اولغله مزاح اولدیغی ظاهر ایسه‌ده غلبهٔ وهم ایله جمله آکلین کف ید ایدوب طوررلر اعرابی دخی الی چکوب کاه حجاجك یوزینه وکاه حلوایه باقه‌رق برازطوردقدنصکره اعرابینك بو بابده صبره طاقتی قالمیوب (ایها الامیر اوصیك باولادی خیراً) یعنی ای امیر اه ایچون بنم اولادیمی

خیر ایله کورکوزت دبوب طباغه صالدردقده حجاج وسائر حاضرین استلقام مرتبه سنه دك کولوب اعرابی یی نیازینه مساعده دن بشقه صلهٔ وفیرهٔ مسرت موصله یه واصل ایدر

مثنوی

(سخن کرچه دلبند وشیرین بود)
(سزاوار تصدیق وتحسین بود)
(چو یکبار کفتی مکو بازپس)
(که حلوا چو یکبار خوردند بس)

(من الغرائب)

خاقان بن صبحدن مرویدر که اهل خراساندن برحسیسك اونده حسب الاقتضا بر کیجه مسافر اولدیغمده فیتلی غایت اینجه بر قندیل کتوردی وپیانده قندیله ایپ ایله اصلمش و باغلانمش براغاج وار ایدی بواغاج ندر دیو صوردم انکله فیتلی چیقاریرم دیدی بو بر حجره ده طورو بده کنارینه ربط تکلق او الماسه نواوردی دیدم یاضایع اولورسه دیکر اغاجه محتاج

اولورز اول ایسه یاغی ایچر اما بو اغاج بر کره ایچمشدر
یاغ ضایع اولماز دیر ایکن اهل مرودن بر پیر کلوب
اغاجی کوردکده صاحب خانه یه اعتراض ایدوب
(ای فلان سنی بن اهل درایت ظن ایدر ایدم لکن
سن عقل وشعوردن صد مرحله دور ایمشسین برشیدن
فرار ایدرکن دیکر شیئه دوشمشسین بلمزمیسک که
کونش وروزکار اشیادن رطوبتی جذب ایتمکله
اشبو اغاجدن دخی یاغی جذب واول اغاج دخی
قندیلدن دیکر یاغ جذب ایدر بونک یرینه حدیددن
مصنوع اینجه برتل قوللانسک اعلا دکلیدی ومع
ذلک پنبهٔ فتیله دن برقیل اغاجه صارلفله فتیله یه
نقصان ترتب ایده جکی جائز و واقع دکلیدر دیو تدقیق
وقیلی قرق یاردقده (ارشدک اه ونفع بک) تحقیق
بن مسرفیندن ایمشیم بنی سن ارشاد واگاه ایتدک دیو
پیره دعا ایلدی

پیر مرقوم بو مقالات دقیقه یی اول بخیلک اسرافه
رعایتی ایچون ایراد ایلمش ایسه غریب دوستلق ایتمشدر

(ومن الغرائب)

ابن الرومی نام شاعر مشهورك سبب انتقالی بو كونه روایت ایدرلر كه عصری رؤساسندن ابو الحسین القاسم بن عبد الله مزبورك لساندن خوف ایدوب مبادا بنی هدف سهام هجو و قدح ایلر دیو اعمال لطائف الحیل ایدوب بركیجه خانه‌سنه دعوت ایدر وزهر ایله ممزوج بعض مأكولاتدن مزبوره تناول ایتدیرر پس ابن الرومی قصه‌دن آكاه اولوب اكل ایلدیكی شیئك مسموم اولدیغنی حس ایلدكده قالقوب كیتمكه عزیمت ایدر قاسم نره‌یه كیدرسین دیدكده ابن رومی دخی كوندردیككز یره كیدرم دیوب عازم راه آخرت اولدیغنی ایما ایدر پس قاسم ایمدی پدره بزدن سلام ایت دیدكده جهنمه كیتمم كه باباكه سلام كوتورم دیوب مجلسندن چیقارق خانه‌سنه كلور وطبیب كتوروب علاج ایتدیرر ایسه‌ده سودمند اولمیوب آخرته انتقال ایدر (رحمه الله تعالی)

(ومن المضاحك)

بر اعرابی خاندان عربدن یزید ابن مزیدك سفره سنه
حاضر اولور یزید اعرابی یه اکرام قصدیله حضار
سائره یه خطاباً (افرجوا لاخیکم) یعنی سفرده
بر بریکزه صیقلاشوب قرنداشکز اعرابی یه یر ویرك
دیدکده اعرابی سزك افراجکزه حاجت یوقدر بنم
اطنابم یعنی ایپلرم اوزوندر دیدیکه مرادی قوللرم
اوزوندر صحنه او موزباشلردن ساعدیمی اوزادیر
یتیشیرم وتناول ایدرم معناسنی کنایه ایلدی وقتاکه
اعرابی ایلك اوزادشده ضرطه کش اونجه یزید
ضروری ضحکه باشلایوب اعرابی یه خطاباً یا اعرابی
غالبا ایپلریکزدن بریسی قیرلمق کرکدر که صدای
قطعی ایشیدلدی دینجه جمله سی کولمه‌دن قیریلورلر
(دیکر)
محکیدر که بر کمسنه نك غایت تنبل بر کوله سی اولوب
بر کون مرقومی اخشام طعامی اوازمی اشتراسیچون
چارسویه کوندررو شول قدر یکیکور که افندیسنك

صبره طاقتی قالمز وته دن صکره کلمش ایسه ده ینه
اضمار ایدیکی شیلردن بریسنی الامق ایله قصور ایدر
اغاسی غضبه کلکله مرقومی ضرب و بهی اشک
مستعد اولان یانکز بر نسنه بیله سپارش اولنسه
ینه ایکی ایشی بردن کورر دیوتوبیخ ایدر براز زماندن
صکره او کیمسه خسته اولوب مرقوم کوله یی طبیبه
ارسال ایدر غلام واروب هم طبیبی وهم بر دیکر رجلی
برابر آلوب کلور اغاسی بو رجل کیمدر دیو صوردقده
غلام افندم سن بنی برایش روئیتنه کیدن کیمسه
ایکی ایش کورمک لایقدر دیو ضرب ایله تنبیه
ایتدککی ایدی ایشته اویله جه ایتدم که بونک بری
طبیدر اکر تدبیر ومعالجه سیله شفایاب اولور ایسک
فبها والا بو رجل مزار قازیجیدر قبریکی قزار
دیمشدر (زهی درایت)

(دیکر من المضاحک)

بر کیمسه فقهادن برینه کلوب یاسیدنا رمضانده
بر کون بلاعذر شرعی اوروجی بوزدم ایدی بونک

حكمنی ندر دیو سؤال ایدر فقیه دخی یرینه برکون
طوت و قضا ایله دیو جواب و یرر سائل مرقوم
برکون قضاسی نیتیله طوتمش ایدم لکن اوکون
صوقاغه چیقوب منزله عودت ایتدیکمده اهل
بیتم مأمونه دیدکلری حلوایی پشورمش ایمش المی
طوتوب طباغنه صوقدی بن دخی طیانه میوب یدم
دیدکده آنی دخی یوم اخرده قضا ایت دیدی بنده
سائل قضا ایتدم ایدی فقط اوصاحبه سی مشمش
طاتلیسی پشورمش اوب کالاول الیمی صوقوب
طاتدم دیدکده فقیه دخی (بنم رأیم سنك الك
بوغازینه باغلاندیغی حالده صائم اولماکدر)
دیمشدر

(غریبه)

منقولدر که بادیه نشین براعرابی خلیفهٔ وقتك سفره سنه
حاضراولور سفره دیه برچکی اوغلاغی کبابی قویدقلرنده
اعرابی حرصله صالدیرر خلیفه اعرابی یه بونك اناسی
سنی بوینوزیله اورمق کرك که حشمله اکله باشلدك

دیدکده اعرابی دخی یاخلیفه سز شفقتله آغز طاوراندیکز غالبا اناسی سزه سود امزرمك کرك دیو ضحك بخش اولمشدر

(دیکر)

محکیدرکه ارسلان وقورد وتلکو بالاتفاق قصد صید ایدوب بر حمار وحشی و بر کار و بر کیك شکار برله اقتسام ایچون اوطوروب ارسلان تقسیمنی قورده حواله ایدر اودخی بیان اشکی بکا کیك ابوالحارثه یعنی ارسلانه وکار دلکویه دیر دیمز شیر پنجهٔ غضوبانه‌سیله قوردك باشنی خورد وخمیر ایتدیکی آنده دلکوبن قولکز تقسیم ایدهیم حمار وحشی ابوالحارثه صباح طعامی وغزال ینه ابوالحارثه اخشام وکار ینه ابوالحارثه بین الطعامین چرز او لسون اولسون دیدی ارسلان دعمر اول شو تقسیمده اولان خداقتکه نه دیلی و بو حسابی سکا کیم اوکرتدی دیدکده افندم بوفنده استادم اشبو قوردك باشیدر دیدی

(دیگر عجیبه)

مروه اهالیسندن برنجیلك صدرینه نزله عارض اولمغله اوکسورکه اوغرار مرقومه بعض طبیب بادام شربتی صاغلق و بررلرایسه ده بهاسی چوقسنوب وجعه صبری رأی وترجیح ایدوب بوحال ایله براز ایام اوجوز دوا بولق دردینه دوشر مرقوم اشبو بتلالرده ایکن احبابندن بری کپك صویی صدره جلا و برر دیو دلالت وسوق ایتمکله آلدیروب قایناده رق ایچدکده صدری آچیلور وقتاکه غداسنی یانه کتوردکارنده زوجه سنه بونی شمدی قاندر اخشام طعامی ایده یم وسندخی بعدازین اهل بیتمزه کپك پیشورزیرا کپكك صویی ایشته بنی اوکسورکدن قورتاردی وسینه می تنویر ایلدی دینجه زوجه سی دخی سکا اشبو کپك هم دوا وهم غدا اولدی همان بیده جدایله دیمشدر

(دیگر)

حمقادن حمزه بن حریص غلامنه بزجمعه نمازینی

قنـغی كون ادا ایلدك دیو سـؤالنده غلام برمدت
تفكردن صكره صالی كونی دیو جواب ویرمشدر

(كذا)

ینه زمرهٔ جنادن جعانام كمسـنه بصره سـوقنده
طوروب متعجبـانه برمنزله باقدیغنی كورنلر نیچون
اول منزله دقتله باقارسـین دیدكلرنده بن بوخانه‌یی
بغداد محلاتندن فلان محلده كورمش ایدم شمـدی
بوراية كلمش اكا باقیورم دیدی

﴿ ومن الغرائب ﴾

بخلادن برشخص اولادینه بكا ات آلك وپشیروب
كـتورك دیمش انلر دخی آلـوب طبخ ایله پدرلری
حضورینه كتوردكلرنده كندولری دخی قارشوسنده
طوروب بزه ده ویرر دیو انتظـار ایتمكده اولدقلری
حالده تماميله یيوب وزهرلنوب النده كمكدن غیری
نسـنه قالماز بعده بن بو كمكی قنغیكز كوزل یرایسـه
اكا ویره جكم دیدكده بیـوك اوغـلی باباجغم بن آنی

برصورتده امر ویالارمکه قرنجه‌یه برشی قالمــازدیدی
پدری بکنمیـوب سن کمکك اهلی دکلسین دیدی
اورتانجه‌سی بن شول کونه امرم ویالارمکه کورنلر
ایکی سـنه‌دن قالمش کمك ظن ایتسونلر دیدی بونی
دخی تحسین ایتیوب سـنده کمکك قدرینی بلرسین
دیدکده کوجکی ای والد کثیرالمحامدم بن انی لایقیله
یالابوب امدکدنصکره تنظیف وبعده حو انده سحق
ایدوب سفوف یاپار و بووجهله جمله‌سنی یرم دید کده
اشته کمکك اری یعنی سك آسـایری سنسین وعرفان
وجزمك مزید اوله دعاسیله کمکی اوکنه آتوب بخش
واحسان بیورمشلر

(دیکر من المضاحك)

ظریفك بری اثنای طریقـده براعرابی‌یه تصادف
ایده‌رك یانته چاغروب کل سـنکله بالمرافقه عزیمت
ایده‌لم تاکه‌بر بریمزله صحبت ایده‌رك یول زحمتنی ولدقیجه
فراموش ایدرز دیدی عرب ظریف مذکورك یانـنه
کلدکده یااخاالعرب اسمـك ندر دیو سؤال ایتدکده

بنم اسمم مطاردر یعنی یغمورد ردیدی کینه‌ك ندر دیدی ابو الفیض کینه مدر یعنی بکا باران باباسی دیرلر پدرمك اسمی فراتدر و کینه‌سی ابو الغیث یعنی یغمور باباسیدر والده‌مه ام البحر دیرلر یعنی دریا والده‌سی دیمکدر دیدکده ظریف مذکور خدا ایچون بر از صبر ایت حتی بر قایق تدارك ایده‌یم زیرا ین سنکله برابر قایقسز کیدر ایسم بنی غرق ایده‌جککده شبهه‌م یوقدر دیدی

(من الغرائب)

بر شخصك زوجه‌سی و کریمه‌سی و جاریه‌سی و والده‌سی بشی دخی صاغر ایدیلر شخص مزبور بر بیرام کونی مسجده کیدرك کندوسنك مستأجراً اقامت ایلدیکی خانه‌نك صاحبنی کورر خانه صاحبی دخی شخص مرقومه سلام ویره‌رك چوب کیدر کن مرقوم دخی اقامت ایتدیکی اوك ماهیه‌سنی طلب ایدر ظنیله اوده حاضر الدم دیر بعده اوه کلوب زوجه‌سنه بو کون خانه‌مزك صاحبی اولان آدمه راست کلدم

اوك ایجارینی طلب ایتـدی بن دخی اوده حاضردر
دیدم دیدکه زوجـهسی ای بنم ولی نعمتم بونجـه
سنه‌لردر بیراملق البیسـه‌ مك اطلسدن ویاخود سائر
اجناس متنوعه‌نك قنغیسندن اوله‌جغنی سؤال ایتمدکده
شمـدی بیرام کلدکدن صکره بونی استفساره باس
کورمم دیو سـویلنه‌رك طوغریجه قزینه کیـدوب
شوپدرینك مناسبتسزلکنی کورکه بونجه بیراملر در
مرور ایتـدی هیچ برنده صورمادیده شمـدی بیرام
کوننده بکا اثوابی قنغی نوعدن استرسك دیو صوراز
دیدکده کریمه‌سی دخی ذهننده‌کی تصورات زوجیه‌یی
سـؤال ایدرظنیله ای باعث تربیـهٔ وجودم اولان
والده‌م بنی تزویج ایدکده ایسترطیشارووپرك ایسـتز
ایچرووپرك بونده سؤاله حاجت یوقدر وقزلره ایسه
بومو ادی استفسار عادتا عبثـدر دیه‌رك طـوغری
دایه‌سـنه کیدرووقوع حالی افاده ایدنجه اول دخی
کندودن شکایت ایدرظنیـله بقال وخباز وقصـابه
والحاصل لوازم بیتیه تدارکینك جمله‌سنه بنی ارسال

ایدرسکز ارتق بیقدم واوصاندم زیرا بطنمده کی ولد
طقوز ایلق اولمشدر ارتق تحمله اقتدارم یوقدر
دیه‌رك قلبنده مرکوز بولنان افکار خفیه‌یی بالبیان
افندیسندن قزانمش اولدیغی و لدی دخی ایما واشعار
ایدرو بو دخی شو افکار موجوده‌سیله افندینك
والده‌سی اولان اختیاره خاتونك نزدینه کیدرك قزك
سویلمش اولدیغی وکندوسنك دخی کویا طوغریجه
اکلامش اولدیغی مقالاتی عرض و بیان ایتدکده
اختیارهٔ مرقومه‌نك ایسه قارنی قایتله آج بولندیغندن
سفره‌نك نه طرفه احضار اولنه‌جغنی سؤال ایدرظنیله
ایستر اشاغی حاضرلك وایستر یوقاری زیرا بنم بطنم
طبل چالمقده‌در هرنره‌یه اولسه کیدرم دیمشدر

(دیکر)

بر بلده‌ده مؤذنك اذانی برکاغده یازوب اوقات خمسه‌ده
کاغده باقه‌رق او قودیغی کورلدکده انسان اذانه

شريفی ازبرینه المق کوجیدر دیو حفظنی تنبیه
ایتدکلرنده بلده مزك قاضیسنه سؤال ایدك دیو نوع
ظرافتله اعتذار ایدر اهالیٔ محله قاضی یه حال
مؤذنی بیان ایچون واروب (سلام علیکم)
دیدکلرنده سلاملرینی المدن اول بردفتر چیقاروب
تقلیب اوراق ایدرك بعده (وعلیکم السلام)
دیه جك مؤذنی معذور طوتدیلرکه قاضی دخی وعلیکم
السلامی دفتره یازمغله اندن اوقومش

(دیکر)

خطیهٔ نام بخیل برکون قپوسی اشکنده النده عصاسی
اولدیغی حالده او طورر ایکن بری کلوب بن مسافرم
دیدکده عصاسنه اشارت برله بن بو عصایی مسافرلرك
طپوقلرینه اورمق ایچون اعداد وآماده ایلشم دیو
استقبال ایلدی

(غریبه)

خاندانِ برینه بعض منجمین فلان سنه نك فلان

شهرینك فلا نجه کونی شوساعت ودقیقه ده سنی
عقرب صوقوب وفات ایده جکسین دیو استخراج
ایله خبرویرمشلر اولدخی وقت مذکور حلول ایتدکده
سترعورت ایده جکی شلوارندن ماعداسنی چیقاروب
و براسبك کوزی اوکنده قیللرینی طرادوب و یقادوب
تنظیف و آماده ایله عریان اوله رق و مراقندن
کوملکنی برقاچ دفعه تحری ایدرك را کب اولوب بحره ات
ایله کیررو بحرك صیغ بر محلنده وقت مذکورك
مرورینه انتظار ایدربرده وقت مرقوم دخول
ایلدکده اسب اقسروب بورنندن بروزایدن عقرب
اول خاندان را کبی اوآنده لدغ ایتمکله وفات ایدوب
(ماغناه الحذر عن القدر) کلامنه مظهر اولور

(دیگر)

برقادین مکتب خواجه سنه کلوب مکتبده اولان
چوجغندن شکایت ایدر معلم دخی چوجغی اضافه

غرضیله اوغلان من بعد یرامازلقدن واز کچمز ایسك
انانی فلان ایدرم دیو آزارلدقده خاتون دخی
در ایتکارلق یولنده معلمه (ای دانا مخاطبك صبی
اولمغله اکا کلام فائده ویرمز دیدیکك سوزی ووعدی
کوزینك اوکنده فعله کوتور واجرا ایله که تائب
اولوب بردخی کوتو ایش ایشلمیه دیمشدر

(دیکر غریبه)

لقمان بن دراجدن منقولدرکه ایدر ولدم نزدمده
اولدیغی حالده یانمزدن برجنازه کچورديلر ومیت
مزبور ایله برخاتون کیدر
واغلیه رق میته خطاباً سنی برخانه یه کوتوریورلرکه
اوراده نه دوشك ونه شلته ونه یورغان ونه اکمك ونه
طعام واردر دیر ایدی اوغلم بونی ایشتدکده بکاباقوب
بابا واه بوجنازه یی بزم اوه کتورییورلر دیدی
اشبوفقره مرقوم دراجك غایتله فقرحالنی ایماایدر

(دیکر من الغرائب)

بربخیل ناکس کندو خانه سنده اوکنه قیمق

کتور دوب بال ایله یمکده ایکن قپوسی دق اولنوب
برمسافر ظهور ایدر اوشاغنه چابوق شونلری قالدر
صقله دیر اول دخی قیماغی و اکمکی قالدیروب بال
طباغنی قالدرمه دن اول مسافر ایچرو کیروب بالی
کورر بخیل دخی اکمکسز بالی بکمز ظنیله مسافره
برادر اکمکسز بال تناول ایدر ایسك ایشته دیو ناچار
تکلیف ایدر مسافر دخی اشتهای تامله پارمق پارمق
یمکه باشلادیغنی بخیل کوردکده تحملی قالمیوب برادر
اه بیلور اتمکسز بال مطلقا معده یی احراق ایدر
دیدکده مسافر طرفادن برکشی اولمغله بلی بال معده یی
یاقار صادقسین لکن سنك معده کی یاقار دیو جواب
ویروب بالی اتمام ایدر علیه العافیه

(ومن الغرائب)

نکارستان نام کتابده مسطور درکه یزید بن عبد
الملك (جنانه) وسلامه نامار یله حسنا ومستثنا
ایکی جاریهٔ لطافت ساریه سی اولوب مرقوم عبد
الملك انلره عشق ایله مجبور ومائل اولدیغندن تقید

امور سلطنتی مهجور واوقاتنی انلرله عیش وعشرتده مرور ایدر ایدی اتفاقا جنسانه وفات ایلدکده اوچ کون دفن ایتدیرمیوب لیل ونهار میتی او زرنده زار زار اغلایوب نار فراقیله جکرین طاغلاردی بر کون خیرت ایله سرای اوطه لرینی کزرکن جنسانه نك اوطه سی او کنه اوغرادقده جنسانه نك وفاتنه متعلق بیتلری سلامه نك اواز لطیف ایله سو یلکده اولدیغنی ایشیدنجه یزید اول محلده برنعره اوروب یقیله رق بر کون بر کیجه مدهوش و بیهوش یاتوب شدت اخزان عشق فراواندن قلبی سوزان اولمغین وفات ایتدکده جنسانه نك یانه دفن ایتدیلر و بو حال خلقه عبرت نمون وخیرت فزون اولدی

(دیکر)

امام غزالیدن مرویدرکه بر سودجی شخصك بر بقره سی اولوب سودینه صو خلط ایدرك خالص سود دیو صاتار ایمش بر کون وادیده اول بقره یی رعی ایدرکن یاغمور یاغوب وسیل کلوب بقره یی

بوغـوب كوتورر صـاحبی فریادوفغانه باشـلادقده قزلرندن بریسی باباجغم بچه وفریاد ایتمه بیچاره بقره‌یی سـوذینه قاپندردیغمز صولر بیکوب آلدی کتوردی کلام حکمت ارتساميله باباسنی اکاه ایتمشدر

(ومن العجایب)

حکمداران نصارادن بری ناصر الدینه ایکی کیمسه کوندردیکه جسدلری واحد یعنی بربرلرینه متصل ایدیلر ناصر اطبایی احضار ایله بونك بربرندن انفصاله تدبیرلرینی اراده ایلدی اطبا مرقوملره برابرمی آجیقور وصوصارسکزدیو سؤال ایتدیلر مرقـوملر نعم دیدکلرنده یعنی جوع وعطشلرینك برابر اولدیغنی خبر ویرملریله فصـلی ممکن دکلدر دیدیلر ناصر بابالرینی دخی جلب ایدوب حاللرینی صـوردقده تفصیـل ایدوب حتی بعضاً بربرلریله مخاصمه دخی ایدرلر وبن بونلرینی اصلاح ایدرم دیمشدر (القدرة لله تعالی).

(من الغرائب)

محكیدر كه ولید رأسنه براعلا شال صاروب انكله هشامك حضورینه داخل اولور هشام ثمن عمامه‌یی سؤال و ولید دخی بیك درهمه الدیغنی اخبار ایدر هشام استكثار ایلدكده ولید ای امیر المؤمنین ثمن عمامه‌یی استكثار ایلدیكز رأس اشرف اعضادر قیمتده زیاده ثوب ایله اكسابه احری والیقدر جنابكز ایسه اون بیك آلتونه برجاریه الدیكز كوتو اعضاكز ایچون دیو الزام ایمشدر

(من الغرائب)

مرویدر كه بركیمسه تجره‌سنه برطاوق قویوب خانه‌سی حولیسنده یشورر ایكن برایشی ظهور ایدوب انكله مشغول اوله‌جغندن اتخاذ ایتمش اولدیغی تربیه‌لی مایمونه طاوغی كوزت دیو براغوب ایشنه كیدر مكر هواده برچیلاق طاوغی قاپمق املیله طولاشمقده ایمش برده تجره‌نك یاننده آدم اولمدیغنی مشاهده ایلدكده سوزیلوب طاوغی قاپار ومایمونی حیرت

آلوب همان تجره‌نك یانده باشنی یره قویه‌رق مقعد طرفنی تمامیله هوایه دیکوب طورر و دیکر چیلاق و یاطاوغی قاپان مخل طبحده مایمونك قب قزل طوران و راسنی جکر ظنیله سوزیلوب یاقلا شدیغی آنده مایمون تیز رفتار ایله صیچرایوب چایلاغی قاپدیغی کبی قاینار تجره‌نك ایچنه طالدیروب خاشلار واویله براغوب بنه هیچ برشی اولمامش کبی تجره‌یی کوزتمکده بولنور و بوغریبه‌یی قومشوسی دخی تماشا ایلمش بولندیغندن صاحبی کلدکده اخطار کیفیت ایلر چونکه بو حالی برکیمسه کورمسه طاوغك برنده طاقیله برچیلاق پشمکده اولدیغنی کوردکده فی الحقیقه کیفیت معاینه اولنمدقجه بلنمز صورتده مشکل الاطلاع اولمغله استخراج دشوار برماجرادر

(دیکر من الغرائب والمضاحك)

اعرابینك برندن صیجاق شوربایه عربجه نه‌دیرلر دیو صوردیلر (سخین) دیرلر دیو جواب ویرد

یاصغوق شوربایه نه‌دیرلر دیدکلرنده بز شوربایی صغومغه براقایزکه حتی اسمنی بیله ام دیدی

(حکایهٔ غریبه)

فقهای عجمدن بری نقل وروایت ایلرکه سهروردی نام فاضل فریدك برنیجه کسان ایله جملهٔ اصحابندن اولوب دائما سفرده یانندن دور اولمیوب برابر نجه کیدر ایدك ایدی بر کون دمشقدن چیقوب قابون دیدکلری قریه‌یه کلدیکمزده بر سوری اغنام ایله برایکی ترکمانه راست کلدك واوحالده شیخه رجا ایدرك ای مولانا کوکلمز شو قیونلردن برینی آلوب کباب ایتمك ایسترد یدیکمزده شیخ یانمده موجود اولان اقچه‌م اون درهمدر وارك انلردن برغنم اشترا ایلیك دیه‌رك دراهم مزبوره‌یی بزه تسلیم ایلدی وبزدخی واروب ترکماندن اون درهمه برقیون اله‌رق چکیلوب کتدك برزماندنصکره اردیمزدن ترکمانك رفیقی بغیره‌رق کلدك الدیغکز قیون اون درهمه اولماز زیرا سز انلرك الك بیوکلرندن انتخاب ایتمشسکز بونی براغوب بر کوچکنی الك دیدکده بزدخی براقمایز

دیه‌رك لج و عناده باشلدق شیخ قصه‌دن آكاه اولدقده
بزه خطاباً سزقیونی كتوروب كیدك بن آكا جوابنی
و یریرم دیدی بزدخی بنه یولیمزه دوام ایتدك شیخ
مزبورك خاطرینی تطییب ایچون برمقدار مصاحبت
ایلدكدنصكره حریف براغوب بزم طرفمزه كلكه عزم
ایلدكده حریفك حقمی و بر مدین نره‌یه كیدرسین دیو
غضبله شیخك اردندن قوشوب قولنه یاپشه‌رق
چكدكده اول ساعت شیخك قولی قوپوب تركانك
النده قالدی وقولنك قوپدیغی محلدن قانلر روان
اولمغه باشلدی تركان بوحالی كوردكده خوفه دوشوب
قولی الندن براغوب كیرو محلنه عودت ایتدی پس
شیخ صاغ الیله قوپان قولنی النه الوب بزه كلدكده
شیخك النده مقرمه‌سندن غیری نسنه كورمدك
وقولنك قوپوپ‌قان اقمه‌سندن دخی هیچ براثر بوغیدی
شیخ مرقومك علم سیمیایه عارف اولوب بوفنده مهارت
كامله‌سی اولدیغی طبقات الاطباده مسطوردر

(من الغرائب)

ابو بكر الطرطوشيدن منقولدر كه برقافله دانيه قصبه سنه مضاف برقريه يه نزول ايدرلر وهوا ياغشلى وروزكارلى اولمغله برخراب داره صوقولورلر واتش ياقوب مأكولاتلرينى طبخ ايله مشغول اولورلروخانهٔ مز بورده ايسه ييقلمغه مائل بر ديوار اولمغله ايچلرندن بريسى سائرلرينه صاقنك بوراده طورميك زيرا بو ديوار سقوط ايتمك اوزره در ديو اخطار و كندوسى اول محلده ياتمقدن ابا ايدوب خارج دارده وسائرلرى ايچنده ياتور وقتا كه صباح اولدقده ايچنده ياتنلر چيقوب احضار اشيا ايله مشغول اولورلر ايكن اوطشره ده ياتان كيمسهٔ قضاء حاجت داعيه سيله داره كيرر وكرديكى آن ديوار اوزرينه ييقلوب فى الحال وفات ايدر وسائرلرى سلامت بولور (سبحان القادر على كل شئ)

(من اللطايف والغرائب)

محكيدر كه وزرا وقرناى بنى اميه دن زياد برقباحتلينك قتلى اولنمسنى امر ايدر قباحتكار مرقوم بنم سنك

اوزرنده حقم واردر عفو ايله ديو استرحام ايدر
(زياد) حقك نوجهله در ديدكده بنم بابام بصره ده
سنك قومشون ايدى دينجه پدرينك اسمى ندر
ديدكده (اى كرمكانى امير بن شمدى كندى آديمى بيله
اونوتدم نرده قالديكه بابامك اسمنى ديدكده) (زياد)
ضرورى ضحكه باشليوب عفو وازاد ايلدى

(ان الكريم اذا خادعته انخدع)

(من الغرائب)

بصره ده بر ديوانه اولوب خرمايى چكردكيله اكل
ايدرمش خلق نيچون چكردكنى دخى برابر يسين
ديدكلرنده خرما فروش بكا چكردكى ايله برابر صاتدى
ديو جواب ويردى

ومن الغرائب

(جزاء سنمار)

حيرخوانده مذكوردركه ملوك عجمدن يزدجرد
الاثيمك هرطوغان اوغلى يشامامغله بهرام طوغدقده
شهر حيره نك آب وهواسى كوزل اولوب ملوك حيره

انك تحت يدنده اولمغين بهرامى نعمان بن امرء القيسه ویرر و بو دخی حیره یه کتوروب کوناکون رعایتلرله بسلرو ولایت رومدن معمار (سنماری) کتوردوب (سدیر) و (خورنق) نام ایکی قصر مقبول تحیر العقول یاپدردقدنصکره نعمان اکا کلی احسان ایدوب او دخی بکا بو قدر رعایت اوله جغنی بیلیدم دها اعلاسنی یاپاردم دیدکده مادامکه اویله قصر یاپمغه قادر ایدك نیچون یاپمدك و بو صورتده بندن غیریلره دها اعلاسنی یاپمغه دخی احتمالك واردر دیه رك قصر مذکورك بالاسندن اتدرمغله سنماری اتلاف ایلدی

(دیکر من الغرائب)

سائلك بری برخانه نك اوکنه کلوب ای خاندان بر پارچه اکمك ویرك دیو نیاز ایتدکده قادر دکلز دیرلر سائل اکمك یوق ایسه شعیر و فول و اکا مماثل شیلردن ویركده آز ویرك قانعم دیدکده انلره دخی قادر دکلز دیرلر سائل باری زیتون و غندن مقدار اقل اولسون ویرك دینجه انلردن

دخی خانه‌مزده بر قطره یوقدر دیرلر (کدا) بر ایچم
صویه سوزیوقیا دیدکده او دخی یانمزده یوقدر
دیدکلرنده سائل یا بو یله خالی یرده آچ ومحتاج نیچون
اوطورر سکز قالقك سائلکه باشلیك زیرا سزدیلنجیلکه
بندن احق وشایان سکز دیمشدر

تم جزؤ الاول من رسالة جامع الغرائب

م م

م

حفظ صحت اخلاق

یاخود

فذلكهٔ طب روحانی

مؤلفی

منشأ كتاب عسكریه قواعد عثمانیه واملا معلمی
خطاط خلوصی افندی حفیدی

محمد رشید

معارف نظارت جلیله سنك ٤٩٥ نومرولی و فی ٢٤ شعبان سنه
٣١١ و فی ٢٠ شباط سنه ٣٠٩ تاریخلی رخصتنامه سیله
برنجی دفعه اوله رق طبع اولنمشدر

هر حقوق مؤلفنه عائد در

درسعادت

محمود بك مطبعه سی

١٣١١

﴿ للمحرر ﴾

نه بیوك شاه حمیدالشیمك احسانی
سوق ایدوب معرفته بونجه ادب جویانی
سو بسو باب ترقی اچه‌رق ملکنده
علویت بولمده هردمده معارف شانی
اوله‌رق مظهر تهذیب نفوس عالمیان
غبطه‌بخش سانف اولدی حکم و عرفانی
دور مسعودی اولوب مطلع انوار رفاه
مشتمل شش جهته عاطفت واحسانی
مظهر فیض حکیمانه سیدر خلق جهان
هردم امداد حیات ایلر انك فرمانی
شوکت وشان ایله تختنده اوله فیض افزا
چرخ کردون ایده کلدکجه نظم دورانی
نظر حکمت شاهانه‌سی معطوف اوله‌رق
کوردی اجسام ایله ارواح، بدایع کانی
او یله برصنع بدیع اوزره در انسانکیم
هرنفس صحته محتاج بدنی ، وجدانی
شب مظالمده بصر کورمده معذور در
حق چراغن یقار ایسه کوریلور نورانی

اولسه‌ده وسعت نظاره‌سی نور بصرك
اوله‌من روحه مقیس دائرهٔ جولانی
حفظ صحت امان قیلدی پیانی محکم
زینت السنه‌در واجبهٔ شکرانی
علم اخلاق بشر حکمت روحانیدر
حاصلی جسمه مقابل آلدی بوعنوانی
خدمت صحت ایچون یازدی رشید بو اثری
لطف حقیله ایده فائده منداخوانی

وله

قیمت صحتی تقدیر ایده کلمکده جهان
نه‌ایمش صحت اخلاق اولنور بونده بیان
ویردی بر منظر دبو مصرع تاریخه رشید
حمد اوله بولدی ختام بامدد یزدان

١٣١١

لسنة احدی عشر وثلثمائة والف
من هجرة من له الجود والشرف
فی ٧ شعبان المعظم سنه ١٣١١

﴿ افادهٔ مخصوصه ﴾

زينت بخش حكمتخانهٔ كائنات اولان كلدستهٔ صد برك معارفی كوزدن كچوردیكمز حالده ترقیات مدنیه نسبتنده قیمتی آرتان فنون جلیلهٔ طبیه‌جه رنكارنك نمونه‌لر بولور واول میانده عطر خوشبودن بر یپراق مثابه‌سنده عمومی وخصوصی اوله‌رق تنظیم اولنمش مكمل برزده حفظ صحت كتابلری اولدیغی مع الممنونیه كوریرز . انجق مذكور كتب طبیه‌نك موضوع بحثلری جسم وبدنه راجع وبناءً علیه مشتمل اولدیغی قواعد صحیه هپ طب جسمانی‌یه منحصر اولوب حالبوكه ولی نعمت بیمنتمز تاجدار حامیٔ معارف وشهریار عمیم العواطف افندمز حضرتلرینك اخص آمال حكمت اشتمال جناب خلافتپناهیلری هر دقیقه و آن عرض كلچهرهٔ ترقی ایده‌كلان برچوق معارف نوین صره‌سنده صحت عمومیهٔ مایه‌نك روحانی وجسمانی ودینی ودنیوی هرایكی جهتنك رهین حسن تأمین اولمسی مركز علویسنده دائر وعلی الخصوص انسانك انسانیتی برچوق شواهد شرعیه‌نك دلالتی واشبو

اقبل علی النفس واستكمل فضائلها
وانت بالنفس لا بالجسم انسان

مدلول حقیقت شمولی اوزره بدن ایله دکل بلکه قوهٔ خیالیه‌نك عقله مناسبتی وجسمك عرضه تعلقی مثالی قلب جسمانی یه برنوع تعلق واتصالی بولنان حقیقت انسانیه ونفس وروح دیدیکمز لطیفهٔ ربانیه ایله اولدیغی امرباهر وبناءً علیه انسانك مبدأ حرکاتی و انواع حیواناتدن مابه‌الامتیازی اشبو روح اولوب کندوسی دائرهٔ صلاحده اولدقجه بدنده صالح و بالعکس داخل بدنده موازنهٔ اعتدالدن انحراف یعنی سوق طبیعیلرله جانب افراط و تفریطه میل ایدرسه اعضای بدنده اکا تابع اوله‌جغی جهتله کین وعداوت وحسد وکبر و یلانجیلق و یا جوهر انسانی یولسز خرجه‌مق ولزومسز غضب واوفکه‌لنمك کبی برطاقم کوزه چارپان وچارپمیان نیجه عوارضه یوز طوتمقله دائرهٔ صحته ارجاعی وکوزل اخلاقلرله واعمال وعبادات شرعیه‌دن مرتب ادویه ایله جاب فضائل ایدلمسی کویا بدنی تداوی‌یه بکزه‌دیکندن حفظ صحتی بغایت مهم وحتی هر صنف خدمات بشریه ایچون وجودی غیر مفارق بر شرط لازم ایدوکندن بین‌الاخلاقیون طب روحانی دیو عنوانطراز ونفع وضرری دخی مادةً ومعناً ایکی جهته یعنی دنیا واخرته عائد اولمغله ممتاز اولوب طب جسمانی کلزار معارفده بر یپراق اولدقجه بوطب روحانی دخی فدان وچیچکی مثابه‌سنده فوائد ومحسناتی نسبةً

مزداد اولان علم اخلاق حقنده لسان عثمانی اوزره تدوین اولنان کتب ورسائل چوق ایسه‌ده بوعبد احقر خلوصی افندی حفیدی محمد رشید (حفظ صحت اخلاق) اسمیله تسمیه اولنان اشبو رساله‌نك تألیف وترتیبنه دستیاریٔ توفیق الهی ایله مسابقت شرفنی اقتناص وشائبهٔ معارف فروشانیدن تخلیص دل اخلاص ایله و بو فن عالینك حکمت وعدل اوزرینه مؤسس بر وضع عالیٔ الهی اولان قانون دینه تابع ودین مبین اسلام (الدین حسن الخلق) مضمون حکمت شمولنجه محض حسن خلق اولمسنه نظراً انی مأخذ اصلی واساس واکا تماس ایدن قواعد مهمهٔ اخلاقیه‌یی معتبرات کتب اخلاقیه‌دن اخذ واقتباس ایدرك مجرد حسن اخلاق مالیمزه صاحب اولنلره کوزلجه وقایهٔ صحت بیورملرینی من غیر حد توصیه واخطار واخلاق غیر ملیه‌یه یعنی یبانجی خویلره قاپلمق صورتیله دوچار انحراف اولان ابنای جنسمزك خویلرینی دائرهٔ صحته ارجاع ایده‌جك وسائطدن خبردار ایلمك مقصد واملی عاجزانه‌سیله رسالهٔ مذکوره‌یی ولی نعمت بینتمز شهنشاه حکمت اکتناه وشهریار معارفپناه الغازی سلطان (عبد الحمید خان ثانی) افندمز حضرتلرینك سایهٔ موفقیتپیرایهٔ حضرت خلافتپناهیلرنده عصر کمالات مظهر

شهریار یلرینه کمترانه بر بر کذار اوله‌رق عرض انظار اولی‌الاعتبار ایلدم بناءً علیه عفو قصور بیوریله‌جغنه امید وارم و باللّه‌التوفیق ·

بسم الله الرحمن الرحیم

مقدمه

حمد نامتناهی اول جنـاب حکیم مطلق عز شـانه یه مختص و سزادرکه نوع بشری صـورتا بر جرم صـغیر وفی التحقیق بدایع حکمتدن نسخهٔ عالم اکبر آفاقده نه‌که مندرج ایسه او نسخهٔ حکمتپرورك بر مقیاس مختصر عبرت آوری اولمق اوزره خلق و همده غایت قیمتدار و پارلاق مواهب ممتازه‌دن بولنان عقل وتوفیق اعطا بیورمقدنناشی اشته شو ایکی استعداد خدا داد سائقهٔ سعادتجویانه‌سیله نعیم حیات دنیا وعقبا قزانلمقده‌در .

وصلات وسـلام و تحیه وسعت علمیهٔ آلهیه عددنجه اول اعرف انبیا وحبیب ادیب خدا حضرتلرینـه عرض واهدا قلنورکه قدر عالیٔ دانشپناهیلری جانب وصـاف متعالدن « وانك لعلی خلق عظیم » ثنای علویت افزاسیله تعظیم وتوقیر بیورلمش واول طبیب قلوب افنـدمز اقدم پدر مرتمز اولان حضرت آدم صفی الله واسطهٔ جلیله‌سیله شو حکمتخانهٔ تکوینده اساسلندیریلوب علی التدریج

سائر پیغمبران ذیشان طرفلرندن ترفیع ایدیله گلمش اولان مبانئ عظیمهٔ مکارم اخلاقی اتمام ایچون بعثت سنیهٔ رسالتپناهیلری شرفوقوع بولهرق حالا او سایهده بونجه هدایت و رزان امت قوانین حکمت حیاتپرورانهدن آگاه وخبیر و نیجه خسته دلان اعادهٔ صحت وجدانلرینه دواسا اولهجق انوار حکمت روحانیه و حیات باقیه ایله مستنیر اولمقدهدر .

وترضیهٔ بالغهٔ صمدانیه مانند نجوم سما اول آل واصحاب هدایت پیرایه الیق واحرادرکه مشارالیهمك هر برلری سمای علوئ هدایتك شمس تابناکی وانوار علم وحکمتك بحر فیضانکاهی بولنان حضرت رسالتمآب افندمزدن تلقی و اقتباس ایلدکلری فیض فقه و معرفت نفس معرفتجویان امته افاضهیه صرف نقدینهٔ انفاس ایلمشلردر .

بعد ذا مالك حسن طبیعت اولان ارباب تدقیق نزدنده آزادهٔ بیان اولدیغی اوزره وقتا که جناب نظام بخشندهٔ امور کائنات حکمت سیاسیهسی یعنی خالق عالمك افعال ومعاملاتنجه طاب واراده بیوردیغی عدل و صلاحلری دائرهسنده دنیوی واخروی جالب نجات وسعادت اولان طریق مستقیمه سوق وهدایتلرینی مراتب اربعه اوزره اساسکیر تنظیم واعلا بیوردی شو مقصدعالینك الك برنجی

مرتبه‌سی انبیای کرام حضراتی واسطه‌سیله رهین اجرا بیورلمش و بناءً علیه مشارالیهمك اجرا آت واقعه‌لری جمله خواص وعوامك ظاهر و باطنلرینه عائد بولنمشدر ایکنجیسی خلفای ذیشان وملوك و سلاطین عدالت نشان حضراتنك سیاستلری اولوب احقاق حق واجرای معدلت بوسایه‌ده نظامکیر استقرار اولور انك ایچون مشارالیهمدن سلطان ذیشان حقنده جناب ناطقه پیرای ما اوحی علیه اکمل التحایا حضرتلری (السلطان ظل الله فی الارض یأوی الیه کل مظلوم) [١] و (ان الله یزع بالسلطان مالم یزع بالقرأن) [٢] حدیث شریفلریله ستایش و ثنا و شان عالیسنی تقدیر و اعلا بیورمشدر حقاکه شو ایکی حدیث شریف اولقدر جامع الکلم واولدرجه پرحکم بولنمشدرکه بو مختصرده سنجیدهٔ بیان ایتمکه قلم مشقوق اللسان قدرتیاب اوله‌مز چونکه احکام قرأنیه وعظ ونصح کبی لسان ایله احکام سلطانیه ایسه اسلوب حکیمانه‌دن لدی الایجاب سیف وسنانه قدر اجرا آت معدلتکارانه‌یه وسعت شمولی اولمغله مشارالیهمك احکام جلیلهٔ معدلتپرورانه‌لری خواص وعوامك جهت ظاهرەلرینه

---

[١] سلطان روی زمینده سایهٔ یزدان اولوب هر مظلوم عتبهٔ معدلتنه التجا ایلر .

[٢] تحقیقا جناب حق قرأن عظیم الشان ایله دفع ایتمدیکی شیئی سلطان ایله دفع بیوریر .

معطوف عد اولنمشدر اوچنجیسی علما بالله ومشایخ کرام
طرفلرندن وقوعه کلان وهمان باطن اوزرینه عائد اولان
تبلیغات سیاسیه‌درکه بونلردن عموم حصه یاب فهم واستفاده
اوله‌میوب اقامهٔ احکام شرعیه ومنع منکرات والزام خصم
کبی ظواهرده دخی تصرفه کندولکلرندن قدرتیاب
اوله‌مزلر دردنجیسی وعظ ایله اشتغال ایدن سائر علما
ومشایخ اولوب انلرکده بیاناتی عوام ناسك کذلك جهت
باطنه‌لرینه راجعدر .

انجق مراتب مبحوثه‌دن سالف العرض برنجیسی
حضرت ختمیتپناه سلطان الانبیا افندمزله ختم بیورلدیغی
جهتله الیوم خلافت مشروعهٔ سنیه‌لرینه نوربخش وراثت
اولان سلطان ذیشانمز وکزیدهٔ ملوك اعاظم تاجدار
حمیدالخصال الغازی (عبدالحمید خان ثانی) ایده‌الله
بتأییده الربانی مادامت الایام واللیالی افندمز حضرتلریده
قوای عالیهٔ شریعت وسلطنت سنیه یکدیکریله اجتماعندن
طولایی حکمت سیاسیه‌نك اك بیوك مرتبهٔ جلیله‌سنه
ظل افکن شوکت وشان اولدقلری حیثیتله حکمت
حکومت سنیه وحفظ صحت عمومیه یدمؤیدهٔ جناب
خلافتپناهیلرینه ودیعهٔ الهیه ودیکر مرتبه‌لر اربابی دخی
اشرف علومی افاده واخلاق ناسك تهذیبلرینه خدمتله

بوبابده بر رواسطه حکمنده درلر اشبو (رسالهٔ حفظ الصحه) دخی او مقصد مقدسه خادم اولمقدن عبارتدر .

ایمدی معلوم عامه اولدیغی وجهله هر فنی بر مسلك ممدوحه سلوك ایچون اول باول ارانیلور بر شی وار ایسه اوده ادب اولدیغنه کوره انسان عاقل هیچ بر وقت منتسب ادب اولمقدن کیرو طورمز انکچون صدده کریشلمزدن مقدم بوبابده اعطای معلومات ایدلمسی زائد دکل بلکه پك مناسب کورینور ایمدی مطلق (ادب) رهاوینك بیاننه کوره انسانده قائم برملکه درکه انکله کندویه عیب ونقصان ویره جك شیلردن صاقینلور وتعبیر آخرله رعایت اولنمسی کوزل وترك اولنمسی چرکین اولان هر شیئه رعایت وجیبه سندن عبارتدرکه بوده یادرسه ویا نفسه عائد اولور درسه عائد اولانی صدد خارجنده اولمغله بحثمز ادب نفسه منحصردر اوده انسان ظاهر وباطننی تهذیب یعنی تمیز ومقبول خویلرله پاك ورونقدار ایتمك اولدیغندن بوحالده ادب ایله اخلاق بیننده عموم وخصوص مطلق واردر شویله‌که اخلاق اعم وادب اخص اولوب ادب بولنان یرده حسن اخلاق دخی بولنور لکن هر بر اخلاق صاحبنده ادب ارانلمیه جغنه کوره محاسن اخلاقله متصف اولمیانلر ادیب النفس صایلمیه جقلری آشکاردر .

دیمککه حسن اخلاق ایله شو ادب یکدیکرینه لازم وملزوم قبیلندن اوله‌رق ادب جویان نه مرتبه حسن اخلاقله متصف بولنورلرسه توسیع وتکمیل دائرۀ ادب ایتمش اولورلر .

کله‌لم کوزل خویلر قزانمق کوزل خویی سومکه واول سوکیده حسن اخلاقك ندن عبارت ایدوکنی بیلمکه وابسته اولمسیله انسان برشیئك جهت فائده وحسننی بیلمدکجه انی ارزو وهوسدن وارسته‌در انکچون قیمت شناسان ادب بوحسن اخلاقه همان نظر سطحی ایله باقمیوب عادتا ادیب نفس اولمق سعادتپروران نوع بشره مختص برکیفیت ایدوکنه قدر تعمیق انظار ایدرلرده شعائر ادبیه ایله متحلی اولورلر .

والحاصل استکمال ادب مهمات انسانیه‌دن معدود وعلی الخصوص بالجمله اهل ایمانجه (حسنوا اخلاقکم) فرمودۀ منیفی بر امر واجب الامتثال اولدیغی رونمود ایسه‌ده قیمت شناسان ادبه کوره بو وجوب فرائض عینیه درجه‌سنده مشهوددر . بناءً علیه بوفن جلیله هوسکار اولان کیمسه‌لر لاجرم موهبۀ عقله مظهر وتوفیق الهیده کندولرینه یار ویاور اولدقجه باذن الله حسن تحصیل ایدلمسی میسر اولور .

انجق اخلاقیونجه بوبابده بعض اصول تدوین ایدلمش

اولدیغندن انلره رعایت ایتمك یول ایچون رهبر آلمغه بکزر (والله المستعان فی البدایة والنهایة) .

﴿ باب اول ﴾

(اخلاقك تعریفی ایله ایضاح ماهیتی)

معلوم اوله که اخلاق لسانمزده خویلر دیمکدر عربجه بونك مفردی خلق ایسه ده جمع صیغه سیله زبانزددر وینه عربجه شو معناده سجیه وشیمه وخصلت وخلق وطبع وطبیعت کلمه‌لریله فارسیجه سرشت لفظی دخی مستعمل اولوب فقط بونلردن خلق وطبیعت معناجه بربرندن جزئی فرقلیدرلر ایمدی خوی فکر ورویته احتیاجسز وطلب وتکلفسز نفس انسانیده یسر وسهولتله افعال حاصل وصادر اولیویرمسنه سبب اولان بر هیئت راسخه وثابته‌در انکیچون نادراً بر حاجت عارض اولوبده بذل مال صدور ایدیورمکله سخی دینلمز تاکه اول خوی نفسنده رسوخ وثبوت بولنجه‌یه قدر کهذم رویتسز افعال صادر اولمسنی شرط ایدیشمز ایسه جهد ورویتله مالنی بذل ایدن یاخود حین غضبده سکوتی تکلف ایدن کیمسه‌یه حلیم وسخی دینلمدیکندندر .

حاصلی بو مقامده درت شی اولوب برنجیسی فعل

جمیل وقبیح ایکنجیسی انلره قادر اولمق اوچنجیسی انلری معرفت دردنجیسی حسن وقبحدن بر طرفه میلاك تیسر ایتمسنی مستلزم اولان هیئت نفسیه وصورت باطنه‌در کلهلم خلق ایسه فعل وقوت ومعرفتدن عبارت دکلدر زیرا خلقك فعلدن عبارت اولمیشی انکله ثابتدرکه نیجه اشخاص واردر جومرد خویلی ایکن فقد مال ویا سائر بر مانعدن ایچون بذل مال ایده‌مز وچوق کیمسه‌لر دخی خلقی بخل اولدقلری حالده یا ریاءً ویا سائر سببدن طولایی بذل مال ایده بیلورده جومرد خویلی صایلمز قوتدن عبارت اولمامسی دخی قوتك امساك واعطایه یاخود هر ایکیسنك ضدلرینه نسبتی یکسان وهر انسان خلقی فطریسیله اعطا وامساکه قادر اولدیغندندرکه بو حال نه بخللکی و نه جومردلکی مستلزم اولمز .

خوی معرفتدن عبارت اولمدیغی ایسه چونکه معرفت حسن وقبحك جمعنه بر وجهله تعلق ایده بیلور بلکه خوی دردنجی معنایه اوله‌رق بر هیئت وصورت باطنه‌درکه نفس انکله امساك واعطایه قادر اولور اما طبع وطبیعت انسانك خلیقه تسمیه اولنان یرادیلش اوله‌رق نقشلندیغی وتیزجه زائل اولمیان دواملی وثابت خوییدرکه جومرد وخسیس وحدید وملایم اولمق بوقبیلدندر بردن عادةً نفسك میلان ویا نفرتیله نقشلندیغی خویلر واردرکه

تطبع وتخلق دینلور اخلاق ایدنمك وطبیعتاشمك دیمکدر بوطاقم خویلر اخلاق طبیعیه یه غلبه ایتمکله اشته اصل جای اهمیت بو خویلردر .

خلق ایله خُلق بینده‌کی فرقه کلنجه ذکر اولنان خویلر کوزله کوریلان هیئت وصورتلردن عبارت ایسه خلق واکر بصیرت دیدیکمز قلب کوزیله ادراك اولنور یعنی علم ایله بیلنور قوایه مخصوص ایسه وسطی متحرك اوله‌رق خُلق دینلور چونکه انسان کوزله کورینان جسم و بصیرتله ادراك اولنان روحدن مرکب وهر برینك کوزل وچرکین برر هیئت وصورتلری اولدیغندن بصیرتله ادراك اولنان روح کوزله کوریلان جسدن قدراً یك بیوکدر اول سببدن جناب حق (انی خالق بشراً من طین فاذا سویته ونفخت فیه من روحی) الخ نظم کریمیله جسدك بدایت خلقنده طینه منسوبیتنی انبا وروحکده جانب اقدس الهیسنه اضافتله شاننی تعظیم واعلا بیورمشدر .

کلهلم (فسیولوژی) یعنی علم احوال بشر علماسی ایله اطبای عصر تدقیقات حاضره‌لرینه استناداً طبیعتك صورت حصولنی بروجه آتی بیان ایدرلر شویله‌که باشلوجه علایم فسیولوژی اقتضاسنجه آلت عقل اولان دماغ ایله مقرتقاص (١) اولان عضلات یعنی قرمزی اتلر اره‌سنده

---

[١] برنسنه‌نك لاستیك کبی بوزولوب کرلمسندن عبارتدر .

لیف عضلی‌یی حرکته قویان قوۂ عصبیه اثریدرکه قوای عدیدۂ حسیه‌یه وجملۂ عصبیه‌یه وقوع بولان مؤثرات خارجیه وداخلیه‌یه کوره پك مختلفدر اشبو آثار طبیعت انسانه مخصوص اولمیوب اصناف حیوانات ونباتاتده دخی خالق الهی ایله حصوله کلورکه آثارمذکوره‌نك هیچ بری دیناً مقدوح دکلدر بلکه مخالف ایمان برشی وارسه اوده طبیعتی اشیاده بذاتها فاعل مستقل بیلمکدرکه خدانکرده بویولده اعتقاد ایدیش موجب کفر ایدوکنی علمای محققین ایدهم الله فی کل حین تصریح ایدرلر کرچه طبیعتك بعضاً بلاشعور یعنی فکر وعلم اولمیه‌رق مجرد احکامیله حکم اولنمق صورتیله بدنی استیلاسندن طولانی نفسه‌ده اطلاقی واقعسه‌ده شعوره مقارن اولمیه‌رق صدور ایدن آثارفاعل صایلمز زیرا انسانه فاعل مختار اطلاقی بدنده اولان وارادۂ جزئیه تعبیر اولنان اختیاریله شعورینه مقارن تصرفندن منبعثدر .

بوبابده مجملاً شووجهله اعطای معلومات اولنورکه جناب صانع حکیم بدن انسانده زیرده تفصیلاتی محرر ودیعۂ الهیه‌سی اولان قوای مختلفه‌نك قوامنی وقدرت حسیه وحرکات وادراك کبی هربر احتیاجاتنی بریسی قلبده مستقر بربخار لطیف ودیکری مبدأ حرکات انسانیه اوله‌رق بوقالبه برنوع تعلق واتصالی بولنان برجوهر

نفیس اولمق اوزره ایکی نوع روحه ربط بیورمش وهوا
واکل وشرب کبی ابقای بدن ایله برابر موافق طبع اولان
شیلره اشتیاق ایچون برطاقم احتساسات ودفع مضار
وسائره‌یی عهده‌دار اوله‌جق صورتده برده حالت غضوبانه
خلق بیورمشدرکه بونلردن اشبو احتساسات نافعه
اولمسیدی برخسته طعامی نافع بیلدیکی حالده اشتهاسی
ساقط اولمسندن طولایی تناول ایده‌مدکده بالطبع کوزیله
قوهٔ مدرکه‌سی معطل حکمنده قلوردی ایشته بو احتساسات
وحالت غضوبانه فی‌الحال کندوسنه مضر ویانافع اولان
شیلردن غیری ایچون کفایت بخش اوله‌میه‌جغندن بونلری
اشارتنه مسخر وعواقبی ادراك ایدر عقل نام برحس
مدرك خلق بیورمقله عقل اکراماً انسانه باعث دینی اولمش
وخیروشری فرقله انتفاع ایشی کسب انتظام ایتمك ومدار
ثواب وعقاب اولمق اوزره بوحس مدرك تحتنده براراده
خلق بیورمشدرکه بوکا لسان شرعده ارادهٔ جزئیه تسمیه
اولنور وعقل ایله صونکی وجهت صلاح واو یغو نلغنی
فهم وادراکی حالنده جانب مصلحته کندولکندن شوق
منبعث اولوب بالفرض طبیعتك قاچنه‌جغی بردوای طبی‌یی
استعمالنه لزوم حس ایدن برمریض اشبواراده ایله قوای
طبیعیه خلافنه میل ایدر وشاید معده‌سنجه الویریشلی
اولمیان اطعمهٔ لذیذه‌دن بوواسطه ایله نفسنی زجر ایدوب

اعضای بدنی عقل وشرعك مقتضاسی اوزره حركت ایتدیرمكه باعث اولور دیمككه بو ارادهٔ مودوعه حیواناتده‌كی قصد واختیارك غیری واحتساسات میلانیه‌نك ضدی اولوب بلكه حیواناتدن بونكله تمیز ایدر وبوكا كلامیونجه احد مقدورینی [١] آخر اوزرینه ترجیح ایتمكدر یولنده وعلم بشر علماسیده معاونت حسیاتدن متولد وحین تصمیم واختیارده غلبه ایدن الكقوی سببه منقاد اولمق قوتیدر دیو تعریفده بولنمشلردر شوحالده برفعلك وجوده كلمسنده طبیعت وعقل واراده وقدرت الهیه‌نك یكدیكرینه نظراً اله جقلری موقع تمثیل آتیدن مستفاد اولور شویله كه طبیعت بركاغده قلمك یازمده‌كی اثر حركتی كیدركه اندن یازی حصوله كلور عقل ایسه قلمك برمق واله ایله وضعیت الوب یازیله جق شیئی تصور ایتمسی ارادهٔ جزئیه‌ده ال وقلمك اولوجهله تحریك قانمسی ایله تصویر اولنور شوحالده كاتب مظهر قدرت وتصور اولدقده الله تعالی حضرتلری بوبابده‌كی قدرت واراده‌یی خالق اولوب فقط مسبب الاسبابه نظری ترقی ایده میانلرجه بوصورت مسببه دكل اسباب قریبهٔ سافله اولان طبیعته ویریلور ایسه قرنجه‌كبی ضعیف النظر صاییلورلر شویله‌كه جناب

---

[١] فعل وتركك قصد واختیار جهتیله یاپوب یاپمامق كبی برجانبه صرف ایدیلور ٠

واهب مطلق قرنجه‌یه عقلی ویروبده کاتبك یازیشنه باقسه یازینك تجددنی قلمك کاری ظن واعتقاد ایلیوب نه کاتبك ال و پرمقلرینی ونه‌ده اول الی تحریك ایدن ارادهٔ محرکه‌نك ونه‌ده مظهر قدرت اولان کاتبك ودها صکره قدرت وارادهٔنك خالقی اولان حق تعالی‌یی مشاهده‌یه نظری مترقی اوله‌مزدی .

فصل اول

(حسن خلق وسوء خلقك بیانی)

ایمدی بر وجه بالا نفسده ملکه‌یی حصوله کتورن اشبو هیئتدن عقلاً وشرعاً مستحسن اولان افعال صادر اولورسه اکا حسن اخلاق وهیئت مبحوثه‌دن عقلاً وشرعاً قبیح وچرکین عد اولنان افعال صدور ایدرسه اکاده سوء اخلاق دینلور .

نته‌کیم مروت وحیا وعفت ومرحمت حسن اخلاقدن وکبر وحسد وغیبت وامثالی اخلاق ذمیمه‌دن معدوددرلر بناءً علیه حسن اخلاق ویا سوء اخلاق نفس الامرده انجق منشأ اصلیلرینه نظرله تعیین ایده‌جکی درکاردر .

(خلقك كسبي و يا وهبي اولديغنه دائر)
(خلاصهٔ اقوال)

ايمدی خوی وهبیمیدر کسبیمیدر بوراسی اگرچه حکماجه مختلف فیه‌در لکن اخلاقیونك اختیار وترجیح ایلدکلری اوزره هر مولود استعداد حسن خلقله طوغوب صکره اعتیادینه گوره یا اول استعدادی ابقا وادامه ایله نائل سعادت اولور و یا انا و باباسنك مذهب و آیینلری اوزره تبدیل جامهٔ اخلاق ایلر انك ایچون (وما الاخلاق الا تخلقا) مدلولنجه اخلاق انسانك تخلق ایدیشنه تابع وصورت کسب واعتیادینه مرهوندر .

﴿ فصل ثانی ﴾

(علم اخلاق وعلم جليل مذکورك)
(وجوب تحصيل وفائده‌سی)

علم اخلاق حقیقت انسانیه وروح ونفس دینلان جوهر نفیسی بهره‌ور تکمل ایلیان مکارم ایله تزین یعنی ذاتجه برطاقم صفات ممدوحه واخلاق فاضله اکتساب وتحت میلان طبیعتده بولنان اخلاق ذمیمه‌دن تصفیه

واجتناب ایدیله‌جك علمی و عملی قواعد مشروعهٔ حکمیه‌یه انتساب ایتمك فنیدر .

علم مذکورك وجوب تحصیلانه کلنجه ! عین بصیرت ایله شو کائناته نکه انداز دقت اولنسه‌لره خفی اولمدیغی اوزره نوع بشرك قوام اخلاط مدنیه‌سی یعنی عدل وامنیت دائره‌سنده ابنای جنسیله مجتمعاً حسن معیشتی انجق اصول سیاسیه‌یه و بو اصولی معدلتکارانه حمایه واجراده بر پادشاه حکمت اکتناهك قوهٔ نافذهٔ عادلانه‌سنه منوط اولدیغی کبی اخلاق بدنیه‌که داخل انسانده مائل افراط وتفریط اولمغله موجب مرض وانحرافدر قوامی ومرکز اعتدال وصلاحده دوامی اسباب ووسائط صحیه‌سیده اطبای روحانیه وجسمانیه‌نك ناصیه‌سنه مودوع وشوحالده اعتدال اخلاط مدنیه صلاح ناسه متعلق واعتدال مزاج بدن طریقی دخی صلاح نفسه راجع اولوب فقهك علم اخلاق یعنی طب روحانی قسمیله برده طب جسمانی‌یه انسان بالکز باشنه اولسه دخی احتیاجدن مستغنی اوله‌میه‌جغی رهین رتبهٔ یقین و باخصوص خدانکرده مرض اعتقاد اصحابی وفاتیله تخلیص نفس ایده‌میه‌رك ابدالآباد دوام ایده‌جکی بدیهی بولنمسنه کوره طب روحانینك تعلمی هرمسلمه فرض عیندر .

انك ایچون جناب اعرف الانبیا افندمز (التفقه فی الدین

حق على كل مسلم الا فتعلموا وعلموا وتفقهوا ولا تموتوا جهالاً) بيورمشلردر فقه ايسه امام اعظم حضرتلرينك (معرفة النفس مالها وما عليها) ديو تعريف بيوردقلرى وجهله (فقه اكبر) يعنى اعتقاديات و (فقه اعظم) يعنى تصوف واخلاق و (فقه اصغر) كه علم فروع اوله رق اوچ علمه شامل وبونلردن فقه اكبرله فقه اعظم مذكورلك اعتقاد وعبادته تعلقى اولمسيله اهميت تعلمى ايضاح وبياندن مستغنيدر زيرا فقهسز عبادت (التعبد بغير فقه كالحمار في الطاحون) مدلول منيفى اوزره ذم بيورلديغنه نظراً اول باول اعتقاد وعبادته تعلق ايدن بو ايكى علمك وجوب تحصيلى ارباب حكمتجه مسلم اولوب شو حالده بركيمسه ابتدا صلاح نفسه متعلق اولان علوم فقهيه يى تحصيل ايتميوبده تعلم فروعاتله اوغراشسه آثم اوله جغى حقنده حجة الاسلام كبى اعاظم مؤلفات معتبره لريله تنبيهات كافيه ده بولنمشلردر .

﴿ فائده سى ﴾

انسانك آشكار دشمنى اولان شيطانله انك تزيين ايلديكى اهواء نفسانيه وحيل خفيه سنه (عرفت الشر لا للشر ولكن لتوقيه ومن لا يعرف الشر من الخير يقع فيه) مأنجه

وقوفله اكا تباعدن و برينك ضررندن تخلص يولنده مجاهده وحس ميلانكارانه وحالت غضوبانه‌نك نفسده بولنان خارج ازاعتدال آثار مذمومه‌سنى دفع ايله اكتساب راحت ايتمكدر حاصلى هواسنى آله اتخاذ ايدنلردن اولميوب بلكه نفسنى عبوديت وربسنى ربوبيتله طانيمقدر فضائلى ايسه معارف موجوده‌نك محتوى اولديغى كمالاتدن پارلاق ضياسى سائرلرينه مقيس اولميوب ديكرلريله برلشديرلدكده سراج خفى كبى بركره تجلى ايدنجه دنياده اكسز كشف اولنه‌ميان نيجه سرائر و بدايع قدرتك ادراكنه عائد مادى ومعنوى مراتب فكريه ومزيات دينيه‌يه مدار ترقى اولان معرفت نفس ايله بحق وظيفهٔ عبوديته توسل ومتصف اولنلرجه ثمره‌سى (يسعى نورهم بين ايديهم) فرمودهٔ الهيه‌سى ماصدقنجه ابدى نور قاله‌جق باقيات صالحاتدن اولان معرفت ربوبيته‌توصل وهرحالده تجارب صحيحه وعادات معروفه‌يه مستند خصوصاتك حسن وقبحنى فرق وتمييز ايدرك جزئيات اموردە نه صورتله حركت ايتمك مناسب اوله‌جغنى بيلديرر اداب وقواعدى دستورالعمل اتخاذيله دينى ودنيوى استكمال سعادت حقيقيه‌يه احراز موفقيتدن عبارتدر .

﴿ فصل ثالث ﴾

« صحت اخلاق نه ایدوکی ووجه میزانی »

صحت اخلاق زیرده محرر درت رکننده صورت باطنه‌نك تساوی وتناسب اعتدال حاصل اتمسیدرکه ایشته ارکان مذکوره قوت علم وحکمت وحالت غضوبانه‌و حسیات میلانکارانه ایله اشبو اوچ قوتك بیننده‌کی قوت عدلدر . بو اساسلردن حکمت اخلاق حسنه‌نك رأسی وحکمتك رأسیده مخافة اللهدر. عفت وشجاعت ایسه اخلاق حسنه‌نك امهاتی وحد ممدوح اعتدالیدر .

ایمدی قوای مذکوره‌نك وجه میزانه کلنجه : اولا بدرقهٔ توفیق خلاق ذیشان ایله مرأت قلبه (ایمان) دینلان نور تصدیق ومعرفتك تجلی واشراق اتمسیدر. بناءً علیه اشبو نور ادامهٔ استعداد فطرته هانکی انسانك قلبنه تجلیسای ظهور اولدقده مبدأ حرکات انسانیه اولان قلب صالح وصحیح اعتبار اولنور. قالدیکه بو بابده اولان قوت علم وحکمت [*] اقوالده صدق وکذبك واعتقاداتده حق ایله باطلك وافعالده حسن ایله

---

[*] افضل علوم ایله افضل اشیایی معرفتدن عبارتدر . نته‌کیم صناعات دقیقه‌یی کوزل یاپان وانده مهارت کسب ایدن ذاته حکیم دنیلور .

قبحك ارالرينى بالسهوله فرق ايتمك ودقايقنه وارمقدر وحالت غضوبانه‌نك حسنيده اشبو حكمتك حدمقتضيسنده طوپلامق وبسط ايتمك قوهٔ عدل وحسيات ميلانكارانه‌نك وجه ميزانلرى ايسه بونلرى عقل وشرعك تحت حكم حكمتپرورانه‌سنده ضبط ايتمكدر مثلا مدارا ايله مداهنه كبيكه بونلرك ايكيسيده غضبك باعث مسامحه‌سى اولان مقصد ايكن اكر بومقصد مسامحه سلامت دين واصلاح مؤمنين مثللو خصوصاته رأى ايتمكدن ايلرو كلمش ايسه مدارا اولوب ممدوح واكر منفعت شخصيه تأمينه ودينه ومصالح دولته مبتنى دكل بلكه وقايهٔجاه وسائره كبى نفسه عائد خصوصاتدن طولايى ايسه اوحالده‌كى مسامحه مداهنه‌دن معدود اولمغله مذمومدر مكارم اخلاق ايسه غضبى امرشرعى اولان محلده اجرا وشرعاً اجرادن نهى بيوريلان محلده توقى وابا ايتمكدر شهوت دخى بويله‌جه‌در نته‌كه (ريا) كبى شرعك استحسان ايتمديكى برشيده هرنقدر حكمت خفيه اكلاشلمسه‌ده انى عقلده مستحسن كورمامك لازمدر .

اما شرعك استحسان وعدم استحسانى حقنده بردليله تصادف اولنه‌ميان برشى مؤمنلرجه مستحسن كوريلور ايسه عندالله‌ده مظهر استحسان اولور مع مافيه عقل تميز

حسن وقبحده مستقل دكلدر وبو بحث ایضاحاً فصل مخصوصنده كلور .

معلوم روشنظران اولدیغی وجهله انسانك حسن ظاهریسی آغز ودوداق وكوز وبناق مثللو یالكنز وجهه مخصوص اولمیوب سائر اعضای بدنك دخی حسن تناسبی ایله پذیرای تمام اوله‌جغی كبی حسن باطن دخی بالاده محرر اركان اربعه‌ده تساوی واعتدال حصولنده تماماً موجود وفقط بونلردن بعضیسنده تناسب واعتدال بولنوب بعضیسنده مفقود اولورسه شو بعض اعتداله اضافه ینه حسن اخلاقدن معدود اولور نته‌كیم قاش وكوزلری كوزل اولان سائر اعضا واندامنجه اولقدر تناسب اولمسه‌ده كوزل صایلدیغی كبی .

« اعتدالك سلامت محض اولدیغنه مثال خارجی »

تمثیل خارجی‌یه كلنجه : اطرافی آتشله احاطه اولنمش برحلقه درونده برقرنجه براقلسه قورقودن حلقه‌نك هر بر طرفنی طولانوب فرجه یاب فرار اوله‌مینجه بالآخره مذكور حلقه‌نك مركزنده قرار ایلركه اشبو مركز مطلوب اولان وسطدر . حتی مذكور قرنجه اولسه‌ده اشبو مركزده اولور زیرا اوراسی حرارتك الك اوزاق نقطه‌سیدر . نفس انسانی‌یی ایسه شهوات قرنجه‌یی احاطه ایدن حلقه كبی احاطه ایتمش اولدیغندن شرع وعقلك

دائرهٔ مساعده‌سنده اتخاذ مرکز وقرار ایتمك جای سلامت عد اولنور .

تتمهٔ فصل ثالث قوای داخلیه وخارجیه واطوار انسانیه وروح وحسن اخلاق وسوء اخلاقك تمثیللری بیاننده اولوب اوچ بحثی مشتملدر .

﴿ بحث اول ﴾

تتبعات علم احوال بشر ایدنلره خفی اولمدیغی اوزره داخل وخارج بدنده برطاقم احساسات ودرلو درلو طبایع واستعدادات بولنمقده واحتیاجات بدنیه‌نك حس عمومیسی دخی آلت مخصوصهٔ عقل اولان دماغك تأثراتنه کوره تحول ایدر برجملهٔ عصبیه [١] واسطه‌سیله وقوعبولمقده‌درکه بالآخره بوحس مربوط اولدیغی قابه ویریلور . شو قدرکه دماغ علتدن سالمیت کبی تمامیت مطابقه‌ده بولنمق لازمکلور .

ایشده اتی الذکر حواس خمسهٔ ظاهره قوای مذکوره‌دن انسانی اشیای خارجیه ایله مناسبتده بولندرمغه

---

[١] برطاقم سکرلردن عبارتدرکه وظیفه‌دار اولدقلری فعل وحرکتی مشترکا اجرایه مخصوصدر .

فائدەلی اولان شیلرە یاقلاشمغە وضررلی اولان شیلردن صاقنمغە خدمت ایدر .

کیفیت حصوللرینە کلنجە ! بونلردن برنجیسی اولان قوۀ (باصرە) کە آلت بصردر اطرافمزدە بولنوب ضیانك تنویر ایلدیکی مبصراتك شکل وحجم وسائر حواس خارجیەسنی کورمکە خدمت ایدر .

ایکنجیسی قوۀ (سامعە) کە قولاق ایچندەکی اجواف یعنی بوشاقلرە منتشر هوانك ثقلت اضافیەسی نسبتندە آرتان الاستقیسی جهتنە صیقیشوب یایلمسندن حصولە کلان امواج صوتیەنك یعنی کلام وموسیقی صداسی کبی منتظم ویاضرب وتحریك اجسام ایلە حصولە کلان قاریشیق و بلوزسز سسلرك عصب سمعینك اوچلرینە تأثیر یلە ایشتمکە خدمت ایدر .

اوچنجیسی قوۀ (شامە) درکە برعصب مخصوص ایلە غدایە صالح اولان و اولمیان اجسامی قوقلامقلە خصەلرینی حس وتمیزە خدمت ایتمك ور ایچەلرینی بورنك فوق داخلیسندە محاط اولان غشایە تماس ایلە دماغە اولاشدیرمقدر .

دردنجیسی قوۀ (ذائقە) کە برعصب مخصوص ایلە مواد نافعە ومضرەیی قبول ویاردە کفایت ایدەجك صورتدە قنات هاضمەنك فتحۀ علیاسنە موضوع برغشای

محاط اوزرنده طعمی اولان جسملرك بالالتماس طاتلرینی صقلامغه خدمت ایدر .

بشنجیسی قوۀ (لامسه) درکه وظیفه‌سی بشره ایله مستور حلیمات ایچرولرنده‌کی سکر ایپلریله سطح جلدده طوتیلان وقاپیلان بالجمله اجسام مادیه‌نك جلده تماسنده یومشق وقاتیلق وسائره‌سنی حس ایتمکدر .

حواس داخلیه‌یه کلنجه : بونلردن برنجیسی (حافظه) دنیلان قوۀ عالیه‌درکه اصل افعال عقلیه‌یه تعلق ایدن تصوراته سبب واساس حکمنده اوله‌رق داخل وخارج حواسده اولان مؤثراته کوره تقرر ایدن تصورات ذهنیه‌یی استیه‌رك وبعضاً استمیه‌رك بالمجبوریه فعالیتده بولنور .

تقررات ذهنیه بربرلریله قیاس وتطبیق ایله مادی ومعنوی استحصال ایدیله‌جك نتایجه کوره برطاقم حکملر ویرلمسنه خدمتی جهتندن قوۀ عالیۀ مذکوره‌یه « قوۀ حاکمه » دینلدیکی کبی حقیقتده وجودی اولمیان برطاقم افکار احداث وتعبیر اخرله حواس ایله غیر محسوس تصورات بیننده مناسبت فرضیله عالم خیال دماغیده استحضار ده واسطه اولمسندن « قوۀ متخیله » دخی دینلور .

حاصلی بو قوت حافظه شو وصف خصوصیلره کوره آیری آیری نام آلور ایکنجیسی و بقای حیات ایچون الك

لازملیسی (حس جوعدر) که وظیفه‌سی طعام ایتمک احتیاجنی واشتهایی حس ایتمکدر .

اوچنجیسی (حس عطش) در صوصامق وسائر مشروبات استعمالنی موجب اولان حسدر دردنجیسی (حس نکاح) در وظیفه‌سی بنی نوعنك تکثیر وادامه‌سی ایچون اجتماع احتیاجنی حس ایتمکدرکه ذکر اولنان ایکنجی واوچنجی ودردنجی قوتلر بقای شخصی ونوعی سوق طبیعیسندن متولد اولدیغندن بونلره علم بشر وعلم منافع الاعضا منتسبینی حسیات خود بینانه عنوانی ویرمشلر ایسه‌ده قدمای اخلاقیون واصطلاحات صوفیین کرامجه قوهٔ شهوت عنوان مختصری التنده جمع ایدلمش اولمسیله تعبیرات جدیده وقدیمه‌یه توسط ایتمك اوزره اشبو رساله ده بونلره حسیات میلانکارانه نامی ویرلمشدر .

بو جمله‌دن ماعدا بعض شیلرك حصوله کتوردیکی تفکرات وآثار عالیه‌نك نتیجه‌سی اوله‌رق انسانده بر احتساس لطیف بولنورکه اکاده حس بدیع دینیلور ملکات نفسانیه وملکات معنویه‌یی قوهٔ حافظه توسیع ایلدیکی کبی تسلسل مقایسه کبی حالات دخی اشبو حس بدایعی توسیع ایلر .

برده داخلی وخارجی حواسه متعلق اولمیوب حواس عقلیه‌دن صایلمیان وجملهٔ عصبیه‌نك هیچ بر تحولات

موضعیه‌سنه ویریله‌میوب انسـاندن ماعدا حیواناتده دخی
بولنان میل تعلقات واشـتراك ارزو واشـتیاق میل پدر
وعلاقه ونفرت وخظ والم کبی احتسـاسات مختلفهٔ داخلیه
بولنمغله بقـای نوع سـوق طبیعیسندن منبعث اولدیغنـدن
سـالف‌الذکر علمالر منتسبینی بیننده بوحسـیاته حسیات
انسانیتپرورانه تعبیر ایدیلورایسه‌ده بونلر فناً اهواء نفسانیه
جمله‌سنده داخل وحتی عقلك ذکری آتی ایکی نوع حالتی‌ده
بوندن منبعثدر شـویله که برنجیسی اولان حالت غضوبانه
ایسـه دمك مذکور محیطدن داخله طوغری سـوقندن
ایلروکلور واشـبو حالت غضوبانه کرچه لسـان تصوف
واصطلاح اخلاقیونده قوهٔ غضب نامی ایله‌یاد اولنمقدایسه‌ده
بوکتابده تعبیر جدید ایله موضوع بحث وایراد ایدلمشدر.

﴿ بحث ثانی ﴾

اطوار مخصوصهٔ انسانیه‌یه کلنجه ! جناب حکیم مطلق
حکم خالقیه وبدیعهٔ سبحانیه‌سی ایجـابنجه انسانه مخصوص
برطاقم طورلر یراتمشدرکه بونلردن برنجیسنه طورصباوت
تسـمیه اولنور یعنی مرتبـهٔ تمییزه کلمزدن اول اولان
دوریدرکه انسـان اولوقتده جمیع علوم ومعـارفدن

خالی برهیولای محض اولوب همتی یالکز جیجی دنیلان برشیئه رغبت وفنا دنیلان برشیدن نفرت ایتمکدن وکیده کیده محسوساتی ادراك ایده بیلمکدن عبارت اولوب معقولاتی اکلایه مز . ومثلا دنیانك بیوکلکندن وشمندوفر ووابور وتلغراف کبی مخترعات حاضره نك آلایش ظاهریسنه نظر ایدرك دقایق فنیه سندن وسرعت ناقله سندن برشی اکلایه مز بوکاده سبب قلبك کوز مجراسنده وعقل طبیعینك قوت بصر مجراسنده اولمسی وکورمك قوتی محرومرؤیت اولنلرده مفقود وقوت بصری بولنانلرده ایسه کوزلرینی یومسه ویا کیجه قرانلغی باصسه بیله کوزنده موجود بر لطیفه اوله رق قلبده کی علمك کوز کورمسندن حاصل اولان علم مجراسنده جاری بولنمسی ملابسه سیله صفحات قلوبه نقش اولنه جق علومی چوجقلرك اولوقت قبوله متهی اولمالریدر . نصلکه آفتاب عالم کوزله کوریلان شیلری ضیای نورانیسیله پارلاتوب ایدنلتنجه یه قدر رؤیت براز وقت کچیکیر کوز کورمسی حکمنده اولان شو علم ایله اعیان اشیانی فهم ایتمك دخی اویله جه چوجقلرده آوان تمییز ویا بلوغه دکین برمدت تأخر ایلر . وقتاکه سن تمییزه یعنی معقولاتی ادراك مرتبه سنه وارنجه معقولاته مخصوص اولان شیلری ادراك ایدوب حد ادراك یکده ماورای معقولاته کچه مز

بونکده سببی اول ماورای معقولات هنوز کندیسنك واصل اوله مدیغی بر مقام شریف و بر مرتبهٔ عالیه اولمسندندر .

حالبوکه بو طور معقولات کچلمدکجه نه اخلاقده میزان اعتدال بولنه بیلور ونه ده معاملات بشریه جه تأمین استقامت ایدیله بیلور . بلکه داخل وخارجده کی قوای محررهٔ انسانیه جه بر طاقم سوق الطبیعیلره قاپیلوب شهراه اعتدالك طرف افراط و یا تفریطنه میل ایله یولدن ودها طوغریسی سعادتدن کیرو قالور ونفسندنده بیخبر بولنور نته کیم بو طاقم کمسه‌لر حقنده « حاصل عمر زخود بی خبران آه بود ، هرکه دل آکاه شد آکاه بود » بیتی ایله شاعر مشهور صائب مرحوم جاب نظر انتباه ایلمشدر .

معناسی نفسندن بیخبر اولنلرك محصول عمری آه اولور هرکیمسه‌که نفسنه یعنی (حقیقت انسانیه‌سنه) آکاه اولدی ربیسنی آکاه اوله‌رق حیات باقیه‌دن نواله چین استفاده اولور .

ایمدی طور معقولات ایکی مرتبه اولوب مرتبهٔ اولی عقل تمیزی مرتبه‌سیدرکه انسانی حیواناتدن اك اول تمیز ایدر وامور خارجیه‌یی ترتیب طبیعی ووضعی اوزره تصور وملاحظه ایله افعال منتظمه حصولنه مدار اولور .

مرتبهٔ ثانیه ایسه حیوانات سائره‌دن بحق ممتازاولان

خاصهٔ انسانیه‌در فکرك بومرتبه سیله حصوله کلوب بوکا عقل تجربی دنیلور. ابنای جنسیله طرز حکیمانه‌ده حسن معاشرت ومعاملات جاریه‌ده ظهور ایدن وقایعی تجربه ایدرك وعادات معروفه اوزرینه فعل وترکی واجب ولایق اولان شیلری انظاردقیقه‌یه محتاج اولمیه‌جق صورتده تمییز ملکه‌سی قزانیلور .

کلهلم طور ثالث یعنی ماورای معقولاته ایمدی بوطور اولکی ایکی طورك نتیجهٔ ترقیسیدر . بناءً علیه بعضیلر بوکا عقل نظری مرتبه‌سی اطلاق ایلمشلر ایسه‌ده عقلك قدرتیاب اوله‌میه جغی حقایق اشیایه ومبدأ ومعاد ایله مبدع کائناته تحصیل معرفت بو طورده اولمسی حیثیله بورتبهٔ انسانیه ماورای معقولاتدن عد واعتبار اولنمشدر بونکده غایتی معرفت مذکوره‌یی قزانمغله مراتب انسانیتی تکمیلدر .

چونکه انسان محسوساتدن علوم کلیه اخذ وتدارك ایله هرشیئك اصل وحقیقتنی تفتیش ایده‌کلدیکندن اجسام مرکبه‌نك اجزاء اصلیه‌سی اولان عناصردن واحوال سائره‌سندن بحثله انجه‌دن انجه‌یه دوشنه‌رك ودرلو تجربه‌لر ایدرك بر طاقم قواعد کلیه استحصال ایدوب بالآخره مبدع کائناته وسعی یتدیکی قدر کسب اطلاع ایده‌کلدیکندن بورادده انسان استعداد وقابلیتی قدر

بربرلرینه فضل ورجحان قزانیر والحاصل خاصهٔ ممتازهٔ انسانیه‌یی اولان فکرك وسعت جولانی سایه‌سنده افعالنی انتظام اوزره ایقاع ایدر وابنای جنسیله مصالح ومفاسدی ومحسوس وغیرمحسوس حقایق موجوداته معلومات مکمله حاصل ایدر مظهر عرفان اولور لکن بوطورده انسان اهلندن اخذ ید وذوقه محتاج بولنور .

ایمدی بالاده خمسه کذار تذکار اولان ایکی نوع روحدن برنجیسی که قوای محررهنك انتظام وقوامی کندوسنه مربوط اولان روح طبی نام جسم لطیفدر مطالعه اولنسه حقا که صنع حکیم متعاله برمثال عجیب اولوب جمیع بدنه عروق واسطه‌سیله سریان واخلاط اربعه‌دن تصاعد ایدر وقوت حسیه وحرکت وادراك کبی لوازم بشریه هر قنغی برجزء بدنه وصولنده حادث اولوب فقط اویله بدنك برجزء معینه منتهی اولمیوب سببی حاصل اولمدقجه واصل اولمز برخانه‌ده ضیاسی لزومنه کوره اداره اولنور بر لامبه و قندیلك آتش جرمنه تمثیل اولنه‌بیلور .

شویله‌که قاب قندیل ویالامبه ودم اسود دخی باطن قلبده انك فتیلی وغداسی دخی اول قندیل ویالامبه‌ده‌کی زیتون یاغی ویاغازه وبالجمله اعضای بدنده ظاهر آثار حیاتده اطراف خانه‌یی داخلاً احاطه‌ایدن ایدناق وضیایه

بكنزر نوقتكه زيتون ياغى توكنوب قنديل سونر سراج روح دخى اويلهجه منطفى اولور وكذا فتيل ياغ قبول ايتميهجك صورتده يانوبده كُل حالنى المغله نصلكه قنديل سونرسه بخار لطيفى حاصل ايدن فرط حرارت ايله دخى قلبده احتراق دم اوزرينه غدانك وجوديله برابر بدنى ابقا ايدهجك غدايى قبول ايتميوب اويلهجه سونيويرر ويا ام الكتابده انطفاء روحك تقدير بيورلديغى اجلك حلوليله سونهرك حيات لفظنك تحت شمولندهكى انوار احساسات وقدرت وارادات بردنجه مفارقتله بدن مظلم برحالده قالور اشتهشو روح اطبانك جسم لطيف ديدكلرى قدر قيصه بر تعريفدر وبونك طريق مداواتنده اطبانك اقتدار وحذاقتى دركاردر .

اما ايكنجى نوع اولان اصل روحكه اسرار الهيهدن بر سر اولوب لسان شرعده قلب تعبير اولنور انى بيلان حق تعالى حضرتلريدرده بيلور تحقيق بر امر ربانيدركه توصيفنه عقول متحمل دكلدر وبوكا حقيقت انسانيه وبعضكره نفس مطمئنه دخى دنيلور بدنك صول جانبنده بولنان قلب صنوبرى يه برنوع اتصالى اولوب حس ايله ادراك اولنمز جناب حق ايسه بو سر روحى اخبارده حضرت پيغمبر افندمزى مأذون بيورمامشلرى اوزرينه بعض اكابر علما دخى اندن سكوتى اختيار ايتمشلر ايسهده بعض اكابر

عارفین بو لطیفهٔ ربانیهٔ روحانیه اشرف علوم اولان وبناءً علیه تعالمی هرکسه واجب بولنان معرفة‌اللهه‌واسطهٔ وصول وترقی اولمسی وانسان هر شیئی بیلوبده صانع کائنات وموجد اشیایی بیلمسه هیچ برشیئی بیلمامش کبی اوله‌جغی جهتله هرنقدر ملاحظهٔ کنهی وسع بشرده دکلسه‌ده محضا شو روح علوینك دارالتمییز خیر وشر اولان بو عالم جسمانیده بولنشی مقتضای طبع ذاتیسی اولمیوب برامر عارض وغریب اولدیغنی وطبع عارضیسیله نصاسه علینیسرای جاندن عبور ایتدیکنی وشو حالده نفسنی وربسنی اونوتمق کبی جهله میدان ویرمیوب اجرام مرئیه‌دن اشرف وعزیز وغایت ذیقیمت بر جوهر نفیس ایدوکنی ومشاهد عالیه‌یه وصلتکاه ومیدان حقه جلوه‌کاه ووسیلهٔ تقرب الی الله ایدوکنی فهم وایقان ایلمکی درجهٔ وجوبده عد ایلدیلر .

ایمدی روحك تمثیلنه کلنجه ! اشبو روح اقلیم بدنده حکمدار کبی تصرف ایدر ودست وپای وکوز وقولاق واغز کبی اعضا انك امرینه مسخر وفرمانبر اولوب بونلردن یالکز حسیات میلانکارانه وحالت غضوبانه اکثریا دائرهٔ امرندن خارجه چیقه کلمسیله قوهٔ حافظه بونلری تأدیبه ووسائط ظاهره‌سنی یرلی یرنده استخدام وضبط وربطه مؤکل بولنور وسائر قوا اطاعت‌شکنلکده

بولندقجه انكله دائرهٔ تأدیبنه آلیر وشاید قوای مختلفهٔ
متضاده كندی حالنده قالهجق اولورسه اقلیم بدن انتظام
حركات ومعاملاتنی ضایع ایدرك بر طاقم طبع عارضیلرله
طبیعتاشور انك ایچون اتخاذ تدابیر انتظامپرورانهیه
توسلدن فارغ اولمز كهلم روح بو بابده ایكی قوته مالك
اولوب بریسنه قوهٔ نظریه دیكرینه قوهٔ عملیه دنیلور
وتفصیلی آتیده كلور .

﴿ بحث ثالث ﴾

حسن اخلاقك تمثیلی ایسه معلوم اولهكه حسن اخلاق
عقول بشر ایله یاپیلهمیهجق ودرونینه التجا ایدنلره
امنیتبخش نجات وسلامت اولهجق صورتده بر اثر صنع
حكمت سبحانیه اولان حصن حصینه بكزر بر حالدهكه
بو حصن دفعهٔ انشا واتمام اولنمیوب احتیاجات امه كوره
صانع لم یزل حضرتلری نبی ذیشانی اولان حضرت آدم
صفی الله واسطهسیله ومقتضای ارادهٔ صمدانیهسی اوزره
وضع اساسنی اجرا بیورهرق سائر پیغمبران عظام وسائط
اعجازكارانهلریله تدریجاً انشاسنه دوام اولنه اولنه ختم رسل
افضل انبیا علیه ازكی التحایا افندمز حضرتلرینك بعثت

سنیه‌لر ایله صورتمای اکمال بیورمش واولدرجه بر طرز حکمتپرورانه وجهت جامعه ومکمله ایله وجود بولمشدرکه درون حصنه کیرنلر اندهکی طرز لطافت بی انتهایه مفتون وهرهانکی برزکننه عطف نظر تماشا ایلسه‌لر برحسن دیکر جلوه نمون اولور قالدیکه حصن مذکوره کیرمك استیانلر (توفیق الٰهی) نام بر رهبر واسطه‌سیله کلمهٔ علیا عنوانده بولنان بر مفتاحی الده ایدرلر وانکله مظهر قبول ودخول اولنجه حصن مذکورك تشکلات داخلیه‌سنه یعنی طبقات ثلاثه‌سنه مرقات حکمنده اولان اخلاص ومعرفتله قلعه‌نك زمین طبقه‌سندن یعنی علم الیقیندن عین الیقین وحق الیقین کبی فوقانی طبقاته صعود ایدیلور وبونلرك هر طبقه‌سنه مخصوص علائم فاخره اولمغله قلعه‌یی ابتدای کشادده صاحبی طرفندن سینهٔ صداقتی نشان ایمان ایله تزیین ویدلرینه برو برات اسلام ویرلدکدن صکره حصنك هر طبقه‌سنه مخصوص تقوی نام برده البسهٔ فاخره اکسا اولنور وکرچه شو امتیازات ظاهرده‌سنه باقوبده خارجده قالانلردن صنعی برو مفتاح وبرات امنیت ایدینه‌رك بالتقریب داخل حصنه کیرنلر اولورسه‌ده ماهیت مفتاح وبرات نظر معاینه‌دن کچنجه بالآخره خارجه اعاده قلنور وبر طاقم خلق ایسه حصنه کیرمیوب خارجده هر بری بر مأمن اتخاذنه صالح یر اراشدیررلر اشته داخل حصن اولنلر

ارباب حسن اخلاق وخارجده قالانلر ایسه خدانکرده مظهر سوء اخلاق اولنلرك احوال دنیویه‌لریله معادلرینك صورت تمثیلیدر .

﴿ اخطار اول ﴾

(حسن وقبح مجرد عقل ایله غیر قابل ادراك اولمغله)
(شریعتك بو بابده محك اعتبار ودستورالعمل بر قانون)
(لایتغیر اولدیغی)

روشنضران بدایع جهانه خفی دکلدرکه عقول بشریه سموم مهلکه ایله ادویهٔ نافعه بیننی فرق وتمییز ایده‌میشی کبی مدار نجات اوله‌جق مهمات دینیه ودنیویه‌دن وجود باری وعلم وقدرت لایزالی مثللو اخبار انبیا ایله تأیید بیوریلان بعض احکام اعتقادیه‌یی جزم واعماله متعلق بعض شیلرك حسن وقبحنی تمییز ایده‌بیلسه‌ده ومثلا رؤیت حق ومعاد جسمانی کبی احکام وحقایقی ادراکده وفا ایده‌مز بوسببدن انلرك ابتداءً بیان ایدلمسی وجهت حسنی مظنون اولورسه‌ده قبح تصورینه‌ده امکان بولنان بعض احکامده وهمك عقله مزاحمه ومعارفه‌سنه میدان براقمامسی حکمتنه وعقول ناسك تفاوتنه مبنی کیمنك استحسان ایلدیکی شیئی دیکری استقباح ایتمسی امر طبیعی وبوحالده امور سیاسیه‌نك

ناسه تفویضی موافق مصلحت اولمدیغی بدیهی اولدیغندن ربمز تعالی وتقدس حضرتلرینك محض وفضل عنایتی وقوللرینه لطف ومرحمتی مقتضاسی اولهرق انبیای عظام حضراتی ارسال بیوریله گلمش وانلره اطاعته مأمور بولندیغمزدن عدل [١] اساسنه مستند صورتله تشریع ایلدکلری قوانین الهیه ایله فصل نزاع وابقای نظام استحصال ایدلمکده بولنمشدرکه بوده محمود ومقبول اولان شیلری اختیارلری سببیله ذوی العقولی بالذات خیره سوق ایدر بر وضع الهی اولان دیندر اشته بو حکمته مبنی رسول مشفق صلی الله علیه وسلم افندمزه کراراً دین ندر دیو سؤال وقوعنده حسن خلقدر بیورمشلرکه پك طوغری ومحقق بولنمشدر زیرا بین الناس تعیش ایدیله جك اخلاقك منافع ومضراتی وادویهٔ نافعه‌نك امراضه کوره صور استعمالی وصنایع خفیه معارف وملکات فاضلهٔ انسانیه تعالی وصلاح احوال عمومیه وسیاسات کاملهٔ مدنیه ونظریات وعملیات ایله نفوس بشریه‌مزك علی حسب الاستعدادات ترقی واستکمالی هپ انبیای مشارالیهمك تشریع بیوردقلری قانون الهی ایله اساسگیر اولمش ونهایت شو حکمتسرای جهانده مبانیٔ مکارم اخلاقی اتمام بیورمق

[١] جوراتیموب نفوس وعقولده استقامتی قائم ودرکار اولان امر وحالتی اجرا ایتمك

اوزره خاتم الانبیا علیه اکمل التحایا افندمزك بعثت سنیه‌لری شرفوقوع بولمشدر یوقسه باشلی باشنه عقل انسانی یه قالسه بولوازمك کلیاً تحصیلی غیر قابل وبونسز قوای متضادهٔ بدنیه‌نك وامزجهٔ متخالفهٔ مدنیه‌نك حفظ اعتدالی مشکل ایدوکی مسلم وغیر مسلم اکثر محققین وحکماجه محقق ومسلمدر

﴿ باب ثانی ﴾

(ایمان ومراتبی وتمثیله یکدیکرینه اولان رجحانیتی)

اطوار بحثنده کوسترلدیکی اوزره ماوری معقولاتك دائرهٔ شمولنده اولان معلومات واسعهٔ نظریه‌نك مفتاحی وجناب حقك قوللرینه اك بیوك نعمتی معرفت [١] وبوده وسیلهٔ مظهریت سعادت اولدیغنه واشبو نور معرفت وایمانه وسیله ایسه نور بصیرتله انشراح صدر یعنی صدرك شرف

[١] بر شیئك کنه وذاتیه اولمیه‌رق اثریله ادراکه دینور غفلتدن صکره حاصل اولدیغی ایچون بونکله جناب باری‌یی توصیف جائز اوله‌مز نته‌کیم جناب حقی عارف اولدم دینور لکن عالم اولدم دنیله‌مز محققینه کوره واجب الوجود وصفات وافعال ونظام وصنع باریسندن طاقت بشریه قدر نفسده حقایق موجوداتك مرتسم اولمسنه دینور .

قبول ایمانه کشاده‌لکندن عبارت بولندیغنـه کوره اهل
کیاست وارباب بصائرك اسـلام وهدایتله وجدانلری نور
علی نور اولدیغی کبی غیر مسـلم اولان ونفسـلرینه فسق
ومعصیتله ظلم ایدن دخی بالعکس نورمذکوردن آز چوق
محرومیتله مستلزم غفلت وغرورصاحبی اولور بناءً علیه علمای
فن بوغفلت وغروردن وانی داعی اولان جهـل وعمای
قلبدن بیوك نقمت تصور اولنمز دیو تنبیهاتده بولنورلرحتی
هدایتسزلر حقنده قبول ایمان سمایه صعود تکلیفی قدر کوچ
کلور ایمدی انسان مفیض الخیر اولان جناب هادیٔ مطلقك
توفیقی عقله رهبر اوله‌رق دیدیکمز نورمعرفه مظهر اولنجه
جوهر انسانده ممکن اولان اموره قدر ترقی ایده‌بیلور
واوحالده اشـبو ایمـان (کشجرةٍ اصلها ثابت وفرعها
فی السماء) نظم جلیلی ناطق اولدیغی اوزره کویا کوکی یرده
ثابت ودال و بوداقلری اطرافه سرچکمش غایت اولو
براغاج مثابه‌سنده اولور صورت حصولی بیان اولنـان
ایمانه متعلق معرفت نوری اوچ مرتبه اولوب اکثریا
برنجیسنه‌باب تقلید [١] وتصدیقدن کیریلور وفقط بوتقلید
دیکر مرتبه‌لرینه نظراً اصـل معرفتدن معدود اولمیوب

[١] انسانك قول وفعلده اعتقاد وحقیقت ایچون دلیله نظرسز
وتأملسز وتفکرسز آخره تابع اولمسندن عبارتدر. صانکه شوتبعیت
غیرك قول وفعلنی کندی بوینه قلاده قیلمغه بکزر .

بلكه بر نوع اعتقاد و يقين جازم حكمنده اوله‌رق عوام مؤمنينك درجهٔ ادراكاريدركه علم اليقين مرتبه‌سيدر .
حالبوكه بوقپو داخلنده ايچ ايچه ايكى باب دها اولوب انلره واصل اولمدقجه احسن الحسن اولان حسن خالق تماميله يوز كوستردمز. اشبو ايچ قپولك بريسى عين اليقين نام باب معرفت اولوب علماى ظاهره وحكماى اسلاميه بوكا مظهر اوله‌رق برهان واستدلالرى نتيجه‌سيدر .
واما دها ايلروكى باب معرفت اولان حق اليقين ايسه حضرات انبياى عظام عليهم الصلوات والسلام وخواص اولياى كرامه مختصدركه بونده انبياى مشاراليهمك مشاهده ووحى ايله واولياى مشاراليهمك سرر وحى كشف بيورملرى ومظهر فيض الهام اولملرى واسطه‌سيله بزم بصر ظاهريمز نصلكه محسوساتى ادراك ايلر انلرده بوسر روح ايله اووجهله حقيقت اشيانى كشف بيوروب اشبو معرفت عاليه ايله مكرم اولورلر . نته‌كيم خلفاى راشديندن حضرت امام على رضى الله عنه (لوكشف الغطاء ماازددت يقيناً) مصرعيله اشبو رتبهٔ عاليه ده صدر كزين ايديلر .

﴿ فصل اول ﴾

(اخلاقك قنغيسى محاسن وقنغيسى مساويدن)
(معدود اولديغى)

معلوم اوله كه شرعاً وعقلاً ممدوح اولوب قلبه عائد بولنان اخلاق شونلردر. تقوى. شكر، زهد، قناعت، صبر خوف، رجا. رضا. سخا. احسان. لطف، عفت، استقامت طاعت، شجاعت، تواضع، وقار، غبطه، مدارا، حسن معاشرت، صدق. اخلاص، رفق. غيرت، خيره معاونت، شردن مجانبت، سعادت، وسائره‌در.

مساوئ اخلاقه كلنجه! قلبك احوال مذمومه‌سى بروجه آتيدر. نفاق. مقدرات الهيه‌يه عدم رضا ايله ايله غضب. وبركيمسه‌يه خيانت ايلمك. كين. حسد، كبر، ريا، شرع، وعقلك استحسان ايتمديكى احوالده ناسه غضب، وعداوت وزهد ونقيصه‌يى موجب اولان شيلره رغبت بغض طمع وثروتى خاطره‌سى ايچون تعظيم اغنيا وتحقير فقرا بيهوده تطويل كلام خلق بكنسون ايچون افتخار يوللو تزيين ظاهر مداهنه، عجب، بخل وناسك عيبنى تفتيش وحق ايچون اولميان ياردم وكيزلو دشمنلق ومكر الهيدن امين اولمق حيله ودسيسه ايتمك فنا سوزلى اولمق

ونعمتك شكرینی بیلمامك مجهول اولمق وسائره دن
عبارتدرکه اشته بونلرده مساویٔ اخلاقدن معدود اولوب
قلبك صفات مذمومه سی وكأن كناه وچركین افعال
یتشدیره جك مزرعه سیدر .

﴿ فصل ثانی ﴾

(تدابیر صحیه بیاننده در)

مبدأ حركات انسانیه اولان قلب كه صالح اولدقجه
تحت تابعیتنده كی قوا واعضای جارحه نك تأمین صلاحی
قابل اوله میه جغی جهتله اول امرده بونك حصول
صلاحی نیه وابسته اولدیغنی بیان ایده لم . ایمدی صلاح
قلب نور معرفتك قلبده اشراق وتجلیسی ایله باشلیوب
تدریجاً آداب باطنه نك استكمالی شرع وعقلدن استعانه
واستشاره كبی اسلوب حكیمانه ده اعمال تدبیر ایله اولور
واداب ظاهره دخی بو یولده كوزدلدكجه اداب باطنه ده
استقرار بولور بوایسه قلب ایله بدنك ارهسنده كی برنوع
علاقه عجیبه دن نشأت ایدر . عندالمحققین محل بیان
حسن اخلاق قرأن عظیم الشان اولمسیله حضرت فخر
كائنات افندمزك اخلاق سعادتلری دخی بواولوب اشبو

قرآن عظیم الشانك غیریسیله طلب هدی ایدنلرك من طرف الله کرپوۀ ضلالتده قالهجقلری حقنده (من طلب الهدی من غیره اضله الله) حدیث شریفی مهابتریز سنوح وصدور بیورلمشدر . ایمدی قلب بوبابده ایکی نوع قوته مالك و بونلردن بریسی قوۀ نظریه ودیکری قوۀ عملیه اولوب قوۀ نظریه جهلدن میل وروکون وبالآخره کشف وشهود وعیان کبی مراتب ایمانیه یه ترقی ایدیله جك صورتده تزیید یقین ونفسنه ایصال رحمت ایچون صفات ممدوحه ایله تحلی وتزیین ودیکری ایسه (خیر الامور اوسطها) فرمودۀ نبویسی اوزره اخلاقده افراط وتفریط طرفلرندن مصون وقانون طریقت اوزره اوامر ونواهی شرعیه ایله معین اولان وسطی التزامدن عبارتدر . یقین دیدیکمز خصلت مهمه ایسه انبیای عظام حضراتنك تبلیغ بیوردقلری احکام شرعیه نك جملهسنه شامل اولور . ازجمله توحید افعال کبی هر بر اشیانی مسبب الاسبابدن کورمکدر بر حیثیتکه وسائط امر الهی یه مسخر اولدیغی بیلمکله التفاتی محدود اولور . هرقنغی برکیمسه بونی قلباً تصدیق ایله ایمانی قلبه غالب ومنعم حقیقی حضرتلرینه قارشو وسائطه معطوف اولان نظری کاتبه نسبةً برشیئك یازلمسنده ال ایله قلم کبی قالور اشته کونش وکواکب وجمادات ونباتات وحیوانات امر

الهی یه بو وجهله مسخر اولدقلری حکمته واصل اولنجه قدرت ازلیه که سالم وراضی اولمق وتوکل ایتمك مثللو قلبه مستولی وغالب اولان هرشی ایچون جای صدوردر عوارض قلبیه‌دن بری اوله‌رق واصل سر ایقان اولمش اولور واوحالده علم وحکمت وحقیقت اشیایه وقوف کبی اوصاف ربانیه تعالی ایدر . قوهٔ عملیه اقتضاسنجه حسیات میلانکارانه حد واجبده حفظ ایدلمکدن عفت وقناعت وورع وزهد وتقوی وانبساط وحیا وحسن هیئت وحالت غضوبانه‌نك حد اعتدالده استعمالنه مقتدر اولمقدن دخی شجاعت وکرم وضبط نفس وصبر وحلم ورفق وعفو وثبات ونیل ووقار کبی صفات ممدوحه‌یه ظفریاب اولنور. لکن بو محاسن اخلاقیه‌یی اکتساب ریاضته ومحتاج ریاضت اولان هرهانکی برافعال ایسه قوهٔ نظریه‌یه واعماله متعلق ایسه قوهٔ عملیه‌یه مراجعت جملهٔ تدابیر صحیه‌دندر . چونکه بوریاضت طب جسمانیده (جمناستیق) [۱] مقابلیدر. انك ایچون بالفرض قلبی غمناك ایدن وقرارتان وضعف ایراث ایدن عبث شیلری ترك ایتمك وعقلی مواظبت نظرواستدلال وتفکردن بوش براقمامقده اشبو ریاضت جمله‌سندندر . کذلك بش وقتده مکلف اولدیغمز نماز وسائر ارکان دینیه کوزه دلمك

[۱] ادمان وتعلیم معناسنه یونانجه برکلمه‌در .

وهر درلو محرماتدن قاچنمق اك نافع اولان تدابير صحيه‌دندر كاملم معرفت الهيه‌يه علامت اكا محبتدركه بوده قابلك ادامهٔ حيات ايچون معده‌نك اكل وشربه ميلانی كبی مقتضای طبع ذاتيسی اولان برغدای اصليسی اولديغی كبی محبة‌الله‌يه علامتده طرف اقدس رسالتپناهيدن (وما آتاكم الرسول فخذوه ومانهاكم عنه فانتهوا) حكمنجه امته خطاباً امر وتبليغ بيوريلان شيلره امتثال ونهی بيوريلان شيلردن اجتناب ايله اولور اشته بتوفيقه تعالی بو نقطهٔ استقامتپرورییه نه درجه حسن رعايت كوستريلورسه ادامهٔ صحت اخلاقده اودرجه تيسر ايدر وسعادت دارين قضيه‌سی جلوه‌كر اولور .

حفظ صحت ايچون اك جدی بر تدبير دخی امر دنياجه انسان مادوننه نظر وحالنه شكر ايدوب معيشت دنيويه‌سنی دنياده مؤبد قاله‌جق كبی حسن تنظيم ايتمك وامر دينجه ده علی‌الدوام مافوقنه باقوب احتياجات دينيه‌جه اكا اقتدا ايدرك يارين وفات ايده‌جكمشجه‌سنه عبادات وطاعاته سعی واهتمام ايلمكدركه اشته انسان بوتدبيرله شاكر وصابر ثوابنی احراز ايدر وحسن اخلاقله بهره‌مند امتياز اولور .

﴿ لاحقه ﴾

كذلك قوۀ نظريه‌جه دستور العمل ايديله‌جك تدابير آتيه‌يه توسل لازمدر . شويله‌كه (فى القلب لمّتان لمة من الملك ايعاد بالخير وتصديق بالحق فمن وجد ذلك فليعلم انه من الله سبحانه وليحمدالله ولمّة من العدو ايعاد بالشر وتكذيب بالحق فمن وجد ذلك فليستعذ بالله من الشيطان الرجيم) حديث حكمت انيسى موجبنجه قلبده ايكى رفيق اولوب بريسى ملك طرفندن خير طريقله صاحبنى شر ومضرتدن تخويف وحقى تصديق ايدر هر كيم بونى ادراك ايدرسه الله سبحانه وتعالى حضرتلرى طرفندن اولديغنى بيلوب اكا حمد ايلسون وديكر رفيقده دشمن طرفندن اولوب شر ايله تخويف وتهديد وحقى تكذيب ايلر تحقيق بونى ده هر كيم ادراك واذعان ايلرسه حق تعالى‌يه شيطان رجيمدن استعاذه ايلسون اشبو حديث شريف اوزرينه خواطر قلبيه‌يى كوزلجه فرق ايتمك ايچون بروجه آتى ايضاحات اعطاسنه ابتدار اولنور خفى اولميه‌كه ملك خيرى افاضه وعلمى افاده وحقيقتى كشف وخير ايله وعد ومعروف ايله امر ايلمك شاننده جناب حق طرفندن

خالق بیورمش وشیطان ایسه الهام [١] خیره مقابلی فقیرلکدن قورقوتمق ومعصیتله چرکین شیلری وعدایتمک اوزره خلق اولنمش بر مخلوق اولدیغی کبی قلبه وارد اولان خاطره اکر خیر ایسه توفیق اولوب لطف الهیدر واول بر الهامکه شیطانک وسوسه‌سیدر اغوا وخذلان تسمیه قلنور شو حالده وسوسه الهامه وشیطان ملکه وتوفیقده خذلانه مقابل وبناءً علیه قلب بویله ملک ایله شیطان بیننده متجاذبدرکه نور بصیرتله ادراک اولنور .

﴿ فصل ثالث ﴾

تهذیب اخلاق بیاننده‌در

معلوم ارباب فندرکه اخلاق یا فطرةً موجود اولان شیئی ادامه ویا افعال جمیله‌یی عادت وارباببی تقلید واهل ایله مصاحبتله اکتساب اولنور بناءً علیه بونلردن برنجی صورتده انسانک عقل کامل وحسن خلق اوزره مفطور بیوریلەرق حسیات میلانکارانه وحالت غضوبانه‌سی شرع منیر وعقل سلیمک حکمنه منقاد وضبط اعتداله کافی اولمقله برابر تعلیم الهی ایله عالم وادیب اولور

---

[١] الله تعالی حضرتلری بطریق الفیض عبدک قلبنه بر نسنه‌یی القاء بیورمقدر .

حضرات انبیای کرام وخواص اولیای عظام مثللو
ایکنجیسی جناب احسن الخالقینك صادق البهجة
وسخاوتکارانه مفطور بیوردیغی چوجقلر اولمغله فطرت
وطبیعتلری قوت وحالات مذکورهجه نائل اعتدال اولمغه
قریبدر اوچنجیسی بو ایکی صورتك خلافنه ملابس
اخلاقده یرادلمش اولنلردر ومحتاج تهذیب اولانده بو ایکی
صورت اخیرهدرکه دوام مجاهده وافعال حسنه‌یی اعتیاد
واخلاق ممدوحه اربابنه تقلید وصالح ارقداشلرله مصاحبت
وتعلیم ایله حاصلدر مجاهده ایسه مطلوب اولان بر خلقی
الده ایتمکه عزم نفسدن عبارتدرکه انسانی بو مجاهده
حیوانات سائرهدن فرق وتمییزه سبب اولوب شاید نفسه
ترك عزم والفت اعتیاد ایتدیریلورسه حیواناتدن بیله
پس پایه اولور طریق تهذیبه گلنجه فصل سابقده گچن
ریاضتك ایجابی اوزره مثلا بر کیمسه گوزل یازی یازمق
استسه اولا حسن خط اربابندن تمشق ایدرك یازی
قرالمقده دوام ایتدکجه علی التدریج شکل حروفاتده
تکلفسز بر ملکه ورسوخ حاصل ایدر اشته نفسنجه
جومردلکی ارزو ایدن بر کیمسه ده بذل مال گبی
جومردکارینی استعمال ایلر وسائر قنغی بر حسن اخلاق
دخی بو یولده استحصال ایدیلور .

بونکده غایتی مطلوب اولان اخلاقه عائد فعلك صدورنده

نفسك لذتیاب اولمسیدر انکچون غیرت فضیلتدن صاییلور مثلا سخی اولان بر کیمسه بذل مال ایتمه‌ده لذت بولور واو اخلاقده اولمیانلر ایسه بذل مال ایتسه بیله کراهتله ایدر کذلك متواضع اولان تواضعدن خوشلانور وحسن کلام ایله مألوف اولان هر کسك حسن توجه ومحبتنی قزانور حاصلی عادات حسنه واخلاق دینیه بویله‌جه نفسه عادت وقبول ایتدیرملك وافعال سیئه‌دن کچلمك وچکنمك مقتضای تهذیبدندر برده نصلکه سن وشخصه کوره طب جسمانیده هرقنغی برمرض ضدیله تداوی اولنور طب روحانیده دخی اولوجهله جاهل ایسه تعلیم ایله متکبر ایسه تواضع ایله بخیل ایسه سخاوتله وحل وایجابه نظراً مداوات ایدیلور حالبوکه اخلاقجه اك زیاده محتاج تربیه واصلاح وحفظ صحت ایچون لابد اولان حسیات میلانکارانه ایله حالت غضوبانه واهواء نفسانیه اولمسیله صورت تهذیبلری بروجه آتی درپیش بحث وبیان اولنمشدر ایمدی کرك حسیات میلانکارانه‌نك وکرك حالت غضوبانه‌نك افراط وتفریطندن منبعث هرقنغی برمرض اخلاق حقنده قواعد صحیهٔ روحانیه ایجابنجه علمی وعملی اوله‌رق اجرای مداوات اولنور ازجمله اکل وشرب اولنان انواع حلال ومباحاتدن حد مشروعی تجاوز قسوت قلبیه وسوء هضم وسائر درلو

امراض معدویه تولیدینه باعث اوله‌جغندن وطبیعتك مقتضاسی ایسه حد اعتدال واوسطك طرف نهایتی اولان افراطی ارزو ایدر اولدیغندن بو یولده طبیعتك طیقه باصه معده‌یی طولدیرمق استمسنه مقابل شریعتده تقلیل طعام وصیام کبی اعمال شرعیه فضائلنی بیانله مدح وکذلك طبیعت معاملهٔ آداب شکنانه وشعار جاهلانه‌یه میل ایتدکجه شرع او صورت فقر ومذلتی موجب اوله‌جغی یولنده تحذیرله مانع اوله‌رق عفت وتقوایی مدح وامر مسنون نکاحه ترغیب ایله نتیجه تیسیرات مشروعه ارائه وغنا ایله تبشیر ایدرك بربرلرینه مقابله ایتملریله وکذلك غضبدن پر آتش اولوبده فنالغی منجر اوله‌جق صورتده انسان ابنای جنسنه اظهار شدت وخشونته قالقشمق ایستدکده شریعت کظم غیظ ورفق وملایمت وصبروحلم کبی فضائل تقوا پروری‌یی مدحودین قرنداشلرینی رنجیده خطر ایتمامکه نصیحت ایله طبیعت باعث اولدقجه شرع مانع وزاجر اولمغله اعتدال حصوله کلور مثلا غرورکه[١] مهلکات حیات باقیه جمله‌سندندر بالفرض یقین شکدن خیرلودرولذات دنیا یقین‌اولوب لذات عقبا شکدر طرزنده هوای طبعه اویغوناقله نفسنی واصانی اونتدیران بستبون‌واهی ویادنیانقد واخرت‌ویره‌سی اولمغله نقدویره‌سیدن خیرلودر کبی مقدمهٔ اولیسی صحیح وتالیسی

[١] هوای طبعه اویغون نسنه‌یه وشیطانك وسوسه‌سنه الدانمق

محل تلبيس قياسلر ترتيبيله فكر يوردقده نقدك هردائم
ويره سيدن خيرلى اولمسى غرور وواهى اولديغى جهتله وچونكه
نيجه ارباب تجارت اموالندن ربح وتجارت قصديله برچوق
متاعه قتلانه رق نقد مالنك برقاچ مثلى براستفاده كوردكده
معاملاتنى ويره سى يه تحويل ايده كلديكى اكثريا كورلمكده
وتجارت اخرويه كه (تجارة لن تبور) ما صدقنجه اضعاف
مضاعف اوله جغى بالجمله كتب سماويه ايله مخبر صادق
وخاتم رسالت عليه اكمل التحيه وسائر پيغمبران ذيشان
حضراتى طرفندن خبر ويرلمكده ايكن مالداران ومالك
ثروت عقول اونلر برقاچ زمانلق برمتاع دنيوينك تجارت
محدوده سنى تجارت باقيهٔ مضاعفه يه تحويل ايتمسى كار عاقل
دكلميدر جوابيله ازالهٔ غرور اولنه جغى كبى لذات اخرتك
تيقنى دخى ايكى صورتله قابل اولور بريسى براهين تحريسى
قيدندن تحوب اولنابده انبياى عظام وعلماى بنامه تقليد
ايلمكله اولوركه اكثر عوام وبعض خواصده اولديغى كبى
نته كيم بر پدر اولادنه مكتبده اثبات وجود ايتمك اوبون
محلنده وقت تحوّرمكدن خيرلودر ديدكده اول چوجغك خيرلو
اولمسى وجهنى بيلميه رك پدرى سوزينى طوتمسى وكذا
برمريضه خسته لكنك دواسى فلان علاج اولديغنه حذاق
اطبا واجزاجى مثللو منتسبين طب متفق بولندقلرى حالده
بعض ناس صورت تكذيبده بولنسه نفس مريض اوعلاجى

تصديق ايله مطمئن اولوب انلردن براهين طبيه ايسته‌میه‌رك اول دوا ايله عمل ايلمسی كبی چونكه عقل و بصيرت و معرفتجه سائر صنوف خلقه مزيت وتفوق عاليسی اولان حضرات انبيا عليهم السلامك امور اخرويه ايله تقوانك سعادته وصوله دوای نافع اولديغنی اخبار بيوروب اوليا و حكما وعلمای ذوی الاحترام كبی صنف صنف خلقك مشار اليهمه ايمان ومتابعت ايله تصديقلرينی كورمسی اوزرينه اگرچه بعض كمسه‌لر بو بابده كی تواتره قارشو تكذيبه قالقشمشلر ايسه‌ده انلرده شايان اعتماد اوله‌میه‌جغنه قرائن احوالله نظر ايدوب اطبانك علاج حقنده كی اتفاقلرينه قارشو تكذيبات واقعه‌نك مريضجه حاصل اولان طمانينتی ازاله ايده‌میشی وجهله مؤمنلرجه اولان ايمانه تكذيبات واقعه‌نكده ايراث نقيصه ايده‌میه‌جكنی ملاحظه ايله اولور ايكنجی صورت ايسه معرفت اخرت انبيای عظامه وحی واوليای كرامه الهام ايله اولوب بزم كبی سماع و تقليد صورتيله اولمديغندن مشار اليهمك سر روحی مشاهده و كشف بيورملريله سر مذكوره اعتقاد صحيح ايله معرفت حاصل ايلدكلرينه واو لبابده ايسه ايضاحات كافيه ويرلمش اولمسنه مبنی سر روحه اطلاع ومعرفت نفس حاصل ايتمكله اجرای مداوات وبو صورتله باذن الله غروردن تخلص اولنور واعتقادك ادامهٔ صحتيده محافظه ايديلور .

جملهٔ تهذیباتدن اولدیغی بالاده کوستریلان مأکولات ومشروباتجه حد مشروع (ما ملاء ابن آدم وعاءً شراً من بطنه حسب ابن آدم لقیمات یقمن صلبه وان کان لابد من فاعلی فثلث للطعام وثلث للشراب وثلث للنفس) [١] منطوق عالیسنه توفیق حرکتدرکه بو صورت حکمت حاضره جه ده مؤیددر اجتماع جنسینه کلنجه! بو خصوصده حد شرعی دائره سندن ایرلمامقدر زیرا ماء الحیات انسانیه یولسز صرف واسراف ایدلمکدن وجودجه محاذیر ومضرات عدیده حصوله کلور حالت غضوبانه ایسه شرع وعقلك اشارتی تحتده بولندرمق ایله برابر ممدوح اولان صورتی پك اغیر غضبلنوب چابك چکمکدر بوکاده چاره اولا صورت غضبك (الظاهر عنوان الباطن) مدلولنجه اثر باطنیسنك چرکنلکی ظاهرندن دها زیاده اولدیغی ملاحظه ایتمك کبی علماً واستعاذه ایتمك وابدست المق واایاقده ایسه قعود ایلمك کبی عملاً بعض تدابیر ایله باذن الله ضبط اعتدالنه موفق اولنور وفقط حفظ انساب یولنده التزام حمیت وطائفهٔ نسائی منکراتده مشاهده حالنده اخذ غیرتله عرضه مقیداولمق حسن اخلاقك ایجاب خداپسندانه سندندر .

[١] اقامهٔ صلب ایچون برقاچ لقمه کفایتبخش اولورسه ده شاید زیاده ینه جك اولدیغی حالده بر ثلث یمك وایچمکه وبر ثلثده نفس ایچون تخصیص ایدیلور .

اهواء نفسانیه‌یه کلنجه! بونلردن حزن والمکه دنیاده فوت مطلوبدن ویامکروه بر نسنه‌نك وقوعبوله‌جغنی تخطرندن وحیاتجه مطمئنانه بر مشربده اولمقدن ایلرو کلدیکندن بونك تداویسی (ان الایمان بالقدر یذهب الهم والحزن) حدیث شریفی حکم عالیسنه ایقان ایله حاصل اولور بوبابده‌کی حد ایمان ایسه خیر وشر ونفع وضرردن واسلام وکفر وطاعت وعصیان وحرکات وسکناتدن عالمده جریان ایدن وقضاء الهی دینلان ارادهٔ ازلیه وعنایت الهیه‌نك اوقات مخصوصه‌سنده مقدر اولدیغی شیئه تعلقندن عبارت اولان قدرك اراده وتقدیر الهی اولدیغنه ایمان ایله جناب حقدن راضی اولمقدرکه بوده عوارض واقعه‌ده‌کی ابتلاآتجه صبری [١] موجب اولور وعصیاندن طاعاته رجوع ایدیلور بناءً علیه ابتلاآت یالکز مقابل جرم اولمیوب بعضاً کفارت ذنوب وبعضاً درجات اخرویه‌یه ترقی‌یه باعث اوله‌جغنی بیله‌رك بوبابده استغفار وتوبه والتجا الی الله وصبرله سکوتی التزام وهر حالده آینهٔ قابنه فتور کتورمیه‌رك ومعنوی بر نعمت عدیله بلایای واقعه‌یی خوش کورمکله تداوی ایتملیدر .

---

[١] برآدمه بلیه حدوثنده تلاش ایتمیوب زوالنه مترقب اوله‌رق سکوت وتحمل ایله قالمقدن عبارتدر وجزع بونك مقابلیدر .

﴿ خاتمه ﴾

حاصلی مقتضای عقل وشرع شریفه کوره نفسك زمام تصرفنی اله آلوب ضبطنه مالك اولمق ایچون خیر طرفنده بولندقجه شکرینه همت ومواظبت وشر طرفنده بولندقجه سیاست وخشونت وشاید داعیٔ غضب برحاله تصادفده شرع وعقلك تحت اشارتنده اولهرق حالت غضوبانه‌یی حسن استعمال ونفسی ضعف طرفنده کوردیکنده انلره تطییب ومرحمت ورفق کبی لازمهٔ حاله توفیقاً صفوتیاب اولوب قلبنی رأس حکمت اولان مخافة اللهدن آیرمامق ومطالب وامنیه‌سی حقنده ارحم الراحمین اولان جناب حقه عرض رجا ودعا ایتمك واشبو ایکی حل بیننده ثبات ودوام وجناب حقه وخلقه قارشو استقامت دائره‌سنده حسن معامله ودین ودولت ابدمدتنه عرض خدمت صداقتکارانه ایله ظاهر وباطننی پیرایه دارشعار عبودیت ایلملیدر . زیرا خدمتك اك اعلاسی رضاء الله ایچون ایدیلان خدمتدرکه اکا ده وصوله انجق حسن اخلاق کرکدر . حتی دینی ودنیوی مراتب عالیه هپ بوسایه‌ده قزانیلور .

والسلام علی من اتبع الهدی وصلی الله علی خیر خلقه الذی اصطفی فی کل لمحة ونفس عدد ماوسعه علم الله والحمد لله فی الاولی والاخری واهدنا والیك توسلنا وزدنعماً علینا واستر عیوبنا بفضلك انت بنا بصیراً

﴿ فهرست ﴾

صحیفه

٤ افادهٔ مخصوصه

٨ مقدمه

١٤ باب اول اخلاقك تعريفى ايله ايضاح ماهيتى

٢٠ فصل اول حسن اخلاق وسوء اخلاق وانلرك كسبى
اولوب اولمديغى

٢١ فصل ثانى علم اخلاق وعلم مذكورك وجوب تحصيله

٢٣ وفائده‌سى

٢٥ فصل ثالث صحت اخلاق نه ايدوكى ووجه ميزانى

٢٧ واعتدالك سلامت محض اولديغى

٢٨ تتمهٔ فصل ثالث قواى داخليه وخارجيه اطوار انسانيه
روح وحسن اخلاق وسوء اخلاقك تمثيلارى بيانده
اولوب اوچ بحثى مشتملدر .

٢٨ بحث اول

٣٢ بحث ثانى

٣٩ بحث ثالث

صحیفه

٤١ اخطار حسن وقبح مجرد عقل ایله قابل ادراك اولمامغله شریعتك بوبابده محك اعتبار ودستور العمل برقانون لایتغیر اولدیغی
٤٣ باب ثانی ایمان ومراتبی وتمثیلریله یکدیکرینه اولان رجحانیتی
٤٦ فصل اول اخلاقك قنغیسی محاسن وقنغیسی مساویدن معدود اولدیغی
٤٧ فصل ثانی تدابیر صحیه بیانندهدر
٥١ لاحقه
٥٣ فصل ثالث تهذیب اخلاق بیانندهدر
٦٠ خاتمه

اعتذار

اون التنجی صحیفه‌نك ٨ نجی سطری نهایتنه کوزله
کورینان جسد دنیله‌جك ایکن سهواً (جسد) کلمه‌سنك
واوتوز ایکنجی صحیفه‌نك ٨ نجی سطرنده دخی (حالت
مفرحانه اولوب دمك محیط قلبدن خارجه وایکنجیسی
اولان) دنیله‌جك ایکن اشبو برنجی جمله‌نك قالمش اولدیغی
اکلاشلمغله تصحیح بیورلمق مرجودر

تربیهٔ دماغیه

یاخود

اصول تربیه

محرری

هزارغرادلی : محمد رأفت

معارف نظارت جلیله‌سنك رخصتنی حائزدر

استانبول

عالم مطبعه‌سی — احمد احسان وشرکاسی

١٣١٢

صاحب وناشری : کتابجی لوئیه

تربیهٔ دماغیه

یاخود

اصول تربیه

اشرف واکمل مخلوقات اوله‌رق چیقمش اولان انسانک بشیکدن تامزاره قدر تحری ٔ حقایق ، تدقیق وتتبع طبیعت ایله مکلف اولمسی اکملیتی ایجابیدر . سلسلهٔ حیوانات کوزدن کچیریله‌جک اولورسه کوریلورکه بر حیوانک نمو طبیعیسی عضویتی مکمل بناء علیه ، مختلط اولدیغی نسبتده مشکلاته تصادف ایدر . حیوانات سفلیه‌ده یاورولر آز بر مدت ظرفنده تربیهٔ لازمه‌لرینی آلورلر ؛ کندیلرینه اوکره‌دلمین شیلری ایسه حیات ، تجارب جزئیه آنلره اوکره‌دیلور ه

یارین یاقیندر. یارینی، آتی‌یی تأمین ایده‌جك افق مظلم، حیات مستقبله‌یی تنویر ایلیه‌جك ایسه مساعیٔ ذاتیه‌مزدر. بومساعی‌ده چوجقلریمزك تربیهٔ ذهنیه ودماغیه‌لرینه مصروف اولورسه مقصود حصول بولمش اولور.

تربیه دماغك غداسیدر. یالکز عضلات بدنیه‌سی، اقسام سطحیه‌سی دکل فقط جملهٔ عصبیه‌سنك اك رقیق تشبثاتی بیله صورت مکمله‌ده تغذی ایدن انسان ــ استعداد مرض ارثیدن بری اولدیغی تقدیرده ــ موازنت حقیقیهٔ حیاتیه‌سنی حائز دیمکدر. بوندن آکلاشیلورکه سوء اخلاق، رداءت طبع بر عضو مهم وعمیقك نقصان تغذیسندن بشقه برشی دکلدر. حاصلات دماغیه‌نك یعنی افکار ومطالعاتك ونتیجهٔ مطالعات اولان افعالك ایواولمسی تربیهٔ دماغیه ایله وجوده کلور.

تعرض وتدافع ، فعالیت اولیهٔ بشریه‌یی تشکیل ایتدیکی بر زمانده یعنی ازمنهٔ ابتدائیه‌ده قوهٔ جسمانیه تربیه‌نك مقصد اساسیسندن عبارت ایدی . بوسببدن تربیه همان کاملاً جسمانی ایدی، تربیهٔ خصائص فکریه پیش نظر اهمیته آلنمیور ایدی . فقط بوکون انسانیت بر دورهٔ استراحت مدنیه ایچنه کیردیکی ، قوهٔ عضلیه ال ایشلرندن بشقه برایشه یارامدیغی وشاهراه حیاتده موفقیت همان کاملاً قوهٔ ذکا ایله حصول بولدیغی ایچون تربیه‌مز همان صرف دماغی اولمشدر . بوده حد اعتدالی تجاوز دیمك اولدیغی ایچون ابو دکلدر . چونکه واسطهٔ تعیشك لزومی درجهٔ ثانیه‌ده‌در . انسانه الك اول یاشامق لازمدر .

چوجقده نسبةً حجملی فقط تعضو ، تمو جهتیله ناتمام اولان دماغ ـ وظائفی ، فعالیتی تسریع ایدلدیکی حالده دها سرعتله تعضو ، تمو

ایدر ؛ فقط نتیجهٔ حاصله دماغك ، كندی حالنه ترك ایدلدیکی حالده حاصل ایده‌جکی وسعت وقوتی آله‌مامسندن عبارت اولور . رفیقلری آره‌سنده اولدن غایت مترقی اولان چوجغك کری قالمسی ویدر ووالده‌سنك بسلەمش اولدقلری امیدی محو ایتمسی باشلیجه بوندن نشئت ایدر . سعی واجتهاد دماغینك بو صورتله حددن زیاده امتدادیله حصوله کلن امراضك اوکنی آلمق ایچون سنه‌لرجه سکونت ، استراحت ایجاب ایدر . بعضاً قلب زده‌لنور : نبض آزالور ، خلجان تزاید ایدر . بعضاً معده اضطراب آلتنده بولنور : عسرت هضم عارض اوله‌رق حیاتی بارکران حکمنه‌قور . تداویسی ایچون ایسه اوزون بر مدت اقتضا ایدر . بر چوق وقتده هم قلب همده معده خسته‌لنور : همان دائما اویقو قیصه ومنقطع اولور . افکاری بر بطائت استیلا ایدر . اشتغال متمادی

ومفرط ، هر هانکی نقطهٔ نظردن مشاهده اولنورسه اولنسون فنادر . اکتساب اولنه‌جق معلومات پیش نظر دقته آلندیغی حالده ینه فنادر ، چونکه فکر وجود کبی بر حده قدر اخذ غدا ایده‌بیلور ؛ اغدیهٔ زائده‌یی رد ایدر . فنادر ؛ چونکه نفرت مطالعه‌یی موجب اولور . فنادر ؛ چونکه اکتساب معلومات کافی ظن اولنور ، معلوماتك ، مطالعاتك اخذ اشکال ایتمسی ، تعضو ایلمسی لازم کلدیکی اونودولور . بو « تعضو » ایچون ایکی شی لازمدر : زمان وذهنك کندی کندینه اشتغالی جائز اهمیت جسیمه اولان وجودده یاغ طوپلار کبی دماغده جمع معلومات دکل آنجق معلوماتك فکرده یرلشمسی ، « عضلاته » تحول ایتمسیدر کوچك وناقص فقط تضییق شدیدله ایشلین بر ماکنه بیوك ومکمل فقط تضییق عادی ایله ایشلین بر ماکنه‌دن زیاده « ایش » کورر . فقط ماکنه‌یی

ایشـه یارار بر حاله کتیره جکم دیه بر دها بخار حاصل ایتمیه جك درجه ده قزغانی زده لمك جنتدر !

بر چوجقله بر دلی قانلیده قوای حیاتیه نك استعمالی سریع در مختلفدر ؛ اشتغالات جسمانیه ایله خراب اولان انسجهٔ بدنیه ، مطالعات یومیه ایله زوال بولان ، پیرانان انسجهٔ دماغیه محتاج تعمیر اولدیغی کبی تزاید وجوده ، نمو دماغده چالیشمق اقتضـا ایدر ، بونجه ایش ایچون لازم کلن اغذیهٔ کثیره نك هضمنه صرف اولنان قوتی ده بو صرفیاته علاوه ایتمك لازمدر . ایمدی قوای متعدده تحت تأثیرنده بولنان بر جسمك استقامتنی تبـدیل ایلمك ایچون بو قوتلردن برینی محـو ایتمك ، صرفیاتی تنقیص ایلمك کفـایت ایدر . بونی تجربه ده تأییـد ایتمکده در . هرکسجه معلومدرکه اشـتغال فوق العاده جسمانی ایله قوهٔ فکر تناقص ایدر . مساعیٔ متوالیه ، مشی متمادی

ایله حصوله کلن سقوط قوا فکره بطائت ویرر . بلا فاصله وبلا استراحت بر آی ماشیاً سیاحتدن صوکره عطالت ذهنیه او درجهده درکه بو کا غلبه ایتمك ایچون بر چوق کون سکونت ایجاب ایدر . مساعیٔ عضلیه ایچنده امرار حیات ایدن کویلیلرده فعالیت دماغیه ضعیفدر . چوجقلرده بعضاً نمو طبیعیسی فوقنده اولهرق حصوله کلن بر تعضوی ناکهانی اثناسنده صرفیات قوای فوق العاده هبوطه قوای جسمانیه ودماغیه ایله تعقیب اولنور . طعامی تعقیب ایدن بر سعی شدید عضلی هضمی تعطیل ایدر . بو سببدن وقتندن اول مساعیٔ شدیده ، ومشکله ایچنه آتیلان چوجقلر بیویه مزلر ، کوچك قالورلر . بونلردن اکلاشیلورکه فعالیتك بر جهتدن تزایدی دیکر جهتدن تناقصی ایجاب ایدر .

بونك ایچوندرکه بوکون مکتبلرده درس

مدتلری تنقیص اولونمش و آمریقاده اولدیغی کبی همان هر یرده « اوچ ۸ قاعده‌سی » La régle americani des trois 8 قبول ایدلمشدر: ۸ ساعت اویقو + ۸ ساعت اشتغال + ۸ ساعت سربستی = ۲٤ ساعت . آلمانیاده بو قاعده مرعی الاجرا اولدیغی کبی بر درسده آنجق بر ساعت امتداد ایدر .

بونکله برابر ترقیات بدنیه ایله ترقیات فکریه آره‌سنده بعض اختلافات ده موجوددر . ترقیٔ بشر ایچون بعض فداکارلقلر اختیاری طبیعی اولدیغندن ابن سینا ، ابن الرشد ، نوتون ، «پاسقال»لر وجوده کلمسی آنجق مطالعه ایله حصوله کله‌جك تزلزل جسمانی‌یه رضا کوسترمکله اولور فقط بو بر استثنا اولوب نوع و جنسی بشرك صحتی ، قوهٔ جسمانیه‌سی حصول ذکای فوق العاده ایچون بر شرط ابتدائیدر .

تربیهٔ جسمانیه‌دن صوکرا وحتی تربیهٔ

جسمانیه‌دن اول ـ جمعیت بشریه ایچنده مقصد موجودیت حیاتیه اولان ـ حصول مکارم اخلاق پیش نظر اعتنایه آلنملیدر . تربیهٔ دماغیه وفنیه الك صوکره کلور .

تربیهٔ دماغیه‌ده اوچ مقصد تعقیب ایدیله بیلیر : یا فکری اعلا ایتمك واکا مسائل سائرهٔ حیاتیه‌یی الك یوکسك بر نقطه‌دن کوسترمك ؛ ویا آنی بر صنعته ، بر ال ایشنه ، بر پاره قزانجنه حصر ایتمك ؛ ویاخود آنی اقمشهٔ نفیسه ایله دوناتمق . شو اوچنجی مقصد صراط مستقیمه‌دن انحرافدن بشقه بر شی دکلدر . تربیهٔ دماغیه‌نك مقصد اصلی وحقیقیسی ممکن مرتبه آز قوت صرفی ایله دماغه افکار عالیه ونجیبه ادخال ایتمکده‌در . هر فردك دماغی بر جهت مستحسنه‌یه توجه ایدلدکدن صوکره احفاد واخلافی ایچنده دها بیوك بر استعداد دماغی تشکیلی آرتق انتقالات ارثیه‌یه قالور . تربیه ووراثت یکدیکرینك متممیدر .

يكى دنيايه كلمش بر چوجغك حالى تنويم صنعى ايله اويودلمش بر انسانك حالنه بكزر. عين فقدان افكار ، عين فكر ثابت و حاكم ايكيسنده ده مشهوددر. « تنويم صنعى » نك تأثيرات عصبيه‌سى احتساسانه وحتى اراده‌يه بيله حاكمدر . تنويم اولنمش بر انسانه بوز ايچنده مخاطرات مهلكه ايچنده بولنديغى سويلنه‌جك اولورسه صغوقدن تر تر تتره‌ديكى ، درجهٔ حرارت محيطه‌نك پك چوق صيقيجى اولديغى بيلديرلديكى حالده تر ايچنده قالديغى كوريلور . تنويم ايديلن شخص تأثيرات خارجيه‌نك تحت تبعيت مطلقه‌سنده‌در .

تأثيرات عالم خارجى‌ده چوجق ايچون بويله‌در. چوجقلر سود آنالرى طرفندن ويريلان حس خوف ودهشت تأبد ايتديكى كبى تأثيرات خارجيه ايله‌ده بعضاً اولونجه‌يه قدر امتداد ايدن بر عادت تشكل ايدر. تأثيرات طبيعت محيطه‌يى اداره اساس

تربیه‌نی تشکیل ایدر . حتی هر تربیه شو مقصده یعنی ایولکه مقتدر وکوتولکه غیر مقتدر اولدیغی حقنده چوجغی اقناع ایتمك وبوصورتله اکا اواقتداری ، بوقدرتسزلکی ویرمك جهتنه معطوف اولملیدر .

چوجقلره ، کنج آدملره فلان ایولکی اجرایه مقتدر وطبیعهً حاضر اولدقلری سویلیه‌جك اولورسه بوآنلرك حرکات مطلوبهٔ حسنه‌ده بولونملرینه کفایت ایدر . آنلره تأثرات خبیثه عطف ایتمك ، آنلری حقسز اوله‌رق تکدیر ایتمك ، معاملات شدیده ایله ازمك نتیجهٔ معکوسه‌یی حاصل ایدر . بر آدمك کوتولکنه قناعت ایتمك ، آکا کوتو نظرله باقمق ، آنی کوتولشدیرمکدر . بر کنج آووقاتك بر جانی‌یه دست محبتی ویرمسی جانیده بر تأثیر عمیق معنوینك حصولنه کفایت ایتمشدر . ایمدی تربیه‌ده دائما دیدیکمز قاعده‌یه

توفيق معاملات ايتمك اقتضا ايدر . بر چوجغك حال دماغيسى حقنده هر مطالعهٔ علنيه آنده درعقب بر تأثير عميق اجرا ايدر : « نه قدر صويسز . تنبل چوجق . النده بر شى كليور . » ايشته انتقالات ارثيه‌نك هيچ قباحتى اولمديغى حالده محضا تربيه‌نك يولسزلغندن ناشى نيجه مساوئ اخلاقه سببيت ويرلمشدر . ينه بونك ايچوندركه بر چوجق موجب تكدير برايش ايشلديكى وقت معاملهٔ تكديريه‌يى ده مناسب صورتده ايتمليدر . چوجق كرچه بر قباحت ايشلر ، فقط عموميتله جنايت قصد ايده‌رك ايشلمز . سوء نيت كوسترمك اكثريتله سوء نيت توليد ايتمكدر . بناء عليه چوجغه ديمليدركه : « سن كرچه بونى ياپمق ايسته‌مدك ، فقط حركتنك نه‌يى انتاج ايتديكنى كوريبورميسك ؟ باق سنى طانيميان اكا نه فنالق عطف ايدر . »

تأثیرات خارجیه ایله ذکا موقتاً تنقیص و یا تزیید ایدیله بیلیر :

بر آدمه حماقت ، سرسملك عطف ایتمك آنك فلان ایشی کوره میه جکنی سویلمك آنده نسبةً بر سرسملك ، بر اقتدارسزلق حاصل ایتمك دیمکدر . مربی شوکا دقت ایتملی : یعنی چوجغه آکلایه بیله جکنی ، یاپه بیله جکنی سویله ملی ، کوسترملی در .

بر چوجغك شوق تام ایله یاپدیغی ویا سویلدیکی شیئی قبول ایتملیدر . اطرافنده کیلره امنیتی حجاب همزاد بشریسنی ازاله ، امحا ایلملیدر . کندیسنی پك کوچك وهرشیده یکی بولان چوجغك بیوك ذوات نزدنده برحرکت اختیار ایتمسی ویا برفکر ایراد ایلمسی ایچون نه قدر جسارت کوسترمش اولدیغی دوشونولور ، آنی حجابك ، قورقاقلغك تحت حکمنده براقمامق پك اهمیتلی بر شی اولدیغی

قولای آکلاشلمش اولور . بونك ایچون چوجغه مشوقانه باقمق ولزومی تقدیرنده شوصورتله حرکت ایتدیکی حالده دها ایی موفق اوله جغنی سویلمك اقتضا ایدر .

ایمدی تربیه‌ده مقصود اصلی کرك طوغریدن طوغری‌یه حصول تأثیرات ایله ، کرك تمثال حرکات اوله‌رق چوجقده برطاقم عادات یعنی قابل وتأثیرات اصلیه وارثیه ایله پیدای قوت وبالعکس آنلری ازاله ایده‌جك وانلرك یرینه قائم اوله جق تأثیرات منعکسه حاصل ایتمکدر . چوجقلر کندی حقلرنده‌بیله اولسه متانت ، مکانی‌سوزلر . ایولك و حقانیتله اجرا ایدلمش بر حرکت مثبته آنلرده حسه تأثیر حاصل ایدر ؛ قوهٔ جسمانیه آنده حیرتی ایجاب ایتدیکی کبی قوهٔ معنویه ، قدرت ومکارم اخلاق‌ده آنلرده حیرت ومفتونیتی تولید ایدر ؛ بو بر حس همزاد ولطیف بشردر .

ایمدی چوجق اطرافنده بولنان انسانلره باقه‌رق اجرای حرکات نفسیه ایتدیکی و باشلوجه، اك زیاده جالب نظر دقتی اولان شیئی تقلید ایلدیکی ایچون قوهٔ طبع مکارم اخلاق کوسترملك چوجقده قدرت طبع، حسن اطوار حاصل ایتمك دیمکدر. چوجغك آرزوسنی، شوق طبعنی قیرمه‌ملی، یالکز آرزوی ابوین ایله مجادله‌یی منع ایتملی یعنی آنده آرزونی تحکیم وجهت مقبوله‌یه ترجیه ایتملیدر عجبا تحکم حقیقی نه‌در وبونك تأثیراتی نه بولده اولملیدر؟ تحکم اوچ عنصردن مرکبدر: ١ شفقت وحرکت معنویه، ٢ عادت اطاعت که تعلیم ایله تکون ایدر؟ ٣ خوف. بو عناصردن هرری تحکمك ارکانندندر؛ فقط شفقتك تبعیتی تحتنده اولملیدر. شفقت حکم شدیدی، جزائی حکمدن دوشورر. محبتلی، شفقتلی چوجق «ابوینه موجب کدر اولمه‌مق ایچون» اطاعت

ایدر . مستحق جزا اولان چوجق شفقتدن محرومدر ؛ آنی سویکز ، اکا شفقت کوستریکز ، دوکمك احتیاجندن قورتلمش اولورسکز . زیرا محبت ، سوکی الده‌ده سوکی‌یی حاصل ایدر . بوده تربیه‌نك رکن اساسیسیدر . بوندن ماعدا شفقت چوجق ایچون اویله بر مکافات اولملیدرکه حرکاتیله آکا نائل اولسون : « ایی چوجق اول ، سنی هرکس سور . » چوجق بو مکافاتی پك نظرنده اودرجه بیوتمه‌لیدرکه سائر نائیتلر بونك یاننده بر ذرهٔ هیچی نما حکمنده اولملیدر . محاکمه ایله چوجق اول امرده قورقوبی رد ایده‌بیلملی ، صوکره اطاعتی آکا آلیشدیغی ایچون دکل فقط سودیکی ، حرمت ایتدیکی وهله سودیکی ایچون اختیار ایتملیدر : زیرا حرمت اساساً محصول شفقتدر . فقط محاکمه عادت اطاعتی ، قورقوبی آنجق شفقت بونلرك یرینی طوته‌جق درجه‌ده قوتلی اولدیغی وقت رد ایتمه‌لیدر .

علم احوال روح بزه کوستریبورکه افکارك امارت ظاهره‌سندن اولان علائم وجهیه حسیاته، افکاره نقطهٔ ظهور اوله‌بیلور. حسیات، افکار ایسه تأثیرات خارجیه ایله ذهنه القا اولنه‌رق حیات ایچنده اوزانوب کیدر. بو حالده بر معلم طلبه‌سنه القای مسرت ایده‌بیلور. معلمك سویله‌دیکی سوزه، یاپدیغی شیئه، یاپدیردیغی وظیفه‌یه ویردیکی اهمیت بتون طلبه‌یه تأثیر ایدر. سکوت سکوتدن طوغار. انسان قارشوسنده انتظام تام کوردیکی حالده منتظم بر آدم اوله‌بیلور. بر انسان اشتغالات عمیقه‌یه استغراق ایتمش انسانلر آره‌سنده ایشسز، کوچسز چوق طوره‌ماز. چالیشان انسانلرك وضعیتندن اعصاب متأثر اولور. اعصابی اودرجه هیجان مؤثر استیلا ایدرکه ایشسزلك بر بار اضطراب اولور.

بویله اولدیغی حالده چوجقده غیرته، اشتغاله

محبت حاصل ایتمك اوقدر كوچ بر شی اولمامش اولور . چوجغك بادیٔ امرده شوقسز كورونمسی تنبللكندن دكل ، اشتغاله آلیشق اولماماسندن ایلرو كلور . چوجق بردنبره مسائل عمیقه ایچنه آتیلاماز چوجق اغذیهٔ دماغیه‌یی حاضر اولرق ، انتظام واعتنا ایله آلمغه محتاجدر . تربیه‌نك اركان اصلیه‌سی شونلردن عبارتدر : فكر بسیطدن مركبه كیدر ؛ فكر مباحث معینه ایله اشتغال ایتمك ایچون اول امرده مباحث غیر معینه ومتعارفه ایله اوغراشمق اقتضا ایدر ؛ چوجغك نمو شخصیسی انسانیتك صفحات نمو تاریخیسنی حاصل ایدر ؛ بنفسه تمو ، تغذی تشویق كورمه‌لیدر ؛ فعالیت دماغیه اساساً خوشدر ؛ كوزل توجیه اولونمش بر مطالعه استكراهی دكل مراق واستفاده‌یی موجب اولور . والحاصل اكتساب معلومات چوجغك نتیجهٔ فعالیت ذاتیه‌سی اولملیدر . تربیهٔ

طبیعیهٔ حصائص بنفسه خوش اولدیغی ایچون ایو توجیه اولندیغی تقدیرده مطالعه جاب مراق واستفاده اولمق لازم کلور .

فقط بورادەده سوء استعمالدن اجتناب ایتمك لازمدر؛ مشغولیتی حقیقی بربازیچه حکمنه قویمق، اوینایەرق تعلم ایتمك حیاته فنا حاضرلامقدر . حیات بربازیچەمیدر ؟ مشاغل انسانیه ذوقه تابع اولەجق یرده چوجق ذوقنی بالذات مشغولیتده، تربیهٔ خصائص بشریەسنده ، اکمال وظیفەده بولملیدر. حیات « ایش دن و « قواعد » اتباعدن بشقه بر شی دکلدر . بنابرین حیاتی چوجقلره چلیك چوماق اویونی هیئتنده کوسترمەملیدر . بو آنلرك اساس اخلاق وافکارینی رخنەدار ایتمك وجمعیت بشریەیه بیوك چوجقلر احضار ایتمك دیمکدر . اویوندن بشقه برشی بیلمین وهرشیئی ذوقنه تابع ایدەرك محاکمه ایدن خودبین وتنبل برانساندر .

انسان مشکلاته غلبه ایتمکدن ، غالب اولمقدن خوشلانور ، بونك ایچون اول امرده اویونده ذوق بولدیغی حالده اویونی اوکرندکدن ، پیش اشتغالنده مشکلاته تصادف ایتمه‌مکه باشلادقدن صوکرا آرتق آنده اکلنجه بوله‌مز . بوسببدن چوجغك اشتغالات طفلانه‌سنه حصر ایتدیکی دقتی ، ثباتلی بر وظیفهٔ جدیه اوزرینه تحویل ، توجیه ایتمك اقتضا ایدر . چوجقده هرشیئه مراقی تعلیم ایتمك آنی شاتلی بر انسان ایتمکدر .

دقت واسطهٔ نمو خصائص عقلیه‌در . دقت افکار واحتساساتك محفظهٔ دماغیه‌ده بر نقطه‌ده اجتماعندن عبارت اولوب هر تأثیر خارجی بو واسطه ایله تأثیرات متقدمهٔ متشابهه‌یی جذب وتنبیه ایدر . حالبوکه دقتسزلکله تأثیرات عالم خارجی دماغمزده یر ایتمکسزین کلور ، سوور . دقت قوهٔ طبیعیهٔ دماغیه‌دن عبارت دکل ، انتظام

جمع قوای ذهنیه‌دن عبارتدر . دقته آلشمق تأثیرات خارجیه‌یی یکدیکرینه دائما ربط ایتمکله چالشمغله حاصل اولور .

دقت انتظام واستقامت فکردن عبارتدر . دقتلی اولمق ایچون سلسلهٔ افکار وملاحظاتی پارچه‌لمق ، قوپان ایپلکی همان درعقب باغلایان طوقوجی کبی حرکت ایتمك اقتضا ایدر . کرچه بعض قفالرده رشتهٔ افکار لاینقطع قوپار ، فقط جزئی بر غیرت آراده تکرار بر رابطه حاصل ایده‌بیلیر . بوده آرزوی ذاتی ایله حصوله کله‌جك بر شیدر . بو صورتله دقت مکتسبات عقلیه ایچون بر شرط ابتدائیدر . دقت افکار ومطالعات ایچون بر رهبر مرشددر .

دقت نتیجهٔ حاصله‌ٔ ثبات متانتدر . بونك ایچون چوجقده خصائص عقلیه پیدای نمو ایتمزدن اول آنی ثبات ومتانته آلیشدیرمق اقتضا ایدرکه بوحال

بالآخره افکارنده‌ده حاصل اولسون . چوجغك افعال و وظائفنده ارتباط وانتظام اولمازسه بالاخره افکارنده‌ده اولماز .

وولتر « قاندید » ایچون : « افکار وملاحظاته استغراق ایتدیکی وقت بدبخت ایدی . » علاوهٔ افکار ایده‌رك « اکثر انسانلر بویله‌در » دییور بشر ایچون سعادت حیاتیه دوشونمه‌مکله‌می حاصل اولور ؟ خیر ، اوسعادت فکره حاکم اولمق و آنی اداره ایتمکله اولور . بو ایسه دنیاده الك کوچ برشیدر . سطحی نظر اولمق اعتیادات سائره‌نك عینیدر : بوده آرزو ، غیرت ایله بر طرف ایدیله‌بیلیر .

بر مقصده حصر ایدلمش دقت اصول ، انتظام وجوده کتیرر . بر ایش ، زیاده صرف قوته ، زیاده عرض احتیاج ایتدیکی نسبتده کوزل اداره اولنمق اقتضا ایدر : بو بر قانوندر ؛ ایعدی

اشتغالات دماغیه عضویت ایچون اك قیمتلی ، تعمیری اك بطی صرفیات ایله اولدیغی جهتله انتظام تام ایله جریانی ایجاب ایدر . سعی واجتهاد دماغی مساعیٔ سائره یه نسبتله اك آز میخانیکی برسعی منعکس اولدیغی ایچون معین ، مقنن ساعتلرده اجراسی ، فعالیت طبیعیه حکمنده طوتلمسی لازم کلور . سعی دماغیده فوق انتظام اولان هرشی شخصی وعلی الخصوص اخفا وهلاك ایدر . عالم علم عرفانده آثار جسیمهٔ عقلیه وجوده کتیرنلر اکثریتله منتظماً واره صره استراحت کافیه ایله صرف مساعی ایدنلردر .

امتداد روابط افکاری تولید ایده جك اولان وقتلك تکون و تشکلی لازم اولدیغی نسبتده ایلرویه کوتورلمه مسی اقتضا ایدر .

هنوز پك کنج بر چوجغك یورولمقسزین برچوق شیلر اوکرنه بیلمه سی نصل ممکن اوله جغنی

اکلامق ایچـون چوجغك لسـان مادر زادینی
اوکرنمسنی پیش نظر تأمله آلمق لازم کلـور .
چوجق آنجق کندیسـنده اقتدار کافی کوردیکی
وقت اطرافنده سویلنن سوزلره عطف اهمیت ایدر .
بو سوزلری قفاسنه کندیسی صوقماز . بونلر آنك
دماغنه بر بر کیرر ، یرلشیر . دقتی تزیید مقصدیله
یورمق فنادر . بر چوجق کندیسـنه کوستریلان
درسی آز ویازیلده بر مدتده اوکرنور ، بز آنی
دقتلی ظن ایدرز . کندیده بوکا قانعدر . حالبوکه
حقیقت حالده اودرسی برقاچ ثانیـهلك بر دقت
متمادیه ایله اوکرنه بیلیر . کوزل بر تربیـهده مقصد
ابتدائی شـدت دقتی تزییـد ونه دقته ونهده بر
استراحت کاملهٔ صحیحه وحقیقیهیه صرف اولونمیان
مدتی تنقیص ایتمکدر . برچوجقدن فوق التحمل
دقت صرفنی بکلهمك آنی بیهوده یره یورمقدر .
چوجنی عقللی وافکار ومطالعاتی غایت مرتبط

ومتسلسل انسانلر آره‌سنده بولوندرمقله برمبحثدن آخره آتلانمه‌مغه آلیشدیریله بیلیر ، فکری بوصورتله بر دائرهٔ افکار مطلق ایچنده دونر ، بردنبره دائره‌یه مماس برخط استقامتده انحراف ایتمز . برنقطه‌ده بر حفره آچمق ایچون دقیقه‌ده اللی دفعه قازمه صاللامق لازم دکلدر . ایستنلدیکی قدر چوق زمان صرف ایدیله بیلیر . مطلوب اوته‌یه برویه چارپمه‌مقدر . دقتك امتدادی آز چوق مراق ایله متناسب اولدیغی ایچون مراق توسیع اولونمقله دقت تمدید اولونه بیلور . ایشته دقت بوصورتله تشکیل وتمدید اولنور .

مکتبلرده اشکال وتصاویر لازمه ایله‌ده اصول تدریسه انتظام کافی ویرلمش ظن اولنور ؛ فقط یالکز کوسترمکله ایش بیتمز . طلبه‌یه مسئله‌یی آکلاتمق ، محاکمه ، تحلیل ایتدیرمك اقتضا ایدر : کوزلر ذکانك یرینی طوته‌جق

وسائط مناسبه دكل آنجق تزييد ذكا ايچون برر واسطه‌در . الك كوزل اصول تدرس كورمكله دكل ، ايشلمه‌مكله اولور . ايش افكاری هم ذهنه همده پارمقلره نقش ايدر . آمریقاده چوجغه بربخار ماكنه‌سنك حركت و فعاليتنی كاغد اوزرنده آكلاده‌جق يرده آكا كوچك بر نمونه ويريلور ؛ چوجق ماكنه‌نك اجزاسنی تفريق ايدر ، تكرار برر برر بو اقسامی يرلی يرينه قور ، ماكنه‌يی وجوده كتيرير .

*
* *

فكر اكتساب معلوماته مساعد بر حاله كلدكدن صكره الك مناسب غدای دماغی‌يی ، الده ايديله‌جك هنر و معرفتك جنس و مقدارينی تعيين ايتمك لازم كلور . اغذيه‌نك باعی ايله هضمی ، حافظه‌يه اعطای

معلومات ایله حفظ معلومات آره‌سنده بیوك بر فرق واردر .

اغذیهٔ دماغیه قفالرك ، بینلرك طبیعتنه كوره انتخاب اولنملیدر . ذهنه تلقات ممكنه جزئیه ایله عناصر مفیدهٔ كثیره صوقمق الك انی بر ایشدر .

مربینك برنجی درجه‌ده هدف نظر مطالعه ایده‌جكی قاعدهٔ عمومیه شودر : « قدرت استیعابیه وهضمیه‌سی بحد اولان » بر فكر ایچون هرعلم ، هر فن ایودر ؛ درجهٔ ثانیه‌ده برعلم ، برفكر اپی تمثیل اولونمدیغی حالده ذهن ایچون حمل بیهوده ولزومسز قوهٔ صرفندن عبارتقالور ؛ درجهٔ ثالثه‌ده : برذهنه دوكلك ایستنیلان معلوماتك عددینی تعیین ایچون یالكز معلوماتك طبیعتنی دكل فقط اشبو معلومات ایله بونلری قبول ایده‌جك اولان فكرك قدرتی بیننده‌كی نسبتی پیش نكاه تأمله آلمق ایجاب ایدر .

« دهقارت » مطالعاتنده شو قواعده اتباع ایدر ایمش :

١ ـ قوهٔ مفکره‌یی اشغال ایده‌جك افکار (فنون مادیه، صنایع) « کونده یك آز ساعت » صرفی؛ ٢ ـ محاکمهٔ عقلیه‌یی ایجاب ایده‌جك افکار و مطالعاته (علوم ریاضیهٔ مافوق الطبیعیه) « سنه‌ده یك آز ساعت » صرفی ؛ ٣ ـ اوقات باقیه هپ سکون حسیاته، استراحت فکره ریاضت بدنیه‌یه صرفی .

«دهقارت» مصاحبات جدیه‌یی ودقت صرفی موجب اولان هرشیئی قوهٔ مفکره‌یی اتعاب ایده‌جك مطالعاتدن عد ایدر ایدی ؛ بونك ایچون دهقارت صحراره چکیلور ایدی . لایبنیچ «دهقارت» ك شو قواعدینی مدح ایدرك دییورکه: «فضلهٔ مطالعه انجلای فکری دکل انسداد فکری موجب اولور . »

کمالات ادبیه‌سیله مرشدادبا اولان برادیمزك:

« قوهٔ عقلیه برجوهر نورانیدر که نه‌قدر اعمال اولنورسه اوقدر انجلا بولور . » سوزینی بوکون برحکیم تربیت آموز دوشونه دوشونه قبول ایدر.

هرکون مطالعه‌یه صرف ایدیله‌جك مدت جزئیه اکتساب معلومات لازمه ایچون کافیمیدر؟ اوت کافیدر . فقط بوك ایچون ده بیهوده اشتغالات آلتنده ازلمه‌مش اولان فکرك حین مطالعه‌ده قوهٔ کامله‌سنی حائز بولنمسنی دیکر طرفدن تعلمك معلومات لازمهٔ حقیقیه‌یه مصروف اولمسی اقتضا ایدر .

صوك

هذا كتاب دقائق الحكمة في حقائق الانشا

بسم الله الرحمن الرحيم

حمد ازلی ❊ وثناء ابدی ❊ احسن الخالقین
اولان رب العالمینه اولسونکه نوع انسانی
احسن تقویم ایله خلق ایلدی ❊ وصلوة متمادی
❊ وسلام ❊ سرمدی ❊ خَلقاً ❊ وخُلقاً ❊
اکمل المخلوقینه اولسونکه ثقلینی منتج
سعادة دارین اولان مناهجه سوق ایلدی
آل واصحابنه دخی اولسونکه هر بری
❊ اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم ❊
مضمون شریفله اتصافده جمله مزه سبق

ایلدی بعد ذا مدینهٔ ازمیره مضافه
شیخلو قریه سنده دفین خاك عطرناك
اولان اکابر نقشبندیه دن سید حمزه
قدس سرّه زاویه داری فقیر حقیر پر تقصیر
ما تم زده‌ٔ حسنین حسین شاکر ابن حسین
عاجزانه شو وجهله خامه گذار نکته طراز
اولورکه قیافت انسانیه بحثی یعنی انسانك
٭ حاوی و مشتمل اولدیغی اعضالرینك اعتدال
و انحرافلری انسانده اولان صفات مختلفه ٭
و اخلاق متباینه یه علامت اولدیغی بحثلری
٭ بعض کتبده بیان اولنمش ایسه ده ٭ لکن
انسانك ذات خلقتنده اعضالرینك اعتدال
و انحرافلری نه سببدن دولایی اولدیغی بیانی
مسکوت عنه براقلمش ٭ خاتمهٔ ولایه محمدیه
و ترجمان علوم لدنیه اولان حضرت شیخ
الاکبر قدسنا الله بسره الاطهر حضرتلری
٭ بعضی کتبده مبین اولان بحثلری و مسکوت

عنه برافلان سببلری واعتدال اعضا
وانحراف اعضاده واقع دیكر اعتبارات دقیقه
لری فتوحات مكیه نك یوزقرق سكزنجی بابنده
طرز غریب ونهج عجیب اوزره سرد وبیان ایتمش
وحدذاتنده ❊ باب ❊ مذكوری مطالعه منافع
كثیره یه مفید اولوب انجق كتاب شریف
مذكورك مدلولات قدسیه سی نقاب
الفاظ عربیه ایله مستور اولمغله آشناسنك
غیری یه یوزكسترمدكندن عموم منفعت قصدیله
❊ باب مذكور بر مقدمه ایكی مطلب وبر خاتمه
اوزرینه ترتیب اولنه رق لسان تركی یه ترجمه
اولنوب ترجمهٔ مذكوره فراست الحكمیه فی
قیافة الانسانیه نامیله تسمیه اولندی ❊
قاضی حاجات ومجیب دعوات اولان رب
العالمیندن نیاز عاجزانه م بودركه ❊ ترجمهٔ
مذكوره نك طبع وتمثیلیله نشرنه سبب
اولنلره حسن خاتمه میسر اوله

وصاحب الفتوحات ؛ حضرت محی الدین ابن
عربی قدس سره حضرتلرینك فیوضات قدسیه
سندن دخی مستفیض اوله امین بجاه
سید المرسلین ؛ علیهم الصلوة والسلام ؛
مقدمه معلوم ؛ اولسونکه عبد فراستله
متصف اولدقده مفترس فیه ده یعنی فراستله
معلوم اولان شیده عبد ایچون علامات
وارد راول علامات ایله ؛ مفترس فیهك
احوال استدلال اولنور ؛ علامات مذکوره دن
بعضیسی طبیعیهٔ مزاجیه در ؛ بو نوع فراست
حکمیه در ؛ وعلامات مذکوره دن بعض
اخری روحانیهٔ ایمانیه در ؛ بو نوع فراست
اللهیه در بو فراست اللهیه مؤمنك عین
بصیرتنده برنور اللهی در اول نور ایله معلوم
ومنکشف اولور ؛ فراستله بلنان شیده
واقع اولوب لکن وحالا واقع اولان واتیده
واقع اوله جق شیلر. بو صورتده فراست

ایمانیه تعلقاً فراست طبیعیه دن اعم واوسعدر ٭ زیرا فراست طبیعیه نك افاده ایلدیکی علوملك غایتی اخلاق مذمومه واخلاق محموده واشیاده عجله وبطائته مؤدی اولان شیلره وحرکات بدنیه نك کلیسنه علمدر ٭ اما فراست اللهیه فراست طبیعیه نك افاده ایلدیکی علومه تعلق ایدر ٭ واندن زیاده علمه دخی تعلق ایدر ٭ اول زیادهٔ علم بودرکه فراست اللهیه سعید اولانی وشقی اولانی معلوم قلار ٭ وصاحب فراستك حضورنك غیر محلده انساندن صادر اولان حرکاتك عندالله مرضی اولانی وغیر مرضی اولانی بلدیرر ٭ زیرا حرکات نامرضیه انسانك قنقی عضوندن صادر اولمش ایسه اول عمل اول عضوده بر علامت ترك ایدر ٭ ایمدی زمان حرکت منقضیه اولدقدنصکره انسان مذکور فراست

مذكوره صاحبنك ياننه كلدكده علامت مذكوره
سبيله انسان مذكوردن صادر اولان طاعتمدر
يا معصيتمدر صاحب فراسته معلوم اولور
اما علامت مذكوره يي ايجق صاحب فراست اولان
بلور نتكم حضرت عثمان رضي الله عنه حضرتلرينك
حضور لامع النورلرينه بركمسه داخل اولدى
حضرتك نظرده قيقلرى اول كمسنه يه تعلق
ايلدكده سبحان الله بو وقتك نه عجب ادملرى وار
كوزلريني محارمدن حفظ ايتمز بيوررديلر مكر
رجل مذكور حضور مذكوره كلمزدن اول حرام
اولان برشيئه نظر ايتمش ايمش اولوقت رجل مذكور
رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلمدن صكره وحى
مى نازل اولدى ددكده حضرت عثمان رضي الله عنه
نازل اولمدى لكن فراستله معلوم اولدى سن
ايشتمديكمى رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم
حضرتلرينك قول شريفني ؞ اتقوا فراسة المؤمن
فانه ينظر بنور الله ۞ يعنى مؤمنك فراستندن

کندیکزی حفظ ایدك زیرا مؤمن الله تعالینك
نوریله نظر ایدر دیو بیوردیلر وقتا که سن
بنم یانمه داخل اولدقده کوزلریکده علامت
معصیت کوردم بیوردیلر ما سبقده عمل محمود
یا عمل مذموم قنقی عضوندن صادر اولورسه
عضومذ کورده بر علامت ترك ایدر دیو ذکر
اولنان قولك معناسی بودر ※ اما فراست طبیعیه
انسانك افعال واقوال وحرکات وسکناتنك
جمیعسنده معتدل ومنحرف اولانی معلوم قلار
ایمدی بو وجهله صاحب فراست انسانك
اعضاسنه وکل عضولك نشئت وخلقته
نظر ایلدکده انسانك عاقل ذکی فطین وغیر
عاقللنی وبونلرك غافلنی وحقد وحاسد وثقیل کاهلنی
ویومشق اولوب ظریفنی وغالب الشهوة وغیر
غالب الشهوة اولانی وغضوب وغیر غضوبنی وخبیث وغیر
خبیث اولانی وحیله کار وسلیم البال اولانی
وبونلره مشابه اولان شیلری فرق وتمییز ایدر

معلوم ؛ اولسونکه فراست ایمانیه مؤمنك
بصیرتنده الله تعالینك اعطا ایلدیکی بر نوردر
انسانك کوزنده اولان نور کبی ودخی مفترس
فیه ده یعنی فراستله معلوم اولان شیده واقع
اولان علامت محسوساتی کوزه اظهار ایدن نور
شمس کبیدر ؛ امدی کوزکندنده اولان نور ایله
ومحسوسات اوزرینه منبسط اولان شمسك نوریله
محسوساتك صغیروکبیرنی وحسن وقبیحنی وابیض
واسودنی واحمر واصفرنی ومتحرك وساکننی وبعید
وقریبنی وعالی واسفلنی ؛ فرق وتمییز ایلدیکی مثللو
کذلك لفظهٔ جلاله مضاف قلنان نور فراست دخی
اشیانك محمود ومذمومنی فرق وتمییز ایدر ؛
وحتی امور باطنیه کندویه معلوم ومنکشف اولمقدر
بو نور فراست بعض اصحاب فراستده بر درجه
قوتلی اولورکه نور مذکور ایله متصف اولان
بعض یریوزنده برشخصك ایاغنك اثرینی یعنی
ایزنی کوردکده شو ایزك صاحبی سعیددر ؛

یاشقیدر دیو فرق ایدر ❊ مثلا ایز کودن ادم
ایزك ارقه سن کودب شو ایزك صاحبی ابیض یا
اعورالعیندر یعنی شاشی کوزلیدر دیو فرق
ایلدیکی کبی ❊ مطلب اوّل الله تعالی حضرتلری
ارکان واساس اجسام اولان عناصر طرز عجیب
اوزره خلق ایلدی یعنی طریق خاص ایله حرارة
پیوسته منظم اولدقده بو انظمام ایله حاصل اولان
مزاجدن عنصر نار تعبیر اولنان رکن نار وجوده
کلدی ❊ وکذلك بعده هوا وبعده ماء وبعده
تراب وجوده کلدی بعده عناصر مذکوره دن
جسم مذکور خلق اولنمق مراد اولندقده وسائط
ایله ویا وسائط سز عناصر مذکوره نك بعضیسنك
بعض اخره تحوّل وانقلابنی قدرة اللهیه تعلق
ایلدکده بعضیسی بعض اخره تحوّل ایتدی زیرا
من جمیع الوجوه بری برینه ضد اولان ایکی
عناصر بربره کلدکده البته کندویه مناسب
اقرب اولنه تحول ایدر بعده بو مناسب اقرب

اخر

اخر بر مناسب اقربه تحول ایدر . ایمدی مناسب
اوله تحول ایدن بو مناسب اخره منافی ایسه ده
* لكن كندو یه اقرب اولان مناسب اول واسطه
سیله مناسب اخره دخی تحول ایتمك لازم كلور
* بوندن صكره الله تعالی حضرتلری اصل واساسی
بو وجهله عناصر ممتزجه اولان جسم حیوانی طبایع
اربعه دن خلق ایلدی اول طبایع اربعه * سودا
وصفرا * ودم * وبلغمدر * وجناب حق بو اخلاط
اربعه نك هر برنده بر قوهٔ روحانیه وضع ایلدی
اول قوی روحانیه نك اثاری اخلاط مذكوره دن
مركب اولان جسمده ظاهر اولور اكر اخلاط مذكوره
جسم مذكورده اعتدال اوزره یاخود اعتداله
قریب اولورسه جسم مذكور هر امور وخصوصنده
وهر بر حركات وسكناتنده اعتدال اوزره
اولور واكر اخلاط مذكوره اعتدال اوزره
اولمیوب ده بریا ایكیسی اعتدالدن چقمش ایسه
جسم مذكور دخی اعتدالدن چقوب اخلاط

مذکوره دن اقوی واکثر اولانك حکم وسلطنتی
بدننده ظاهر اولور وبو وجهله اخلاطك
انحراف واختلالندن جسم مذکورده علل ظاهر
اولور ❊ وجسم مذکوره عارضه اولان عللدن
جسمه مدبره اولان نفس ناطقه دخی متأثر
اولمغله جسم مذکور مریض وخسته اولور ❊
ایمدی جسم مریضی طبیب جسمانی تداوی ایلدکده
اعتدالدن خروج ایدن اخلاطك ناقصنی تزیید
وزائدنی تنقیص ایله تداوی ایدوب بو وجهله
اخلاط مذکورده اعتدال حاصل اولوب جسم
مذکور صحت بولور ❊ امّا طبیب روحانی الهی
اخلاقی تداوی ایدر واغراض نفسانیه‌یی ازاله
ایدر ذکر وموعظه ومعالئ امور اوزرینه
تنبیه وعند الله محمود وسعادت اولان شیلره
سوق واراءه ایله ❊ ایمدی بو مثللو تداوی ایله
نفس وروح تأیید ایدوب قوة بولور وبو نفس
ناطقه‌یه تأیید وتقویه ایدن ذکر وتنبیه مزاج

سنجرغك صلاحنه معين كبي اولور ؛ ايمدى بو
صورتده طبيب روحانى بدن مذكورك طبيعتنه
مدبر اولوب مختل اولان اخلاطك اصلاحنه
معين ومدار اولمش اولور ؛ بو اجلدن بعض
اطباء امراض خاصه يه مبتلا اولان بعض مرضى
يى الحان مطربه سماعنه استعمال ايله واماكن
مستحسنه متنوعه سيريله امر ايدرلر ازهار
وجريان المياه يعنى اقار صولر وبلبل وامثالى
طيورك تغريد ونغمه لرى مثللو بونلرك كليسى
مزاجك صلاحنه مؤدى طب روحانيدر ؛
بوندن صكره بعض علل اخرى دخى واردركه
الحان واصوات مذكوره يى متحمل اوليوب بلكه
ذكر اولنان شيلرك نقيضنه صالح اولور ؛
اشته بونلرك كليسى اخلاط متقابله اعتدالدن
چقوب كيمى غالب واقوى وكيمى ضعيف وناقص
اولمسى حسبيله اولور وبو وجه مشروح اوزره
اخلاط مذكوره نك اختلال وانحرافى سببيله

بدن انسانده حاصل اولان علل عارضیدر ❊
علل مذکوره دن بعضیسی جسمك نفس مزاجنده وذاتی
خلقتنده اوله رق اصلی اولور ❊ یعنی ابوینك
مزاجلرینك اختلالی وقتنده حاصله اولان نطفه
مختله مزاجی مختل رحمه نزول ایدوب بووجهله نطفهٔ
مذکوره دن تصویر اولنوب وجوده کلان
جسمك اعضالری اعتدالدن چقوب جسم مذکورده
علل ذاتیه حاصل اولور ❊ بوصورتده جسم مذکور
مثلا غایت چقق ویا تلق کوزلو اولور ❊ یاخود غایت
چقور کوزلو اولور ❊ یاخود غایت اینجه بورنلی اوکوز
یاخود غایت قالین بورنلو اولور ❊ یاخود ثقب
انفی غایت کنش وبول ویاخود غایت ضیق وتارجق
اولور ویاخود جسم مذکور غایت بیاض ویا غایت سواده
غالب اسمر اولور یاخود صاچی غایت قویرجق ❊ ویاخود
غایت سرفق ودیك اولور وسائر اعضا دخی
اعتدال وانحرافده بوکا قیاس اوزره در ❊ زیرا
خلقت انسان یا معتدل الاعضا یا منحرف الاعضادر

ايمدى بوصورتده نشئهٔ مذكوره محتاج اولديكه
برطبيب الهى كله ده انك يدنده شفاياب اوله
اول طبيب الهى ❊ يا نبى عليه السلام ويا وارث
نبيدر ايمدى بو وجهله معجز بيان بر نبى ذى شان
كلدكده نشئت مذكوره يى كورركه كندويه انقياد
ايتمش و زمامنى يد سعادتنه تسليم ايتمش نبى ذيشان
كندوسنه تربيه ايتسون وسعادتنه سعى بيورسون
ديو بوصورتده نشئت مذكوره منحرف الاعضا
ايسه نبى ذيشان نشئه سنك مقتضاسى اولان
صفات مذمومه نك خلافنه ردايدر عند الله
محمود ومسعود اولان صفات حميده نك مصارفنى
بيان وايضاح ايله زيرا طبيب الهى ايچون نشئت
مذكوره يى تكرار معتدل الاعضا نشئت اخرى ايله
انشا وايجاد ممكن دكل زيرا نشئهٔ مذكوره يى رب
العالمين خلق اولنديغى وجه اوزره خلق ايدوب
تكرار خلقدن فارغ اولمغله طبيب الهى يدنده تبيز
مصارفدن غيرى برشى باقى قالمدى ❊ ايمدى معتدل

النشاءة اولان انسان عندالله سعادة دارينه
موجب اولديغى بنى ذيشانك بيان وايضاحنه محتاج
اولان امور خيريه لرى جاهل اولورسه بو مثللو منتج
سعادة دارين اولان امورلرى وارث انبياء اولان
علمادن سؤال ايدر اما خلايق بيننده معروف
ومقبول اولان مكارم اخلاقده بيان وايضاحنه
محتاج اولمز زيرا نشئه سنك مزاج واعتدالى
انجق مكارم اخلاقى اعطا ايدر بلكه انحرافى استعمالده
بعض امورك ايضاحنه محتاج اولور وبو صورتده ؞
بونكله ده مكلفدر ؞ انحراف مذكورك استعمالنده
يا دنيوى ويا اخروى مصالح ومنافع اولديغندن
حدود وتعزيرات شرعيه اقامه واجراسى مثللو ؞
اما منحرف الاعضادن مذام اخلاق وكندو وسيله
قائم اغراض نفسانيه اجراسنه طلب صادر اولور
وبو اغراض نفسانيه سنه نيل ووصلتده اخرامرى
نيه منجر اوله جغنى مبالات ايتمز ؞ اميدى طبيب روحانى
الهى حالا بعد حال منتج سعادت دارين اولان

تبیین و ایضاح ایله منحرف الاعضایی تربیه ایدر
اکر نشئهٔ انسانیه منحرف الاعضا ایسه سلوکنده
صاحب مجاهده وصاحب ریاضة اولور ❊ یعنی
سلوک صعوبت اوزره اولور واکر معتدل الاعضا
ایسه سلوکنده صاحب ریاضت اولور ❊ یعنی سلوک
صعوبت اوزره اولور واکر معتدل الاعضا ایسه
سلوکنده متلذذ وصاحب فرح وسرور اولدیغی
حالده طیب النفس اولور منحرف اوزرینه
صعب اولان امورکندی اوزرینه اهون واسهل
اولور وعندنده مکارم اخلاقدن برشیءده
تکلف اولماز ❊ اما حکمانک تجربه وامتحان ایدوب
بعده صفات اوزرینه استدلالده اعتبار
ایلدکلری ❊ فراسهٔ حکمیه بیاننده معلوم اولسون که
الله تعالی جمیع حرکات وتصرفاتنده مستقیم اولمق
اوزره ذات نشئه وخلقتی معتدل برانسان خلق
ایتمک مراد ایلدکده اولا اب ایله امک اخلاط
ومزاجلرینک صلاح واعتدالنه مدارا اولان غذاء

لطيفلرتناولنه اب ايله امى موفق قلار ؛ بو وجهله
ابويندن حاصل اولان منى معتدل وصالح ورحمك
مزاجى دخى معتدل وصالح اولورو انسانك مايه سى
اولان نطفه نك صلاحى مقدارى اعتدال ايله رحمده
اولان اخلاط دخى معتدل اولورو حق سبحانه وتعالى
رحمانه منينك نزولنى حركات فلكيه دن بر طالع
سعيد ايله موقت قلار اول طالع سعيد منى مذكوردن
تكون ايده جك انسانك صلاحنه علامت اولور
وبو وجهله طالع سعيد ده اعتدال مزاج ايله رجل
امرأة سنه مجامعت ايدر ايمدى بو صورتده منى
معتدل مزاجى معتدل رحمه نزول ايدر ؛ ورحم اكا
قبول ايدر ؛ بونده نصكره الله تعالى امى موفق قلار
وانك مزاجنك صلاحنه ورحمده نطفه نك تغذى
ايده جكى شيلرينك صلاحنه مدار اولجق غذاء
لطيفلره شهوتى مرزوق قلار ايمدى بو وجهله
سكان معتدلنده مواد معتدله وحركات فلكيه
مستقيمه ايله نطفه مذكوره تصوير قبول ايدر ؛

ایمدی نشئهٔ مذکوره اعدل صورتله تکون و تولد
ایدر وبو نشئه صاحبی معتدل الاعضا اولور
یعنی نشئهٔ مذکوره صاحبی متوسط القامه ولین اللحم
رطبه بین الغلظ والرقة وحمرة صفرة ایله ممتزج
ابیض اللون ومعتدل الشعر یعنی صاحبی نه پك قیورجق
ونه پك دیك وسواده مائل واسیل الوجه یعنی
یوزی فی الجمله سبوجه وکوزلری چقورلغه مائل
وسوادی معتدل وعظیم الرأس مائل الاکتاف
یعنی یاغرنی یصی وعنقی مستوی ومعتدل اللبة
یعنی کوکسی معتدل واوییلقلری وبلدری بیلجغی دکل
خفی الصوت وقالن وانجه اولمق لازم کلان
اعضالری معتدل وسوکلی برمقلری اوزون وکفی
واسع وقلیل الکلام وغالب الصمت اولور طبیعتی
فی الجمله صفراوی سودایه مائل نظرنده فرح وسرور
حاصل ومالده طمعی قلیل اولور خلقی اوزرینه
حکم ورپاستده محب ومرید دکل وامورنده عجول
وبطیء دکل بلکه متأنی وغیور اولور ایمدی

بونشئه حكمانك اعدل واحسن خلقت ديو بيان
ايتدكلرى نشئه درو سيدنا محمد صلى الله تعالى عليه
وسلم افندمزك خلقت شريفلرى اكمل وجه اوزره بونشئه ده
واقع اولمشدر مرتبه جهتندن كندويه اكمليت ثابت
اولديغى كبى نشئت وخلقت جهتندن دخى اكمليت ثابت
اولسون ايچون ٭ ايمدى بو وجهله عليه الصلوة والسلام افندمز
من كل الوجوه ظاهراً وباطناً اكمل الناس اولدى ٭ مطلب
اول مقدمات مذكوره وجه مشروح اوزره مضبوط
اولدقدنصكره معلوم اولسونكه اتفاقا رحمده
اختلال مزاج واقع اولورسه يعنى ما سبقده بيان
اولنديغى وجهله ابوينك مزاجلرينك اختلالى وقتنده
حاصل اولان نطفهٔ مختله مزاجى مختل رحمه نزول ايدوب
نطفهٔ مذكوره دن برجسم تصوير اولنمق لازم كلدكده
اختلال مذكور البتده رحمده واقع نشئهٔ انسانى
اعتدالدن چقاروب نطفهٔ مختله ده واقع قوهٔ جاذبه
ماده سنى اول وقت تعلق ايلديكى عضو حسبيله انسانك
اعضاسندن برعضونده يا اكثر اعضاسنده تأثير

ایدوب بر اثر انحراف ابقا ایدر ٭ یعنی نطفهٔ مختلهده
ساریه اولان قوهٔ جازبه مادهسی نطفهٔ مذکورهدن
تصویر اولنان اعضانک یا جمیعسنه یا بعضیسنه تعلق
ایدر بو صورتده اختلال مذکورک مضرتی انسانک
یا کلی اعضاسنده یا بعض اعضاسنده ظاهر اولور
حق سبحانه و تعالی جملهیه موفق ایلیه ٭ بو اجلدن
حکما دیدیلر که انسانک زیاده قزللق و کوک رنکلی
اولمق ایله بدن غایت بیاض اولسه و اوصاف مذکور
ایله برابر انسان مذکورک جبهسی واسع و چکهسی ضیق
و دارجق و بدنده تولری قلیل و یکاغنک کوزلنده
اولان یومروجهیری زیاده یومری و باشنک شعری
کثیر اولورسه اهل فراست اولان حکما بیوردیلر که
قیافتی بویله اولان شخص انساندن تحفظ و حذر ایتمک
انسانه مهلکدر وقتا اولان افاعی و حیهلردن تحفظ
و حذر ایتمک کبیدر و اکر انسانک باشنده تولری
سرد و قالن اولورسه شجاعتنه و دماغنک صحتنه
دلالت ایدر و اکر شعر مذکور لین و یومشق اولورسه

جبانته و دماغنك برودت و قلة فطنته دلالت ایدر

※ و اكر انسانك ارقه سنده و بوغازنده تویلری

چوق اولورسه حمقنه و جرأتنه دلالت ایدر ※

اكر تویلریك كثرتی صدر ایله بطنده اولورسه

وحشت طبعه و قلة فهم و حب جوره دلالت ایدر

و اكر انسانك شعر و تویلری قزل اولورسه حمق و كثرة

غضب و كذلك سرعت غضبه و خلق اوزرینه تسلطه

دلالت ایدر ※ اكر شعر اسود اولورسه عقلده سكونت

كثیره یه و تأنی یه و حب عدالته دلالت ایدر ※ و اكر

شعر سواد ایله قرلق بینده متوسط اولورسه هر

امورده اعتداله دلالت ایدر اكرجبهه بوكلم سز

عریض و ایلی اولورسه خصومة و جدال و نزاع

و تحریك شره و حماقة و مقدارندن زیاده تكبرلك

ایتمكه و بغضنه دلالت ایدر اكرجبهه وسعتده

و یومرلقده متوسط اولبده فی الجمله غضونت یعنی

بوكلم سولك اولورسه جبهه مذكوره صاحبی صدوق

محب فهیم عالم یقظان مدبر و هر امورنده حكیم

حاذق

حاذق اولور اگر قولقلر عظیم و بیوك اولورسه صاحبی جاهل وغیر حافظ اولور اگر صغیر و کوچك اولورسه صاحبی سارق و احمق اولور اگر حاجب کثیر الشّعر یعنی قاشلر زیاده کور و تولو اولورسه ازغونلغه وجاهل و فاسد سوزلی اولمغه دلالت ایدر اگر حاجب صدغه دوغرو یعنی قاشلر کوزایله قولاق اراسنه دوغرو ممتد اوزون اولورسه صاحبی زیاده متکبر و حیران اولور اگر برادمك قاشلری اینجه اولوب اوزنلقده و قیصه لقده معتدل اولور سیاه دخی اولورسه صاحبی زیاده اویانق و عاقل اولور اگر عین ازرق اولورسه یعنی کوزلر زیاده کوك اولورسه اشته بو اَرْذَأُ العیون‌در یعنی اك فنا کوزدر وَاَرْذَءُ الزّرق یعنی کوك رنگك پك زیاده چرکنی فروزجیه در یعنی پروزه رنکنده اولمقدر اگر برادمك کوزلری بیوك اولوب ده چقق و پاتلق دخی اولورسه ادم مومی الیه حسود و حیاسز و قالن یوزلو اولور و کاهل غیر مأمون اولور

بونکله برابر کوزلری کوکده اولورسه صفات مذکوره
دها اشد اوله وق غاش اولور یعنی خائن و یرامز
اولور اکر بر ادمك کوزلری بیوکلکده وکوچکلکده
متوسط اولوب فی الجمله جنورلغه وکحولت یعنی سوره
اولمغه وسواده مائل دخی اولورسه آدم مذکور هم
وجهله اویانق وفهیم واعتماده شایان ومحب
اولور اکر عین طول بدنده وعرضی اخذ ایتمش ایسه
یعنی کوزلر یوزلری طرفنه اینلی وعریض اولورسه صاحبی
خبیث اولور اکر بر آدمك کوزلری میت النظر بهیمه
کبی حرکه سی قلیل اولوب جامده وقورو دخی اولورسه
ادم مذکور جاهل وغلیظ الطبع اولور وبر ادمك
کوزلرنده سرعت حرکه وحدة نظر اولورسه یعنی
دیك دیك وصوق صوق باقان اولورسه اول ادم
عجب صاحبی وحرسز وغدر ایدیجی اولور
اکر ادمك کوزلری قزل اولورسه صاحبی زیاده
شجیع وزیاده مقدام اولور اکر کوزلرك بیاضلرنده صاری
نقطه لر اولورسه صاحبی ناسلك زیاده

شریر وزیاده فنا وبغنسزی اولور ٭ اکر بورنی
دقیق وانجه اولورسه صاحبی مترقی وعالی اولور
اکر بورن اغزه یقین اولورسه صاحبی شجیع اولور
اکر انسان افطس الانف اولورسه یعنی غایت یصی
وچوکك بورنلی اولورسه صاحبی غالب الشهوة اولور
اکر ادمك بورننك دلکلری زیاده اچیق وکنش
اولورسه صاحبی زیاده غضوب اولور اکر بورننك
اورطه سی قالن اولوب ازجق چوکك دخی اولورسه
صاحبی زیاده یلانجی وزیاده فاسد اولور ٭
وبورنلرك زیاده معتدل واعلاسی یك قصه ویك
اوزن اولیوب همان برمقدار اوزنجه اولندر ٭
برادمك بورنی قالنلقده متوسط اولوب اطرافلری
بکده اچیق اولمازسه کمال عقله وکمال فهمه دلالت
ایدر برادمك اغزی واسع وبیوك اولسه اول ادم
صاحب شجاعت اولور ٭ شول انسانکه دودقلری
غلیظ وقالن اولسه احمق اولور ٭ دودقلر قرمزی
اولمغله برابر قالنلقده متوسط اولورسه صاحبی

معتدل الاحوال اولور؛ بر ادمك دیشلری اکری
اولسه یاخود خارجه مرتفع وچیقق اولسه صاحبی
زیاده خدعه لی وحیله کار کندندن اصلا امنیت
اولمازه؛ اکر دیشلر منبسط وکوزلجه دوشمش واراکی
فی الجمله اچق اولورسه صاحبی عاقل معتمد وامنیت
ایله موصوف واموزنده مدبر اولور اکر وجهنك
اغزی خذاسندن قولقلری طرفی منتفخ وملحم اولور
صاحبی جاهل وغلیظ الطبع اولور؛ اکر برادم صاری
وقوری یوزلو اولورسه اول ادم دلی وخبیث
وخدعه لی وپرامز خویلو اولور؛ اکر یوزی اوزون
اولورسه صاحبی اوتماز وقاتی یوزلو وحیاسز
اولور؛ اکر ادمك وجهنده کوز ایله قولق ار اسی
ملحم وطولو اولوب وبوغاز طمارلری دخی دولو اولور
ادم مذکور غضوب اولور سن برادمی نظر ایلدکده
یوزی قزاروب محجوب اولورسه وبعض مرتبه
کوزلری دولو غیر یاخود سکا نوعا تبسم صورتی
کوسترورسه معلوم اولسونکه ادم مومی الیه

نسکا

سکا اشفته درو سنده مجتبی وارد صوت انسان
جهر واجق اولورسه شجاعته دلیلدر شدت
ایله تأنی و غلظة ایله رقه بیننده معتدل اولان صوت
عقل و تدبر و صدق اوزرینه دلالت ایدر ؛ وکلامده
سرعت و رقت حرصه و حیاسزلغه و جهله دلالت ایدر
؛ صوتده غلظة و قالنلق غضب و سوء خلقه دلیلدر
غنه لی صوت حمق و قلة فطنته و کبر نفسه دلیلدر
؛ صوتده تحرك کبیر یعنی صوت چتال اولمق کبر
و بغضه و خدعه کار اولمغه دلیلدر جلسه ده
یعنی اوتورمقده وقار و سکونت و مکالمه اراسنده
تدارك لفظ و مصاحبة اسناسنده تحریك ید تمام
عقل و تدبیره و صحة فهمه دلیلدر و بوغازك
قصه لغی خبث و حیله کارلغه دلیلدر ؛ و بوغازك
اوزون و اینجه لکی حمق و جبانته و صیاح اوزرینه
دلیلدر ؛ اگر مذکور ینه باشی کوجکلکی دخی
مضاف و منظم اولورسه حمق و ضعف عقل
اوزرینه دلالت ایدر و بوغازك قالن اولمسی

جهل وكثرت اكل اوزرينه دلالت ايدر اوزنلقده
وقالنلقده بوغازك اعتدالی عقل وتدبيره وخلوص
مودة واعتماد وصدق اوزرينه دليلدر بطن
كبير حمق وجهل وجبانت اوزرينه دلالت ايدر
لطافت بطن ايله ضيق وداركق صدر جودة
عقله وحسن رأى اوزرينه دلالت ايدر كتفين
وارقه نك عرض وكنشلكی شجاعت وخفة عقل
اوزرينه دلالت ايدر ظهر وارقه نك انحناء واكريلكی
شكاستا اوزرينه يعنی يرامزخويلو اولمق اوزرينه
دلالت ايدر ظهرك استوا ودوغری اولمسی علامت
محموده در اموزك بروز وسورلكی سوئنيت وقبح
مذهب اوزرينه دليلدر قوللر اوزون اولوب حتی
كفی واوجی دزلرينه بالغ اولور يتشورسه شجاعت
وكرم نفس اوزرينه دلالت ايدر قوللر قصه اولور
صاحبی جبين وقورقق وشرّه محبّ اولور برمقلريك
اوزنلغيله برابركفی دخی طويل اولورسه تدبير امور
وهنر رضا بعدم نفوذ وقابليتی اوزرينه دلالت ايدر

ایاق غلیظ و ملحم اولمق جهل وحب جوره اوزرینه دلالت
ایدر ایاغن اوکجه سی اینجه اولورسه حسن وکوزل
اولور ❊ ایاغک اوکجه سی قالن اولورسه شجاعت
اوزرینه دلالت ایدر ❊ طوبوقلر ایله برابر ساق وانجک
لریک قالنلغی حمق وبلهه وحیاسزلغه دلیلدر برادمک
خطوه وادیملری واسع واغر اولورسه جمیع حوایجلرینه
یتشوب ظفر بولمغه وعواقب اموره متفکر اولمغه
دلالت ایدر ❊ وضدی ضدینه دلالت ایدر ❊
یعنی خطوه لر دار جق وسرعتلی اولورسه حوایجنه
ظفر بولمامغه وعواقب اموره متفکر اولمامغه دلالت
ایدر عاجزانه فقیر مترجم درکه ایریشور منزل مقصودنه
اهسته کیدن تیز رفتار اولنلک پاینه دامن دلاشور
مثل مشهوری حکمین مذکورینی تأیید ایدر ❊ ایمدی
شونقل ایتدیکم اقوال اهل تجربه اولان حکمانک
اقوالندن بعضیدر ودخی اعضاء انسانده مذکور
اولان اوصاف وانحراف بعض چوق اولور وبعض
از اولور هر نصل ایسه حکم غالبکدر ودخی اوصاف

نافه ایله زانوینی
محل عورت اولوب
بویله کتب نفیسه ده
ذکری مستهجن
اولان اعضای
ادرج وبیاندن
حضرت شیخک
کتب شریفلری
عالی اولدیغندن
ترک بیورسلری
ملاحظه دن
بعید کوزلمز

مذكوره انسانده مساوی اولورسه احدهما اخرك
حكمنی دفع ایدر شویله که شخص مذكورده خلق
متساویندن برینك حكمی قضیهٔ خاصه ده بر
وجهله واقع اولور ومتساوئ اخرك حكمی قضیهٔ
خاصهٔ اخرده بروجه اخرله واقع اولور ⁂ وبالجملهٔ
ریاضة واستعمال علم ذكر اولنان صفات مذمومه
لریك كلیتسنك ازالهٔ سنده مؤثردر ⁂ برادم تجربه
ایتسه بزم بیان ایلدیكمز شیئك صحتنی بولور زیرا
عادة طبیعة خامسه در عادة ایچون طبیعة اصلیه ده
تأثیر واردر بونلرك كلیسی مجربدر ⁂ امیدی حضرت
شیخ الاكبر قدس سره حضرتلرینك ریاضة وعلوم
زاجره یی استعمال اعضاء منحرفه نك مقتضیاتی
اولان صفات مذمومه نك ازالهٔ سنده مؤثره
دردیو بیان بیوردیغی قضیه فقیر ایچون ⁂ بوباب
فراستی ترجمه یه باعث اصلی اولمشدر ⁂ زیرا
قضیهٔ مذكوره دن مستفاد اولان تحقیقه
نظراً براذمك اعضاسی منحرف كورلدكده انحراف

اعضانك دلالتی قرینه سیله اده مذکور شخص مثللو
اخلاق مذمومه صاحبیدر دیو وهله اولاده مذمته
مبادرة ایتمك جائز اولمیه جق زیرا جائز که اول ادم
نفسی اوزرینه تحمیل ریاضة وسلوك مزاجرئی استعمال
ایله اعضاء منحرفه نك اقتضا سندن اولان اخلاق
مذمومه سنی اخلاق محموده یه تبدیل ایتمش اوله وخاتم اولیا
محمدیه نك تحقیقنه كوره عادة طبیعة خامسه اولمغله
برادم ریاضة وكتب اخلاقده مبین اولان علوم نافعه
ایله عمله عادة ایدنسه اعضاء منحرفه نك طبیعة اصلیه سی
اولان صفات مذمومه یی ازاله ایدوب انك یرینه
نیجه نعوت حسنه وصفات مستحسنه ایله موصوف
اولسه كركدر * بناء برین اكثر اعضاسی منحرف
برشخص ایله مصاحبت یاخود شخص مذكوری
استخدام لازم كلور ایسه اولا تجربه ایدوب بعد
التجربه اخلاق مذمومه نك شخص مذكوردن زائل
اولمدیغی فهم اولنور ایسه كنه مذمته لازم كلمیوب
هرحالده شخص مذكور حقنده خیر دعا اهم ولازم

اوردن كورله زيرا شخص مذكورك اعضاسى انحرافندن
كندوسنك صنعى ومدخليتى اولميوب ولادى حقنده
ناقص المروة اولان ابوينك اخلاط اربعه لرينك اختلالى
وقتنده حاصل اولان نطفه مختله شخص مذكورك مايهٔ
اصليه سى اولمغله حقنده متصور اولان مذمة بالآخرة
ابوينه راجع اوله جغندن شخص مذكوره خير ايله
دعادن بشقه برشئ ترتب ايتمز لكن انسان اخلاق
مذمومنك ازاله سيله مأمور اولديغندن شخص
مذكور رياضة مشقتنه تحمل ايتميوب صفات
مذمومنك ازاله سنه سعى ايتمزايسه ايكنجى
درجه ده شخص مذكور البته مذمة شرعيه ايله
مذموم اولمق لازم كلور مطلب ثانى اعتبارات
معلوم اولسونكه جسد نه مدبره اولان نفس ناطقه
ايچون ايكى جهته توجه وتعلق حاصلدر برجهتى عالم
نور محضدر ديكرجهتى ظلمة محض ولان طبيعة عنصريه
دربوصورتده نفس ناطقه نور ايله ظلمة بيننده واسطه
اولدى جوهر مظلم اولان هيولى كليه ايله نور خالص

اولان عقل بینندە واسطە اولان نفس کلیە مثللو

مدبرە اولمقدە ایمدی بو جهتله طرفینك حقنی ایفا

واعطا ایتمك اوزرە نفس ناطقە نور ایله ظلمت

بینندە برزخ کبی اولدی ایمدی بو صورتدە نفس

ناطقە اوزرینە طرفیندن قنقیسی غالب اولورسە

نفس ناطقە انك حکمیلە مغلوب اولور اکر نفس

ایچون جانبیندن برینە میل اولمیوب ایکی طرفە نسبتی

سیّان ایسە اعتدال اوزرە امور روحانیە یی تلقّی

وقبول واول وجهلە متصف اولوب عقلە حکم ایدر

ایمدی بو خصوصلر برجسدە اولان فراستك

علامتلرندن نشئت ایدن اعتبارانی ذکر ایدوب دیرز

امّا بیاض مفرط استفراغندە عالم طبیعتە مدبر برشیٔ

باقی قالمیوب نظرندە عالم نوردە استفراغدر یعنی

روحانیت طرفنك غلبەسنە علامتدر ابی عقال

مغربی وامثالی مثللو ایمدی بو نشئەدە اولان کمال

باطنی حاصل اولمزدن اوّل سریعًا فاسد اولور

وکذلك سواد مفرط علوم الهیەدن عبارت اولان

علوی انوار بینیله نفس ناطقهٔ انسانیه بینی حائل
اولور مرتبه انسانك عالم شهوت و عالم طبیعته استفراغ
و میلنه علامتدر ایمدی خصوصات مذکوره وقتاً
بعد وقت اولوب هر بر ذی حقك حقی ایفا اولنور سه
علیه الصلوة والسلامك بنم ایچون بر وقت اولور
اولوقده بکا ربمدن غیری واسع اولمز بیوردقلری
کبی ایمدی شو نعوت ایله منعوت و موصوف اولان
امام عادلدر اما انسانك قامتی اوزون یا قصه
اولمق ایکی عالمك برنده مدت اقامتنه علامتدر
مدت اقامتی یا ممتد راشته اوطویل القامتدر
مدت اقامة یا قلیله دراشته او قصیر القامتدر
اقامة مذکوره دن لایق و اولی اولان مدت بقدر الحاجه
اولمقدر اما رطوبت و غلظت ایله رقت بیننده
لحمك اعتدالی معنی ایله حسن بیننده اولان برزخ
خیاتده انسانك اعتدالنه علامتدر عظم ایله
جلد بیننده اولان لحم کبی اما اعتدال شعر بسط
ایله قبض بیننده اقامتیدر اما اسیل الوجه اولمسی

یعنی

يعنی یوزنك فی الجمله سبوجه اولمسی طلاقة وبشاشت
علامتیدر ؛ اما کوزی اعیر و اعلا اولمسی امورده
صحة نظره علامتدر ؛ اما کوزلرینك فی الجمله جقورلغه
وسواده مائل اولمسی مغیبانه نظر و امور خفیه یی
استخراجه علامتدر ؛ اما کوزده جقق و پاتلقلق عالم
شهادتدن استنباط علومه میله علامتدر اشته
بونلر اهل اعتباردر اما اعتدال العظم رئس وفرة وکثرة
عقلدر ؛ اما سائل الاکتاف یعنی کتف عریض و یاغرنی
یصی اولمق من غیر تأثیر غیبتده اذایه تحملدر ؛ اما
بوغازك اعتدال واستواسی من غیر میل اشیایه علی
وجه التساوی استشراف والتفاتدر ؛ اما بوغازده
زیاده اوزنلق غیرك احوالنی تجسس مثللو لایق اولمیان
شیء اوزرینه استشراف وسیلدر ؛ اما بوغازده زیاده
قصه لق میل و استشراف لایق و لازم اولان محلده
تفریط و تقصیردر ؛ اما کوکسده اعتدال مخاطب
عندنده کندو وسیله منفعة واقع اولور وزنابله
استقامة عبارة وافاده در ؛ اما اویورقده وکنده

قلّة لحم اوزرینه تعوّل واعتماد اولنان امورده نظردر
اکر امور مذکوره برزجیه ایسه نظر مذکور ایله غالب
امرده ظفریاب اولنور اما حفی الصوت اولمق موضع
جهرده حفظ سردر اما برمقلریك اوزنلغی لطافة ثناوا
وحسن استعمال ایچوندر ؛ اما کفك بسط ووسعی
من غیر تعلق دنیای رمی واتمغه علامتدر ؛ اما قلّة
کلام وقلّة ضحك مواقع حکمته نظردر ؛ ایمدی بو صور تده
ضحك وتکلّم بقدر الحاجة واقع اولور اما معتدل
الاعضانك طبیعتی صفرا ایله سودایه مائل اولمق
ایمدی صفراده عالم علوی یه میل واقبال اوزرینه
غالب اولمقدر ودخی سوداده عالم سفلی یه میل و
واقبالدر واکثر ازهانده طبیعة مذموم اولدیغندن
اکثر عقوله طبیعتك محجوب قلدیغی امور حفیة مقبوله یی
عالم سفلیده استخراجدر ؛ اما معتدل الاعضانك
نظرنده فرح وسرور اولمق مجتله نفوس غیرکندویه
جلب اولنمقدر اما نشئه معتدله نك مالده طمعی
قلیل اولمق فائده اولمیان شیئه میله باعث اولان شیئك
شیئك

كليسندن بعيد اولمقدر اما نشئهٔ مذكوره يعني
معتدل الاعضا حكموريا سنه مريد ومحب اولماتو
شغلی كمال عبوديته اولوب معبودك غيريله مشغول
اولمامقدر اما نشئهٔ مذكوره امورنده مجهول وبطئ
اولمامق قدرتی وار ايكن سريع الاخذ والانتقام
اولمامق وعاجز دخی اولمامقدر والحاصل ارباب
فراست واصحاب تجربه اولان حكمايه نظر ايلدكده
كندولرينی خصوصات مذكورلرده ايكی طرف ايله
برواسطه يه رجوع ايدیجلر بولدق زيرا حكما اخلاق
محموده ايله مذمومه يه تقسيم ايتديلر خيرك كليسنی وسطه
قلديلر انحراف طرفينده قلديلر يعنی اعضاء انسانيه نك
خلقتی اعتدالدن يا زائد يا ناقص يا متوسط ومعتدلدر
ايمدی خيرك كليسی وسطدر انحراف طرفينده ديمكدن
مرادلری اخلاق مذمومه زائد وناقص طرفلرنده و
اخلاق محموده متوسط ومعتدل طرفلرنده ديمكدر
شويله كه متخالف الاعضا اوج ادمك كوزلری
يا قولقلری ياخود بورنلری بری برينه نسبت اولندقده

بری بیوك و بریسی کوچك و دیکری متوسط اولمق
لازمکلور . بو صورتده طرفین اخلاق مذمومیه و
متوسط اخلاق محموده یه علامت اولنور ؛ وکذلك
متخالف الاعضا درت ادمك بویلری و سائر اعضالری
بری برینه نسبت اولندقده ایکنجی و اوچنجی اعتداله قریب
برنجی و دوردنجی اعتدالدن خارج و منحرف اولور ؛
بو صورتده طرفین اخلاق مذمومیه و وسطین فی الجمله
اخلاق محموده یه علامت اولور وکذلك متخالف الاعضا
بش ادمك اعضالری بری برینه نسبت اولندقده
اوچنجی معتدل ایکنجی و دوردنجی اعتداله قریب برنجی
و بشنجی اعتدالدن خارج و منحرف اولوراسته بوقیاس
اوزره طرفین ایله وسط حکمی معلوم اولور خاتمه
وقتاکه حکما اطوار و احوال انسانی مذکورات سابقه
اوزرینه قصر ایتدکلری کورلندکده شو عالم انسانیده
مطلق امورہ نظر ایلدك افعال انسانده حسن و قبح
نه یردن ظاهر اولدی دیو ایمدی بزدك ذاتنده
عند الله فعلیه رفعت واقع اولور حسن بوف

واجتنابیله الله تعالیدن خیر واقع اولور قبیح یوق الا
شو قدر وار که شرع نه شیئی تحسین ایتمش ایسه او
حسن و نه شیئی تقبیح ایتمش ایسه اول قبیح یعنی ذات
حق نه شئ ایله امر ایتمش ایسه اول حسن و نه شیدن
نهی ایتمش ایسه اول قبیح دیمکدر وقتا که جهتلردن
بر جهتله شرعاً فعل انسان اوزرینه حمد ایله ذمی ترتب
ایدر کوردکده نظر ایتدك نه صورتله جمع ایده رز ایکی
طرفله بر واسطه که طرفینك حکمی محل اعتدال اولان
وسطك حکمنه مخالف قلامز ایمدی بو صورتده
دیمك لازم کلدیکه شرعه نظرله انسان اوچ شیئك
برندن خالی دکلدر یعنی انسان یا باطنی محض اولور
اشته بو بزم عندمزده حالاً و فعلاً تجرید توحیده
قائل اولندر یعنی وجهاً من الوجوه کندویه برشئی اسناد
ایتمیوب جمله شیئی حقه ارجاع ایدندر اشته بر قول
باطنیه کبی احکام شرعیه نك تعطیلنه و شارع
تعالی نك مرادی اولان شیدن عدولنه مؤدی بر قولدر
هزر بر شیکه مشروعه اولان قاعدهٔ دینیه نك هدمنه

مؤذی اوله کل مؤمن عندنده بالاطلاق باطل
ومذموم‌در یاخود انسان الله تعالی حقنده
تجسیم وتشبیهه مؤذی اولور مرتبه توغل ایله
یاظاهری محض اولور ایمدی بودخی ماسبق مثللو
شرعاً مذموم ملحقدر یاخود انسان نصوص منزله‌دن
حسب اللسان واللغة فهم اولنان اوزرینه شرعله
برابر جاری اولور شول مرتبه که شرع نه محله کیدرسه
اولدخی کیدر وشرع نه محلده دورر ایسه اولدخی
دورر اشته شو حالة وسطدر ودخی محبت
حق بو وسطله صحیح وحاصل اولور نتکم الله تعالی
وتقدس علیه الصلوة والسلام افندمزه امر بیوردیلر
فاتبعونی یحببکم الله ویغفر لکم ذنوبکم آیت کریمه‌سی
خبر ویردیو یعنی هروجهله بکا اتباع ایدنکه الله
تعالی سزی محبة ایده وذنوبکزی مغفرت ایده
دیو ایمدی شارع علیه الصلوة والسلام اتباع
وهروجهله اثر شریفلرینه اقتفا الله تعالینک
قوللرینه محبتنی وسعادة دائمه‌نک صحتنی موجبدر
اشته

آشته بو نسختینك مقابله سی وجهیدر ❊ یعنی
وسط مذكور نسخهٔ صحیحه درطرفینك صحت وعدم
صحتی اكا مقابله اولنه دیمكدر ❊ ایمدی برقائل دیرسه كه
شو تقریر مجملدر نه وجهله و نه كیفیتله تفصیلی معلوم
اولور زیرا بز رجل ساكتی كورورزكه اوقات ❊
خمسه یی جماعتله مداوم و بونكله برابر رجل مزبور
منافق مصردر ❊ ایمدی جوابده بز دررزكه رجل
مزبورده سكوت واوقات خمسه یی دوام وبونلره
مشابه شیلر حس ظاهر ایله ادراك اولنان عالم
شهادتدندر ودخی رجل مزبورك ضروریات دینیه یی
قلباً وباطناً انكاری عالم غیبدندر ❊ ودخی ماسبقده
ذكر ایدیكمز وان شا الله تعالی هنوز بیاننه اتمام
ایده جكمز فراسهٔ ذوقیهٔ ایمانیه یه جزم حاصل اولدقده
رجل مزبورك باطننده ونفس الامرده كافر
اولدیغنی حكم ایده رز وظاهراً كندودن كلمهٔ
توحید صادر اولدیغی ایچون رجل مزبورك
مالیله دمنی شرعاً معصومین اولدیغی حالده ابقا

ایده رز زیرا رجل مزبوره بزم معامله مزبوحذو
بوسیاق اوزره اوله بلور و بونك غیرسیله مكلف
دكلز بوندنصكره الله تعالی سنی هر برحقایق ودقایقك
ادراكنه موفق ایلیه معلومك اولسونكه عالم علوی
بالجمله عالم حس وشهادته محركدر تنبیه
وعالم حس وشهادة عالم علوینك قهری وحكمی تحتنده در
وبوتأثیراتك عالم علوی یه ترتبی حكمةً من الله در
عالم علوینك ذاتا استحقاقندن دكلدر ایمدی حركه
وسكون اكل وشرب كلام وصمت وبونلره مشابه
احكامدن برحكم عالم شهادتده ظاهر اولمازالا
بونلرك كلیسی اولا عالم غیبدن ظاهر اولور زیرا
حیوان تحرك ایتمز الا قصد واراده ایله تحرك ایدر
یعنی برحیواندن حركه صادر اولدقده اولا اول
حركه یه اول حیواندن قصد واراده صادر اولور
حالبوكه قصد واراده اعمال قلبدندر واعمال قلبدن
اولان شیلر عالم غیبدندر وحیوانده اولان تحرك
واكا مشابه شیلر عالم شهادتدندر وعالم شهادتی

بزدائما حس ایله ادراك ایده رز وعادتا حس ده
ظاهر اولمیان عالم غیبی خبر شرعی ونظر فکری ایله
ادراك ایده رز بو صورتده بزدرزکه تحقیق عالم غیب
عین بصیرتله ادراك اولنور یعنی قلب کوزیله ادراك
اولنور عالم شهادة عین بصرله ادراك اولندیغی مثللو
وتحقیق ظلمة وقرا کولق حجابی واکا مشابه موانع عالم
شهادتدن مرتفع اولمدیغچه بصر انسان عالم شهادتده
ظلمتدن ماعدا برشیٔ ادراك ایتمز ایمدی موانع مذکوره
مرتفع وانوار شمس دخی محسوسات اوزرینه منبسط
اولوب نور بصرله مظهر اشیا اولان نور شمس مجتمع
اولدقده حس بصرله سبصر اولان انسان مبصرات
ومحسوساتی ادراك ایلدیکی مثللو کذلك عین بصیرتك
یعنی قلب کوزنك حجابی غفلت وشهوات وملاحظهٔ
اغیار وانك امثالی شیلردر بو صورتده حجاب مذکور
قلب کوزیله عالم ملکوت یعنی عالم غیب وعالم معانی
بیننه حائل اولوب عین بصیرتك امور مذکوره لره
ادراکنه مانع اولور بنابرین انسان ذکر وفکر ایله

وتلاوت قرآن ایله مرآت قلبك جلاسنه قصد ایدوب
مشغول اولسه قلب مذکور ایچون برنور حاصل اولور
حالبوکه الله تعالی ایچون جمیع اشیا اوزرینه منبسط
برنور حاصلدر اکا نور وجود دنیلور ایمدی نور قلب
ایله نور وجود اجتماع ایلدکده انسان مذکور واقعده
ونفس الامرده اولدیغی وجه اوزره مغیباتی کشف
ایدر ❊ لکن عین بصیرة بیننده معناً فرق لطیف
واردر شویله که حس بصرله محسوسات بیننده
برجدار واقع اولسه یاخود محسوس حس بصردن
غایت بعید یاخود غایت قریب اولسه حس بصرك
ادراکنه مانع اولور عین بصیرة بویله دکلدر زیرا
عین بصیرتك ادراکنه مذکور اولان شهوات واشیای
شیلردن ماعدا برشیئ مانع اولمز لکن موانع مذکوره
بشقه عین بصیرة ایچون بیان اولنه جق برحجاب
لطیف واردر ❊ شویله که مراتب وجود بیرده مکاشفك
مکشوفی اولان عالم مغیبات اوزرینه حضرة وجود
مطلقدن منبسط اولان نور وجود حضرات

وجودیه

وجودیه نك كلیسنه عام و شامل اولمز و مكاشف
مذكورك حقنده اولان نور وجود حضرة وجود
مطلقدن حضرات وجودیه اوزرینه منبسط
اولمز الا الله تعالی؛ مقدار شیئك كشفنی مراد
ایتمش ایسه اولقدر منبسط اولور آشته بو مقام
مقام وحی در و بو مدعی اوزرینه كندی نفسمز ایچون
بزم دلیلمز مقام مذكوری ذوق و مشاهده مزدر؛
وغیریلر ایچون دلیل الله تعالی نك ما ادری ما یفعل
بی ولا بكم ان اتبع الا ما یوحی الی قول شریفیدر؛
كشفیات مذكوره دن اولان اموری مشاهده
باینده صفا بنوی محمدی درجهٔ قصوی ده ایكن نشان
علیه لرنده بویله بیورلمش یعنی الله تعالی علم بن
بیله ممكن الیوم بنده و سزده نه فعل وقوعبولمجق
وظهورات الهیه نه اولمجق بن اتباع ایتم الا بكا
وحی الهی نه اولورسه اكا اتباع ایده رم دیمكدر
؛ ودخی او من وراء حجاب قول شریفی دخی
دلیل اخردر آیمدی بو مقامده متحقق اولان

ذاتدن شخصیما حقنده علی ظاهره مقام مذکوردن
برشئ ظاهر اولورسه اشته بو فراست ذوقیه
علومندندر وبو فراست ذوقیه مکاشفینك اعلی
درجه سیدر ۞ وکتاب اللهدن فراسهٔ مذکوره نك
موضع ومأخذی ۞ اِنَّ فِی ذٰلِكَ لَاٰیَاتٍ لِلْمُتَوَسِّمِینَ
قول شریفیدر توسم سمه دن مشتق علامت معناسنه در
وبو فراستده ابدا خطا واقع اولمز فراست حکمیه
خلافنجه لابسدر ۞ وبوندنصکره فراست ذوقیهٔ
ایمانیه ده برکشف اخردخی واردر شویله کم الله تعالی
عالم امکانده حضرهٔ سموات تعبیر اولنور برمحل
وضع ایلدی اول محلده صور بنی ادم والی یوم القیام
وقوعه کلهجك احواللری موجوده در ۞ وبو صورله
احوال مذکوره لوح وقلمدن ماعدا جمیع خلائق علوی
وسفلیدن مستوردر ایمدی الله تعالی برعبدنی
اختیار وبو مقامله ممتاز قلمق مراد ایلدکده عبد
مذکورك قلبنی منشرح وطاهر قیلوب اول مقامده
عبد مؤمنك ایماننددن خاصه برسراج منیر

وضع

وضع ایدر و عبد مؤمن اول سراج منیری اسماء
الهیه دن اول حضرة یدنده اولان مؤمن وسهیمن
اسم شریفلرندن اخذ ایدر و سراج مذکوره ذات
حقك مؤمن اسمنك حضرة الوهیتدن اخذ ایتدیکی
سراجدر ایمدی قلب عبد بو نور الهی ایله مستنیر اولدقده
نور مذکور نوعین بصیرتله برابر زوایای قلبده
بر درجه منتشر اولور که انوار مذکوره سببیله عبد
مذکور ایچون کشف و مشاهده اوزره جمیع مدرکاتی
ادراك حاصل اولور ایمدی قلب مذکورده مرتبه
مذکوره حاصل اولدقده صور بنی ادم کندنده موجود
اولان حضرة مذکوره قلب مذکور ساحتندن برساحه‌ده
واقع اولور اشته بو وجهله عالمك حرکات و اسراری
بو مقامدن معلوم و منکشف اولور الحمد لله علی
اتمامه وصلی الله تعالی علی نبیه واله و علی سائر
الانبیاء والمرسلین و علی الهم اجمعین امین

تمت

م م م

اشبو

فراسة الحکمیه

فی قیافة الانسانیه اسمیله

مسمی اولان کتاب مستطاب اشبو بیك ایکیوز

یتمش التی سنه سی رمضان شریفك اون

بشنجی کونی خواجه زاده رضا افندینك

طاش دستکاهنده طبع

وتمثیل اولنمشدر

حرره الحقیر صالح ثابت غفر له سنه ۱۲۷۶